

*Jon Epland, Mona Furustad Gladhaug,
Mads Ivar Kirkeberg, Tor Morten Normann og
Frøydis Strøm*

**Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper
2010**

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå, februar 2011 Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Standardtegn i tabeller	Symbol
ISBN 978-82-537-8043-6 Trykt versjon	Tall kan ikke forekomme	.
ISBN 978-82-537-8044-3 Elektronisk versjon	Oppgave mangler	..
ISSN 0806-2056	Oppgave mangler foreløpig	...
Emne: 05.01	Tall kan ikke offentliggjøres	:
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Null	-
	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
	Foreløpig tall	*
	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Det tidligere Sosial- og helsedepartementet, senere Arbeids- og inkluderingsdepartementet, nå Arbeidsdepartementet, innledet i 2001 et samarbeid med Statistisk sentralbyrå med det formål å presentere statistikk og analyse av økonomien og levekårene for en rekke ulike grupper. Resultatene har frem til nå blitt presentert i åtte rapporter: *Økonomi og levkår for ulike grupper trygdemottakere 2001*, *Økonomi og levkår for ulike grupper 2003*, og deretter en rapport med samme navn for hvert av årene 2004 til 2007. Fra og med 2008 ble det foretatt flere endringer ved at enkelte indikatorer og grupper ikke lenger er omfattet av rapporten, mens noen nye indikatorer og grupper er kommet med. Det er også lagt mer vekt på å belyse situasjonen til personer med vedvarende lavinntekt ved at kapitlet nå er utvidet til å omfatte flere tabeller. Alle disse endringene bidro til at rapportserien har fått et noe endret fokus og i 2008 ble navnet derfor endret til *Økonomi og levkår for ulike lavinntektsgrupper*.

I årets rapport er kapitlene som omhandler årlig lavinntekt for hver enkelt gruppe erstattet med et oppsummeringskapittel og et utvidet tabellvedlegg. Det er lagt mer vekt på å belyse situasjonen til personer med vedvarende lavinntekt. I tillegg til å bruke paneldata til å si noe om forekomsten av lavinntekt for de ulike gruppene, er det i årets rapport skrevet et nytt kapittel, hvor personer med ulike kjennemerker følges over tid.

Denne sosiale rapporteringen kan også sees i et større perspektiv. Det pågår innen EU et omfattende arbeid med å utvikle en rekke strukturelle indikatorer, blant annet innen det sosiale området. Disse indikatorene benyttes i den periodiske rapporteringen over utvikling i fattigdom og sosial eksklusjon, og til å studere effekten av tiltak for å bekjempe fattigdom innen EU. Statistisk sentralbyrå leverer nå norske data til EU som gjør det mulig å foreta internasjonale sammenligninger innen dette området. Dette er vist i et eget kapittel til slutt i rapporten.

Publikasjonen er et samarbeidsprosjekt mellom Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk og Seksjon for levkårsstatistikk. De ulike forfatterne står nevnt foran sine respektive kapitler. Arbeidet med publikasjonen har vært ledet av Mona Furustad Gladhaug.

Marit Berger Gundersen har stått for tekstbehandling av rapporten.

Prosjektstøtte: Arbeidet ble finansiert av Arbeidsdepartementet.

Sammendrag

Inntekts- og levekårsutviklingen har for de fleste innbyggerne i Norge vært meget god de siste årene. Hovedformålet med denne publikasjonen er derimot å belyse økonomi og levekår for ulike grupper som i større grad faller utenfor denne utviklingen, og som tradisjonelt sett har vært overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Dette gjelder for eksempel sosialhjelpsmottakere, enslige forsørgere, personer med flyktningbakgrunn og ulike trygde- og stønadsmottakere. Levekårene til disse gruppene blir målt ved ulike indikatorer som forsøker å belyse økonomiske vansker, rente- og gjeldsbelastning, yrkestilknytning, boligøkonomi og helse- og funksjonsevne.

Andelen personer med lavinntekt påvirkes i stor grad av hvordan en definerer lavinntekt. Ifølge OECDs lavinnteksdefinisjon hadde nesten 5 prosent av den norske befolkning lavinntekt i 2008 når personer i studenthusholdninger er utelatt, mens anslagene basert på EU sin definisjon ligger på 10 prosent. De ulike tallene skyldes først og fremst at lavinntektsgrensen er satt betydelig høyere i EU sin definisjon (60 prosent av medianen), slik at flere personer rimeligvis vil komme under denne lavinntektsgrensen, sammenlignet med OECD sin definisjon (50 prosent). I tillegg gir den gamle OECD-skalaen, der en legger mindre vekt på husholdningenes stordriftsfordeler, en lavere medianinntekt i befolkningen enn EUs skala. Andelen personer med relativ lavinntekt har økt noe de siste ti årene i følge OECDs definisjon, mens andelen i henhold til EUs definisjon viser stor grad av stabilitet.

Flere personer kan av ulike grunner ha lave husholdningsinntekter over en relativt kort periode som for eksempel ett år, for siden å oppleve en klar forbedring i husholdningsinntektene. Det er derfor klart færre som opplever å ha vedvarende lavinntekt, enn årlig lavinntekt. Dersom en definerer vedvarende lavinntekt på bakgrunn av den gjennomsnittlige husholdningsinntekten en har i en treårsperiode, hadde 8,2 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i perioden 2006 til 2008, ut i fra EUs målemetode. Tilsvarende andel basert på OECDs definisjon var 3,2 prosent. Aleneboende studenter er her utelatt. På samme måte som for årlig lavinntekt har andelen med vedvarende lavinntekt i følge EUs metode endret seg lite de siste årene, og ligger stabilt på om lag 8 prosent av befolkningen helt siden slutten av 1990-tallet. I følge OECDs definisjon økte andelen med vedvarende lavinntekt fra slutten av 1990-tallet og fram til 2004. Etter det har andelen med vedvarende lavinntekt ligget stabilt på om lag 3 prosent.

Mange lavinnteksgrupper har en klart bedre inntektsutvikling når en følger identiske personer over tid ved hjelp av paneldata, enn når en ser på utviklingen basert på tverrsnittdata. Slike panelstudier viser for eksempel at unge aleneboende og enslige forsørgere er blant de med best inntektsutvikling. På den annen side framstår alderspensjonistene som en gruppe med klart svakere inntektsvekst når en følger identiske personer over tid, enn når en ser på de som til enhver tid inngår i denne gruppen (tverrsnittdata). Dette skyldes for en stor del endringer i sammensetningen av gruppen over tid. Innvandrere er blant gruppene med minst inntektsmobilitet over tid, mens enslig forsørgere er blant dem med høyest mobilitet.

Ved å studere levekårsmobiliteten ser man at blant dem som stabilt tilhører en gruppe med lav inntekt, er det også stor stabilitet i levekårene. Blant personer i barnefamilier med lavinntekt og blant enslige forsørgere øker likevel yrkesaktiviteten noe over tid. Panelstudiet viser også at en del aleneboende etablerer seg som eiere av egen bolig, mens unge aleneboende får en forbedret økonomiske situasjon over tid. Pensjonistene, hvor panelstudier viser lav inntektsvekst, er likevel en gruppe som har stabilt få økonomiske problemer.

I internasjonal sammenheng har Norge en lav andel av befolkningen under lavinntektsgrensen. Lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa, selv etter justering for forskjeller i prisnivå.

Abstract

In recent years the development in income and living conditions has for the majority of the Norwegian population been very good. This report, on the other hand, is concerned with the economy and living conditions of various vulnerable groups that are known to be overrepresented at the bottom of the income distribution. This applies for example to social assistance recipients, single parents, immigrants and beneficiaries of various social security benefits. The living conditions for these groups are measured by various indicators that seek to illustrate economic difficulties, interest and debt burden, economic activity, housing economy as well as health conditions and operability.

The proportion of persons with low income is affected by how low income is defined. The corresponding proportion is almost 5 per cent using OECD's definition (students excluded), while the estimate based on the low-income definition that is currently preferred by the European Union is 10 per cent. The disparity in numbers is mainly caused by the higher threshold in the EU-definition (60 per cent of the median) compared to OECD's definition (50 per cent). Consequently, more people will have an income below the EU low income threshold. The OECD scale gives a lower median income compared to the EU-scale. Also, the OECD-scale puts less emphasis on the household's economy of scale. The share of persons with low income has remained stable over the last decade according to the EU definition, but has increased slightly according to the OECD low-income definition.

Some people experience only a short period of low household income, for example for a period of just one year, and may thereupon experience an improvement in household income. Therefore, fewer persons have persistent low income, compared to annual low income. If we define persistent low income based on the average household equivalent income in a three-year period, 8.2 per cent of the population had persistent low income using the EU measure. The corresponding proportion is 3.2 per cent using OECD's definition. Students living alone are excluded in these numbers. The proportion with persistent low income (EU-definition), as well as annual low income, have seen few changes in recent years. It has remained stable at approximately 8 per cent of the population since the end of the 1990s. According to the OECD's definition the proportion with persistent low income increased slightly from the end of the 1990s to 2004. Since then the proportion with persistent low income has been stable at approximate 3 per cent.

Many people that at one point in time belong to a low-income group experience a substantial improvement in their financial situation with the passage of time. Results based on panel data indicate that income mobility the following years is substantial for many of those that initially belonged to a low-income group. Among those with the strongest income mobility we find young singles and single parents.

By studying mobility in living conditions among those persistently belonging to low income groups, we also find a high degree of stability. Persons belonging to low income families with dependent children and single parents tend to increase their participation in the labour force. Panel studies also indicate that some singles manage to establish themselves as owners of their own dwelling, while over time the young singles improve their economic situation. Even though panel studies show low income growth among old-age pensioners, economic problems have a stable low prevalence in this group.

In a comparative perspective, Norway has a small proportion of the population with relative low income, while the low income threshold is among the highest in Europe, even after adjusting for differences in price levels.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
2. Datagrunnlag og definisjoner	8
2.1. Datagrunnlag.....	8
2.2. Inntektsbegrep	9
2.3. Ekvivalensskala.....	9
2.4. Definisjon av lavinntektsgrense.....	10
2.5. Indikatorer basert på Inntektsstatistikk for husholdninger.....	12
2.6. Indikatorer basert på Levekårsundersøkelsen	13
2.7. Ulike lavinntektsgrupper	15
3. Lavinntekt og inntektsfordeling	17
3.1. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper	21
3.2. Inntektsfordeling	25
3.3. Regionale variasjoner i inntektsulikhet	28
4. Vedvarende lavinntekt	29
4.1. Nærmere om datagrunnlaget	29
4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt	30
4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt	30
4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen.....	32
4.5. Yrkestilknytning og utdanning	33
4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen	34
4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet.....	35
4.8. Lavinntekt innen ulike grupper	48
4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt.....	51
4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt	52
5. Sosiale indikatorer	54
5.1. Lavinntekt.....	54
5.2. Økonomisk utsatthet.....	56
5.3. Økonomiske vansker.....	59
5.4. Tilknytning til arbeidslivet	62
5.5. Utdanning.....	67
5.6. Rente- og gjeldsbelastning	68
5.7. Inntektsfordeling.....	70
5.8. Eierforhold og boligstandard	72
5.9. Boligøkonomi	75
5.10. Helseforhold og funksjonsevne	79
6. Inntektsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper	82
6.1. Paneldata og tverrsnittsdata.....	82
6.2. Høy inntektsmobilitet.....	84
6.3. Endringer i inntektssammensetningen	85
6.4. Lavinntekt.....	88
6.5. Permanent lavinntekt.....	89
6.6. Varighet.....	90
7. Levekårsmobilitet i ulike grupper	92
7.1. Barnefamilier	92
7.2. Aleneboende	98
7.3. Pensjonister	102
7.4. Langtidssyke	105
7.5. Sosialhjelpsmottakere	109
8. Internasjonal sammenligning av lavinntekt	113
Referanser	120
Vedlegg A: Overlapp ulike grupper	122
Vedlegg B: Indikatorer	124
Vedlegg C: Lavinntektsgrupper	147
Vedlegg D: Inntektsmobilitet	192
Vedlegg E: Levekårsmobilitet	196
Figurregister	201
Tabellregister	202

1. Innledning

Hovedformålet med denne publikasjonen er å belyse økonomi og levekår for ulike grupper i samfunnet som tradisjonelt er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Det legges vekt på å vise utviklingen i levekårene fra midten av 1990-årene og frem til 2009. Til dette formålet er det utviklet flere indikatorer som blant annet viser tilknytning til arbeidslivet, økonomisk utsatthet, helse- og boligforhold, samt oppfatning av egen økonomi. I rapporten er det også lagt vekt på å vise forekomsten av vedvarende lavinntekt og andre indikatorer på økonomisk utsatthet ved ulike metodiske tilnærminger. Nytt for årets rapport er at det er lagt mer vekt på å belyse situasjonen til personer med vedvarende lavinntekt. I tillegg til å bruke paneldata til å si noe om forekomsten av lavinntekt for de ulike gruppene, er det i årets rapport skrevet to nye kapitler, hvor personer med ulike kjennemerker følges over tid. Det er benyttet data fra en rekke ulike kilder, fra heldekkende statistiske registre og databaser til mindre utvalgsundersøkelser.

Rapporten har følgende disposisjon: I kapittel 2 gjøres det nærmere rede for datagrunnlaget som benyttes, hvilke grupper av befolkningen som omfattes av rapporteringen, hvordan vi måler lavinntekt og hvilke andre metodiske innfallsvinkler som har blitt valgt for å belyse utviklingen i økonomi og levekår.

Kapittel 3 beskriver utviklingen i årlig lavinntekt, og hvordan inntektene fordeler seg i hele befolkningen, i et lenger perspektiv. I tillegg til å vise andelen med lavinntekt i ulike grupper etter ulike definisjoner, presenteres også "lavinntekts-gapet", det vil si et mål som viser hvor "fattig" de "fattige" er.

Tilhørighet til en lavinntektshusholdning er først og fremst et problem dersom dette er en tilstand med en viss varighet. I kapittel 4 studeres forekomsten av vedvarende lavinntekt, som i denne rapporten er definert som personer som tilhører husholdninger som har hatt lavinntekt i en treårsperiode. Sannsynligheten for at noen grupper av befolkningen har større sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt enn andre blir også belyst.

I fjorårets rapport ble det introdusert et kapittel, kapittel 16, som tar for seg de ulike gruppene, indikator for indikator. Dette kapitlet tilsvarer kapittel 5 i årets rapport, i en noe utvidet utgave.

Kapittel 6 er et nytt kapittel som viser inntektsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper. I en panelstudie har man fulgt de samme personene i ulike grupper de siste fem årene (2004-2008). Kapitlet belyser inntektsutviklingen for disse personene over tid, og hvor lenge de befinner seg under de årlige lavinntekts-grensene (mobilitet).

Kapittel 7 er også nytt og omhandler levekårsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper. Her bruker man levekårsundersøkelsen EU-SILC og følger samme personer i de tre årene 2007 til 2009. I kapitlet konsentrerer man seg om lavinntektsgruppene og ser på endringer i de enkelte levekårsvariablene, og hvor stabil gruppetilhørigheten til personene har vært.

Rapporten avsluttes med et eget kapittel (kapittel 8), der det presenteres en oversikt over lavinntekt og inntektsfordeling innen en rekke europeiske land. Tallene er her primært hentet fra EU sitt statistikkbyrå Eurostat.

Rapporten er utvidet med vedleggstabell C1.1-C11.7. Her vil man finne alle tabellene for de ulike lavinntektsgruppene som i fjorårets rapport ble presentert i kapitlene 5 til 15.

2. Datagrunnlag og definisjoner

Mads Ivar Kirkeberg og Tor Morten Normann

2.1. Datagrunnlag

Det er flere datakilder som er benyttet i framstillingen av tallene i denne rapporten:

Inntektsstatistikk for husholdninger

Fra og med inntektsåret 2004 er inntektsstatistikken for husholdninger en heldekkende statistikk som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året (tidligere var denne statistikken utvalgsbasert). Inntektsopplysninger kobles på fra ulike administrative registre, for eksempel fra skatte- og trygdeetaten. Husholdningsopplysninger er avledet ved hjelp av ulike kilder. Les mer om dette under <http://www.ssb.no/emner/05/01/ifhus/>. I statistikken er det påkoblet en rekke kjennemerker som gjør det mulig å identifisere diverse utsatte grupper i befolkningen, for eksempel langtidslidende, langtidssyke, innvandrere og flyktninger.

Fordelene med en heldekkende inntektsstatistikk er mange. Det er nå mulig å lage mer detaljert statistikk, både når det gjelder mindre grupper i befolkningen, men også for mindre geografiske områder. I tillegg får en sikrere tall siden en ikke lenger har utvalgsvarians slik tilfellet var tidligere med utvalgsbaserte inntektsundersøkelser for husholdninger.

Ved å koble flere årganger av statistikken sammen har man et panel som dekker hele befolkningen, og som gjør det mulig å studere blant annet forekomsten av vedvarende lavinntekt og graden av inntektsmobilitet. Vedvarende lavinntekt er nærmere beskrevet i kapittel 4. I kapittel 6 ser vi nærmere på personer som befant seg i en typisk lavinntektsgruppe i 2004, og inntektsmobiliteten til de samme personene over perioden 2004-2008.

Levekårsundersøkelsen

Det finnes viktige levekårsområder som ikke kan belyses ved hjelp av data fra inntektsstatistikken, men som krever egne intervjuundersøkelser. Dette gjelder for eksempel opplysninger om egen helse, boligsituasjon, boligøkonomi, egen oppfatning om personlig økonomi eller enkelte opplysninger om arbeidsforhold. Dette er data som samles inn i Levekårsundersøkelsen. Levekårsundersøkelsene er landsrepresentative utvalgsundersøkelser. Fram til og med 2010 har levekårsundersøkelsen bestått både av en *panelundersøkelse* og en *tverrsnittsundersøkelse*, begge har blitt gjennomført hvert år. Tverrsnittsundersøkelsene danner grunnlag for de fleste av opplysningene for årene før 2003 om ulike gruppers boforhold. Tverrsnittsundersøkelser om boforhold er gjennomført i 1997, 2001 og 2004, og er basert på utvalg av 5000 personer 16 år og over.

Panelundersøkelsene, påkoblet opplysninger fra inntektsstatistikken, er grunnlaget for opplysningene om personer med vedvarende lavinntekt. De er også grunnlaget for opplysningene om boforhold og oppfatninger av husholdningens økonomi, helse og tilknytning til arbeidslivet på husholdningsnivå for årene 2003-2008. Fra og med 2003 er panelundersøkelsen samordnet med EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC). Utvalget er på om lag 9000 personer 16 år og eldre hvert år, og vi oppnår intervju med i underkant av 6000 personer som danner grunnlag for analysen. Dette omtales gjerne som levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Det er i stor grad overlapp mellom levekårsundersøkelsene og de utvalgsbaserte inntektsundersøkelsene før 2004. Alle personer som er med i levekårsundersøkelsen inngår også i inntektsundersøkelsen (men ikke omvendt). Dette gjelder også for levekårsundersøkelsens panelundersøkelse. Siden levekårsundersøkelsen får koblet på de samme inntektene som inngår i inntektsundersøkelsen, er det mulig å også benytte levekårsundersøkelsen til å presentere ulike levekårsindikatorer for grupper med vedvarende lavinntekt.

2.2. Inntektsbegrep

Inntektsbegrepet som benyttes som mål på de økonomiske ressursene er *inntekt etter skatt*. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter), kapitalinntekter (det vil si renteinntekter og avkastning på diverse verdipapirer) pluss diverse overføringer (for eksempel pensjoner, barne-trygd, bostøtte, stipend og sosialhjelp). Til fratrekk kommer utlignet skatt og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag). For en detaljert gjennomgang av alle inntektskomponenter som inngår i inntektsbegrepet viser vi til NOS Inntekts- og formuesstatistikk, 2002 (Statistisk sentralbyrå 2004).

Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker den økonomiske velferden til barn og voksne, og som ikke blir omfattet av dette inntektsbegrepet. Dette gjelder for eksempel verdien av alle offentlige tjenester som er rettet inn mot barn og eldre (f.eks. gratis lege, tannlege og helsetjeneste for barn, offentlig støtte til barnehager, hjemmehjelp og hjemmesykepleie for eldre). Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard 2001). Ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner og uformelle overføringer av ulike slag vil også påvirke velferdsnivået til barn og voksne.

Det er bare de *registrerte* kontante inntektene som inngår i inntektsbegrepet. Inntekter som unndras beskatning vil for eksempel ikke være med. Et spørsmål som kan diskuteres er om en i inntektsbegrepet burde ta hensyn til eventuelle renteutgifter som husholdningene har. I det inntektsbegrepet som benyttes her, er det ikke gjort fratrekk for betalte renter. Dette har blitt gjort på bakgrunn av at de fleste husholdninger låner for å investere i egen bolig. Men i inntektsstatistikken finnes det ikke gode nok opplysninger om den økonomiske fordelingen en har av å bo i egen bolig, og det er derfor ikke mulig å beregne en realistisk boliginntekt. Derimot foreligger det fullstendige opplysninger om husholdningenes renteutgifter, som i sin helhet kan trekkes fra på selvangivelsen. Denne mangelen på symmetri mellom inntekts- og utgiftssiden har ført til at vi verken tar med inntekt av egen bolig i inntektsbegrepet, eller gjør fratrekk for renteutgifter.

2.3. Ekvivalensskala

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å "justere" inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. Det må imidlertid bemerkes at når en benytter slike ekvivalensskalaer, forutsetter en at all husholdningsinntekt blir likt fordelt på alle husholdningsmedlemmer. Men det er ikke sikkert at dette er en fullt ut korrekt antakelse. For eksempel har en stor andel enslige forsørgere oppgitt at de fikk bedre personlig økonomi etter at de ble enslige forsørgere enn det de hadde som gift, på tross av at husholdningsinntektene ble betydelig redusert. Årsaken til dette var at en som enslig forsørger fikk bedre kontroll over husholdningsøkonomien (Jarvis & Jenkins 1997). Andre undersøkelser har vist at det innen ektepar var en positiv korrelasjon mellom størrelsen på kvinnens bidrag til fellesøkonomien og hennes tilfredshet med den personlige økonomien, mens mennene på sin side oppgav stadig mindre grad av tilfredshet jo viktigere ektefellens bidrag var til fellesøkonomien. Dette kan tolkes som at den som skaffer inntektene til husholdningen, også kan påvirke fordelingen av inntektene innen husholdningen (Bonke og Browning 2003). En annen undersøkelse blant norske barnefamilier med lav inntekt viste at foreldrene i stor grad prioriterte barnas behov fremfor egne, i et forsøk på å skjerme barna (Thorød 2006).

I det datagrunnlaget som er benyttet her har vi imidlertid ingen opplysninger om den interne fordelingen av inntektene innen husholdningen.

Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. Vi har i denne rapporten valgt å benytte to ulike skalaer som i dag blir hyppig benyttet i internasjonale studier: Den første er OECD-skalaen som legger relativ beskjeden vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. Ifølge denne skalaen skal første voksne få vekt lik 1, neste voksne husholdsmedlem vekt lik 0,7 og hvert barn vekt lik 0,5.

Den andre skalaen er en "modifisering" av OECD-skalaen, ved at det legges større vekt på at store husholdninger vil ha stordriftsfordeler når flere personer deler på utgiftene. Det er denne skalaen som nå benyttes av EU (Eurostat, 1998). Ifølge denne "EU-skalaen" skal første voksne ha vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3.

Tabell 2.1 summerer opp de to ulike skalaene med hensyn til den vekt (antall forbruksenheter) de gir husholdninger av ulik størrelse. Vi ser for eksempel at i en husholdning bestående av fire medlemmer (to voksne og to barn) vil sum forbruksenheter utgjøre $(1 + 0,7 + 0,5 + 0,5) = 2,7$ etter OECD-skalaen, mens etter EU-skalaen vil tilsvarende husholdning ha $(1 + 0,5 + 0,3 + 0,3) = 2,1$ forbruksenheter. Dette betyr at en slik husholdning med to voksne og to barn må ha en inntekt som er 2,7 ganger større enn en enslig for å ha samme velferdsnivå ved bruk av OECD-skalaen. Ved bruk av EU-skalaen er det tilstrekkelig for en slik husholdning å bare ha 2,1 ganger så høy inntekt som en enslig for å ha samme velferdsnivå.

Tabell 2.1. Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse¹

Husholdningsstørrelse	Antall forbruksenheter	
	OECD-skala	EU-skala
1 person	1,0	1,0
2 personer	1,7	1,5
3 personer	2,2	1,8
4 personer	2,7	2,1
5 personer	3,2	2,4

¹ Tabellen regner person nummer tre og høyere i husholdningen for å være barn.

2.4. Definisjon av lavinntektsgrense

Grovt sett finnes det to ulike metoder å konstruere en lavinntektsgrense på. En kan enten ta utgangspunkt i en *absolutt* tilnærming eller en *relativ* tilnærming.

I en absolutt tilnærming tar en utgangspunkt i det pengebeløpet som kreves for å skaffe seg et utvalg av basisvarer, for eksempel matvarer som en anser som ernæringsmessig nødvendig. I tillegg blir det gjort tillegg for nødvendige utgifter til husleie, klær mv. Det mest kjente eksemplet på en absolutt definisjon av lavinntekt er den amerikanske fattigdomsgrensen. Den ble utviklet tidlig på 1960-tallet og tok utgangspunkt i det gjennomsnittlige inntektsnivået til en husholdning med to barn som brukte 30 prosent eller mer av det totale forbruket på matvarer (Dalaker 1999). En slik lavinntektsgrense skal i utgangspunktet være absolutt, dvs. at dette beløpet bare skal justeres hvert år for prisstigning. Imidlertid vil det også her foreligge et subjektivt element. Varer som tidligere ble betraktet som luksus kan i dag bli regnet som nødvendighetsartikler. Telefon og TV kan være eksempler på slike varer. Den amerikanske fattigdomsgrensen har blant annet blitt kritisert for at den ikke tar hensyn til at forbruksmønsteret har endret seg over tid, og for at den i stor grad gjenspeiler forbruksmønsteret slik det var i 1950-tallets USA (Citro & Michael 1995).

I en relativ tilnærming unngår en å måtte foreta subjektive valg vedrørende hvilke nødvendighetsartikler som skal inngå i beregningen av lavinntektsgrensen. I denne metoden er det vanlig å benytte det generelle inntektsnivået i landet som referanse. Man tar da ofte utgangspunkt i medianinntekten for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdel, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange

personer med en inntekt over som under medianinntekten. Tabell 2.2 viser medianinntekten per forbruksenhet for hele befolkningen i perioden 1996-2008 etter både OECD- og EU-skalaen.

Tabell 2.2. Medianinntekt per forbruksenhet. OECD- og EU-skala. Inntekt etter skatt. 1996-2008

	OECD-skala		EU-skala	
	Løpende kroner	2008-kroner ¹	Løpende kroner	2008-kroner ¹
1996	123 000	159 000	148 000	191 000
1997	129 000	162 000	155 000	196 000
1998	139 000	171 000	167 000	206 000
1999	148 000	178 000	179 000	215 000
2000	155 000	181 000	187 000	218 000
2001	164 000	186 000	198 000	224 000
2002	173 000	193 000	208 000	232 000
2003	178 000	194 000	213 000	233 000
2004	182 000	198 000	219 000	238 000
2005	192 000	205 000	231 000	247 000
2006	201 000	210 000	242 000	253 000
2007	218 000	227 000	262 000	272 000
2008	236 000	236 000	283 000	283 000
Gjennomsnitt for tre-årsperioder				
1996-1998		164 000		198 000
1997-1999		170 000		205 000
1998-2000		176 000		213 000
1999-2001		182 000		219 000
2000-2002		187 000		225 000
2001-2003		191 000		230 000
2002-2004		195 000		234 000
2003-2005		199 000		239 000
2004-2006		204 000		246 000
2005-2007		214 000		258 000
2006-2008		224 000		270 000

¹ Omregnet ved hjelp av konsumprisindeksen.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger 1996-2003. Inntektsstatistikk for husholdninger 2004-2008. Statistisk sentralbyrå.

Personer med en inntekt under ulike avstander til medianinntekten defineres som å tilhøre lavinntektsgruppen. Lavinntektsgrensen settes ofte til 50 eller 60 prosent av medianinntekten. Dette er en metode som ofte benyttes i internasjonale studier, for eksempel av OECD (2008), Eurostat (1998) og analyser som benytter Luxembourg Income Study (LIS), for eksempel Atkinson, Rainwater & Smeeding (1995). I motsetning til en absolutt tilnærming vil en relativ tilnærming føre til at dersom det generelle inntektsnivået i befolkningen øker, må også husholdningsinntektene til personene nederst i fordelingen øke tilsvarende for at det ikke skal bli flere med lav inntekt.

Men også en relativ tilnærming reiser flere begrepsmessige problemer. En innvending som ofte nevnes, er at dette vel så mye er et mål for inntektsfordeling heller enn for lavinntekt eller fattigdom, og at valg av relativ avstand til det generelle inntektsnivået (f.eks. 50 prosent) er høyst vilkårlig (Pedersen og Smith 1998; Bradshaw 2000).

I denne rapporten vil det hovedsakelig bli benyttet en relativ tilnærming til definisjonen av lavinntekt. Ettersom datagrunnlaget er inntekt, og ikke forbruk, har vi ingen muligheter til å konstruere lavinntektsgrenser basert på budsjettandeler. Vi har videre valgt å benytte medianen, heller enn gjennomsnittet, som mål på det generelle inntektsnivået. Selv om gjennomsnittet gjerne er lettere å forholde seg til for folk flest, er medianen et mer robust mål ettersom den i mindre grad blir påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

I rapporten benyttes to ulike definisjoner på lavinntekt som også er mye brukt internasjonalt. Den ene tar utgangspunkt i beløpet som utgjør 50 prosent av medianinntekten for alle personer, etter at husholdningsinntektene er regnet om til forbruksenheter ved hjelp av OECD-skalaen. Alle personer med en inntekt per forbruksenhet lavere enn dette, regnes da som tilhørende lavinntektsgruppen. Den andre definisjonen tar utgangspunkt i den som i dag benyttes av EU, det vil si at

lavinntektsgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å ha korrigert for ulikheter i husholdningstørrelse ved hjelp av EU-skalaen.

I tabell 2.3 presenteres årlige lavinntektsgrenser for ulike typer husholdninger i 2008, og der lavinntektsgrensene tar utgangspunkt i ulike avstander til medianinntekten for alle dette året. Vi ser for eksempel at det er til dels betydelige forskjeller i det nivået på lavinntektsgrensen som de to metodene gir, særlig for enslige. Ifølge OECDs definisjon vil for eksempel en enslig person måtte ha 118 000 kroner i inntekt etter skatt i 2008, for ikke å havne under 50 prosent av medianinntekten for alle. Dersom en benytter EU sin lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen, gir dette en lavinntektsgrense for en enslig person på 170 000 kroner i 2008. Til sammenligning var minstepensjonen til en enslig drøyt 130 000 kroner det samme året.

Tabell 2.3 Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt. Inntekt etter skatt. Ulike husholdningstyper. 2008

	OECD-skala			EU-skala		
	50 prosent	60 prosent	Antall forbruksenheter	50 prosent	60 prosent	Antall forbruksenheter
Enslig	118 000	142 000	1,0	142 000	170 000	1,0
Enslig forsørger						
med 1 barn	177 000	212 000	1,5	184 000	221 000	1,3
med 2 barn	236 000	283 000	2,0	226 000	272 000	1,6
med 3 barn	295 000	354 000	2,5	269 000	323 000	1,9
Par uten barn	201 000	241 000	1,7	212 000	255 000	1,5
Par						
med 1 barn	259 000	311 000	2,2	255 000	306 000	1,8
med 2 barn	318 000	382 000	2,7	297 000	357 000	2,1
med 3 barn	377 000	453 000	3,2	340 000	408 000	2,4
med 4 barn	436 000	524 000	3,7	382 000	459 000	2,7

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2008. Statistisk sentralbyrå.

Utvikling i lavinntekt basert på tverrsnittsdata (ett bestemt år), gir begrenset informasjon om hvor lenge en tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt for eksempel på grunn av underskudd i næring eller tap ved salg av aksjer et år, mens andre grupper kan ha langt større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon over tid.

I kapittel 4 gjøres det mer rede for hvordan man ved hjelp av paneldata kan følge utviklingen til de samme individer over flere år for å avdekke hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinnteksgruppen.

Vedvarende lavinntekt er i denne rapporten definert som det å ha en inntekt etter skatt per forbruksenhet som i gjennomsnitt over en periode på tre år, er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene. Tabell 2.2 viser for eksempel at mediangjennomsnittet basert på EUs ekvivalensskala var på 270 000 kroner (2008-kroner) for årene 2006-2008. Alle personer med en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt under 162 000 kroner (60 prosent av 270 000) i denne treårsperioden, vil dermed tilhøre gruppen med vedvarende lavinntekt. Tilsvarende lavinntektsgrense basert på OECDs metode (50 prosent av mediangjennomsnittet) vil være på 112 000 kroner for årene 2006-2008.

2.5. Indikatorer basert på Inntektsstatistikk for husholdninger

I tillegg til å vise forekomsten av lavinntekt, skal vi også trekke inn andre indikatorer som kan beskrive levekårsutviklingen for ulike grupper i samfunnet.

I kapittel 5 og vedleggene B1-B18 presenteres følgende indikatorer (indikatorene gis både for hele gruppen og de med lavinntekt i gruppen):

Yrkestilknytning

1. andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede. Som yrkestilknyttet regnes personer som har lønn og/eller netto næringsinntekt større enn folketrygdens minstepensjon (minstepensjon) til enslige (130 804 kroner i 2008).
2. andel personer som tilhører husholdninger der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt (lønn og netto næringsinntekt utgjør husholdningens største inntektskilde).

Utdanning

1. andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker kun har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. Definisjonene av de ulike utdanningsnivåene som brukes i statistikken om befolkningens utdanningsnivå, ble endret i 2006. Les mer om dette under http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2006-09-14-01.html Den nye standarden er nå benyttet på hele tidsserien for denne indikatoren, og tallene i denne rapporten er derfor sammenlignbare over tid.

Økonomisk utsatthet

1. andel personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte.
2. andel personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp.
3. andel personer som tilhører en husholdning som mottar både bostøtte og sosialhjelp.

Rente- og gjeldsbelastning

1. andel personer som tilhører en husholdning med høy rentebelastning (samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt).
2. andel personer som tilhører en husholdning med høy gjeldsbelastning (samlet gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt).

Inntektsfordeling

1. Gini-koeffisienten. Dette er et ulikhetsmål som baser seg på forholdet mellom den kumulative andelen av befolkningen rangert etter størrelsen på inntekten, og den kumulative andelen av totalinntekten de disponerer. Størrelsen på koeffisienten representerer den andelen av totalinntekten som må fordeles for å oppnå full likhet. Gini-koeffisienten kan variere fra 0 (fullstendig likhet) til 1 (maksimal ulikhet).
2. S80/S20 er forholdstallet mellom gjennomsnittsinntektene til den femdelen (20 prosent) av befolkningen med aller høyest inntekt (per forbruksenhet) og gjennomsnittsinntektene til den femdelen (20 prosent) som har lavest inntekt (per forbruksenhet).
3. P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P10). Fordelen med dette målet i forhold til S80/S20 er at det i mindre grad blir påvirket av observasjoner med svært høye (eller lave) beløp.

2.6. Indikatorer basert på Levekårsundersøkelsen

Boforhold

Andre småhus Dette omfatter rekkehus, kjedehus, atriumhus eller andre sammenbygde småhus, vertikal- og horisontaldelt tomannsbolig og terrassehus.

Eiere Personer som bor i husholdning som eier boligen sin selv eller gjennom andels- eller aksjeselskap.

<i>Boligareal</i>	Dette er det totale arealet innenfor boligens yttervegger. I kjeller og på loft regnes bare beboelsesrom med.
<i>Bor trangt</i>	Dette er aleneboende som bor på ett rom eller flerpersonhusholdninger med flere medlemmer enn antallet rom i boligen.
<i>Bor svært romslig</i>	Dette er personer som bor i husholdning som disponerer minst 3 rom mer enn antallet personer. Som rom regner enn da ikke kjøkken, bad, WC, entre eller rom under 6 kvadratmeter. Heller ikke rom som bare brukes til næringsformål.
<i>Bolig med råte og fukt</i>	Personer som svarer at det er råte i vinduer eller gulv eller at det er tak som lekker eller fukt i vegger eller gulv der de bor.
<i>Utsatt for støy</i>	Personer som svarer at de har problemer med støy fra naboer eller annen støy utefra, f.eks. fra trafikk, industri eller anlegg.
<i>Utsatt for forurensning</i>	Personer som svarer at de har problemer med støv, lukt eller annen forurensning ved boligen på grunn av trafikk eller industri.
<i>Boutgiftsbelastning</i>	Høy boutgiftsbelastning har husholdninger der summen av renter og avdrag og husleie utgjør minst 25 prosent av husholdningens samlede inntekt etter skatt. Dersom denne andelen er under 10 prosent er boutgiftsbelastningen lav.
Økonomisk situasjon:	
<i>Betalingsproblemer</i>	Personer som svarer bekreftende på at det i løpet av de siste 12 måneder har hendt at husholdningen har vært ute av stand til å betale husleie eller fellesutgifter/ boliglån/elektrisitet og kommunale avgifter/andre lån, herunder avbetalingslån.
<i>Økonomisk romslighet</i>	Personer svarer på spørsmålet 'Tenk på den samlede inntekten til alle i husholdningen. Hvor lett eller vanskelig er det for dere 'å få endene til å møtes' med denne inntekten?'
Helse:	
<i>Kronisk sykdom</i>	Personer som har svart bekreftende på spørsmål om de har noen langvarig sykdom eller lidelse, noen virkning av skade eller noen funksjonshemming. I levekårsundersøkelsen om helse stilles det flere spørsmål for å fange opp kronisk syke hvilket resulterer i en vesentlig høyere andel med kronisk sykdom. Resultatene her kan derfor ikke sammenlignes med resultatene fra helseundersøkelsene. Forskjellene mellom grupper vil likevel være interessante.
<i>Nedsatt funksjonsevne</i>	Personer med nedsatt funksjonsevne er personer med kronisk sykdom som har medført begrensninger i de daglige aktiviteter, begrensninger som har vart i minst seks måneder. Begrensningene vurderes av personen som store eller moderate.
<i>Udekket behov for medisinsk hjelp/tannlegehjelp</i>	Personer som siste 12 måneder har hatt behov for medisinsk undersøkelse eller behandling uten å ha fått det / behov for å gå til tannlege uten å ha gjort det.
Tilknytning til arbeidslivet:	
	I EU-SILC registreres hovedaktivitet for hver måned i kalenderåret. Yrkesaktivitet regnes som hovedaktivitet hvis personen hadde inntektsgivende arbeid i flertallet av ukene i måneden. Hvis ikke er hovedaktivitet selvdefinert. Kategoriene for hovedaktivitet er ansatt på heltid, ansatt på deltid, selvstendig på heltid, selvstendig på deltid, arbeidsledig, pensjonist/uføretrygdet, elev/student, annen inaktiv og i militærtjeneste. Disse opplysningene er registrert for alle voksne i husholdningen. De gir grunnlag for alle indikatorene på tilknytning til arbeidslivet, med unntak av indikatoren: husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet.
<i>Antall helårs yrkesaktive i husholdningen</i>	Antall voksne i husholdningen som har oppgitt at deres hovedaktivitet i alle årets måneder har vært ansatt eller selvstendig enten på heltid eller deltid.

<i>Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen</i>	Dette er summen for alle voksne i husholdningen av antall måneder der hovedaktivitet er oppgitt som ansatt eller selvstendig på heltid.
<i>Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen</i>	
<i>Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen</i>	Definisjon tilsvarende heltids yrkesaktivitet.
<i>Husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet</i>	Dette er husholdninger der husholdningens samlede næringsinntekt er større enn den samlede lønnsinntekten.
<i>Antall heltids studenter i husholdningen.</i>	
<i>Antall heltids pensjonister i husholdningen</i>	Dette er antallet voksne i husholdningen som har oppgitt at hovedaktiviteten er student/pensjonist i alle årets måneder.

2.7. Ulike lavinntektsgrupper

De (lavinntekts)gruppene som ovennevnte indikatorer gis for i rapporten er (se tabeller i vedleggene C1-C11):

1. Enslige forsørgere (mor eller far med barn 0-17 år).
2. Par med barn 0-17 år i laveste inntektsklasse (definert som de 10 prosent med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet - EU-skala).
3. Alle barn 0 – 17 år.
4. Aleneboende etter alder
  - under 35 år (studenter er forsøkt utelatt i denne aldersgruppen)
  - 35-49 år
  - 50-66 år
  - 67 år og eldre
  - i levkårsdelen skilles det bare mellom aleneboende under 35 år og 35 år og eldre (studenter er ikke utelatt).
5. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (levkårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).
6. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika (levkårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).
7. Flyktninger. Bygger på data fra Utlendingsdirektoratet, hvor flukt har vært gitt som årsak til søknad om opphold. (levkårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).
8. Sosialhjelpsmottakere (personer som har mottatt sosialhjelp i løpet av året). Aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp er skilt ut som egne undergrupper i inntektsdelen av rapporten. Langtidsmottakere er definert som personer som står registrert med mottatt sosialhjelp i minst 6 av årets 12 måneder.
(Både i inntekts- og levkårsdelen er sosialhjelpsmottakere også definert som personer i husholdninger der en eller flere har mottatt sosialhjelp i året).
9. Alderspensionister (personer som mottar alderspensjon iflg. NAV).
10. Aleneboende minstepensionister (aleneboende personer som mottar alders-, uføre eller etterlattepensjon, og har særtilllegg iflg. NAV). Det er også skilt på aleneboende minstepensionister med henholdsvis alderspensjon og uførepensjon. Dette skillet gjelder imidlertid bare for inntektsindikatorer. For levkårsindikatorer tillater ikke dataene et slik skille.
11. Uførepensionister (personer som mottar varig uførepensjon iflg. NAV).

12. Personer med tidsbegrenset uførestønad iflg. NAV. (Levekårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).
13. Etterlattepensjonister (personer som mottar etterlattepensjon iflg. NAV. Gjenlevende etter ektefelle eller samboer. Levekårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).
14. Langtidssyke (personer som mottar rehabiliterings- eller attføringspenger).
15. Langtidsledige (personer som har et registrert ledighetsforhold på mer enn 6 måneder bak seg. Personer som er registrert som langtidsledige i for eksempel januar 2008 vil derfor ha et ledighetsforhold som strekker seg minst 5 måneder tilbake i 2007. Levekårsindikatorer gis ikke for denne gruppen).
16. Mottakere av supplerende stønad (personer 67 år og eldre med liten eller ingen alderspensjon).

I tillegg gis det som referanse blant annet tall for hele befolkningen (eksklusive studenter).

Indikatorene fra inntektsstatistikken gis gjennomgående for alle personer tilhørende husholdninger hvor hovedinntektstaker tilhører en av gruppene ovenfor (med unntak av gruppene 1-3). Med hovedinntektstaker menes den personen med høyest registrert samlet inntekt i husholdningen. Indikatorer for levekår er basert på at personen selv tilhører gruppene ovenfor.

Det er viktig å være klar over at de ulike gruppene ikke er gjensidig utelukkende, men i varierende grad overlapper hverandre. Vedleggstabellene A1 og A2 bakerst i rapporten gir en oversikt over i hvilken grad de ulike gruppene overlapper hverandre.

3. Lavinntekt og inntektsfordeling

Jon Epland

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- utviklingen i årlig lavinntekt påvirkes av ulike definisjoner
- noen flere med relativ lavinntekt de siste årene,
- men klar nedgang i andelen med "absolutt" lavinntekt
- om lag samme inntektsfordeling i befolkningen som året før
- de største inntektsforskjellene finner en i Oslo

Formålet med dette kapitlet er å gi en oversikt over utviklingen i årlig lavinntekt i et lengre perspektiv. Siden andelen med lavinntekt - slik vi definerer lavinntekt her - i stor grad påvirkes av utviklingen i ulikhet, ser vi også på hva som har skjedd med inntektsfordelingen i samme periode.

Som nevnt i kapittel 2 har vi valgt å benytte en "relativ" definisjon av lavinntekt, der lavinntektsgrensen hele tiden ses i forhold til det som er den vanlige eller "typiske" levestandarden i befolkningen. Men vi skal i tillegg trekke inn en "absolutt" tilnærming. Det kan være av interesse å beregne hvor mange som er i lavinntektsgruppen, dersom en benytter en lavinntektsgrense basert på ett bestemt år i en periode på flere år, og deretter bare justerer denne lavinntektsgrensen for prisstigningen som har funnet sted i perioden.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen i et lengre perspektiv, skal vi også se på forekomsten av årlig lavinntekt innen ulike grupper av husholdninger, blant annet de gruppene som ble omtalt i kapittel 2. Vi vil blant annet belyse at for noen grupper vil andelen med lavinntekt variere alt etter hvordan vi definerer gruppen.

Vi presenterer utviklingen i årlig lavinntekt for to ulike lavinnteksdefinisjoner. Den ene tar utgangspunkt i tilrådinger som i sin tid ble gitt av OECD, og som benytter 50 prosent av medianinntekten som lavinntektsgrense, etter at inntektene har blitt justert ved hjelp av den såkalte OECD-skalaen.¹ Den andre følger anbefalinger fra EU, og har 60 prosent av medianinntekten som lavinntektsgrense. I tillegg benyttes her en ekvivalensskala som legger noe mer vekt på husholdningenes stordriftsfordeler, enn det den gamle OECD-skalaen gjør. For en nærmere omtale av ekvivalensskalaer viser vi til kapittel 2.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen, presenteres også utviklingen i lavinntekt der vi har utelatt personer i studenthushold.² Grunnen til dette er at studenter - på grunn av at studielån ikke defineres som inntekt ifølge inntektsundersøkelsen - ofte vil ha lave inntekter og dermed være overrepresentert i lavinntektsgruppen. Men siden det å ta utdanning kan ses på som en form for investering i framtidig inntekt, kan det hevdes at det er urimelig å betrakte studenter som en lavinntektsgruppe. I tillegg tenderer antallet studenter å øke i perioder med svekkede konjunkturer, noe som kan påvirke andelen med lavinntekt.

Figur 3.1 viser utviklingen i årlig lavinntekt fra 1986 til 2008. Vi ser at andelen med lavinntekt er betydelig lavere når en benytter OECDs definisjon, enn EUs definisjon. Ifølge OECDs lavinnteksdefinisjon hadde knapt 5 prosent av befolkningen lavinntekt i 2008 når personer i studenthusholdninger er utelatt, mens anslagene

¹ Det må likevel presiseres at OECD i dag ikke anbefaler noen spesiell ekvivalensskala (se: <http://www.oecd.org/dataoecd/61/52/35411111.pdf>). I OECDs egne analyser av inntektsfordeling og fattigdom (OECD 2008) benyttes i dag den såkalte kvadratotskalaen, som ligger nærmere EU-skalaen enn den gamle OECD-skalaen.

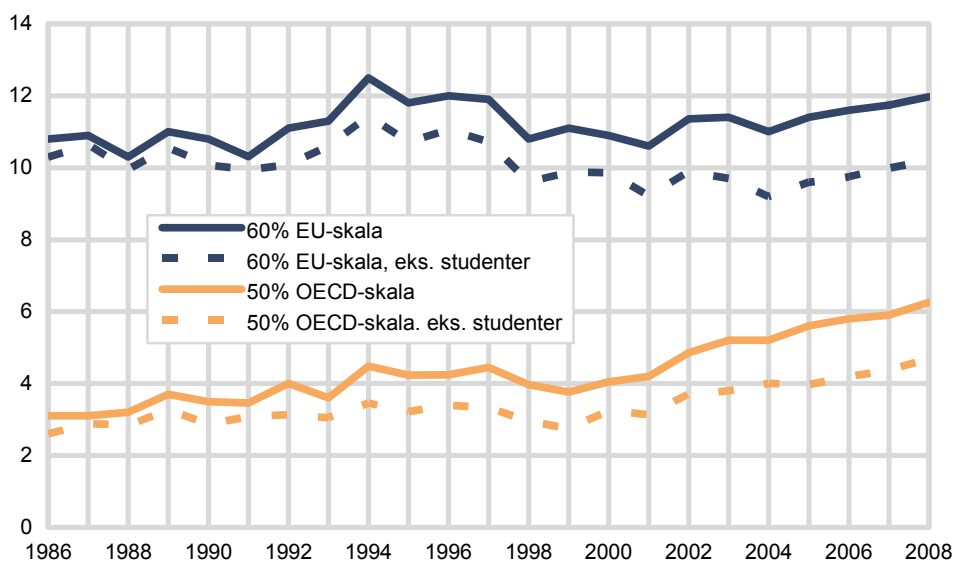
² Studenthushold er her definert som husholdninger der hovedinntektstaker verken er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og som mottar studielån.

basert på EUs definisjon ligger på vel 10 prosent. De ulike tallene skyldes først og fremst at lavinntektsgrensen er satt betydelig høyere i EUs definisjon (60 prosent av medianen), slik at flere personer rimeligvis vil komme under denne lavinntektsgrensen, sammenlignet med OECDs definisjon (50 prosent). I tillegg gir den gamle OECD-skalaen, der en legger mindre vekt på husholdningenes stordriftsfordeler, en lavere medianinntekt i befolkningen enn EUs skala.

Utviklingen i lavinntekt i årene etter 1986 har vært noe forskjellig for de to lavinnteksdefinisjonene. EUs lavinnteksdefinisjon viser stor grad av stabilitet over hele perioden. Unntaket gjelder en kort periode midt på 1990-tallet da andelen personer i lavinntektshusholdninger lå noe høyere enn årene før og etter. For OECDs lavinnteksdefinisjon har det derimot skjedd en jevn økning i andelen med lavinntekt mer eller mindre kontinuerlig gjennom hele perioden. Unntaket gjelder en kort periode mot slutten av 1990-tallet da det ble noen færre med lavinntekt.

Utviklingen basert på EUs målemetode påvirkes i noen grad av utviklingen blant folketrygdpensjonistene. Mange pensjonister vil ha inntekter like i nærheten av EUs lavinntektsgrense, mens dette i mindre grad er tilfelle for OECDs definisjon der lavinntektsgrensen ligger klart under minstepensjonen. Siden det stadig blir flere pensjonister med tilleggsinntekter, og dermed færre minstepensjonister, fører dette også til at færre pensjonister havner under EUs lavinntektsgrense.

Figur 3.1. Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner.¹ 1986-2008

¹ Se kapittel 2.4 for omtale av lavinnteksdefinisjoner

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004 - 2008)

Vi har så langt definert lavinntekt basert på relative avstander til medianinntekten for det enkelte år. Men det kan også være av interesse å se på utviklingen i lavinntekt når en velger lavinntektsgrensen for ett bestemt år, og deretter bare korrigerer dette beløpet for prisstigningen i perioden. Med en slik tilnærming får en bedre fram hvordan inntektsutviklingen har vært for de med lav inntekt i perioden. Dersom for eksempel personene nederst i fordelingen har hatt en svakere inntektsutvikling i perioden enn den generelle inntektsveksten i samfunnet (medianinntekten), vil dette føre til en økning i tallet på personer med lavinntekt.

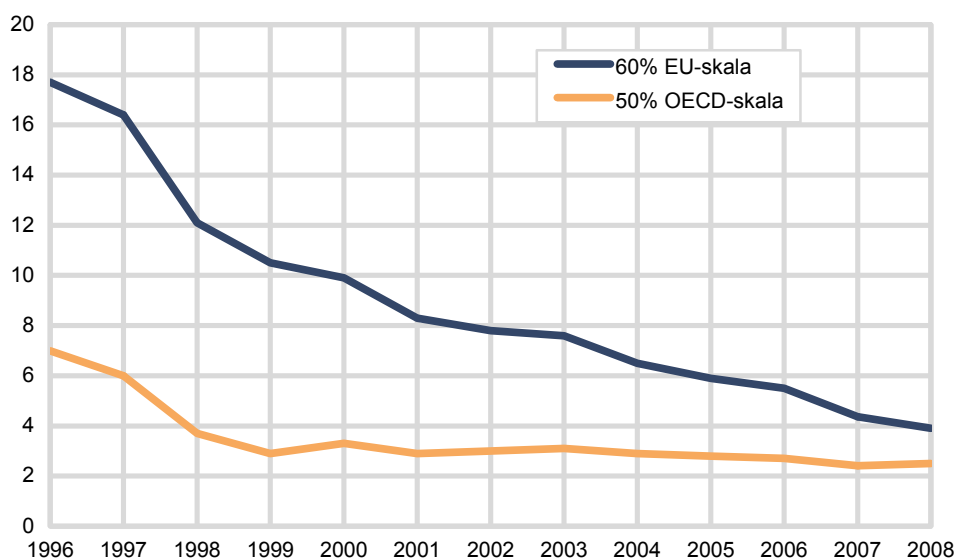
Figur 3.2 viser utviklingen i lavinntekt for perioden 1996 til 2008, men der vi nå benytter lavinntektsgrensen for år 2000 som referanse for alle påfølgende år. Figuren viser hvor mange personer som ville vært i lavinntektsgruppen de ulike

årene dersom en tok utgangspunkt i det beløpet som var lavinntektsgrensen i 2000, og der dette beløpet kun er justert for prisstigningen i perioden.

Som figuren viser skjedde det en betydelig reduksjon i andelen med lavinntekt, når vi benytter en "fast" lavinntektsgrense forankret til ett bestemt år. Særlig markant har nedgangen vært for lavinnteksdefinisjonen basert på EUs metode, fra nærmere 18 prosent i 1996 til 4 prosent i 2008. Også OECDs definisjon viser en klar reduksjon i andelen med lavinntekt, men nedgangen er her noe mindre, særlig etter 1999. Dette kan likevel tolkes som at den realinntektsveksten som har funnet sted for husholdningene siden 1996, også kom de nederst i fordelingen til gode.

Det at andelen med lavinntekt faller mer ved bruk av EUs definisjon enn ved OECDs definisjon, krever en nærmere omtale. Mye av årsaken til dette er at de to lavinntektsgruppene er ulikt sammensatt. Siden EUs lavinntektsgrense ligger mye høyere enn OECDs grense, vil lavinntektsgruppen også omfatte en rekke personer som ikke regnes med blant dem med lavinntekt ifølge OECDs definisjon. Dette vil for eksempel være tilfelle for flere pensjonistgrupper. I de siste årene har de årlige trygdeoppgjørene gitt solid realvekst i trygdeutbetalingene, om lag på linje med lønnsutviklingen. Dette betyr at stadig færre pensjonister vil tilhøre lavinntektsgruppen når en, slik vi gjør i figur 3.2, benytter en "fast" lavinntektsgrense for ett bestemt år, og bare justerer for prisstigningen. Ved bruk av OECDs lavinnteksdefinisjon vil det knapt være noen pensjonister i lavinntektsgruppen, siden lavinntektsgrensen nå ligger lavere enn det som er folketrygdens minstepytelse. Det er dermed et større innslag av personer som står utenfor både trygde-systemet og arbeidslivet, og som derfor ikke i like stor grad har nytt godt av realveksten i lønn og pensjoner i denne perioden.

Figur 3.2. Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2000¹. Personer i studenthusholdninger er utelatt

¹ Justert for pristigning ved hjelp av konsumprisindeksen

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004 - 2008)

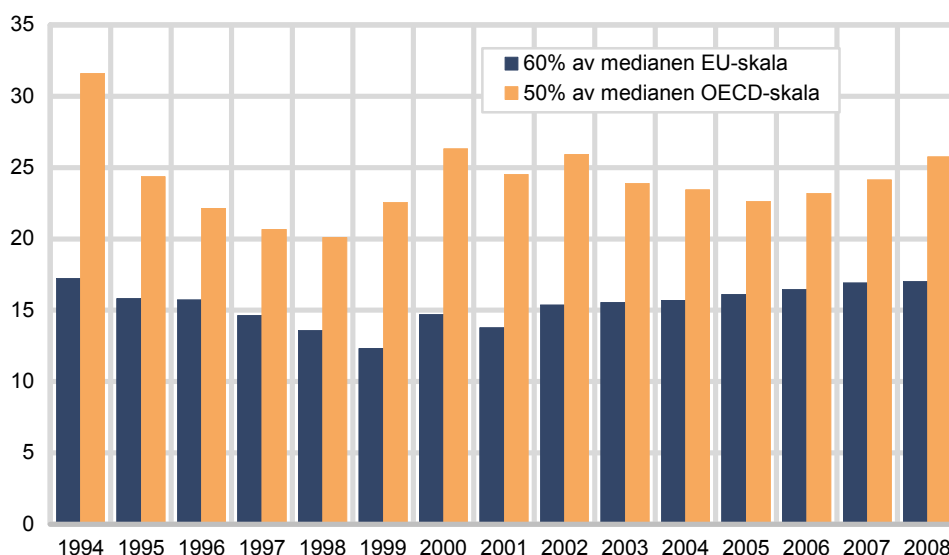
Vi har nå beskrevet utviklingen i lavinntekt ved å tallfeste hvor mange i befolkningen som har årlig lavinntekt over tid. En slik opptelling av hvor mange personer som til enhver tid har lavinntekt gir nyttig informasjon om forekomsten av lavinntekt, om det blir flere eller færre med lavinntekt, men sier ingenting om inntektssituasjonen til de personene som befinner seg i lavinntektsgruppen. Det oppfattes for eksempel som problematisk dersom de "fattige" stadig blir fattigere, selv om tallet på "fattige" ikke endrer seg noe særlig. En måte å belyse inntektssituasjonen til de i lavinntektsgruppen er å presentere "lavinntektsgapet", som er et mål på hvor mye inntekt personer i lavinntektsgruppen mangler for å bli løftet over lavinntektsgrensen.

Figur 3.3 viser lavinntektsgapet for perioden 1994 til 2008. Vi definerer lavinntekts-gapet på samme måte som Eurostat (2003), ved å ta utgangspunkt i den prosentvise forskjellen mellom det beløpet som tilsvarer medianinntekten (per forbruksenhet) til alle som befinner seg under lavinntektsgrensen og det beløpet som utgjør selve lavinntektsgrensen.³ Jo høyere inntektsnivå (medianinntekten) de "fattige" har i forhold til lavinntektsgrensen, desto mindre vil lavinntektsgapet være. Eller sagt på en annen måte: Dersom medianinntekten til alle i lavinntektsgruppen ligger like under lavinntektsgrensen vil det kreves mindre ressurser å "løfte" dem over streken, enn om deres medianinntekt ligger langt under lavinntektsgrensen.

Figuren viser at når en benytter EU sin lavinnteksdefinisjon var lavinntektsgapet 17 prosent i 2008. Dette betyr at halvparten av alle personer i lavinntektsgruppen hadde en inntekt minst tilsvarende 83 prosent av lavinntektsgrensen. Det er med andre ord relativt mange som befinner seg like under lavinntektsgrensen, når en benytter EUs definisjon. Går vi over til å se på tilsvarende fordeling ved bruk av OECDs definisjon, ser vi at lavinntektsgapet nå er nesten 26 prosent. Altså er "gapet" noe større ved denne målemetoden. En forklaring på dette kan være at ved OECDs definisjon er gruppen med lavinntekt mye mindre enn ved bruk av EUs definisjon, jamfør figur 3.1. Dette betyr igjen at personer med ekstremt lave inntekter, for eksempel næringsdrivende eller aksjonærer med negative inntekter, vil utgjøre en større del av lavinntektsgruppen ved bruk av OECDs definisjon, enn ved EUs definisjon. Dette fører igjen til at disse personene i større grad vil kunne påvirke inntektene til alle de som befinner seg i lavinntektsgruppen, og dermed være med på å øke avstanden til lavinntektsgrensen. Med EUs definisjon ville denne gruppen av personer derimot utgjøre en relativt liten del av alle i lavinntektsgruppen, slik at de heller ikke influerer i særlig grad på inntektsnivået (medianen) til alle i lavinntektsgruppen.

Utviklingen i perioden etter 1994 viser ellers at personene i lavinntektsgruppen forbedret sin situasjon fram til ca. 1998-1999, ved at lavinntektsgapet ble stadig mindre – uansett lavinnteksdefinisjon. I påfølgende år økte imidlertid størrelsen på lavinntektsgapet noe. Dette gjelder først og fremst for en lavinnteksdefinisjon basert på OECDs metode.

Figur 3.3. Utviklingen i lavinntektsgapet.¹ 1994-2008. Personer i studenthusholdninger er utelatt

¹ Differansen i prosent mellom medianinntekten til alle personer i lavinntektsgruppen og selve lavinntektsgrensen. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1994-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004 - 2008)

³ En alternativ metode er å benytte gjennomsnittsinntekten for alle i lavinntektsgruppen heller enn medianen. Men siden mange personer i lavinntektsgruppen vil ha negative inntekter (f.eks. næringsdrivende med underskudd) vil dette i stor grad påvirke gjennomsnittsinntektene. Medianinntekten er derfor et mye mer robust mål, som i mindre grad påvirkes av få observasjoner med svært store negative inntekter.

3.1. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper

I dette avsnittet ser vi nærmere på hvordan utviklingen i lavinntekt har vært de siste årene innen de ulike gruppene som inngår i denne rapporten, og som ble presentert i kapittel 2.5.

Det er likevel viktig å påpeke at de ulike gruppene selvsagt ikke er gjensidig utelukkende. Samme person kan inngå i mer enn en gruppe. Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp kan for eksempel også inngå i gruppen av barnefamilier, så vel som i gruppen av innvandrere. Vi viser ellers til vedleggstabell A1 som viser i hvor stor grad samme personer opptrer i mer enn én gruppe.

Ulike tellemetoder gir ulikt resultat

En skal i tillegg være oppmerksom på at hvordan vi definerer de ulike gruppene, kan ha betydning når det gjelder å tallfeste hvor mange innen de ulike gruppene som tilhører lavinntektsgruppen. Som omtalt i kapittel 2.5 har vi for de fleste flerpersonghusholdningene benyttet kjennemerker ved *hovedinntektstakeren* til å klassifisere de ulike gruppene. For eksempel vil gruppen av langtidssyke være alle personer i en husholdning der hovedinntektstakeren mottar attførings- eller rehabiliteringspenger. Et argument for å benytte en slik definisjon er at vi på denne måten identifiserer det som folk flest trolig oppfatter som en ”typisk” husholdning med en langtidssyk, dvs. at hovedkilden til livsopphold er stønad (attføringspenger). Men det vil likevel være tilfeller der den langtidssyke ikke vil være den i husholdningen som er hovedinntektstaker. Hovedinntektstakeren kan i stedet være en yrkesaktiv ektefelle. I tabell 3.1 viser vi at for noen grupper kan det være klare forskjeller i husholdningsøkonomien alt ettersom en stønadsmottaker er hovedinntektstaker eller ikke.

Tabell 3.1 presenterer tre ulike definisjoner. Vi ser først på forekomsten av lavinntekt blant alle personer med ett bestemt kjennemerke, for eksempel alle personer med uførepensjon, alderspensjon eller som er registrert som mottaker av sosialhjelp. Vi ser for eksempel at blant alle de 125 000 personene som var registrert som mottaker av rehabiliterings- eller attføringspenger (langtidssyke) i 2008, hadde knapt 23 000 personer eller 19 prosent, en ekvivalentinntekt under EUs lavinntektsgrense.

Den neste kolonnen viser tilsvarende antall basert på den definisjonen som hovedsakelig benyttes i denne rapporten. Ifølge denne definisjonen er det kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen som avgjør hvilken gruppe en tilhører. I tillegg teller vi også med eventuelle husholdningsmedlemmer, dvs. personer som vi går ut fra har samme økonomiske levkår som hovedinntektstakeren selv. Vi ser nå at andelen med lavinntekt øker for de fleste grupper. Andelen langtidssyke med lavinntekt er nå for eksempel 28 prosent.

I siste kolonne er gruppene definert ut i fra om ”minst ett” av medlemmene i husholdningen er uførepensjonist, langtidsledig, langtidssyk eller lignende, men altså uten nødvendigvis å være hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser nå at sammenlignet med en definisjon basert på kjennemerker knyttet til hovedinntektstaker, så er andelen med lavinntekt nå lavere. Blant langtidssyke er for eksempel lavinntektsandelen bare 14 prosent ved en slik definisjon. Forklaringen på at andelen med lavinntekt faller for de fleste gruppene ved en slik definisjon, er at mange av trygdemottakerne deler husholdning med andre som har høyere inntekt, og som dermed er hovedinntektstaker i husholdningen. I tillegg til langtidssyke ser dette ut til å være tilfelle både for langtidsledige, uførepensjonister og sosialhjelpsmottakere. Vi ser også at andelen med lavinntekt er lavere for innvandrerne ved en slik definisjon. Dette kan skyldes at noen personer med innvandrerbakgrunn bor i husholdninger der hovedinntektstakeren ikke er innvandrer. Eksempler på slike husholdninger kan være ektepar der bare den ene har innvandrerbakgrunn.

Tabell 3.1. Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. EUs lavinnteksdefinisjon. Ulike grupper. 2008

	Personer			Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er...			Personer i husholdninger der minst ett medlem er...		
	Hele gruppen	Med lavinntekt (EU)		Hele gruppen	Med lavinntekt (EU)		Hele gruppen	Med lavinntekt (EU)	
		Antall	Andel		Antall	Andel		Antall	Andel
Trygdemottaker									
Alderspensjonist	571 000	97 000	17	571 000	100 000	18	689 000	102 000	15
Uførepensjonist	281 000	29 000	10	239 000	38 000	16	514 000	42 000	8
Mottaker av tidsbegrenset uførepensjon	46 000	6 000	14	47 000	10 000	22	120 000	12 000	10
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle) ..	22 000	2 000	10	29 000	3 000	11	39 000	3 000	9
Langtidssyk	125 000	23 000	19	130 000	36 000	28	308 000	45 000	14
Langtidsledig	21 000	7 000	32	21 000	10 000	48	53 000	14 000	27
Innvandrere og flyktninger									
Innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre	504 000	158 000	31	516 000	161 000	31	694 000	175 000	25
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	383 000	135 000	35	378 000	137 000	36	476 000	147 000	31
Personer med flyktningebakgrunn	75 000	32 000	42	190 000	73 000	39	208 000	76 000	36
Andre									
Sosialhjelpsmottaker	104 000	50 000	48	142 000	80 000	56	212 000	91 000	43

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Men selv om andelen med lavinntekt generelt går ned når vi ikke lenger definerer gruppene ut i fra kjennemerker ved hovedinntektstakeren, så ser vi at *antallet* personer med lavinntekt likevel er høyere ved en slik definisjon. Det skyldes selvsagt at dette er en videre definisjon, som omfatter en større del av befolkningen.

Som påpekt i kapittel 2.5 er de fleste gruppene i denne rapporten definert på bakgrunn av kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen. I det følgende skal vi se utviklingen i årlig lavinntekt tilbake til 1996 innen de ulike gruppene. Lavinntekt er definert i henhold til både OECDs og EUs metode.

Tabell 3.2 viser at det er klare forskjeller i relativ andel med lavinntekt blant enslige forsørgere og par med barn. Blant enslige forsørgere hadde nær 21 prosent lavinntekt i 2008, mens dette var tilfelle for 6 prosent av alle personer i husholdningstypen par med barn (EUs metode). Barn som har én forsørger har altså mer enn tre ganger så stor sannsynlighet for å havne i lavinntektsgruppen som barn med to forsørgere. Utviklingen mellom 1996 og 2008 er ellers preget av at det har blitt flere barn i lavinntektsgruppen – både blant barn i parfamilier og blant barn med bare en forsørger. For en mer detaljert beskrivelse av utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier, viser vi til Epland og Kirkeberg (2009) og til kapittel 5 i denne rapporten.

Blant de ulike gruppene av trygdemottakere er det aleneboende minstepensjonister som peker seg ut som gruppen med den høyeste andelen i lavinntektsgruppen. I 2008 hadde så mange som 75 prosent av alle aleneboende minstepensjonister en inntekt under lavinntektsgrensen. Det er likevel lett å peke på årsaken til dette høye tallet. Som allerede påpekt får vi ved EUs lavinnteksdefinisjon en lavinntektsgrense som ligger betydelig høyere enn for eksempel minstepensjonen til aleneboende. I 2008 måtte en aleneboende minstepensjonist ha en tilleggsinntekt utover pensjonen på 39 000 kroner, for ikke å havne i lavinntektsgruppen. For mange minstepensjonister, der tilleggsinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller tjenstepensjon, vil det være svært få som har så store tilleggsinntekter. I 2008 hadde for eksempel vel 4 av 10 aleneboende minstepensjonister tilleggsinntekter på mindre enn 25 000 kroner. Fra 2006 til 2008 gikk andelen minstepensjonister med husholdningsinntekt under 60 prosent av medianinntekten noe ned. Dette skyldes opptrapping av minstepensjonene i 2008.

En annen gruppe som er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen er personer i husholdninger der hovedinntektstakeren har vært arbeidsledig i minst seks måneder. Nær halvparten (45 prosent) av alle langtidsledige var i lavinntektsgruppen i 2008. Dette var en høyere andel enn det en finner både blant langtidssyke (28 prosent) og alders- og uførepensjonister (18 og 16 prosent).

Som det framgår av tabellen er innvandrere også en gruppe som er kjennetegnet av at mange tilhører lavinntektsgruppen. I 2008 hadde 36 prosent av alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker var innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika en inntekt under lavinntektsgrensen (EU-definisjon). Personer i innvandrershusholdninger hadde dermed en sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen som var mer enn tre ganger høyere enn befolkningen generelt.

To andre grupper med en høy andel personer med lavinntekt, er unge aleneboende og sosialhjelpsmottakere. Det er ikke uventet at mange sosialhjelpsmottakere befinner seg i lavinntektsgruppen. I 2008 hadde mer enn halvparten (56 prosent) av alle sosialhjelpsmottakere lavinntekt, og denne andelen ser ut til å ha økt de siste årene. Går vi tilbake til 1999 var andelen med lavinntekt 35 prosent for denne gruppen. Andelen med lavinntekt blant ikke-studerende aleneboende under 35 år er noe lavere enn blant sosialhjelpsmottakere, med en andel på 33 prosent i 2008. Selv om yngre aleneboende har en klart større sannsynlighet for å tilhøre lavinntektsgruppen enn befolkningen generelt, har andelen med lavinntekt endret seg lite de siste årene.

En annen utsatt gruppe er personer med supplerende stønad. Dette vil i hovedsak være eldre innvandrere med så kort botid at de ikke har full opptjening i folketrygden. Denne ytelsen ligger på nivå med minstepensjonen til enslige. Siden det er få i denne gruppen med tilleggsinntekter, er det som forventet at andelen under lavinntektsgrensen er svært høy (91 prosent).

Tabell 3.2 viser også andelen med lavinntekt basert på OECDs definisjon. Som tidligere omtalt er det først og fremst blant alderspensjonister at forskjellen mellom de to definisjonene er store. Dette blir godt illustrert når det gjelder forekomsten av lavinntekt blant alderspensjonister og aleneboende minstepensjonister. Som vi tidligere har sett, hadde begge disse gruppene relativt mange med lavinntekt ved bruk av EU-definisjonen. Men når vi benytter OECDs lavinntektsdefinisjon endrer dette seg, og vi finner nå svært få pensjonister blant dem med lav inntekt. Forklaringen er, som tidligere omtalt, at lavinntektsgrensen ved bruk av OECDs definisjon ligger lavere enn minstepensjonen.

For andre grupper er det derimot stor grad av samsvar mellom de to lavinntektsdefinisjonene. Det er tre grupper som særlig skiller seg ut når det gjelder forekomst av lavinntekt. Både langtidsledige (31 prosent), innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika (26 prosent) og sosialhjelpsmottakere (34 prosent) er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen i 2008.

I tabell 3.2 har vi vist utviklingen i de relative andelen som har lavinntekt, det vil si den sannsynligheten som personer i de ulike gruppene har for å tilhøre lavinntektsgruppen. For noen grupper kan det å vise *antall* framfor *andel* med lavinntekt gi et annet bilde på utviklingen i lavinntekt. Selv om noen grupper viser en økning i andelen personer i lavinntektsgruppen de siste årene, kan likevel *antallet* personer med lavinntekt i noen av gruppene gå ned eller være stabilt. Dette gjelder for eksempel både langtidsledige og sosialhjelpsmottakere. Forklaringen er at de siste årene har blitt stadig færre personer i befolkningen som inngår i disse gruppene. På den annen side har noen grupper økt betydelig i antall, dette gjelder først og fremst for innvandrerne. I tabell 3.3 skal vi derfor se på utviklingen i antall personer med lavinntekt innen de ulike gruppene.

Tabell 3.2. Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner.¹ Ulike grupper. 1996, 1999, 2002, 2004, 2006 og 2008. Prosent

	OECD-skala (under 50% av medianinntekten)						EU-skala (under 60% av medianinntekten)					
	1996	1999	2002	2004	2006	2008	1996	1999	2002	2004	2006	2008
Hele befolkningen	4,2	3,8	4,9	5,2	5,8	6,3	12	11,1	11,4	11,0	11,6	12,0
Hele befolkningen eksklusive studenter	3,4	2,8	3,7	3,8	4,2	4,7	11	9,9	9,9	9,2	9,8	10,2
Barnefamilier												
Enslige forsørgere	7	5	10	8	10	12	14	15	16	15	18	21
Par med barn 0-17 år	3	3	4	4	4	5	5	4	5	6	6	6
Barn under 18 år	4	4	6	5	6	7	7	7	8	8	9	10
Trygdemottakere												
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	2	1	1	1	1	1	32	26	25	20	19	18
Hovedinntektstaker er uførepensjonist	3	3	3	4	4	4	16	16	14	12	14	16
Hovedinntektstaker mottar tidsbegrenset uførestønad	:	:	:	6	7	8	:	:	:	15	18	22
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	1	2	2	3	4	4	11	16	8	11	11	11
Aleneboende minstepensjonist	3	2	2	3	3	3	84	74	75	72	77	75
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	:	:	:	3	3	3	:	:	:	77	81	79
Aleneboende minstepensjonist med uførepensjon	:	:	:	4	4	4	:	:	:	57	65	67
Hovedinntektstaker er langtidssyk	4	5	8	9	12	14	15	18	20	19	25	28
Hovedinntektstaker er langtidsledig	18	8	17	19	27	31	36	33	33	35	43	45
Innvandrere og flyktninger												
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre	17	11	18	20	21	22	28	20	27	29	30	31
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	23	15	23	25	25	26	36	26	33	35	36	36
Hovedinntektstaker er flyktning	20	17	26	25	26	27	34	29	36	36	38	39
Andre grupper												
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	16	14	25	25	29	34	36	35	44	44	51	56
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	14	11	13	14	14	16	26	27	29	30	31	33
Mottakere av supplerende stønad	:	:	:	:	:	24	:	:	:	:	:	91

¹ Se kapittel 2.4 for en omtale av ulike lavinnteksdefinisjoner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2002) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

Tabell 3.3. Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner.¹ Ulike grupper. 2004, 2006 og 2008

	OECD-skala (under 50% av medianinntekten)			EU-skala (under 60% av medianinntekten)		
	2004	2006	2008	2004	2006	2008
Hele befolkningen eksklusive studenter	168 000	190 000	219 000	409 000	442 000	474 000
Barnefamilier						
Enslige forsørgere	23 000	28 000	34 000	42 000	51 000	61 000
Par med barn 0-17 år	73 000	81 000	89 000	108 000	116 000	122 000
Barn under 18 år	57 000	66 000	73 000	86 000	97 000	106 000
Trygdemottakere						
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	6 000	6 000	7 000	110 000	108 000	100 000
Hovedinntektstaker er uførepensjonist	9 000	10 000	10 000	31 000	36 000	38 000
Hovedinntektstaker mottar tidsbegrenset uførestønad	0	2 000	4 000	1 000	6 000	10 000
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	1 000	1 000	1 000	3 500	4 000	3 000
Aleneboende minstepensjonist	2 000	2 000	2 000	56 000	53 000	60 000
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	2 000	2 000	2 000	48 000	44 000	49 000
Aleneboende minstepensjonist med uførepensjon	0	1 000	1 000	8 000	9 000	10 000
Hovedinntektstaker er langtidssyk	9 000	16 000	18 000	21 000	34 000	36 000
Hovedinntektstaker er langtidsledig	11 000	11 000	6 000	20 000	17 000	10 000
Innvandrere og flyktninger						
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre ...	74 000	89 000	114 000	106 000	127 000	161 000
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	63 000	76 000	98 000	90 000	109 000	137 000
Hovedinntektstaker er flyktning	35 000	36 000	52 000	51 000	53 000	73 000
Andre grupper						
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	41 000	46 000	48 000	74 000	80 000	80 000
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	28 000	31 000	39 000	62 000	68 000	79 000
Mottakere av supplerende stønad	:	:	1 000	:	:	2 000

¹ Se kapittel 2.4 for en omtale av ulike lavinnteksdefinisjoner

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Både OECDs definisjon og EUs definisjon viser at det ble betydelig flere personer i lavinntektsgruppen mellom 2004 og 2008. Som tabell 3.3 viser, ble det 65 000 flere personer i lavinntektsgruppen ut i fra EUs definisjon i denne perioden, mens økningen i følge OECDs metode var på 51 000. To av de største lavinntektsgruppene ut i fra EUs metode er alderspensjonister og barn under 18 år, med henholdsvis 100 000 og 106 000 personer. Utviklingen har imidlertid gått hver sin vei for disse gruppene. Mens det i 2004 var klart flere alderspensjonister enn barn i lavinntektsgruppen, er det i 2008 flere barn enn eldre med lavinntekt.

Den gruppen som antallmessig har økt mest i lavinntektsgruppen er innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, særlig de med landbakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia og Latin-Amerika. I følge EUs lavinnteksdefinisjon ble det 47 000 flere personer i lavinntektsgruppen innen denne gruppen mellom 2004 og 2008. Dette betyr igjen at denne gruppen står for en betydelig del av den totale økningen i lavinntektsgruppen i befolkningen i denne perioden (65 000 personer).

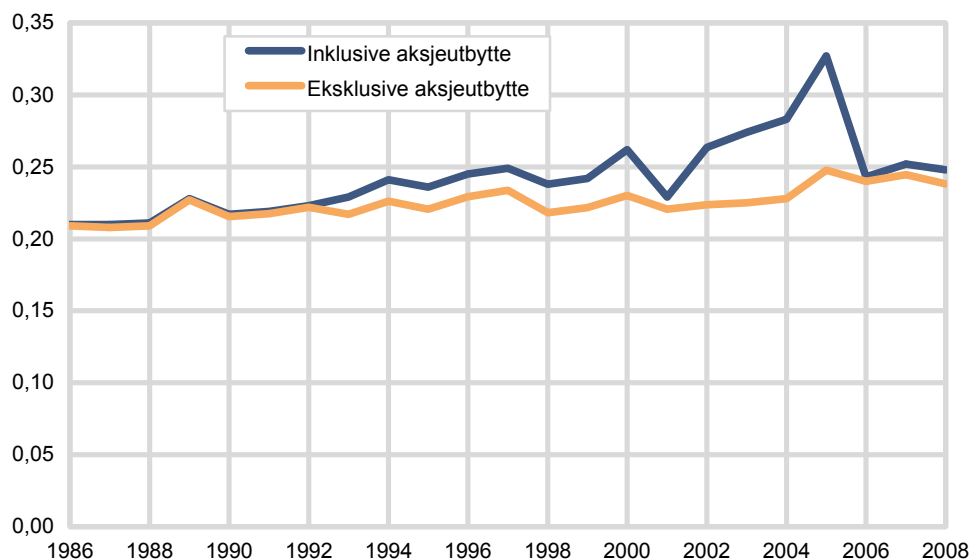
Også basert på OECDs lavinnteksdefinisjon skiller innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre seg ut som den antallmessig største gruppen med lavinntekt

3.2. Inntektsfordeling

Det er på mange måter en nær sammenheng mellom utviklingen i lavinntekt og endringer i inntektsfordelingen. Ved en relativ definisjon av lavinntekt, som vi hovedsaklig benytter i denne rapporten, vil andelen personer i lavinntektsgruppen i stor grad påvirkes av hva som skjer med den generelle inntektsfordelingen i samfunnet.

Vi skal i det følgende se nærmere på utviklingen i inntektsulikhet de siste årene. Ved presentasjon av inntektsforskjeller er det vanlig å benytte ulike summariske ulikhetsmål som kan si noe om graden av skjevfordeling mellom husholdningene. Ett av de mest benyttede ulikhetsmålene er den såkalte Gini-koeffisienten. Dette målet varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten.

Figur 3.4. Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet² (EU-skala). 1986 - 2008

¹ Se kapittel 2.5 for en nærmere omtale av Gini-koeffisienten

² Negative beløp satt lik 0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004 - 2008)

Figur 3.4 viser en grafisk framstilling av inntektsulikheten målt ved Gini-koeffisienten for årene 1986-2008. Inntektsbegrepet er det samme som ble benyttet i avsnittet om lavinntekt, det vil si inntekt etter skatt per forbruksenhet. Siden det erfaringsmessig har liten betydning hvilken ekvivalensskala som benyttes når en studerer endringer i inntektsfordelingen, baserer vi oss her kun på EU-skalaen.

Utviklingen i inntektsulikhet i Norge har de siste årene blitt sterkt påvirket av utviklingen i aksjeutbytte. Aksjeutbyttene økte betydelig i årene 2002-2005, før nye skatteregler gjorde det mindre lønnsomt å ta ut utbytte i 2006. Konsekvensen var en betydelig nedgang i aksjeutbytte og mindre inntektsforskjeller. Vi illustrerer dette i figur 3.4 som viser utviklingen i ulikhet etter at vi både inkluderer og ekskluderer aksjeutbytte fra husholdningsinntekten.

Som figuren viser, har inntektsulikheten økt nesten hvert år etter 1986 og fram til 2005. Vi ser imidlertid at ulikheten falt betydelig fra 2000 til 2001, før den på nytt økte kraftig fram til 2005. Utviklingen i 2001 skyldes for en stor del også tilpasninger til endrede skatteregler for aksjeutbytte. For inntektsåret 2001 ble det innført personlig beskatning av aksjeutbytte, mens denne skatten ble fjernet allerede året etter. Dette førte til at en rekke aksjonærer lot være å ta ut utbytte i 2001.

Utelater vi aksjeutbytte fra inntektsbegrepet framstår inntektsfordelingen som mye jevnere, og vi finner heller ikke den samme dramatiske økningen i ulikhet. Vi registrerer likevel en liten økning i ulikhet fra 2004 og til 2005. Dette skyldes en sterk økning i andre typer av kapitalinntekter, for eksempel gevinster ved salg av aksjer, og i noen grad større ulikhet i yrkesinntekter (særlig næringsinntekter). De aller siste årene har inntektsfordelingen endret seg lite.

Selv om slike summariske inntektsmål gir en god indikasjon på om ulikheten har blitt større eller mindre over tid, så kan ikke dette målet si noe om hvor i inntektsfordelingen endringene skjer, om det for eksempel er endringer i toppen eller bunnen av fordelingen som forklarer endringer i ulikheten. For bedre å få fram slike endringer har vi delt befolkningen inn i fem like store inntektsklasser (kvintiler), sortert etter størrelsen på inntekten etter skatt per forbruksenhet. Tabell 3.4 viser hvor stor del av totalinntekten de ulike inntektsklassene disponerer over tid.

Tabellen viser at når ulikheten økte fram til 2005, så er det først og fremst på grunn av at personene i den høyeste inntektsklassen disponerte en stadig større andel av totalinntekten, mens alle andre inntektsklasser fikk redusert sin andel. Mens den femdelen av befolkningen med høyest inntekt disponerte 32 prosent av all inntekt i 1986, økte denne andelen til over 40 prosent i 2005. Etter skattereformen i 2006 falt inntektsandelen til den rikeste femdelen til 34 prosent, og var på samme nivå også i 2008.

Dersom en sammenligner gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest inntekt med femdelen med lavest inntekt, hadde den høyeste inntektsklassen en inntekt som var 3,4 ganger høyere enn den laveste inntektsklassen i 2008. Tilbake i 2005 var inntektsforskjellen mellom de to gruppene så stor som hele 4,5. Som et alternativt ulikhetsmål viser tabell 3.4 også forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen (P90 og P10). Ved dette målet påvirker ikke inntektene til de 10 prosentene av befolkningen med høyest inntekt og de 10 prosent av befolkningen med lavest inntekt fordelingen. Vi ser at dette forholdstallet har vært stabilt i hele perioden 1986-2008. Dette kan tolkes som at når vi registrerer at ulikheten har økt i årene fram til 2005, så skyldes dette at noen få personer (færre enn 10 prosent av befolkningen) må ha økt inntektene betraktelig mye mer enn resten av befolkningen. Som tidligere nevnt er en viktig forklaring på dette de store utbetalingene av utbytte mellom 2002 og 2005.

Tabell 3.4. Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten.¹ 1986 - 2008. Prosent. Personer i studenthusholdninger er utelatt

	Kvintiler					Alle	Gini-koeffisient	Std.avvik Gini-koeff.	S80/S20 ²	P90/P10 ³
	1	2	3	4	5					
1986	10,9	15,7	19,0	22,7	31,6	100	0,208	0,002	2,9	2,6
1988	10,8	15,7	19,0	22,6	31,8	100	0,209	0,002	2,9	2,5
1990	10,6	15,7	19,0	22,6	32,1	100	0,214	0,002	3,0	2,6
1992	10,5	15,5	18,9	22,7	32,4	100	0,219	0,003	3,1	2,6
1994	10,1	15,2	18,8	22,5	33,6	100	0,235	0,002	3,3	2,7
1996	10,2	15,1	18,6	22,1	34,2	100	0,240	0,004	3,4	2,6
1998	10,5	15,2	18,4	21,9	33,9	100	0,233	0,003	3,2	2,6
2000	10,1	14,8	17,9	21,4	36,0	100	0,257	0,004	3,6	2,6
2002	10,0	14,8	17,9	21,4	35,9	100	0,258	0,004	3,6	2,6
2004	9,8	14,4	17,4	20,8	37,5	100	0,276		3,8	2,6
2005	9,2	13,5	16,3	19,7	41,4	100	0,319		4,5	2,7
2006	10,3	15,2	18,5	22,2	33,9	100	0,235		3,3	2,6
2007	10,1	15,1	18,3	22,0	34,6	100	0,244		3,4	2,7
2008	10,1	15,2	18,4	22,1	34,1	100	0,240		3,4	2,7

¹ Negative beløp er satt lik 0.

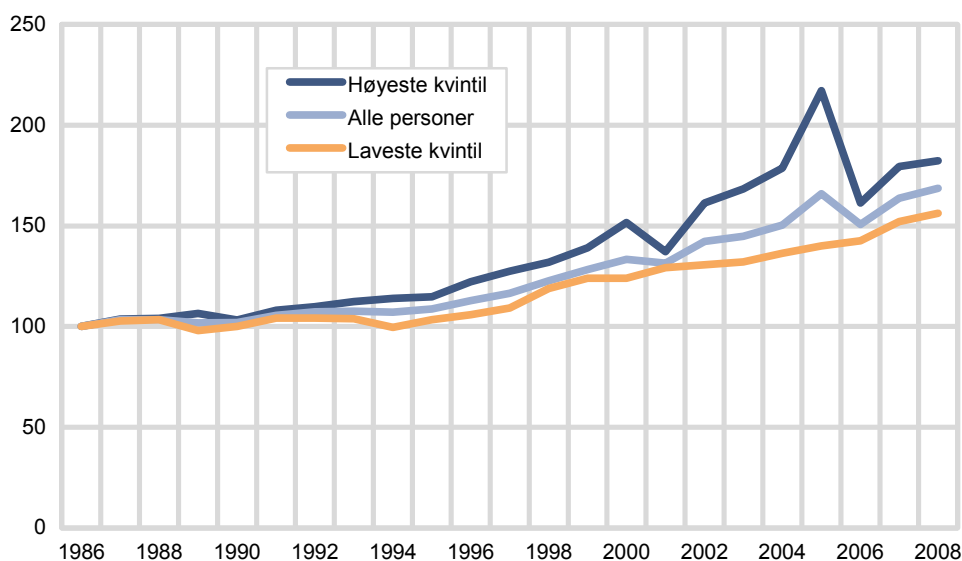
² Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen.

³ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

Selv om vi registrerer at de observerte inntektsforskjellene har økt det siste tiåret, så er det likevel viktig å være oppmerksom på at den realinntektsøkningen som har funnet sted de siste årene, også har kommet de nederst i inntektsfordelingen til del. Dette blir illustrert i figur 3.5 som viser den prosentvise realinntektsøkningen til den "fattigste" femdelen (1. kvartil) og den "rikeste" femdelen (5. kvartil), samt gjennomsnittet for hele befolkningen. Som figuren viser, skjedde det en klar inntektsforbedring for femdelen med lavest inntekt fra midten av 1990-tallet og fram til 2008. I 2008 hadde personene i den laveste femdelen av befolkningen en inntekt per forbruksenhet som var om lag 56 prosent høyere enn det tilsvarende gruppe hadde i 1986. Dette var likevel en klart svakere inntektsvekst enn for den rikeste femdelen, som – på tross av en dramatisk nedgang i 2006 på grunn av reduserte kapitalinntekter – økte inntektene med 82 prosent i samme periode. Den gjennomsnittlige realinntektsøkningen i befolkningen var på sin side 69 prosent mellom 1986 og 2008

Figur 3.5. Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala).¹ Indeks i faste 2008-kroner. 1986=100

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004 - 2008)

3.3. Regionale variasjoner i inntektsulikhet

Vi skal avslutningsvis i dette kapitlet se hvordan inntektsfordelingen er innen ulike deler av landet.

Det viser seg at det er klare variasjoner i ulikhet mellom fylkene. Det er først og fremst Oslo som skiller seg fra resten av landet, ved å ha mye større inntektsforskjeller enn noen av de andre fylkene. Mens inntektsforskjellen mellom femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt er 3,4 for hele landet, er tilsvarende forholdstall hele 5,2 i hovedstaden (tabell 3.5). I tillegg til Oslo er også inntektsforskjellene relativt store i fylker som for eksempel Rogaland, Akershus og Hordaland. Blant de fylkene som har de minste inntektsforskjellene finner vi innlandsfylkene Hedmark og Oppland, Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og fylkene i Nord-Norge.

Det er trolig flere faktorer som er med på å forklare de regionale forskjellene i ulikhet. At ulikheten i Oslo er så mye større enn i resten av landet kan blant annet skyldes den særegne husholdningsstrukturen her, der mer enn halvparten av husholdningene består av aleneboende. Ulikheten innen gruppen av aleneboende er gjerne større enn blant andre husholdninger (Melby og Strøm 2007). I tillegg har Oslo et sterkt innslag av innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, en gruppe som er kraftig overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. På den annen side er svært mange personer med store næringsinntekter og kapitalinntekter også bosatt i hovedstaden.

Tabell 3.5. Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala), for personer. Fylker. 2008. Rangert etter Gini-koeffisienten

	Gini-koeffisient	S80/S20 ²	P90/P10 ³	Antall husholdninger ⁴
Alle	0,240	3,4	2,7	2 127 365
Oslo	0,314	5,2	3,6	302 218
Akershus	0,252	3,6	2,8	219 671
Rogaland	0,248	3,5	2,7	175 442
Vestfold	0,233	3,3	2,6	102 169
Buskerud	0,230	3,2	2,6	112 206
Hordaland	0,230	3,2	2,6	204 412
Vest-Agder	0,228	3,2	2,5	71 291
Aust-Agder	0,222	3,1	2,5	45 540
Østfold	0,219	3,1	2,5	119 203
Sør-Trøndelag	0,219	3,1	2,5	128 034
Telemark	0,213	3,0	2,5	74 838
Møre og Romsdal	0,213	2,9	2,4	104 251
Hedmark	0,206	2,9	2,4	85 039
Troms	0,204	2,9	2,4	68 955
Oppland	0,204	2,8	2,4	81 336
Nordland	0,200	2,8	2,4	103 132
Finnmark	0,200	2,8	2,4	31 557
Sogn og Fjordane	0,196	2,7	2,4	43 132
Nord-Trøndelag	0,194	2,7	2,3	54 939

¹ Negative beløp er satt lik 0.

² Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen.

³ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

4. Vedvarende lavinntekt

Jon Epland og Tor Morten Normann

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt de siste ti årene
- flere barnefamilier, men færre folketrygdpensjonister med vedvarende lavinntekt
- 4 av 10 barn med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn
- yngre med vedvarende lavinntekt bor trangt og er sjeldnere enn andre eiere av bolig
- to av tre yngre med vedvarende lavinntekt har høy boutgiftsbelastning
- i halvparten av husholdningene med vedvarende lavinntekt er det ingen helårs yrkesaktive

Vi har så langt presentert utviklingen i lavinntekt og andre sosiale indikatorer basert på tverrsnittsdata, det vil si slik situasjonen var på ett bestemt tidspunkt (år). Selv om dette gir nyttig informasjon om utviklingen i lavinntekt og andre levekårsindikatorer, gir dette ikke informasjon om hvor lenge en tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har for eksempel vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel Andersen m.fl. 2003). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, mens andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon.

I dette kapitlet skal vi følge utviklingen til de samme personene over flere år. Vi vil da få informasjon om hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinntektsgruppen. Vi skal i tillegg se på hvilke grupper som har stor sannsynlighet for å ha vedvarende lav inntekt, og om noen grupper har fått bedre eller verre økonomiske levekår de siste årene.

4.1. Nærmere om datagrunnlaget

Datagrunnlaget for de fleste av inntektsindikatorerne i dette kapitlet er basert på *inntektsstatistikken*, som omfatter alle personer i privathusholdninger bosatt i landet (totaltelling). For å vise utviklingen i vedvarende lavinntekt er identiske personer fulgt over en periode på flere år. Alle personer som enten innvandret eller utvandret i denne perioden, vil derfor ikke være del av denne populasjonen. Det samme gjelder for personer som i løpet av denne perioden flyttet på institusjon.

Panelet i *levetårsundersøkelsen EU-SILC* som benyttes her, består av personer som ved utgangen av 2007 var 16 år eller mer. Levetårsundersøkelsen EU-SILC er en kombinasjon av en tverrsnitts- og en panelundersøkelse. Det betyr at utvalget til en hver tid skal være representativt for populasjonen (bosatte i Norge, 16 år og eldre). Utvalget er delt i åtte deler, hvor 1/8 roteres ut hvert år, og 1/8 trekkes nye hvert år. I tillegg blir det supplert med nye 16-åringere og nye innvandrere slik at tverrsnittegenskapene opprettholdes. Levetårsanalysen av lavinntektsgruppen 2007-2009 (tilsvarende inntektsårene 2006-2008) er i sin helhet basert på levetårsundersøkelsen EU-SILC.

Siden resultatene er basert på personlig intervju med ett husholdningsmedlem, vil resultatene derfor gjelde for personer i alderen 16 år og over ved utgangen av 2006 (personene vil være 18 år og over ved utgangen av 2008). Tallene for lavinntektsgruppen 2001-2003 (svarer til lavinntekt i årene 2000-2002) er basert på en tidligere levetårsundersøkelses panel i kombinasjon med levetårsundersøkelsen EU-SILC. I den tidligere levetårsundersøkelsen var det en øvre aldersgrense, slik at dataene her dekker personer i alderen 16-83 (utgangen av 2000) og 16-84 (utgangen av 2001). I motsetning til resultater som baserer seg på panelet til

inntekts- og formuesundersøkelsen, omfatter gruppen med vedvarende lavinntekt basert på EU-SILC og levekårspanelet ikke barna (for perioden 2001-2003 heller ikke de eldste). Det betyr at resultatene basert på levekårsundersøkelsen EU-SILC i dette kapitlet kan avvike noe fra resultatene basert på inntektsstatistikken.

Ser vi for eksempel på inntektsårene 2003-2005 er andelen av personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt 10,3 prosent basert på EU-SILC, og ikke 9,5 prosent som i inntektsundersøkelsen (60 prosent av medianinntekt og med EUs ekvivalensskala). For inntektsårene 2004-2006 er samsvaret bedre, men henholdsvis 9,5 prosent i EU-SILC og 9,3 prosent i inntektsundersøkelsen. Tilsvarende andeler for inntektsperioden 2005-2007 er 8,9 prosent (levvekårsundersøkelsen EU-SILC) og 9,4 prosent (inntektsstatistikken). For perioden som dekkes i denne rapporten, inntekter i årene 2006-2008, gir levekårsundersøkelsen EU-SILC en andel på 10,5 prosent og inntektsundersøkelsen en andel på 9,5 prosent. Dersom resultatet i inntektsstatistikken beregnes for personer 16 år og over blir andelen 10,0 prosent. De ulike estimatene ligger imidlertid innenfor feilmarginen ved bruk av et 95 % konfidensintervall på utvalgsdataene fra EU-SILC.

4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt

Det er flere måter å tilnærme seg en definisjon på det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har hatt inntekt under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med kronisk lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse tilnærmingene i dette kapitlet. Vi vil likevel bare benytte den siste tilnærmingen, det vil si definere vedvarende lavinntekt ut i fra gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode, når vi skal se på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen ulike grupper av befolkningen. Også i levekårsdelen vil vi kun basere oss på denne siste tilnæringsmåten.

4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt

Vi skal innledningsvis se på omfanget av vedvarende lavinntekt i perioden 1996 til 2008, for hele befolkningen. Vi definerer vedvarende eller kronisk lavinntekt ved å ta utgangspunkt i beløpet som utgjør den gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder. Som vist i tabell 2.2 vil mediangjennomsnittet (i faste priser) for treårsperioden 2006 til 2008 for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) være 270 000 kroner for hele befolkningen. Dette betyr at ut ifra EUs lavinntektsdefinisjon (60 prosent av medianen), vil lavinntektsgrensen (gjennomsnittet for treårsperioden) være på 162 000 kroner. Alle personer som i gjennomsnitt hadde en så lav årlig inntekt per forbruksenhet i årene 2006 til 2008, vil etter denne definisjonen ha vedvarende lavinntekt. For OECDs definisjon vil tilsvarende lavinntektsgrense (50 prosent av mediangjennomsnittet) være på om lag 112 000 kroner.

Tabell 4.1 viser hvor mange personer som har hatt vedvarende lavinntekt i ulike treårsperioder mellom 1996 og 2008, for både OECD- og EU-definisjonen. For bedre å få fram spredningen i fordelingen viser vi i tillegg andelen personer med inntekt under både 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet for de to ekvivalensskalaene. Vi har allerede sett at 10 prosent av befolkningen (der personer i studenthusholdninger er utelatt) hadde *årlig* lavinntekt (EU definisjonen) i 2008, mens det ifølge OECDs noe strengere definisjon var 4,7 prosent av befolkningen i lavinntektsgruppen (se kapittel 3). Når vi nå går over til å se på hvor mange som har permanent eller "vedvarende" lavinntekt i en periode på minst tre år, faller andelen personer i lavinntektsgruppen. Ifølge EUs definisjon var andelen med vedvarende lavinntekt 8,2 prosent i perioden 2006 til 2008 (studenter utelatt), mens tilsvarende tall var 3,2 prosent ifølge OECDs definisjon. Det synes dermed klart at noen personer av ulike årsaker bare har forbigående lave inntekter.

Tabell 4.1. Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2008. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer. Standardavvik i parentes

Periode	OECD-skala				EU-skala				Antall observasjoner
	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	
Alle personer									
1996-1998	2,4	(0,13)	7,5	(0,22)	4,0	(0,16)	9,7	(0,25)	17 351
1997-1999	2,3	(0,13)	6,8	(0,21)	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 334
1998-2000	2,1	(0,12)	6,1	(0,20)	3,4	(0,15)	8,8	(0,24)	17 214
1999-2001	2,2	(0,13)	6,1	(0,20)	3,3	(0,15)	8,5	(0,24)	17 162
2000-2002	2,7	(0,13)	6,6	(0,21)	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 259
2001-2003	2,9	(0,14)	6,5	(0,20)	4,0	(0,16)	8,9	(0,23)	17 339
2002-2004	3,6	(0,17)	7,2	(0,24)	4,1	(0,18)	9,6	(0,27)	13 671
2003-2005	3,9	(0,15)	7,4	(0,21)	4,9	(0,17)	9,5	(0,23)	18 500
2004-2006	3,8		7,8		4,5		9,3		4 424 148
2005-2007	3,9		7,9		4,6		9,4		4 459 642
2006-2008	4,1		8,1		4,7		9,5		4 502 896
Alle personer eksklusive studenter¹									
1996-1998	2,0	(0,12)	6,8	(0,21)	3,5	(0,15)	8,9	(0,24)	17 204
1997-1999	1,9	(0,12)	6,2	(0,20)	3,1	(0,14)	8,1	(0,23)	17 187
1998-2000	1,7	(0,11)	5,6	(0,19)	2,9	(0,14)	8,2	(0,23)	17 089
1999-2001	1,8	(0,12)	5,5	(0,19)	2,8	(0,14)	7,8	(0,23)	16 999
2000-2002	2,1	(0,12)	5,9	(0,20)	3,0	(0,15)	8,1	(0,23)	17 073
2001-2003	2,4	(0,13)	5,8	(0,19)	3,3	(0,15)	7,9	(0,22)	17 110
2002-2004	3,0	(0,16)	6,4	(0,23)	3,3	(0,17)	8,5	(0,26)	13 516
2003-2005	3,0	(0,14)	6,1	(0,19)	3,6	(0,15)	7,9	(0,21)	18 246
2004-2006	2,9		6,7		3,4		7,9		4 307 976
2005-2007	3,0		6,8		3,5		8,1		4 345 819
2006-2008	3,2		6,9		3,6		8,2		4 389 644

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

Når det gjelder utviklingen i vedvarende lavinntekt viser tabellen at perioden fra 1996 fram til om lag 2001 er preget av en reduksjon i tallet på personer med vedvarende lavinntekt, både ut ifra OECDs og EUs lavinntektsdefinisjon. Utviklingen etter 2001 er noe forskjellig for de to lavinnteksdefinisjonene. For EUs lavinntektsdefinisjon er utviklingen relativt stabil med små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt, selv om andelen har økt noe de siste årene.

For OECDs metode finner vi imidlertid en klar økning i tallet på personer med vedvarende lavinntekt hvert år fra 2001 (1,8 prosent) og fram til 2004 (3,0 prosent). Deretter har andelen med vedvarende lavinntekt endret seg lite, selv om vi også her finner en liten økning i slutten av perioden.

Som tidligere nevnt finnes det også en alternativ definisjon på vedvarende lavinntekt, der en tar utgangspunkt i andelen personer som er under lavinntektsgrensen siste året og som også har hatt inntekter under lavinntektsgrensen i to av de tre foregående årene.⁴ Tabell 4.2 viser hvor mange personer som var under lavinntektsgrensen i 2008 og som samtidig hadde vært under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene, det vil si perioden 2005 til 2008. Vi avgrensner oss her til kun å benytte EUs ekvivalensskala.

Som tabell 4.2 viser hadde 5,4 prosent av befolkningen, eller 232 000 personer, kronisk lave inntekter ved denne definisjonen (studenter er utelatt). Dette er altså klart færre enn ved en lavinnteksdefinisjon som tar utgangspunkt i gjennomsnittsinntektene i en treårsperiode (tabell 4.1), som viser at vel 8 prosent hadde vedvarende lavinntekt. En av forklaringene på at færre har vedvarende lavinntekt ved denne definisjonen, er at observasjonstiden nå er utvidet til 4 år, slik at flere personer dermed har fått anledning til å forlate lavinntektgruppen. Men det vil også ha betydning at denne definisjonen er noe "strengere" enn den som definerer lavinntekt i forhold til gjennomsnittsinntektene over en treårsperiode. Flere personer som ett år befinner seg i lavinntektgruppen, kan neste år ha en inntekt like over lavinntektsgrensen. Disse vil da ikke lenger bli definert som kronisk fattige ifølge denne definisjonen. Men de samme personene kan likevel ha en gjennomsnitts-

⁴ Dette er den definisjonen av vedvarende lavinntekt som i dag benyttes av EU-landene.

inntekt over flere år som er så lav at de ved bruk av den andre definisjonen på vedvarende lavinntekt, likevel havner i lavinntektsgruppen. (Teoretisk sett så kan en selvsagt ha hatt en betydelig inntekt det ene året en *ikke* var i lavinntektsgruppen, men i praksis vil dette neppe være tilfelle for mange husholdninger).

Utviklingen i lavinntekt basert på den alternative definisjonen av vedvarende lavinntekt, når lavinntektsgrensen settes til 60 prosent av medianinntekten i samfunnet, viser at det ble noen færre med lavinntekt mellom 2002 og 2007, men at andelen økte noe igjen i 2008. Settes lavinntektsgrensen lavere, til 50 prosent av medianen, er det små endringer i andelen med vedvarende lavinntekt de siste ti årene.

Tabell 4.2. Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene

	50 %	60 %	Antall observasjoner
Alle personer			
1999	2,4	6,8	16 285
2000	2,2	6,4	16 120
2001	2,0	6,2	16 239
2002	2,4	6,7	16 036
2003	2,3	6,3	16 268
2007	2,8	6,3	4 367 429
2008	2,8	6,4	4 403 061
Alle personer eksklusive studenter¹			
1999	1,9	6,3	16 139
2000	1,9	6,0	16 002
2001	1,7	5,7	16 077
2002	1,9	6,1	15 852
2003	1,8	5,7	16 043
2007	2,0	5,3	4 254 460
2008	2,0	5,4	4 290 596

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og Inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen

Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt varierer i stor grad med hvilken lavinntektsdefinisjon som benyttes. Ved bruk av EUs definisjon domineres gruppen med vedvarende lavinntekt av enslige eldre og aleneboende under 45 år (studenter utelatt). Til sammen utgjør disse to gruppene 37 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, men bare 12 prosent i befolkningen som helhet. En annen stor gruppe er par med barn, der yngste barn er under 7 år, med en andel på 16 prosent. Småbarnsfamiliene er likevel ikke overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt når en benytter EUs lavinntektsdefinisjon, siden andelen i befolkningen som helhet er om lag 20 prosent. Til sammen hadde om lag 360 000 personer vedvarende lavinntekt i 2008, når en benytter EUs lavinntektsdefinisjon.

Tabell 4.3. Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2006 - 2008, og befolkningen i alt. Husholdningstyper.¹ To ulike lavinntektsdefinisjoner. Antall og prosent

	Personer med lavinntekt				Alle personer ²	
	OECD-definisjon (50%)		EU-definisjon (60%)		Prosent	Antall
	Prosent	Antall	Prosent	Antall		
Aleneboende under 45 år	15	21 000	14	49 000	6	281 064
Aleneboende 45-64 år	6	9 000	8	30 000	5	225 055
Aleneboende 65 år og eldre ...	2	3 000	23	83 000	6	254 612
Par uten barn under 45 år	4	6 000	4	15 000	4	169 289
Par uten barn 45-64 år	2	3 000	2	7 000	9	412 099
Par uten barn 65 år og eldre ..	2	2 000	3	12 000	9	396 087
Par med barn, 0-6 år	28	39 000	16	58 000	20	881 214
Par med barn 7-17 år	15	21 000	9	33 000	20	897 627
Enslige forsørgere	15	21 000	12	42 000	6	276 025
Andre husholdninger	11	15 000	8	30 000	14	596 572
Alle personer	100	141 000	100	360 000	100	4 389 644

¹ Aleneboende studenter er utelatt. Husholdningstypene refererer seg til siste året i treårsperioden.

² Omfatter alle personer i privathusholdninger som har vært bosatt i landet i hele treårsperioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Når en benytter OECDs lavinnteksdefinisjon, som altså har en mye lavere lavinntektsgrense, så er det barnefamilier som utgjør den største andelen av lavinntektsgruppen. Nær 60 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, var enten i husholdninger bestående av par med barn eller enslige forsørgere. Derimot så finner vi nå svært få aleneboende eldre i lavinntektsgruppen. Dette skyldes det forholdet vi har omtalt tidligere, at lavinntektsgrensen ifølge OECDs definisjon vil ligge klart lavere enn det som var gjennomsnittlig minstepensjon til aleneboende i samme periode, og at det dermed vil være få alderspensjonister blant de med lavinntekt. Om lag 141 000 personer hadde vedvarende lavinntekt i 2008, ifølge denne lavinnteksdefinisjonen.

4.5. Yrkestilknytning og utdanning

For personer i yrkesaktiv alder er det nær sammenheng mellom det å stå utenfor arbeidslivet over flere år, og det å ha vedvarende lavinntekt. Blant alle personer som var i alderen 25 til 65 år og som hadde tilhørt en husholdning uten noen yrkestilknyttede i en treårsperiode, hadde så mange som 35 prosent vedvarende lavinntekt i 2008 (tabell 4.4). Siden andelen med vedvarende lavinntekt (EU-definisjon) blant alle personer i samme aldersgruppe bare var på 7 prosent, betyr dette at de uten yrkestilknyttede i husholdningen hadde 5 ganger større risiko for å ha vedvarende lavinntekt, sammenlignet med alle i denne aldersgruppen. Men vi merker oss samtidig at personer i husholdninger med en mer sporadisk tilknytning til arbeidslivet har nesten like stor sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt, som de helt uten yrkestilknyttede. Blant de personene som i treårsperioden hadde tilhørt en husholdning der minst ett medlem var yrkestilknyttet i minst ett av årene, hadde så mange som 31 prosent vedvarende lavinntekt. Det er først når en tilhører en husholdning der minst ett medlem har en stabil tilknytning til arbeidslivet at sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt blir drastisk redusert. Blant de personene i en husholdning med ett yrkestilknyttet medlem alle tre årene i perioden, hadde bare fire prosent vedvarende lavinntekt i 2008.

For personer i aldersgruppen 25 til 65 år er det også en sterk sammenheng mellom egen yrkestilknytning og forekomsten av vedvarende lavinntekt. I følge EUs lavinnteksdefinisjon hadde mer enn én femdel av alle dem som ikke var yrkestilknyttet i treårsperioden 2006 til 2008, vedvarende lavinntekt. Denne andelen har endret seg lite de siste årene. På den annen side er det knapt noen av dem som har vært yrkesaktiv i hvert av årene i treårsperioden, som har vedvarende lavinntekt.

Vi ser for øvrig at andelen personer med vedvarende lavinntekt er betydelig lavere blant personer i yrkesaktiv alder (25 til 65 år), sammenlignet med befolkningen i alt (EU-definisjonen). Dette skyldes, som tidligere påpekt, den høye andelen eldre i lavinntektsgruppen ved denne definisjonen.

Selv om vi går over til å benytte OECDs lavinnteksdefinisjon rokker ikke dette ved den betydningen yrkestilknytning har på forekomsten av lavinntekt over tid. Det er igjen klare forskjeller i forekomsten av lavinntekt mellom de helt uten og de med en svak tilknytning til arbeidsmarkedet.

Det er også en nær sammenheng mellom en persons utdanningsnivå og sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt. Personer i alderen 18 til 66 år som bare har utdanning på grunnskolenivå som høyeste nivå, har for eksempel en andel med vedvarende lavinntekt på 12 prosent i 2008, i følge EUs definisjon (tabell 4.5). Til sammenligning har de med fullført videregående utdanning en lavinnteksandel på under 7 prosent. Det er også en relativt høy andel blant de med kort universitetsutdanning som har vedvarende lavinntekt (9,5 prosent), men mange av disse vil fremdeles være under utdanning (studenter). Den aller høyeste andelen med vedvarende lavinntekt i 2008, finner en likevel blant dem med ukjent utdanningsnivå (25 prosent). Dette vil i hovedsak være innvandrere der en mangler opplysninger om høyeste fullførte utdanning.

Tabell 4.4. Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden

	OECD-definisjon (50%)								EU-definisjon (60%)							
	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008		
Kjennemerker ved husholdningen personen tilhører																
Personer (25-65 år) i husholdninger der ingen er yrkestilknyttet i noen av årene	14	11	19	13	17	17	18	34	29	35	33	33	34	35		
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i minst ett av årene	8	11	8	18	13	13	14	22	28	22	34	30	30	31		
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i alle årene	1	1	1	1	1	1	2	3	3	4	3	4	4	4		
Kjennemerker ved personen																
Personer (25-65 år) som ikke har vært yrkestilknyttet i noen av årene	9	7	9	12	11	11	12	20	18	19	22	21	22	23		
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet minst ett av årene	4	6	5	5	6	7	7	13	14	14	14	16	16	17		
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet i alle årene	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1		
Alle personer 25-65 år	2	2	2	3	3	3	3	5	5	6	6	6	7	7		

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

Tabell 4.5. Andelen personer 18-66 år med vedvarende lavinntekt, etter utdanningsnivå.¹ Prosent

	OECD-definisjon (50%)			EU-definisjon (50%)		
	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2004-2006	2005-2007	2006-2008
Utdanning på grunnskolenivå eller lavere	4,4	4,6	5,0	10,5	11,0	11,8
Utdanning på videregående nivå	2,9	2,9	3,1	6,3	6,4	6,7
Utdanning på universitet/høyskole nivå, kort	5,3	5,4	5,5	9,5	9,4	9,5
Utdanning på universitet/høyskole nivå, lang	2,3	2,1	2,3	4,6	4,2	4,5
Uoppgitt utdanning	17,9	17,1	15,9	29,0	27,7	25,4
Alle personer	4,2	4,2	4,4	8,5	8,7	8,9

¹ Alder refererer seg til siste året i referanseperioden

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen

Bruk av sosialhjelp og bostøtte

Vi skal nå se nærmere på sammenhengen mellom ulike økonomiske indikatorer og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Det er for eksempel en rimelig antakelse at personer med vedvarende lavinntekt vil være hyppigere mottakere av supplerende ytelser som for eksempel bostøtte og sosialhjelp, enn andre personer. Tabell 4.6 bekrefter dette. Vi ser at nær halvparten (47 prosent) av alle som tilhørte et hushold som mottok bostøtte i alle årene i treårsperioden, også hadde vedvarende lavinntekt (EU-definisjonen). Vi finner en enda høyere andel med lavinntekt (50 prosent) blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i hvert av årene i treårsperioden. Det er videre en sterk sammenheng mellom det å motta sosialhjelp i kombinasjon med bostøtte, og det å tilhøre gruppen av personer med kronisk lave inntekter. Nær 60 prosent av alle som i en treårsperiode mottok både bostøtte og sosialhjelp, var også å finne i gruppen med vedvarende lavinntekt. Dette var en noe høyere andel enn året før (56 prosent). Blant dem som har sosialhjelp som største inntektskilde er andelen i lavinntektsgruppen svært høy (86 prosent), og har i tillegg økt noe de siste årene.

Ved bruk av OECDs lavinntektsdefinisjon endres bildet noe. Det er særlig sammenhengen mellom det å motta bostøtte og det å ha vedvarende lavinntekt som blir svakere. Forklaringen er nok først og fremst at bostøtten i stor grad går til pensjonister, men på grunn av at det er svært få pensjonister i lavinntektsgruppen ved bruk av OECDs definisjon, blir det også få mottakere av bostøtte i denne gruppen.

Rentebelastning

En av de største utgiftspostene til husholdningene er renter. Selv om det tradisjonelt har vært slik at det er de husholdningene som har de høyeste inntektene som også har mest gjeld, kan det likevel tenkes at renteutgiftene tynger mest for dem med de laveste husholdningsinntektene. I tabell 4.6 definerer vi alle som i en treårsperiode hadde renteutgifter som oversteg 15 prosent av samlet husholdningsinntekt i samme treårsperiode, som en gruppe med høy rentebelastning. Som tabellen viser hadde om lag 9 prosent av de med høy rentebelastning vedvarende lavinntekt, ifølge EUs lavinnteksdefinisjon. Siden andelen med vedvarende lavinntekt i hele befolkningen var på 9,5 prosent, tyder dette på at de med høy rentebelastning i 2008 ikke var særlig overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt. På grunn av redusert rentenivå og avtakende lånevækst i husholdningene etter 2006, har rentebelastningen blitt mindre de siste årene.

Vi finner den samme utviklingen når vi går over til å benytte OECD sin lavinnteksdefinisjon. Vi ser nå at 5 prosent av de med høy rentebelastning har vedvarende lavinntekt, litt høyere enn i befolkningen totalt (4 prosent). Også ved bruk av OECDs målemetode finner vi at det har blitt færre med vedvarende lavinntekt de siste årene, blant de med høy rentebelastning.

Tabell 4.6 Personer i husholdninger med ulike indikatorer for økonomisk utsatthet og høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt. Prosent

	OECD-definisjon (50%)								EU-definisjon (60%)							
	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008		
Økonomisk utsatthet																
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i hele treårsperioden	6	7	9	19	14	15	18	35	32	34	46	42	44	47		
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i minst ett av årene i treårsperioden	5	6	10	17	14	15	16	28	27	30	40	36	38	40		
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst tre påfølgende år	10	15	18	29	22	25	27	29	32	39	52	43	47	50		
herav personer der sosialhjelp utgjør minst 50 % av husholdningens samlede inntekt	18	42	45	48	42	46	50	60	75	78	79	79	83	86		
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	9	9	12	16	14	15	16	22	21	25	31	28	30	32		
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst tre påfølgende år	13	24	33	45	31	34	36	36	32	49	63	52	56	59		
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	8	12	19	26	22	23	25	26	22	33	46	41	44	46		
Høy rentebelastning																
Personer i husholdninger som har høy rentebelastning i minst tre påfølgende år	5	4	4	7	10	8	5	7	7	8	11	15	13	9		
Alle personer	2,3	2,2	2,9	3,9	3,8	3,9	4,1	9,0	8,5	8,9	9,5	9,3	9,4	9,5		

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1997-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet

Hvem har vedvarende lav inntekt?

I analysen av boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet er datagrunnlaget levekårsundersøkelsen EU-SILC. Gruppen med vedvarende lavinntekt er som tidligere nevnt ikke helt sammenlignbar med lavinntektsgruppen i inntektsdelen fordi det mangler opplysninger om barn under 16 år. Lavinntektsgruppen for 2001-2003 er basert på levekårsundersøkelsen hvor det også var en øvre aldersgrense slik at disse tallene bare dekker personer til og med 86 år. Selve avgrensningen er foretatt på samme måte, det er brukt samme inntektsbegrep, samme ekvivalensskala og lavinntektsgrensen som er brukt er også den samme (161 800 2008-kroner). Med EU-SILC som kilde finner vi da at 10,5 prosent av den voksne befolkningen faller inn under definisjonen for vedvarende lavinntekt når vi ser på perioden 2007-2009 (inntektsårene 2006-2008).

I vurderingen av boforhold og økonomi vil blant annet aldersforskjellene mellom lavinntektsgruppen og befolkningen være viktig. Ulike måter å definere lavinntekt på, ofte brukt som mål på fattigdom, gir ulike sammensetninger av lavinntektsgruppen og ulike sammenhenger med indikatorer på levekår (Normann 2009). Vi skal derfor her kort gå gjennom noen viktige trekk ved sammensetningen av lavinntektsgruppen slik den er definert her og slik det fremgår av levekårsundersøkelsen EU-SILC.

I gruppen med vedvarende lavinntekt 2007-2009 (EU-definisjonen) er, som i tidligere år, unge og eldre betydelig overrepresentert. Unge under 25 år utgjør 28 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, mens eldre over 66 år utgjør over 30 prosent. I befolkningen totalt utgjør disse to gruppene om lag 30 prosent til sammen. Motsatt er da personer mellom 25 og 66 betydelig underrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt sammenlignet med i befolkningen. For eksempel er 14 prosent med lavinntekt i alderen 45-66, mens 35 prosent i befolkningen er i denne alderen.

Blant de eldre er det også en betydelig kjønnsforskjell, og det er i første rekke eldre kvinner som er overrepresentert i lavinntektsgruppen. Menn fra 67 år og oppover utgjør om lag 7 prosent både av lavinntektsgruppen og den totale befolkningen 16 år og over. Kvinner i samme alder utgjør derimot 23 prosent av lavinntektsgruppen, mens de utgjør 9 prosent av befolkningen 16 år og over. Både menn og kvinner i alderen 45-66 år utgjør en vesentlig mindre del av gruppen med vedvarende lavinntekt enn av befolkningen. Blant unge (16-24 år) kvinner noe mer overrepresentert i lavinntektsgruppen. Unge menn utgjør 13 prosent av lavinntektsgruppen, unge kvinner utgjør 16 prosent. I befolkningen 16 år og over utgjør hver av gruppene 7 prosent.

Et annet viktig trekk ved lavinntektsgruppen er at aleneboende unge og eldre utgjør en stor del av gruppen. Yngre aleneboende under 45 år utgjør 23 prosent, og eldre aleneboende på 67 år eller mer utgjør 22 prosent. I befolkningen 16 år og over utgjør disse gruppene henholdsvis 9 og 6 prosent. Blant yngre med lavinntekt har det imidlertid vært en reduksjon i andelen aleneboende de siste årene. Også unge par (under 45 år) uten barn er noe overrepresentert i lavinntektsgruppen. De utgjør 13 prosent av lavinntektsgruppen, men 6 prosent i befolkningen. Her er det imidlertid viktig å merke seg at det er en stor andel studenter blant unge par med lavinntekt (52 prosent).

Studenter utgjør i det hele tatt en stor andel av personer med vedvarende lavinntekt. 22 prosent er skoleelever eller studenter, sammenlignet med 11 prosent i hele befolkningen. Det betyr ikke at skoleelevene eller studentene nødvendigvis er hovedinntektstakere i husholdningen, men det tyder likevel på at studenter utgjør en betydelig del av lavinntektsgruppen. 9 prosent i lavinntektsgruppen er aleneboende studenter. I tillegg til dette er 7 prosent par uten barn der i hvert fall en av partene er student. I en del tilfeller er det vanlig å holde studenter utenfor når man presenterer tall for vedvarende lavinntekt. Holder vi studentene utenfor i levekårsundersøkelsen EU-SILC, står vi igjen med 8,9 prosent med vedvarende lavinntekt i befolkningen 16 år og over. Når studenter holdes utenfor i inntektsstatistikken, blir tilsvarende andel 8,4 prosent.

Vi har presentert tall for dem med vedvarende lavinntekt i perioden 2001-2003 til 2007-2009 selv om det er et kort tidsrom og selv om utvalgene av lavinntektspersoner er så små at det er vanskelig å få statistisk sikre resultater med hensyn til endringer (for helseforhold er det perioden 2002-2004 og 2007-2009 vi har tall for). Likevel vil resultater fra årganger som ikke har overlappende tidsperiode for inntekt kunne gi en noe mer presis oppfatning av nivået og stabiliteten i de ulike indikatorene.

Boligtype og -standard

Befolkningens boforhold er i ganske stor grad livsfasebestemt og selve bolig-behovet vil variere ut fra hvilken fase man befinner seg i. I et så markeds- og eierdominert system som det norske boligmarkedet, vil også kjøp av bolig representere en betydelig investering som vanligvis blir gjort i forholdsvis ung alder ved opptak av lån som nedskrives over livsløpet. Boligsituasjonen for eldre avspeiler derfor ikke bare deres nåværende situasjon, men vil avhenge sterkt av blant annet deres familie- og yrkeskarrierer over et langt tidsrom. For unge vil lav inntekt over tid kunne være et forhold som begrenser muligheten til å etablere seg på boligmarkedet.

Som vi har sett er gruppen med vedvarende lavinntekt dominert av unge og eldre. Når det gjelder boligtype og -standard må man forvente at lavinntektssituasjonen har mer umiddelbar virkning for unge enn for eldre. I tolkningen av tall for lavinntektsgruppen er det derfor nødvendig å dele opp etter alder i stedet for å fokusere bare på lavinntektsgruppen under ett. Men små utvalg gir bare mulighet for en grov aldersoppdeling slik det fremgår av tabell 4.7.

Bare tre av ti eiere blant yngre med vedvarende lavinntekt ...

Blant de unge vil en stor del av husholdningene befinne seg i en etableringsfase. Da vil lav inntekt over flere år redusere mulighetene for å eie sin egen bolig. Dette gjenspeiles i at bare tre av ti 18-44 åringer med lavinntekt eier boligen, mot nesten tre av fire i befolkningen i samme alder. Andelen eiere blant yngre i lavinntektsgruppen har svingt noe de siste årene, men sammenligner vi med 2001-2003 og 2003-2005 er nivået nå veldig likt. En medvirkende årsak til den lave andelen eiere er sannsynligvis at det er en betydelig større andel helt unge i lavinntektsgruppen. I aldersgruppen 18-44 år er gjennomsnittsalderen for de med vedvarende lavinntekt 27 år, mens gjennomsnittet for de som ikke har vedvarende lavinntekt er 32 år. Holder vi dessuten studenter utenfor lavinntektsgruppen, øker andelen eiere blant de yngre noe, til 32 prosent.

Tabell 4.7. Boligtype og boligstandard for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009

	Vedvarende lavinntekt 18-44 år					Vedvarende lavinntekt over 44 år					Vedvarende lavinntekt 18 år og over				
	Alle					Alle					Alle				
	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009
Andel personer som															
bor i enebolig,															
våningshus	53	43	39	38	36	70	68	69	71	62	62	55	52	52	47
bor i småhus ellers	18	18	13	12	14	12	16	11	13	10	15	17	12	12	12
bor i husholdning som eier	73	27	27	35	29	90	69	67	63	65	82	47	44	47	44
bor i husholdning som er selveier	60	18	22	24	20	78	60	58	56	50	70	38	37	38	33
bor alene	20	65	48	41	40	24	68	74	78	67	22	66	59	57	52
bor trangt	13	27	27	28	23	1	1	2	1	2	7	15	17	17	14
bor svært romslig	18	9	8	10	9	47	39	44	55	34	34	23	23	29	20
Bor i bolig															
med råte eller fukt	10	11	14	12	16	6	8	11	11	9	8	9	13	12	13
som er utsatt for støy	15	26	19	18	22	10	12	11	11	8	12	19	16	15	16
som er utsatt for forurensning	8	9	10	10	11	6	13	8	9	10	7	11	9	10	11
Bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	7	8	8	5	10	5	6	4	6	2	5	7	6	5	6
Boligareal per husholdning.															
Kvm.	109	65	68	71	73	130	92	93	101	102	121	78	79	85	87
Boligareal per person. Kvm.	43	47	39	38	39	71	75	77	87	80	56	59	53	56	54
Antall svar i alt	1 481	119	287	195	182	1 948	95	149	100	125	3 429	214	436	295	307

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet. Kilde: EU-SILC.

Uansett om vi tar hensyn til aldersfordeling og studenter er det fortsatt en langt lavere andel eiere blant unge i lavinntektsgruppen enn i befolkningen i samme alder. Enda et forhold som kan bidra til dette er at en mye større andel i lavinntektsgruppen bor alene. Blant aleneboende under 45 år med vedvarende lavinntekt er det bare 14 prosent som eier sin egen bolig. Sammenligner vi 2007-2009 med 2001-2003 ser vi imidlertid at andelen aleneboende under 45 år med lavinntekt har sunket fra 65 til 40 prosent. Andelen aleneboende er likevel betydelig høyere blant unge med lavinntekt sammenlignet med andre unge, 40 mot 20 prosent, og vi vet at pardannelse påvirker eierforholdet til boligen. Utvalget av personer i lavinntektsgruppen er imidlertid så lite at det er vanskelig å undersøke betydningen av dette forholdet.

Unge i lavinntektsgruppen bor noe sjeldnere i enebolig enn befolkningen i samme alder, 36 mot 53 prosent. Også andelen som bor i småhus er noe lavere, 14 mot 18 prosent⁵. For gruppen under 45 år finner vi i tillegg forskjeller som tyder på at lavinntektsgruppen bor noe dårligere. Selv om andelen som bor trangt ser ut til å ha falt noe blant unge med lavinntekt er den fremdeles på 23 prosent – 10 prosentpoeng høyere enn blant alle i samme aldersgruppe. Boligene til lavinntektsgruppen er også i gjennomsnitt betydelig mindre målt i antall kvadratmeter, 73 kvadratmeter mot 109 kvadratmeter i gjennomsnitt for alle i samme alder. Ser vi på antall kvadratmeter per person veies dette noe opp av at lavinntektshusholdningene i gjennomsnitt er mindre, slik at målt i gjennomsnittlig antall kvadratmeter per person så har personer i lavinntektshusholdninger ikke mye mindre plass til rådighet.

Også målene på boligstandard og bomiljø viser noen forskjeller, men gruppene er for små til å fastslå dette med tilstrekkelig grad av statistisk sikkerhet. Blant personer under 45 år med vedvarende lavinntekt finner vi at 16 prosent bor i en bolig med råte eller fukt. Tilsvarende blant alle i samme alder er 10 prosent. Også indikatorene på bomiljø viser forskjeller, først og fremst gjelder det utsatthet for støy, der 22 i lavinntektsgruppen under 45 år er plaget. Blant alle yngre gjelder det 15. Vi finner også forskjellene i utsatthet for forurensning og kriminalitet, vold og hærverk. Henholdsvis 11 og 10 prosent av de yngre med lavinntekt er plaget av dette, mens det gjelder 8 og 7 prosent blant alle yngre.

... også færre eiere blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt
Blant middelaldrende og eldre er forskjellen i andelen eiere mellom personer med vedvarende lavinntekt og hele aldersgruppen mindre enn blant de yngre, og forskjellen her er statistisk sikker. 65 prosent av middelaldrende og eldre i lavinntektsgruppen er eiere, mens det gjelder 90 prosent totalt i samme alder. Her kan høyere alder blant personer i lavinntektsgruppen også forklare litt av forskjellen, gjennomsnittsalderen er 10 år høyere i lavinntektsgruppen over 44 år sammenlignet med dem uten lavinntekt i samme aldersgruppe. Generelt er andelen eiere i befolkningen litt lavere blant de eldste enn blant middelaldrende og yngre eldre.

Sammenlignet med de yngre, finner vi også vesentlig mindre forskjeller i bolig-situasjon mellom dem med og uten lavinntekt blant personer som er 45 år eller eldre. Forskjell i type bolig er mye mindre, selv om andelen som bor i enebolig og småhus ellers er noe lavere i lavinntektsgruppen enn blant alle i samme alder. Blant dem som er 45 år eller mer er det svært få som bor trangt både i lavinntektsgruppen og totalt, men andelen som bor svært romslig er noe lavere i lavinntektsgruppen (34 mot 47 prosent). På samme måte som for de yngre finner vi at boligene til middelaldrende og eldre i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt er noe mindre – forskjellen er 28 kvadratmeter. Men i enda større grad enn for unge oppveies dette av at lavinntektshushold i gjennomsnitt er mindre, så middelaldrende og eldre med lavinntekt har faktisk større boligarealet per person enn alle middelaldrende og eldre.

⁵ Se kapittel 2 for definisjon av indikatorene, blant annet småhus.

Andelen som bor i fuktig bolig er noe høyere i lavinntektsgruppen hvor 9 prosent opplever dette mot 6 prosent blant alle i samme alder. For de ulike indikatorene på bomiljø spriker forskjellene noe. For støy og kriminalitet er faktisk andelen lavere i lavinntektsgruppen, mens den er høyere når det gjelder forurensning. Forskjellene er uansett for små til å være statistisk sikre.

Vi har sett litt på hvor store andeler som har skiftet bolig fra intervjuetidspunktet i 2008 til intervjuetidspunktet i 2009, og ser da at tilknytningen til bolig er veldig stabil for middelaldrende og eldre uavhengig av inntekt. Det finnes støtteordninger som skal hjelpe folk med dårlig økonomi til å bli boende. Blant dem over 67 år er det svært få som flytter. Blant middelaldrende i alderen 45-66 år er det heller ikke forskjeller i andelen flyttere mellom lavinntektsgruppen og de som ikke har lavinntekt. Forskjeller på dette området finner først i de yngste aldersgruppene. Blant 16-24 åringer har nesten halvparten av dem med lavinntekt flyttet i perioden 2008-2009, mens det gjelder om lag en av tre blant dem som ikke har lavinntekt.

Boligøkonomi

Husleien er nokså lik, men lavinntektsgruppen betaler mindre i boliglån

Gjennomsnittlig husleie er noe lavere for leiere i lavinntektsgruppen enn for alle som leier, men forskjellen er ikke større enn 2 400 kroner i gjennomsnitt per år. Holder vi studentene utenfor lavinntektsgruppen, synker den gjennomsnittlige husleien i denne gruppen med drøyt 3 000 kroner. Ser vi bare på den yngste aldersgruppen under 45 år, er det knapt forskjell mellom lavinntektsgruppen og befolkningen. Yngre leiere i lavinntektsgruppen betalte i gjennomsnitt 56 500 kroner i husleie i 2009, dette er bare 200 kroner mindre enn alle yngre leiere. Det er ganske mange studenter blant leietakerne, men det å se bort fra studenter fører ikke til merkbar endring i husleien for yngre leiere i lavinntektsgruppen. Yngre i lavinntektsgruppen betaler altså nesten like mye som alle yngre leiere, selv om leierne i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt har litt mindre boliger enn andre yngre leiere (64 mot 68 kvadratmeter). Dette kan skyldes at de bor i områder hvor husleien i gjennomsnitt er høyere per kvadratmeter.

Blant de middelaldrende og eldre leietakere har lavinntektsgruppen knappe 8 000 kroner mindre i husleie enn alle middelaldrende og eldre. Forskjellen er altså større enn blant dem under 45 år, og må, som for de yngre, ses i lys av at tallene tyder på at leietakere i lavinntektsgruppen har litt mindre boliger enn andre leietakere i alderen 45 år og over (henholdsvis 87 og 90 kvadratmeter), selv om naturligvis også andre faktorer kan bidra.

Utgiftene til boliglån er små blant de to tredjedeler av middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt som eier boligen, om lag 9 200 kroner i året (2009). Det er vesentlig mindre enn blant alle i samme aldersgruppe (41 800 kroner). Hovedårsaken til den store forskjellen i gjennomsnitt, er at kun 16 prosent i lavinntektsgruppen har boliglån, mot 54 prosent av alle.

Blant de yngre med lavinntekt er bare tre av ti eiere av boligen, og nesten åtte av ti blant disse eierne har boliglån. I gjennomsnitt betalte alle de yngre eierne med vedvarende lavinntekt 63 600 kroner i avdrag og renter på boliglån i 2009, det var 33 000 kroner mindre enn gjennomsnittet for alle yngre eiere. Dette skyldes nok delvis at svært mange unge eiere har boliglån, 88 prosent. Blant yngre eiere med lavinntekt var også andelen med boliglån høyere i 2009 enn den har vært tidligere.

Tabell 4.8. Boligøkonomi for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009

	Alle 18-44 år		Vedvarende lavinntekt 18-44 år				Alle over-44 år		Vedvarende lavinntekt over 44 år				Alle 18 år og over		Vedvarende lavinntekt 18 år og over		Uten studenter 2007-2009
	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner .	56 700	35 500	43 700	46 400	56 500	38 900	21 300	21 000	30 300	31 000	51 000	31 800	37 800	41 100	48 600	45 300	
Andel leierhusholdninger som ikke betaler husleie	3	4	3	5	3	31	39	53	36	41	12	14	16	15	15	20	
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eierhushold. Løpende kroner	96 600	38 200	45 400	52 300	63 600	41 800	2 200	4 300	8 800	9 200	62 200	11 100	14 300	23 100	25 200	21 700	
Andel eierhushold uten renter og avdrag	12	29	33	32	23	46	92	87	88	84	33	76	74	70	66	70	
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	36	73	72	70	65	15	18	23	23	27	24	47	54	48	47	39	
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	16	8	9	13	10	53	66	65	67	57	36	36	30	39	32	39	
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	7	11	16	11	17	4	7	10	5	4	5	9	13	8	10	8	
noe tyngende	46	46	45	54	45	23	28	32	39	23	33	38	39	47	35	32	
Antall svar fra leiere ...	358	88	210	128	129	131	29	50	39	43	532	119	260	167	172	117	
Antall svar fra eiere	1 123	29	76	67	53	1 691	65	99	61	82	2 896	95	175	128	135	117	
Antall svar i alt	1 481	119	287	195	182	1 822	95	149	100	125	3 428	214	436	295	307	234	

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: EU-SILC.

Mange yngre med lavinntekt har høye relative boutgifter

Både yngre og eldre i lavinnteksgruppen har altså totalt sett noe lavere boligutgifter enn det vi finner i befolkningen totalt. Viktigere enn det absolutte nivået er likevel forholdet mellom boligutgifter og inntekten. Boligutgiftenes belastning kan likevel være høy siden inntektene er lave. Måler vi boligutgiftene i forhold til inntekt etter skatt er det da også tilfellet, spesielt for yngre med vedvarende lavinntekt. I alt 65 prosent i denne gruppen har boligutgifter som utgjør minst en fjerdedel av inntekten, for 10 prosent utgjør boligutgiftene under en tiendedel. Andelen med relativt sett høye boligutgifter blant yngre med lavinntekt er langt større enn i befolkningen (24 prosent), men også betydelig større enn blant alle yngre (36 prosent). Andelen med høy boutgiftsbelastning blant unge med lavinntekt har holdt seg stabil over en lang periode, men andelen i 2009 er noe lavere enn tidligere.

Blant middelaldrende og eldre er det noe mindre forskjell mellom dem med vedvarende lavinntekt og alle i aldersgruppen, selv forskjellen er merkbar. 27 prosent i alderen over 44 år med vedvarende lavinntekt har høy boutgiftsbelastning, sammenlignet med 15 prosent totalt i samme aldersgruppe. På den andre siden finner vi også at 57 prosent i lavinnteksgruppen har boligutgifter som utgjør mindre enn en tiendedel av inntekten etter skatt. Det er faktisk en større andel sammenlignet med de 53 prosentene vi finner totalt blant middelaldrende og eldre.

For de yngre peker den subjektive vurderingen av hvor tyngende boligutgiftene er i samme retning, men den indikerer mindre forskjell mellom lavinnteksgruppen og andre. 62 prosent av de yngre med lavinntekt mener at de totale boligutgiftene er svært eller noe tyngende. Blant alle yngre er tilsvarende andel 53 prosent. Det er ulike andeler som vurderer utgiftene som svært tyngende som skaper denne forskjellen (henholdsvis 17 og 7 prosent). Andelen som vurderer utgiftene som noe tyngende er lik. Blant middelaldrende og eldre viser den subjektive vurderingen at 27 prosent med vedvarende lavinntekt vurderer boligutgiftene som tyngende, nøyaktig samme andel som totalen i samme alder.

Økonomiske vansker

En av tre med lavinntekt oppgir at økonomien er romslig

Inntektsnivået er et objektivt mål basert på opplysninger fra register, en subjektiv vurdering av egen økonomi er noe annet. Disse to forholdene henger selvfølgelig sammen, og det er derfor naturlig at vi finner forskjeller i vurderingen av økonomisk romslighet mellom personer med vedvarende lavinntekt og hele befolkningen 16 år og over. Blant voksne med vedvarende lavinntekt sier 15 prosent at det er svært vanskelig eller vanskelig å få 'endene til å møtes', i befolkningen totalt er andelen 7 prosent. Selv om denne forskjellen er statistisk sikker, er den likevel mindre enn man kanskje kunne forvente.

Generelt vurderer yngre sin økonomi som vanskeligere enn middelaldrende og eldre, og forskjellen mellom lavinntektsgruppen og alle er også størst blant de yngste. I gruppen 18-44 år med lavinntekt sier 22 prosent at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, dette gjelder 9 prosent av alle unge. Blant middelaldrende og eldre med lavinntekt er andelen nede i 7 prosent, noe som er lavere enn de foregående årene. Blant alle i denne aldersgruppen sier 4 prosent at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Også for andelen som rapporterer at det er lett eller svært lett å få endene til å møtes finner vi en betydelig forskjell, også blant middelaldrende og eldre. Blant dem med vedvarende lavinntekt rapporterer 34 prosent at det er lett eller svært lett å få endene til å møtes, mens blant alle i samme alder rapporterer 61 prosent det samme. Blant personer i alderen 18-44 år er det 21 prosent av dem med vedvarende lavinntekt som rapporterer romslig økonomi, mens det gjelder 38 prosent totalt.

Det er vanskelig å forklare hvorfor såpass mange som totalt 32 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, som igjen ofte *kan* oppfattes som fattige, sier at økonomien er romslig. Holder vi studentene utenfor øker denne andelen til 34 prosent, altså en av tre. For de middelaldrende og eldre er det mulig at en stabil økonomi og små krav kan være noe av forklaringen. En annen mulig forklaring er at utgiftene i lavinntektsgruppen er mindre enn i befolkningen slik at balansen mellom inntekter og utgifter ikke er svært forskjellig. Eller er det slik at inntekter slik de er definert og målt her ikke gir et dekkende bilde av økonomien for en del i lavinntektsgruppen, og at vedvarende lavinntekt ikke er en dekkende definisjon av fattigdom? (Andersen 2007, Normann 2009).

Unge i lavinntektsgruppen er mest utsatt for betalingsproblemer

Når det gjelder betalingsvansker er det ikke nødvendigvis slik at vi forventer at lavinntektsgruppen skal skille seg negativt ut. Betalingsproblemer avspeiler i stor grad balansen mellom inntekter og utgifter, noe som gir rom for tilpasning, og i mindre grad inntekten alene. Betalingsproblemer har de husholdninger som sier at det i løpet av de siste 12 måneder har hendt at de har vært ute av stand til å betale husleie/boliglån/elektrisitet og kommunale avgifter/andre lån ved forfall.

Selv om lavinntektsgruppen ikke nødvendigvis har betalingsproblemer, finner vi en overhyppighet sammenlignet med befolkningen. I alt 17 prosent av dem med vedvarende lavinntekt har opplevd et eller flere av de betalingsproblemene vi kartlegger, og 5 prosent har opplevd to eller flere av problemene. Tilsvarende andeler i befolkningen totalt er 10 og 4 prosent. Forskjellene er for små til å være statistisk sikre.

Totalt er det mindre andeler med betalingsproblemer blant middelaldrende og eldre enn det er blant yngre. Blant personer 45 år og over med vedvarende lavinntekt har fra en til to prosent opplevd de betalingsproblemene vi har kartlagt. 2 prosent har opplevd to eller flere av problemene. Et interessant trekk er at det knapt er forskjell mellom dem med lavinntekt og alle i denne aldersgruppen.

Tabell 4.9. Indikatorer på betalingsvansker for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009. Prosent

	Alle 18-44 år					Alle over 44 år					Alle 18 år og over					Uten studenter
	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	
Betalingsproblemer																
Husleie.....	7	16	14	14	12	1	1	1	2	2	4	9	8	8	7	5
Boliglån.....	2	3	3	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	2
Elektrisitet og kommunale avgifter	11	19	17	17	16	3	5	4	4	2	7	13	11	10	9	9
Andre lån	7	6	13	7	10	1	1	3	1	1	3	3	9	4	6	6
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	7			11	8	1			2	2	4			7	5	6
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	83			75	72	95			94	96	90			75	83	86
Økonomisk romslighet																
Svært vanskelig.....	4	6	13	5	9	1	1	6	0	1	3	3	10	3	5	5
Vanskelig	5	12	16	12	13	3	5	6	14	6	4	8	11	13	10	9
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	38	19	16	19	21	61	30	33	27	34	51	25	24	23	32	34
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	5	11	11	12	12	1	1	2	4	1	3	7	7	8	7	3
Antall svar	1 481	119	287	195	182	1 948	95	149	100	125	3 429	214	436	295	307	234

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: EU-SILC.

Tabell 4.10. Indikatorer på materiell situasjon for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009. Prosent

	Alle 18-44 år					Alle over 44 år					Alle 18 år og over					Uten studenter
	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	
Materiell situasjon																
Andel som disponerer																
Telefon	94	94	89	91	86	97	99	97	99	91	96	96	93	95	88	89
Farge TV	97	67	73	86	96	69	11	10	18	23	82	41	44	53	61	52
PC	97	89	89	92	94	98	97	95	96	97	98	93	92	94	95	96
Vaskemaskin	78	43	39	44	45	80	41	32	35	37	79	42	36	40	41	44
Privatbil	1	9	14	5	2	2	2	9	3	4	2	6	12	4	3	4
Disponerer ikke PC pga. økonomi																
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	11	37	39	34	34	3	6	10	6	4	6	22	26	20	20	12
Har ikke råd til																
en ukes ferie	9	19	31	27	21	5	20	18	22	13	7	19	25	19	17	17
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	9	14	11	8	1	8	6	6	0	2	8	10	9	5	3
holde boligen varm.....	1	6	4	2	1	1	6	2	2	2	1	6	3	2	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	3			6	7	1			7	2	2			7	4	3
Andel som har råd til alle godene	90			78	77	95			77	87	93			77	82	82
Antall svar	1 481	119	287	195	182	1 948	95	149	100	125	3 429	214	436	295	307	234
	94	94	89	91	86	97	99	97	99	91	96	96	93	95	88	89

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: EU-SILC.

Blant yngre i lavinnteksgruppen er omfanget av betalingsproblemer større både i sammenlignet med både middelaldrende og eldre med lavinntekt, og yngre totalt. I lavinnteksgruppen oppgir 28 prosent å ha ett eller flere betalingsproblemer, mens dette gjelder 17 prosent av de yngre totalt. Andelene som har opplevd to eller flere

problemer, er nokså like, 8 prosent i lavinntektsgruppen og 7 prosent blant alle. Utgifter til husleie og elektrisitet har vekslet mellom å være det største problemet de siste årene. I 2009 var det elektrisitet, som 16 prosent av de yngre med lavinntekt hadde vært ute av stand til å betale ved forfall ved minst en anledning. 12 prosent hadde problemer med husleie. Også andre lån utgjør et merkbart problem, 10 prosent rapporterer problemer her. Blant alle unge er disse andelen henholdsvis 11, 7 og 7 prosent. Unge med lavinntekt har altså gjennomgående oftere betalingsproblemer enn alle unge.

En av tre yngre med lavinntekt har ikke råd å ha bil

Lavinntektsgruppen opplever oftere at de ikke disponerer ulike materielle goder enn befolkningen totalt. Minst er forskjellen i andel som disponerer vaskemaskin, - det har nesten alle. Andelen som disponerer TV har falt noe i lavinntektsgruppen de seneste årene, og 12 prosent har ikke tilgang til TV mot 4 prosent i befolkningen totalt. Det er en statistisk sikker forskjell.

I takt med at PC har blitt et stadig viktigere gode, og med at prisutviklingen har vært gunstig, har også andelen som disponerer dette økt i alle grupper, men fremdeles finner vi her klare og sikre forskjeller mellom lavinntektsgrupper og befolkningen totalt. Dette skyldes forskjell blant de middelaldrende og eldre, for blant dem under 45 år er det ingen forskjell mellom de med og uten lavinntekt. Blant dem 45 år og over disponerer 69 prosent av alle PC. Det er i seg selv en lav andel sammenlignet med de yngre. I lavinntektsgruppen 45 år og over disponerer kun 23 prosent PC. Ser vi nøyere på årsakene til at man mangler PC ser vi likevel at det bare er 4 prosent som sier at det skyldes økonomi, blant de yngre med lavinntekt er denne andelen 2 prosent. Blant alle middelaldrende og eldre er denne andelen 2 prosent, blant alle yngre er den 1 prosent. Det kan dermed se ut som om behovet er mer styrende enn økonomien når det gjelder PC.

De største forskjellene finner vi naturlig nok når det gjelder det dyreste av godene vi har kartlagt, nemlig privatbil. Blant yngre og middelaldrende/eldre i lavinntektsgruppen disponerer henholdsvis 45 og 37 prosent bil, sammenlignet med 79 prosent i befolkningen. Blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt sier imidlertid kun 4 prosent at det er økonomiske grunner til at de ikke har bil, omtrent samme andel som vi finner blant befolkningen i samme alder (3 prosent). Blant yngre med vedvarende lavinntekt derimot, sier 34 prosent at de ikke disponerer bil av økonomiske årsaker, mot 11 prosent i befolkningen i samme alder. Økonomi ser altså ut til å spille en stor rolle blant yngre med lavinntekt, mens behovet nok er mer styrende blant de middelaldrende og eldre.

Mange med lavinntekt har ikke råd til en ukes ferie

Det er også rimelig å tenke seg at lav inntekt over tid vil kunne påvirke hva man har råd til og ikke ut over materielle goder. Når det gjelder andeler som ikke har råd til å holde boligen passe varm er det knapt forskjeller mellom lavinntektsgruppen og befolkningen totalt, og heller ikke når vi ser på yngre og middelaldrende og eldre hver for seg. Det gjelder uansett svært få.

Når det gjelder å ha råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag er andelen som ikke har råd til det større i lavinntektsgruppen enn i befolkningen som helhet, det gjelder henholdsvis 5 og 2 prosent. Denne forskjellen skriver seg i sin helhet fra de yngre, hvor 8 prosent av dem med lavinntekt opplever dette mens det gjelder 3 prosent av alle yngre. Blant middelaldrende/eldre forekommer knapt dette, uavhengig av inntekt.

Når det gjelder å ha råd til en ukes ferie borte fra hjemmet, så gjelder dette 17 prosent av dem med vedvarende lavinntekt, og det er mer enn dobbelt så stor andel som vi finner i befolkningen (7 prosent). Også blant middelaldrende og eldre finner vi forskjeller her. 13 prosent av dem med lavinntekt har ikke råd til feire, mens det

gjelder 5 prosent av alle. Forskjellen blant de yngre er likevel større, henholdsvis 21 og 9 prosent.

Flest studenthusholdninger som mottar støtte fra andre husholdninger

Økonomiske overføringer fra andre husholdninger (med visse unntak for underholdsbidrag) blir ikke regnet med i husholdningsinntekten til personer med vedvarende lavinntekt. Dersom slike overføringer er utbredt, vil det naturligvis påvirke vurderingen av lavinntektssituasjonen og det økonomiske handlingsrommet i husholdningene. Det er en større andel i lavinntektsgruppen enn i befolkningen som regelmessig mottar overføringer fra andre husholdninger. 7 prosent av personer med vedvarende lav inntekt sammenlignet med 3 prosent i befolkningen 16 år og over.

Det er de yngre (under 45 år) som mottar økonomiske overføringer fra andre husholdninger hyppigst. Blant yngre i lavinntektsgruppen mottok 12 prosent slike overføringer, sammenlignet med 5 prosent av alle yngre. Blant middelaldrende og eldre er det en svært liten andel som mottar regelmessig økonomisk støtte.

Overføringer mellom private husholdninger er særlig utbredt når mottakeren er student. Det er likevel ikke slik at husholdninger uten studenter ikke mottar overføringer. Holder vi studenter og elever utenfor finner vi at 3 prosent av de yngre med lavinntekt mottok regelmessige overføringer fra andre husholdninger i 2008.⁶ Den totale andelen av lavinntektshusholdninger som mottok overføringer reduseres også til 3 prosent når vi holder studenter utenfor.

Helseforhold

Personer i lavinntektsgruppen har noe dårligere helse enn befolkningen. Dette skyldes til dels at det er flere eldre, men også blant de yngre finner vi forskjeller. I aldersgruppen 18-44 år oppgir 76 prosent av dem med vedvarende lavinntekt at de har god eller svært god helse. Det er noe lavere enn blant alle i samme alder, hvor tilsvarende andel er 84 prosent. Forskjellen er imidlertid ikke statistisk sikker. Andelen som vurderer sin egen helse som dårlig eller svært dårlig er nokså lik i denne aldersgruppen, 6 prosent av dem med lavinntekt, 4 prosent av alle.

Blant personer over 44 år er det heller ikke store forskjeller i vurderingen av helse, men de viser omtrent det samme som for de yngre. I lavinntektsgruppen vurderer 65 prosent sin helse som svært god eller god, sammenlignet med 70 prosent blant alle i aldersgruppen. 13 prosent vurderer helsen som dårlig eller svært dårlig, sammenlignet med 11 prosent blant alle. Det er betydelig mindre forskjell enn hva det har vært de siste årene, og dette kan ha noe med endret sammensetning av lavinntektsgruppen å gjøre. Vi trenger imidlertid flere årganger med data før vi kan fastslå dette med sikkerhet. Også andre analyser viser at det er tvil om hvor sterk sammenheng det er mellom lavinntekt og helse (Normann 2009).

I hele befolkningen oppgir 36 prosent at de har en kronisk sykdom. Dette er lavt sammenlignet med hva en finner i helseundersøkelser, der levekårsundersøkelsen 2008 viser at 57 prosent oppgir dette. Det skyldes at helseundersøkelsene bruker en langt mer omfattende registreringsmåte der det stilles flere spørsmål for å fange inn kronisk sykdom. De to andelene kan derfor ikke sammenlignes.

Selv om det totale omfanget av kronisk sykdom ikke blir fanget opp her, kan det brukes til sammenligning av gruppene. Forekomsten av kronisk sykdom viser langt på vei det samme bildet som egenvurdering av helsen. Blant yngre med lavinntekt rapporterer 32 prosent kronisk sykdom, andelen blant alle unge er noe lavere, 28 prosent. Blant personer 45 år og over er det 42 prosent som oppgir kronisk sykdom, mens det er 56 prosent i lavinntektsgruppen.

⁶ For å få samsvar med inntektsdata som er fra 2008, stilles spørsmålet om private overføringer også for 2008, selv om intervjuet er gjennomført i 2009.

Tabell 4.11. Helseforhold for personer med vedvarende lavinntekt¹. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009. Prosent

	Alle 18-44 år					Alle over 44 år					Alle 18 år og over					Uten studenter
	Vedvarende lavinntekt 18-44 år					Vedvarende lavinntekt over 44 år					Vedvarende lavinntekt 18 år og over					
	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2007-2009
Egenvurdering av helse																
andel med svært god eller god helse	84	77	76	83	76	70	35	45	41	65	76	57	63	65	69	69
andel med dårlig eller svært dårlig helse	4	5	5	6	6	11	22	29	26	13	7	13	16	14	9	11
Andel med kronisk sykdom	28	22	25	23	32	42	60	57	59	56	36	40	38	39	43	46
Nedatt funksjonsevne																
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne ..	2	3	5	3	3	8	13	22	20	13	5	10	12	10	8	9
andel med noe nedsatt funksjonsevne	8	8	8	9	11	14	38	20	20	18	12	20	13	13	14	17
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp.	2	3	3	5	8	2	4	4	2	2	2	3	3	4	5	6
Andel med udekket behov for tannlegehjelp ..	14	16	19	21	24	6	7	11	6	11	10	12	16	14	18	17
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	8	13	13	14	17	3	6	9	4	6	5	10	12	10	12	11
Antall svar	1 481	119	287	195	182	1 948	95	149	100	125	3 429	214	436	295	307	234

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: EU-SILC.

Selv om forskjellene er for små til å være sikre, skiller unge i lavinntektsgruppen seg noe ut fra andre unge når det gjelder nedsatt funksjonsevne. Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne forekommer blant 14 prosent av dem med lavinntekt, 10 prosent blant alle. Blant personer over 44 år finner vi en noe større forskjell. 31 prosent av dem med lavinntekt rapporterer nedsatt funksjonsevne, mot 22 prosent blant alle i samme alder.

Det er få som i løpet av de siste 12 månedene ikke har fått den medisinske hjelpen de har behov for, 2 prosent av alle oppgir dette. Andelen er noe høyere i lavinntektsgruppen, 5 prosent. Det er først og fremst unge med lavinntekt som rapporterer dette (8 prosent). Udekket behov for tannlegehjelp forekommer imidlertid oftere. En av ti i den voksne befolkningen totalt oppgir dette, og vi finner forskjell mellom lavinntektsgruppen og alle i begge våre aldersgrupper. Blant de middelaldrende og eldre med lavinntekt oppgir 11 prosent udekket behov for tannlegehjelp, 6 prosent av alle oppgir det samme. Blant yngre gjelder det en større andel i lavinntektsgruppen, her oppgir 24 prosent et udekket behov, sammenlignet med 14 prosent blant alle yngre. Blant de yngre er det også en relativt betydelig andel som oppgir økonomiske årsaker til at de ikke har fått dekket sitt behov for tannlegehjelp. Blant unge med lavinntekt så mange som 17 prosent, men også 8 prosent blant alle unge totalt. En kunne kanskje tenke seg at det her var studentene som ikke har råd til tannlege, men slik er det i liten grad. Holder vi studentene utenfor er det fremdeles 11 prosent av unge med lavinntekt som ikke har hatt råd til tannlege. Ser vi på de middelaldrende og eldre, er det også slik at flere i lavinntektsgruppen oppgir økonomi som årsak enn det er totalt, henholdsvis 6 og 3 prosent.

Tilknytning til arbeidslivet

Som vi tidligere har vært inne på er liten yrkesdeltakelse den viktigste enkeltfaktoren som kan føre til lavinntekt. Sammen med husholdningsendringer er endring i tilknytning til arbeidsmarkedet de viktigste årsakene til bevegelser inn og ut lavinntektsgruppen (Andersen og Sivertstøl 2010; Epland 2005). For de aller fleste er yrkesinntekt den absolutt viktigste inntektskilden. Dermed blir det ekstra viktig å se på tilknytningen til arbeidslivet når vi her tar for oss dem som har vedvarende lavinntekt. Vi ser da også at tilknytningen til arbeidslivet i lavinntekts-

husholdningene generelt er mye svakere enn for andre husholdninger med hovedinntektstaker i yrkesaktiv alder.

Mens det er helårs yrkesaktive i drøyt åtte av ti husholdninger totalt, gjelder dette bare for knappe halvparten av lavinntektshusholdningene. Dette er imidlertid en økning sammenlignet med tidligere år hvor andelen lavinntektshusholdninger med helårs yrkesaktive har vært lavere.

Når vi deler inn husholdningene i to grupper etter hovedinntektstakers alder, 18-44 år og 45-66 år, er det lite forskjell i yrkesaktiviteten. Forskjellene finner vi når vi deler inn i lavinntektshusholdninger og husholdninger totalt. Blant de eldste lavinntektshusholdningene (45-66 år) har drøyt halvparten helårs yrkesaktive, blant de yngste (18-44 år) er det knapt halvparten. Det er uansett betydelig lavere enn hva som gjelder for husholdninger totalt i disse to aldersgruppene (83/82 prosent).

Blant lavinntektshusholdninger er det noe mer vanlig med minst to helårs yrkesaktive i den eldste aldersgruppen, men forskjellen i forhold til de yngste er liten, og totalt har bare en av ti lavinntektshusholdninger minst to helårs yrkesaktive. I befolkningen 18-66 år gjelder det knappe fire av ti husholdninger.

Selv om dette viser at tilknytningen til arbeidslivet er liten i flertallet av lavinntektshusholdningene, er det viktig å merke seg at vi finner personer med tilsynelatende stabil yrkesaktivitet i knappe halvparten av lavinntektshusholdningene, og altså minst to yrkesaktive i en av ti husholdninger. Dette er altså husholdninger som på tross av yrkesaktivitet tilhører lavinntektsgruppen.

Dette illustrerer blant annet at antall helårs yrkesaktive i husholdningen er et ganske grovt mål på omfanget av inntektsgivende arbeid i husholdningen siden det omfatter både heltids- og deltidsarbeidende. Derfor skal vi også se på litt mer presise mål på yrkesaktivitet. I levekårsundersøkelsen EU-SILC kartlegges hvilken hovedaktivitet hver av de voksne husholdningsmedlemmene har i hver av kalenderårets måneder. Blant annet får vi da oppgitt om de er yrkesaktive på heltid eller deltid. Det er ikke definert hva som er skillet mellom heltid og deltid, men en må regne med at heltid er arbeid i minst 30 timer i uken. Det er heller ikke oppgitt hvor mange timer de som arbeider deltid arbeider i uken. Likevel gir dette et langt mer presist mål på omfanget av yrkesaktivitet over året i husholdningene enn det en enkel opptelling av antallet helårs yrkesaktive gir.

Blant alle husholdninger med hovedinntektstaker i yrkesaktiv alder er det heltids yrkesaktivitet i åtte av ti husholdninger. I en av fire husholdninger er det deltidsarbeid, enten i tillegg til heltid eller bare deltid. Ser vi på lavinntektsgruppen, har bare halvparten husholdninger yrkesaktivitet på heltid, men en av fire har yrkesaktivitet (også) på deltid.

For alle husholdninger under ett finner vi stort sett at de enten ikke har en eneste måned med heltidsarbeid, eller at de har minst 12 måneders heltidsarbeid i husholdningen. Bare 5 prosent av husholdningene har heltidsarbeid av en varighet på fra 1 til 11 måneder. Også blant lavinntektshusholdningene har det store flertallet av husholdninger enten ingen eller 12 eller flere måneder med heltidsarbeid. Men her finner vi likevel en større andel med heltidsarbeid på mindre enn 12 måneder, 14 prosent.

Ser vi på andel husholdninger som har heltids yrkesaktivitet på til sammen 12 måneder eller mer, er denne andelen langt lavere i lavinntektshusholdninger enn blant husholdninger totalt, 36 mot 75 prosent. Likevel ser vi altså at en av tre husholdninger med vedvarende lavinntekt yter minst ett årsverk. Nå er antallet observasjoner i aldersgruppen 45-66 år lavt, men her ser vi faktisk at denne andelen er fire av ti. Det er nokså likt det en tidligere har funnet når lavinntekts-husholdninger avgrenses på grunnlag av ett enkelt års inntekter (Andersen 2008).

Det gjennomsnittlige antallet måneder med heltids yrkesaktivitet er drøyt 13 måneder blant alle husholdninger med hovedinntektstaker under 67 år, sammenlignet knappe 6 månedsverk blant lavinntektshusholdningene. Regner en gjennomsnittet blant husholdningene med heltids yrkesaktivitet blir forskjellen noe mindre, henholdsvis 16,3 og 11,9 måneder. I tillegg kommer noen få månedsverk med yrkesaktivitet på deltid, 2,7 og 2,3 månedsverk blant henholdsvis alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt.

Rundt seks av ti lavinntektshusholdningene har yrkesaktivitet i løpet av et år, enten på heltid eller deltid. Blant disse er det en merkbar yrkesaktivitet. I gjennomsnitt arbeider disse husholdningene over 9 måneder på heltid. I tillegg kommer over 3,5 måneder yrkesaktivitet på deltid. Til sammen er det bare over 12 måneder yrkesaktivitet. Dette er altså husholdninger som har vedvarende lavinntekt basert på registrerte inntekter, til tross for en ganske stor arbeidsinnsats.

Sammenligner vi yngre og eldre lavinntektshusholdninger tyder tallene nå på at andelen yrkesaktive er noe lavere blant de litt eldre (45-66 år) enn blant de yngre. Blant yngre lavinntektshusholdninger er det 52 prosent uten noen helårs yrkesaktive, blant eldre lavinntektshusholdninger er tilsvarende andel 51 prosent. Også gjennomsnittlig antall måneder på heltid er noe høyere blant de yngre enn blant de eldre, men andelen yngre lavinntektshusholdninger som arbeider minst 12 måneder på heltid er noe lavere enn blant de litt eldre, 35 mot 40 prosent. Det skyldes at det blant de litt yngre er en større andel yrkesaktive arbeider mindre enn 12 måneder. Blant de litt eldre er det en sterkere tendens til at husholdningen enten kan klassifiseres som ikke-yrkesaktiv eller som aktiv i minst 12 måneder. Selv om det er vanskelig å si noe sikkert, kan det se ut til at yrkesaktiviteten i lavinntektshusholdninger har økt noe når vi sammenligner de med lavinntekt 2007-2009 med tidligere årsganger.

Arbeid som selvstendig kunne være noe av forklaringen på at det er såpass mange lavinntektshusholdninger som har yrkesaktivitet. Inntektsdannelsen for selvstendige er annerledes enn for ansatte, blant annet har de muligheten for å trekke fra underskudd i driften fra tidligere år, og det har tidligere vist seg noe vanskeligere å fange opp inntekter for selvstendige i registrene. Tabellen viser at det er få selvstendige i den yngste lavinnteksgruppen, omtrent det samme som det er i befolkningen generelt, mens selvstendig næringsdrivende er noe overrepresenterte blant middelaldrende og eldre med lavinntekt. Det er likevel ikke så mange at det kan forklare at mange har lav skatteinntekt til tross for at de arbeider relativt mye.

Kan arbeidsledighet være en viktig forklaring på lavinntekt? Det forekom arbeidsledighet i 9 prosent av husholdningene med vedvarende lavinntekt, sammenlignet med 5 prosent av alle husholdninger. I alt 2 prosent av lavinntektshusholdningene har hatt arbeidsledighet i minst 12 måneder, mens henholdsvis 5 og 2 prosent har hatt ledighet i 1-6 og 7-11 måneder. Selv om omfanget av arbeidsledighet er nokså begrenset, er antallet måneder med ledighet i gjennomsnitt dobbelt så høyt i lavinnteksgruppen sammenlignet med alle husholdninger, henholdsvis 0,6 og 0,3 måneder. Ledighet forekommer blant lavinntektshusholdninger med og uten yrkesaktivitet.

Andre forklaringer på lav yrkesaktivitet i lavinntektshusholdninger kan være innslaget av studenter og/eller pensjonister i husholdningene. Heltids studenter forekommer i tre av ti lavinntektshusholdninger, naturligvis oftest i yngre husholdninger (hovedinntektstaker under 45 år).

Pensjonister, vesentlig uføre- og førtidspensjonister, forekommer noe sjeldnere, i 13 prosent av lavinntektshusholdninger. Forekomsten er imidlertid, naturlig nok, svært aldersavhengig. Pensjonister forekommer i 7 prosent av yngre lavinntektshusholdninger, mens de forekommer i 38 prosent av lavinntektshusholdninger med hovedinntektstaker i alderen 45-66 år. Nå er antallet observasjoner svært lavt i denne gruppen, men det ser ut til at innslaget av pensjonister i lavinnteksgruppen har gått noe ned de siste årene.

Tabell 4.12. Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt¹ etter hovedinntektstakers alder 2005-2007, 2006-2008 og 2007-2009. Prosent

	Alle 18-44 år			Alle 45-66 år			Alle 18-66 år					
	2007-2009	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2007-2009	2005-2007	2006-2008	2007-2009	
Antall helårs yrkesaktive i husholdningen												
0	18	64	77	52	18	69	63	51	18	65	74	52
1	47	28	19	40	45	17	33	39	46	25	21	40
2+	36	8	4	8	38	14	4	10	36	10	4	8
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	18	52	66	49	24	66	66	56	20	55	66	50
1-6	3	12	12	7	2	3	2	1	2	10	11	6
7-11	3	6	4	9	2	3	0	3	3	6	3	8
12+	76	30	17	35	73	28	32	40	75	29	20	36
Gjennomsnittlig antall måneder	13,4	5,2	3,4	6,1	12,3	4,7	4,1	5,6	13,1	5,1	3,5	5,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	78	83	80	74	73	85	91	82	76	84	82	76
1-6	5	5	9	10	2	1	2	3	4	4	8	8
7-11	2	2	4	3	2	4	0	1	2	2	3	3
12+	15	10	7	13	22	10	7	13	18	10	7	13
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	1,6	1,5	2,3	3,1	1,9	1,0	1,9	2,7	1,7	1,4	2,3
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	4	8	4	4	8	4	2	12	6	7	4	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen.												
0	95	87	87	90	96	90	94	94	95	88	89	91
1-6	3	4	2	5	2	5	2	1	3	4	2	5
7-11	1	5	2	2	1	1	0	2	1	4	2	2
12+	1	4	8	2	1	4	5	3	1	4	7	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	1,7	1,2	0,6	0,3	1,0	0,8	0,6	0,3	1,1	1,2	0,6
Andel husholdninger med heltids studenter.....	17	41	50	32	8	7	5	7	13	32	42	27
Andel husholdninger med heltids pensjonister...	4	1	1	7	26	50	55	38	13	13	11	13
Antall som svarte	1 355	159	139	168	1 166	50	32	42	2 521	209	171	210

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB.

4.8. Lavinntekt innen ulike grupper

I kapittel 5 vil det bli presentert en rekke ulike økonomiske indikatorer for ulike grupper av befolkningen. I dette avsnittet ser vi nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen flere av de samme gruppene.

Kvinner og menn

Det er relativt små forskjeller i vedvarende lavinntekt mellom menn og kvinner. Dersom studentene utelates hadde kvinnene en andel med vedvarende lavinntekt på 9 prosent i perioden 2006 til 2008 basert på EUs lavinnteksdefinisjon, mens menn hadde en andel på 7 prosent (tabell 4.13). Det er først og fremst en høyere andel minstepensjonister blant kvinnene som forklarer forskjellen mellom kjønnene ved bruk av denne lavinnteksdefinisjonen. For OECDs lavinnteksdefinisjon har både kvinner og menn en andel med vedvarende lavinntekt på 3 prosent.

Barnefamilier

På samme måte som for årlig lavinntekt er andelen enslige forsørgere med vedvarende lavinntekt høyere enn for par med barn. Mens om lag 5 prosent av alle par med barn under 18 år hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2006 til 2008, var tilsvarende andel for enslige forsørgere tre ganger så høy, - 15 prosent (EU-definisjonen). Husholdningstypen er her basert på situasjonen siste året i treårsperioden (2008). Benyttes OECDs lavinnteksdefinisjon er derimot forskjellene noe mindre mellom enslige forsørgere og par med barn.

Sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt øker betydelig med barnetallet både innen parfamilier og enslige forsørgere. Mens andelen med vedvarende

lavinntekt blant par med 2 barn bare er 3 prosent, er tilsvarende andel så høy som 21 prosent blant par med 4 barn.

En stor andel av de store barnefamiliene har innvandrerbakgrunn. Vi ser nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt for barn med innvandrerbakgrunn i kapittel 4.10.

Unge aleneboende

Unge som bor alene er en av de gruppene som er overrepresentert blant de med lavinntekt. Blant unge som bor alene er det likevel et meget høyt innslag av studenter som er med på å påvirke andelen med lavinntekt. Dersom vi utelater studentene, hadde 23 prosent av alle aleneboende under 35 år vedvarende lavinntekt i 2008 (EU-definisjon). Tilsvarende andel året før var 22 prosent.

Blant aleneboende har det stor betydning *hvor lenge* en har vært aleneboende. Mens altså så mange som 1 av 5 av alle unge som hadde bodd alene i minst tre påfølgende år hadde vedvarende lavinntekt, faller andelen når vi ser på de som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som var aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt 10 prosent, det vil si om lag som i befolkningen generelt. Dette tyder igjen på at det å kunne inngå i en husholdning med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge.

Innvandrere

Ifølge tabell 4.13 hadde 26 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2006 til 2008 (EU-definisjonen). Dette var en liten nedgang fra året før (27 prosent). Den høyeste andelen med 3-årsinntekter under lavinntektsgrensen finner vi blant innvandrere med bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika, med en andel på 34 prosent (EU-definisjonen). Også her gikk andelen ned med ett prosentpoeng fra forrige måling.

Det er likevel betydelige forskjeller i vedvarende lavinntekt innen innvandrerbefolkningen blant annet ut i fra landbakgrunn. Dette vil bli nærmere omtalt i neste kapittel.

Trygdemottakere

Innen de store trygdegruppene har det vært en gunstig utvikling når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt. Alderspensionistene er fremdeles en gruppe som er klart overrepresentert blant de med kronisk lave inntekter, når en benytter EUs lavinnteksdefinisjon. Dette er et forhold som vi har omtalt tidligere, og som skyldes at lavinntektsgrensen ved denne definisjonen ligger klart høyere enn minsteytelsene i folketrygden. Det er likevel en klar og entydig tendens til at andelen eldre i lavinnteksgruppen faller. I perioden 2006 til 2008 hadde 17 prosent av alderspensjonister vedvarende lavinntekt. Dette var en nedgang fra 28 prosent i perioden 1997-1999.

Det er en klart lavere andel uførepensjonister med vedvarende lavinntekt enn alderspensjonister, 9 prosent i perioden 2006 til 2008. Dette betyr at uførepensjonister har om lag samme sannsynlighet for å ha kronisk lave inntekter som befolkningen generelt.

Tabell 4.13. Andel personer med vedvarende lavinntekt, etter ulike kjennemerker

	OECD-definisjon (50%)							EU-definisjon (60%)						
	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008
Kvinner og menn														
Kvinner	2	2	3	3	4	4	4	11	10	10	10	10	11	11
Menn	3	3	3	4	4	4	4	7	7	8	9	8	8	8
Kvinner og menn (uten studenter)¹														
Kvinner	2	2	2	3	3	3	3	10	9	9	9	9	9	9
Menn	2	2	3	3	3	3	3	6	6	7	7	7	7	7
Barnefamilier														
Personer som har tilhørt enslig forsørgerhusholdning i alle årene i treårsperioden														
	3	2	4	6	6	7	8	9	4	10	11	14	16	17
Personer i enslig forsørgerhusholdning siste året i treårsperioden														
	4	2	4	6	6	7	8	8	4	8	10	13	14	15
med 1 barn	:	:	:	:	3	3	4	:	:	:	:	9	9	10
med 2 barn	:	:	:	:	5	6	6	:	:	:	:	12	13	14
med 3 eller flere barn	:	:	:	:	17	18	21	:	:	:	:	27	29	31
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-6 år														
	2	2	3	5	4	4	4	3	3	5	6	6	6	7
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år														
	2	2	3	4	3	3	3	3	3	4	5	5	5	5
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 1 barn														
	1	1	2	2	2	2	2	2	2	4	3	4	4	4
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 2 barn														
	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 3 eller flere barn														
	3	3	5	8	6	6	7	4	5	7	10	9	9	9
av dette med 4 eller flere barn	:	:	:	:	16	17	18	:	:	:	:	20	21	21
av dette med 5 eller flere barn	:	:	:	:	34	37	38	:	:	:	:	39	41	41
Alle barn under 18 år														
	2	2	3	5	4	5	5	4	3	6	7	7	7	8
Unge aleneboende (uten studenter)¹														
Personer under 35 år som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden														
	8	8	8	9	9	10	10	17	22	19	23	22	22	23
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden														
	6	5	9	8	6	6	6	14	12	17	15	15	15	16
Personer under 35 år som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden														
	2	3	4	3	4	4	4	8	7	9	11	9	10	10
Innvandrerbefolkningen														
Innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre														
	12	11	16	19	17	17	17	23	19	25	29	27	27	26
Personer som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika														
	15	16	22	24	20	20	20	28	23	30	35	32	32	31
av dette fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					23	23	23					35	35	34
Folketrygdpensjonister														
Alderspensjonister (i hele treårsperioden)														
	1	1	1	0	1	1	1	28	26	22	20	18	18	17
Alderspensjonister (minst ett år)														
	1	1	1	1	1	1	1	26	25	21	19	17	16	16
Uførepensjonister (i hele treårsperioden)														
	1	0	0	1	1	1	1	10	7	6	7	7	8	9
Uførepensjonister (minst ett år)														
	1	1	1	1	1	1	1	10	7	7	7	7	8	8
Personer med tidsbegrenset uførepensjon (siste året)														
					2	2	2					9	9	11
Alle personer uten studenter														
	1,9	1,8	2,4	3,0	2,9	3,0	3,2	8,1	7,8	7,9	7,9	7,9	8,1	8,2
Alle personer														
	2,3	2,2	2,9	3,9	3,8	3,9	4,1	9,0	8,5	8,9	9,5	9,3	9,4	9,5

¹ Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1997-2003) og inntektsstatistikk for husholdninger (2004-2008).

4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt

Som det går fram av tabell 4.13 så er personer med innvandrerbakgrunn betydelig overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt. Det er imidlertid betydelige variasjoner innen innvandrerbefolkningen, for eksempel med hensyn til landbakgrunn, som ikke kommer til syne når en bare ser på innvandrergruppen samlet. I tillegg viser det seg at med økt botid, reduseres også risikoen for å ha vedvarende lavinntekt.

Andelen med lavinntekt halvert etter ti års botid

Tabell 4.14 viser andelen med vedvarende lavinntekt innen ulike innvandrergrupper og etter ulik botid i landet. Lavinnteksdefinisjonen er her avgrenset til EUs metode.

Det går fram av tabellen at med økt botid, faller også andelen innvandrere med lavinntekt. For alle innvandrere som bare har bodd i landet i 3 år, hadde 40 prosent vedvarende lavinntekt i 2008. For innvandrere som har bodd i landet fra 4 til 9 år er andelen med lavinntekt på 31 prosent, og faller ytterligere til 19 prosent for alle som har bodd i landet i 10 år eller mer. På tross av dette så har likevel innvandrere med svært lang botid i Norge, mer enn dobbel så høy andel med vedvarende lavinntekt som det en finner i befolkningen generelt (8 prosent).

Det er likevel store variasjoner mellom innvandrergruppene, der noen innvandringsland peker seg ut ved å ha en svært høy andel med vedvarende lavinntekt selv etter lang botid. Dette gjelder for eksempel for innvandrere med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan, Irak og Somalia. Selv etter ti års botid hadde for eksempel innvandrere med bakgrunn fra disse landene en andel med vedvarende lavinntekt på mellom 30 og 62 prosent.

Blant de innvandrergruppene der andelen med lavinntekt – etter minst 10 års botid – er på nivå med hele befolkningen, finner en først og fremst innvandrere fra vest-europeiske land som Storbritannia, Sverige, Danmark og Tyskland. Men også for noen innvandrere med bakgrunn fra land utenfor Europa, er andelen med vedvarende lavinntekt relativt lav, når de har bodd i landet i flere år. Dette gjelder for eksempel for innvandrere fra Sri Lanka og Vietnam. Den store variasjonen i lavinntekt innen grupper av innvandrere med like lang botid, tilsier at også andre faktorer enn botid er med på forklare variasjoner i vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.14. Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt¹ (EUs definisjon), etter botid. Treårsperioden 2005-2008. Prosent

	I alt	Botid		
		3 år	4-9 år	10 år og lengre
Hele befolkningen	8,2	-	-	-
Innvandrere	24,6	39,5	30,5	19,4
Landbakgrunn fra²:				
Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania	11,3	24,5	14,5	9,0
Øst-Europa, Asia, Afrika, Latin-Amerika og Tyrkia	29,7	44,2	34,5	24,5
Danmark	9,4	24,7	14,5	7,9
Storbritannia	9,8	15,0	14,0	8,4
Sverige	10,0	22,0	13,2	7,8
Tyskland	11,8	21,2	11,4	9,8
Sri Lanka	16,5	40,6	22,7	14,8
Bosnia-Hercegovina	18,1	21,6	14,2	18,5
Polen	21,3	46,4	24,9	20,2
Vietnam	21,9	32,4	16,6	14,4
Russland	26,6	53,3	27,9	13,4
Iran	26,6	47,5	34,5	23,0
Tyrkia	32,1	43,3	33,7	30,9
Pakistan	34,8	45,6	40,2	33,3
Irak	49,9	74,2	50,7	46,1
Somalia	67,4	83,6	69,2	61,5

¹ Studenter ikke inkludert.

² Kun innvandrere.

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger.

4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt

Vi ser avslutningsvis på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn, med særlig fokus på barn med innvandrerbakgrunn. Tilgangen til registerdata gjør det mulig i å fokusere på mindre grupper av befolkningen, for eksempel innvandrerbarn etter landbakgrunn.

Flere av de yngste barna i lavinnteksgruppen

I 2008 var det 961 000 barn under 18 år som også hadde vært bosatt i landet i de to foregående årene. Blant disse barna tilhørte 7,6 prosent en husholdning som, i følge EUs lavinnteksdefinisjon, hadde vedvarende lavinntekt (tabell 4.15). Dette tilsvarer et antall i befolkningen på om lag 73 000 barn. Ved bruk av OECDs lavinnteksdefinisjon er andelen noe lavere, 5 prosent, eller 48 000 barn.

Sammenlignet med forrige måling er det særlig blant barn under 6 år at det har blitt flere med vedvarende lavinntekt. Andelen barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt økte fra 7,5 prosent i 2007 til 8 prosent i 2008. Vi finner tilsvarende utvikling ved bruk av OECDs lavinnteksdefinisjon.

4 av 10 barn med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn

Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn med vedvarende lavinntekt, men det er igjen store variasjoner avhengig av hvilket opprinnelsesland barna har. I 2008 hadde vel 38 prosent av alle barn med bakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia eller Latin-Amerika vedvarende lavinntekt, ifølge EUs lavinnteksdefinisjon. Dette betyr at om lag 23 000, av de i alt 73 000 barna i lavinnteksgruppen, hadde innvandrerbakgrunn fra ett av disse områdene.

Det er likevel betydelige forskjeller i lavinnteksandelene alt etter hvilket opprinnelsesland barna har. Den høyeste andelen med lavinntekt finner en blant barn med bakgrunn fra land som Irak, Afghanistan og Somalia der mellom 6 og 7 av 10 barn bor i familier med vedvarende lavinntekt, i følge EUs lavinnteksdefinisjon. Også barn med bakgrunn fra Pakistan, Tyrkia, Marokko og Russland er kraftig overrepresentert i lavinnteksgruppen.

Blant innvandrerbarn i husholdninger med relativ lav andel med vedvarende lavinntekt, finner vi barn med bakgrunn fra Bosnia, Sri Lanka, India, Filippinene og Thailand.

Det kan være flere forklaringer på hvorfor landbakgrunn betyr så mye for innvandrerbarnas sannsynlighet for å tilhøre lavinnteksgruppen. Som tidligere vist kan for eksempel ulik botid ha betydning for foreldrenes muligheter til å skaffe seg inntektsgivende arbeid. Selv om alle barn som blir omtalt i dette kapitlet har bodd i Norge i minst tre år (2006 til 2008), vil barn med kort botid – for eksempel nyankomne flyktninger - trolig ha mindre sannsynlighet for å ha foreldre som er godt etablert på arbeidsmarkedet, enn barn med foreldre som har bodd lenge i landet. Det har i tillegg vist seg at barn som er overrepresentert i lavinnteksgruppen ofte kommer fra land der det er vanlig med store familier og svak yrkestilknytning blant mødrene.

Sammenlignet med forrige treårsperiode utgjør innvandrerbarn en større andel av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. For en nærmere oversikt over vedvarende lavinntekt blant barnefamilier generelt og innvandrerbarn spesielt, viser vi til Epland og Kirkeberg (2009).

Tabell 4.15. Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt.¹ Alder refererer seg til siste året i treårsperioden

	Andel med vedvarende lavinntekt				Antall barn i befolkningen	
	OECD-definisjon (50%)		EU-definisjon (60%)		2005-2007	2006-2008
	2005-2007	2006-2008	2005-2007	2006-2008		
Barn under 18 år	4,7	5,0	7,3	7,6	959 000	961 000
Barn 0-5 år	4,7	5,1	7,5	8,0	227 000	230 000
Barn 6-10 år	5,2	5,4	7,8	8,0	297 000	295 000
Barn 11-17 år	4,3	4,6	6,8	7,1	435 000	436 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre	27,1	27,6	36,4	36,4	78 000	83 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	28,6	29,1	38,3	38,2	72 000	76 000
av dette fra:						
Polen	15,6	18,3	24,3	28,2	1 200	1 800
Litauen	10,3	15,9	23,2	27,2	200	400
Russland	29,4	28,2	40,5	38,2	2 400	2 600
Bosnia-Hercegovina	7,2	5,8	12,5	10,5	3 100	3 000
Kosovo	20,2	20,9	30,4	31,0	3 600	4 000
Makedonia	18,8	18,1	30,8	26,6	700	700
Tyrkia	29,6	27,5	41,5	40,5	4 000	4 000
Marokko	32,4	33,6	42,8	42,8	2 100	2 200
Eritrea	17,3	17,9	25,0	25,9	800	900
Somalia	56,6	61,1	68,5	72,4	6 800	7 700
Afghanistan	50,2	48,0	63,5	58,1	2 300	2 600
Sri Lanka	9,5	9,3	14,2	13,3	4 400	4 400
Filippinene	7,6	10,2	11,6	15,4	1 100	1 200
India	10,0	9,9	14,0	13,9	1 600	1 700
Irak	47,2	46,4	61,2	58,8	6 900	7 400
Iran	16,8	16,7	28,1	25,6	3 100	3 000
Kina	25,5	24,0	34,6	33,9	900	1 000
Pakistan	36,5	34,5	45,8	43,7	7 900	7 900
Thailand	8,1	7,9	13,3	13,1	1 100	1 300
Vietnam	12,9	13,1	21,6	19,8	5 200	5 200
Chile	10,3	12,1	18,0	17,6	1 100	1 100

¹ Gjennomsnittlig treårsinntekt under hhv. 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet i treårsperioden.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

5. Sosiale indikatorer

Frøydis Strøm, Mona Furustad Gladhaug og Tor Morten Normann

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- *Én av ti personer bodde i husholdninger med årlig lavinntekt i 2008*
- *Aleneboende minstepensjonister og sosialhjelpsmottakere er overrepresentert i lavinntektsgruppen*
- *Innvandrere er overrepresentert både i lavinntektsgruppen og blant ikke-yrkestilknyttede, men yrkesaktiviteten har økt over tid*
- *Betalingsproblemer er mest utbredt blant unge med lave inntekter*
- *Barnefamilie med lavest inntekter er de som oftest bor trangt*
- *Eldre med lave inntekter har sjeldnere høy boutgiftsbelastning enn unge med lave inntekter*

Ulike indikatorer kan brukes til å belyse ulike gruppers økonomi og levekår. I dette kapitlet gir vi en oppsummering og oversikt over ulike sosiale indikatorer og sammenligner de ulike økonomisk utsatte gruppene med hverandre. Hvilke grupper er mer overrepresentert enn andre innenfor de ulike indikatorene, og hvordan har utviklingen vært de siste årene? Vedlegg B viser alle indikatorene innenfor hver enkelt gruppe, mens vedlegg C viser alle gruppene fordelt etter de ulike indikatorene.

5.1. Lavinntekt

Situasjonsbeskrivelse

Både i kapittel 3 og 4 er det gitt en grundig gjennomgang av lavinntekt. Oppsummeringsvis kan vi si at én av ti bodde i husholdninger med årlig lavinntekt i 2008, når vi bruker 60 prosent av medianinntekten som mål, og utelater personer i studenthusholdninger. Dette utgjør 474 000 personer. De gruppene som er overrepresenterte lavinntektsgrupper er for eksempel aleneboende minstepensjonister, sosialhjelpsmottakere, langtidsledige, unge aleneboende og mottakere av supplerende stønad. Tre av fire aleneboende minstepensjonister hadde lavinntekt i 2008, og om lag halvparten av alle sosialhjelpsmottakere og langtidsledige bor i husholdninger under lavinntektsgrensen. Ni av ti mottakere av supplerende stønad har lavinntekt. I tillegg er mange innvandrere under lavinntektsgrensen (31 prosent). I 2008 utgjorde dette 161 000 personer. Særlig innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika risikerer å havne i lavinntektsgruppen. I 2008 utgjorde de 137 000 personer (36 prosent).

Barnefamilier har generelt god økonomi, men inntektene er ikke likt fordelt på de ulike familietyper. Når vi ser på barnefamilier under ett, finner vi at ett av ti barn under 18 år bor i husholdninger med lavinntekt. Det vil si at 106 000 barn hadde lavinntekt i 2008. Innenfor barnefamilie er det imidlertid store forskjeller. I husholdninger med to forsørgere hadde 6 prosent lavinntekt, mens to av ti i gruppen enslige forsørgere var under lavinntektsgrensen.

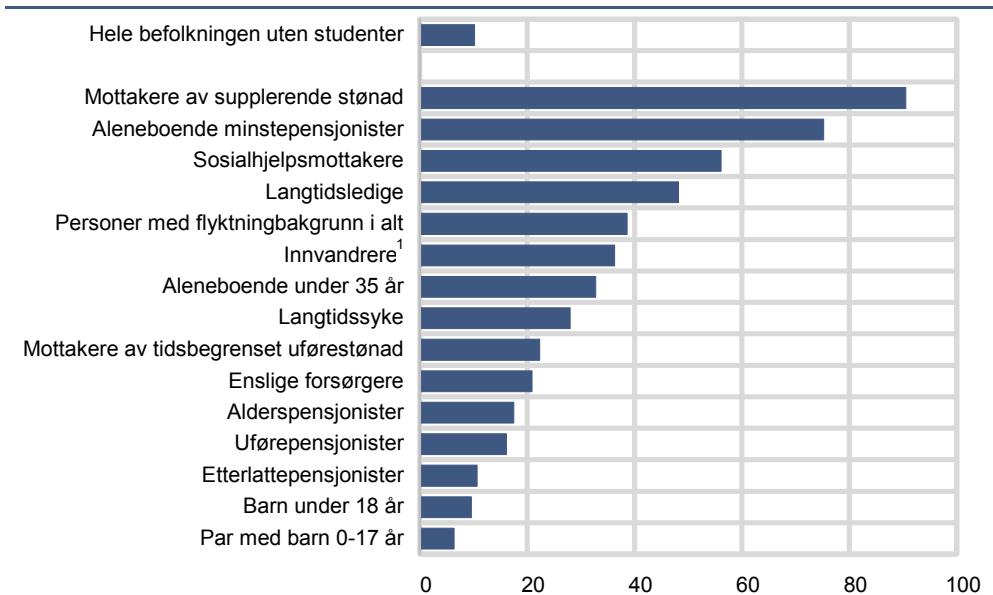
I gruppen aleneboende er det relativt mange med lavinntekt blant de yngste og de eldste. I alderen 35-66 år er sannsynligheten for å tilhøre lavinntektsgruppen halvparten så stor sammenlignet med de som er yngre eller eldre. Lavest andel med lavinntekt blant de aleneboende finner vi i aldersgruppen 50-66 år (17 prosent).

Mange personer befinner seg i lavinntektsgruppen bare en kort periode. Antallet personer med vedvarende lavinntekt er derfor klart lavere enn for årlig lavinntekt. Andelen med vedvarende lavinntekt varierer etter hvilken lavinnteksdefinisjon en benytter og etter observasjonsperiode. I treårsperioden 2006-2008 hadde for eksempel 8,2 prosent av befolkningen en gjennomsnittlig treårsinntekt under 60 prosent av medianinntekten i samme periode. I følge en annen definisjon hadde 5,4 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i 2008. I følge denne lavinnteksdefinisjonen må en person ha en husholdningsinntekt under lavinntektsgrensen

i 2008 og i minst to av de tre foregående årene for å ha vedvarende lavinntekt, det vil si at observasjonsperioden strekker seg over fire år.

De personene som er overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, er i stor grad de samme som er omtalt når det gjelder årlig lavinntekt, for eksempel innvandrere, barnerike familier og yngre og eldre aleneboende.

Figur 5.1. Andel personer i husholdninger med lavinntekt. Etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2008

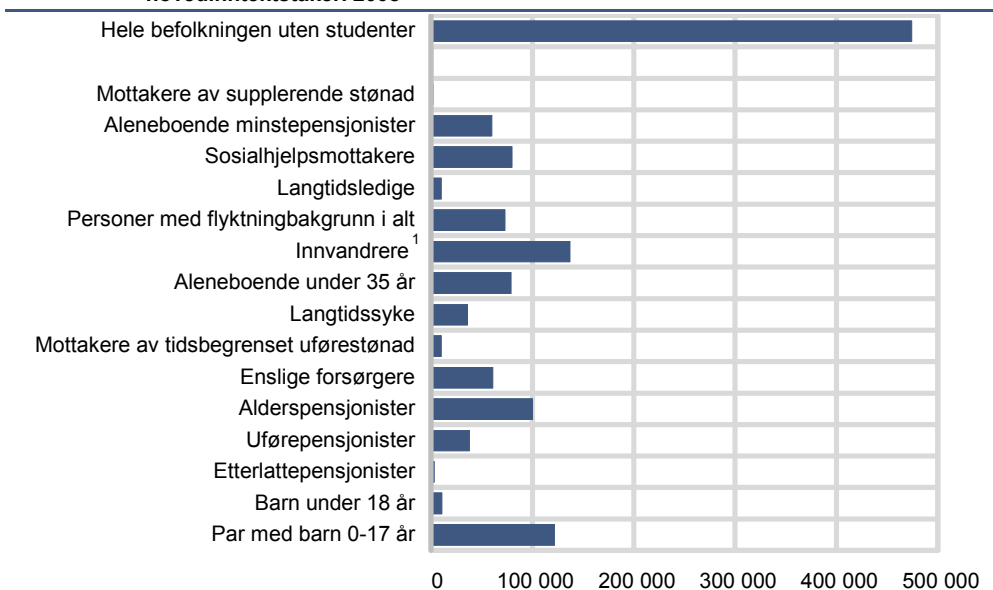

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Utviklingstrekk

Andelen med lavinntekt har økt for de fleste gruppene når vi ser på utviklingen i et 5-årsperspektiv, fra 2004 til 2008. Særlig blant langtidsledige, sosialhjelpsmottakere, aleneboende minstepensjonister med uførepensjon og langtidssyke har det vært en økning. Bare blant aleneboende over 67 år, alderspensjonister og etterlattepensjonister ser vi en liten nedgang i andelen med lavinntekt. Dette må sees i sammenheng med en opptrapping av minstepensjonene i 2008, og den generelle demografiske utviklingen ved at nye kull av pensjonister har et bedre inntektsgrunnlag enn tidligere kull.

Figur 5.2. Antall personer i husholdninger med lavinntekt. Etter kjennemerke ved hovedinntektstaker. 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.2. Økonomisk utsatthet

Situasjonsbeskrivelse

Sosialhjelp og bostøtte mottas hovedsakelig av den delen av befolkningen som befinner seg nederst i inntektsfordelingen, og disse stønadene er derfor langt mer utbredt i lavinntektsgruppene. Mottak av disse supplerende ytelsene blir i denne rapporten brukt som indikatorer på økonomisk utsatthet.

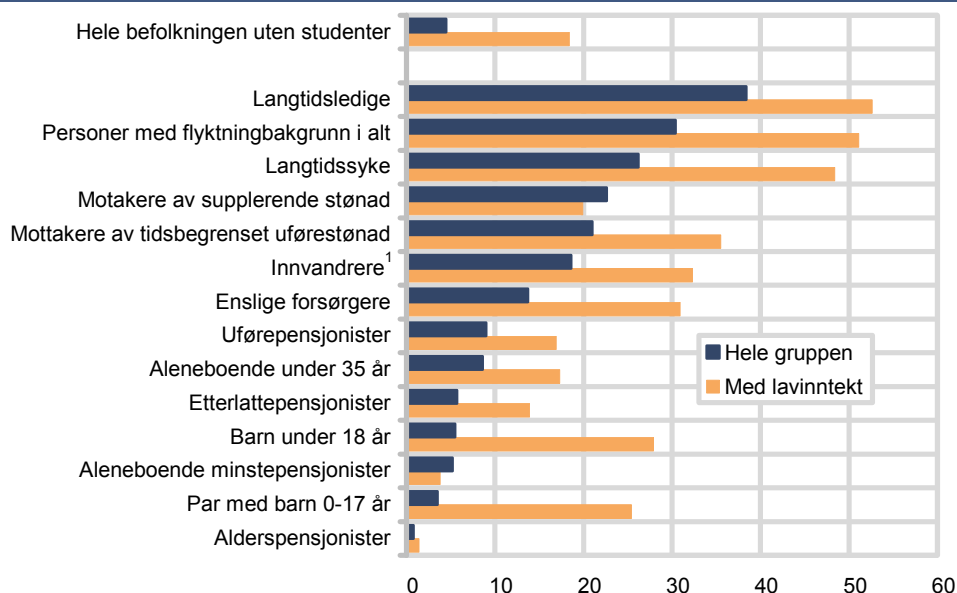
Sosialhjelp

I 2008 bodde 4,5 prosent av befolkningen i husholdninger som mottok sosialhjelp (se vedleggstabell B2). Noen grupper av befolkningen skiller seg spesielt ut ved å ha en høy andel sosialhjelpsmottakere. Langtids arbeidsledige og langtidssyke er to av disse gruppene. Blant langtidsledige mottar fire av ti sosialhjelp. Andelen er enda høyere i lavinntektsgruppen, hvor mer enn halvparten (53 prosent) mottok sosialhjelp i 2008. Mens andelen sosialhjelpsmottakere faller i befolkningen totalt, øker andelen blant langtidsledige. I 2008 er det 8 prosentpoeng flere som mottar sosialhjelp i forhold til 2004. Én av fire langtidssyke mottar sosialhjelp, og også her finner vi at mer enn halvparten av de i lavinntektsgruppen mottar denne stønaden.

Blant innvandrere er også andelen sosialhjelpsmottakere forholdsvis stor, særlig blant flyktninger. Én av tre flyktninger mottar sosialhjelp. Også her ser vi at andelen er større blant flyktninger med lavinntekt, hvor over halvparten mottar sosialhjelp.

Svært få eldre aleneboende og alderspensjonister mottar sosialhjelp, også i lavinntektsgruppen. Også blant par med barn er det forholdsvis få sosialhjelpsmottakere (4 prosent). Men her finner vi en større andel i lavinntektsgruppen (25 prosent). Det er heller ikke mange aleneboende minstepensjonister som mottar sosialhjelp (5 prosent), og enda færre i lavinntektsgruppen (4 prosent). Blant aleneboende minstepensjonister med uførepensjon er andelen imidlertid høyere (22 prosent).

Figur 5.3. Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvanderer eller norskfødt med innvandrerforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Bostøtte

Over 4 prosent av befolkningen (studenter utelatt) mottok bostøtte i 2008. For personer med lavinntekt gjelder dette for 20 prosent (se vedleggstabell B3). Blant enkelte grupper, som bostøtteordningen er særlig rettet mot, er andelen mottakere naturlig nok langt høyere. Dette gjelder for eksempel mottakere av supplerende

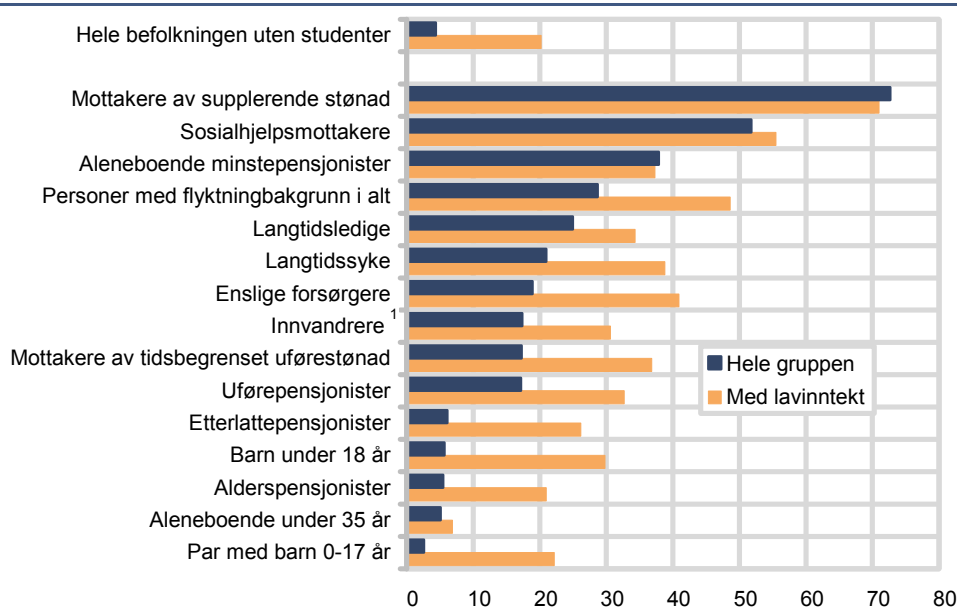

stønad, der over 70 prosent mottar bostøtte. Også langtidsmottakere av sosialhjelp og aleneboende minstepensjonister med uførepensjon er kraftig overrepresentert – over 60 prosent for begge grupper.

Det er små forskjeller i andelen personer som mottar bostøtte når vi sammenligner sosialhjelpsmottakere som ligger under lavinntektsgrensen og sosialhjelpsmottakere i alt. Blant langtidsmottakere av sosialhjelp er bostøtte mer vanlig enn for aleneboende sosialhjelpsmottakere. I 2008 mottok nesten to av tre personer i husholdninger med en langtidsmottaker som hovedinntektstaker bostøtte. Om lag halvparten av alle sosialhjelpsmottakere og personer med flyktningbakgrunn med lavinntekt mottar bostøtte (se figur 5.4).

I barnehusholdninger med to forsørgere mottar knapt 3 prosent bostøtte. Blant enslige forsørgere finner vi derimot at nesten én av fem tar del i bostøtteordningen. Også blant aleneboende under 67 år, alders- og etterlattepensjonister er det relativt få som mottar bostøtte – godt under 10 prosent i alle disse gruppene.

Figur 5.4. Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte 2008

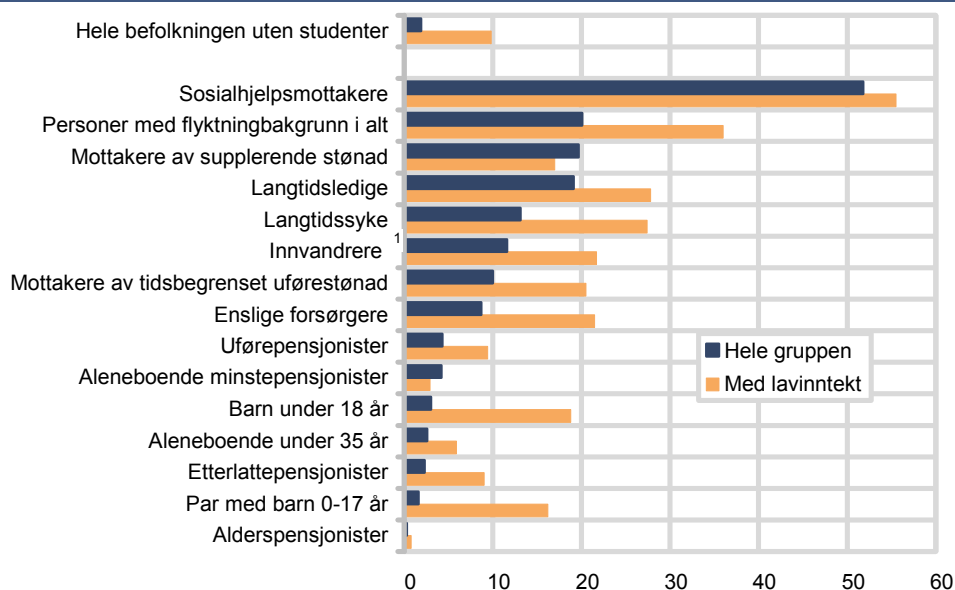

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvanderer eller norskfødt med innvanderforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Både sosialhjelp og bostøtte

I hele befolkningen var det kun 2 prosent som mottok både sosialhjelp og bostøtte i 2008 (se vedleggstabell B4). Vi ser en sterk sammenheng mellom det å motta sosialhjelp i kombinasjon med bostøtte, og det å tilhøre lavinntektsgruppen. Blant de i lavinntektsgruppen var andelen 10 prosent. Én av fem personer som enten var flyktning, mottaker av supplerende stønad eller var langtidsledig, mottok begge ytelsene (se figur 5.5). Blant personer med flyktningbakgrunn med lavinntekt gjelder dette for 36 prosent. Også blant aleneboende minstepensjonister med uførepensjon og blant langtidssyke er det en relativt høy andel med både sosialhjelp og bostøtte (18 og 13 prosent). I de fleste gruppene er andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp høyere for dem som har lavinntekt. For mottakere av supplerende stønad har det derimot lite å si hvorvidt man befinner seg over eller under lavinntektsgrensen.

De gruppene som i minst grad mottar både sosialhjelp og bostøtte er par med barn i alderen 0-17 år, aleneboende i alle aldersgrupper, og særlig de eldste. En knapp halvprosent blant alderspensjonister mottar både bostøtte og sosialhjelp. Heller ikke minstepensjonister med alderspensjon er hyppige mottakere av disse to økonomiske støtteordningene (knapt 1 prosent).

Figur 5.5. Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Utviklingstrekk

Antall sosialhjelpsmottakere har gått ned siden midten av 1990-tallet (Statistisk sentralbyrå 2007).⁷ I 2008 er det blant befolkningen generelt under 5 prosent som mottar sosialhjelp. Den generelle nedgangen i andelen sosialhjelpsmottakere ser vi for eksempel blant uførepensjonister og innvandrere⁸. At sistnevnte gruppe i mindre grad mottar sosialhjelp kan delvis forklares av økt arbeidsinnvandring de siste årene, og at arbeidsinnvandrere har mindre behov for denne støtten. Flyktninger har størst behov for denne type stønad, men også blant dem finner vi en nedgang (SSP 4/21010).

Som vedleggstabell C10.1 viser har antall langtidsledige gått ned, fra 25 000 i 2007 til 21 000 i 2008. Fra 2004 har denne gruppen hatt en markant økning i andel sosialhjelpsmottakere, på over 7 prosentpoeng (se vedleggstabell B2).

Ordningen med supplerende stønad ble innført 1. januar 2006 og var ment å bidra til en reduksjon av langtidsmottakere av sosialhjelp (Kommunalkomiteen 2005). Fra 2006 til 2007 ser vi en klar nedgang i andel med sosialhjelp blant mottakere av supplerende stønad på nær 50 prosentpoeng. I 2008 er andelen nede i 23 prosent.

For befolkningen totalt har det de siste fem årene vært en andel på under 5 prosent som har mottatt bostøtte. Andelen i mottak av bostøtte har derimot økt blant sosialhjelpsmottakere, langtidsledige og langtidssyke (henholdsvis en økning på 12, 11 og 7 prosentpoeng). Som vedlegg C4.1, C10.1 og C9.1 viser, har antallet i alle disse gruppene gått ned og de gjenværende i disse gruppene er gjennomgående mer økonomisk utsatt enn tidligere. Økningen i bevilgningene til bostøtte og endringer i regelverket er andre faktorer som kan ha bidratt til denne økningen.

Andelen mottakere av både sosialhjelp og bostøtte var, som tidligere nevnt, 2 prosent i 2008. Dette er en liten økning fra 2004, men den gir særlig utslag blant de med lavinntekt (fra 7 til 10 prosentpoeng). Det har blitt færre langtidsledige og

⁷ Vi ser en liten økning i 2003 og 2004. Stigende arbeidsledighet i tillegg til at introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere ble regnet sammen med sosialhjelp disse årene, kan forklare denne økningen.

⁸ Noe av nedgangen i andel innvandrere som mottok sosialhjelp mellom 2004 og 2008 kan naturlig nok skyldes at introduksjonsstøtten ble skilt ut fra sosialhjelp og rapportert separat fra og med 2005.

langtidssyke i 2008 enn årene før, men flere blant dem hadde lave inntekter og følgelig ble flere berettiget til bostøtte og sosialhjelp.

Som for innvandrere som mottar sosialhjelp, er trenden for innvandrere som mottar både bostøtte og sosialhjelp at andelen reduseres. Som vedlegg B3 viser var det blant personer med flyktningbakgrunn i 2004, én av fire som mottok både bostøtte og sosialhjelp, mens det i 2008 var én av fem. Langtidsledige har på den andre siden hatt en klar økning også i andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp, både for de langtidsledige i alt og for de med lavinntekt. Fra 2004 til 2008 har disse andelene økt med henholdsvis 10 og 14 prosentpoeng.

5.3. Økonomiske vansker

Situasjonsbeskrivelse

Det å oppleve økonomiske problemer henger ikke bare sammen med inntektsnivået. Det er ting som tyder på at forutsigbarhet i økonomien er like viktig. Stabilitet gir større mulighet for langsiktig planlegging og avpassing av forbruket i forhold til inntekten. Ulike behov for goder, i ulike faser av livet, vil også spille en rolle i denne sammenhengen. Det er derfor ikke nødvendigvis slik at grupper med relativt lave inntekter opplever flere betalingsproblemer og har vanskeligere for å få endene til å møtes enn grupper med høyere inntekter⁹. Selve opplevelsen av økonomien trenger heller ikke nødvendigvis å korrespondere med objektivt målte problemer.

For å se på hvilke husholdninger som opplever konkrete økonomiske vansker tar vi for oss ulike typer av betalingsproblemer, og sammenligner andeler som har opplevd to eller flere av disse i løpet av siste år.¹⁰ Som et mål på subjektiv opplevelse av økonomien bruker vi andeler som opplever at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Disse to forholdene er vist i figur 5.6.

Mottak av sosialhjelp forutsetter nærmest akutte økonomiske problemer, og derfor er det ikke overraskende at vi finner en høy andel med betalingsproblemer i denne gruppen. Nesten tre av ti husholdninger som mottok sosialhjelp i 2008 har også opplevd minst to betalingsproblemer. Også blant unge langtidssyke er andelen høy, drøyt to av ti husholdninger. Her kan sykdom og endringer i inntekt være forklaringer. Her skal vi også være oppmerksomme på at det er en del overlapp mellom disse gruppene, nesten en av fire unge langtidssyke tilhører også gruppen sosialhjelpsmottaker.

Andre grupper hvor minst en av ti husholdninger har opplevd to betalingsproblemer er enslige forsørgere, unge aleneboende og eldre langtidssyke. I alle andre grupper er andelen under en av ti. De laveste andelene finner vi blant alderspensjonister, minstepensjonister og eldre med lavinntekt. Dette er grupper hvor inntekten er lav, men nokså stabil, og de har lavere utgifter enn andre til blant annet bolig.

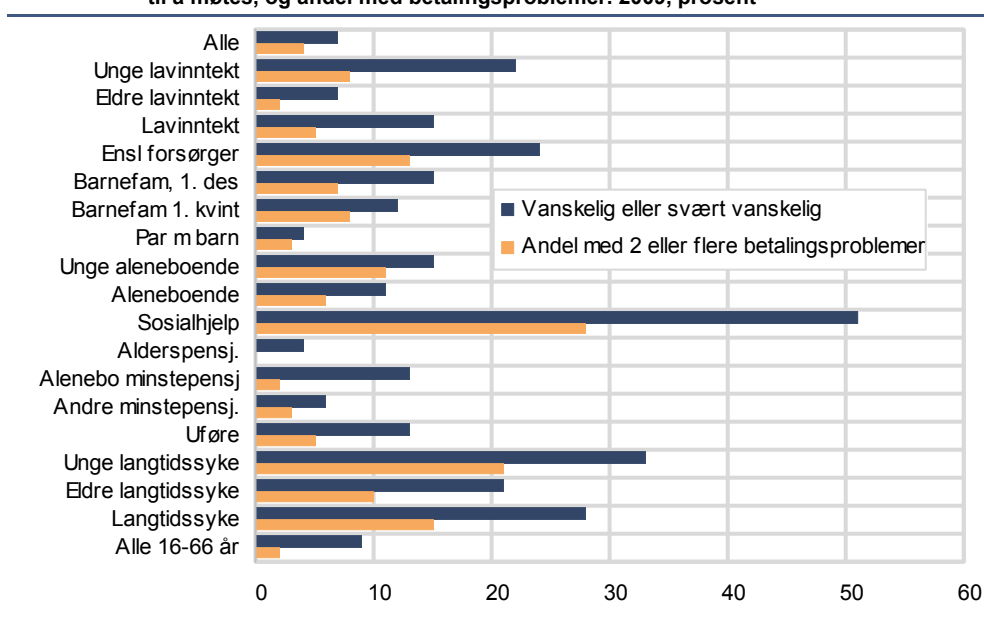
Et fellestrekk for gruppene som oftere enn andre opplever betalingsproblemer er at de er unge, og dermed kan det ligge et element av at de prøver å etablere seg i boligmarkedet og etablere en egen husholdning. Med lave inntekter kan det være en utfordring. Eldre langtidssyke er et unntak fra den lave gjennomsnittsalderen, og i denne gruppen er det sannsynlig at inntektsreduksjon som følge av sykdom kan medføre betalingsproblemer.

⁹ Se kapittel 2 for definisjon av de ulike gruppene vi omtaler i dette kapitlet. I kapittel 2 finnes også definisjoner av de ulike indikatorene vi henter fra levekårsundersøkelsen.

¹⁰ Betalingsproblemer betyr at husholdningen i løpet av de siste 12 månedene har vært ute av stand til å betale regninger ved forfall. De ulike betalingsproblemene vi har summert her er husleie, boliglån, elektrisitet og kommunale avgifter, samt andre lån (ikke boliglån).

Det er stort sett overensstemmelse mellom hvilke grupper som oftest opplever betalingsproblemer og hvilke grupper som oppfatter sin egen økonomi som vanskelig. I tråd med dette er sosialhjelpsmottakere den gruppen som klart oftest rapporterer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes (51 prosent). Den nest høyeste andelen finner vi blant yngre langtidssyke (33 prosent). Andelen er også høy blant enslige forsørgere (24 prosent). Noen grupper skiller seg likevel litt ut fra mønsteret. Blant unge aleneboende er det for eksempel ”kun” 15 prosent som synes det er vanskelig å få endene til å møtes – det er en lavere andel enn man kunne forvente ut fra andeler med betalingsproblemer. I motsatt ende finner vi de aleneboende minstepensjonistene. Svært få i denne gruppen har opplevd betalingsproblemer, men likevel sier 13 prosent at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. Selv om økonomien er oversiktlig og stabil, og de i stor grad unngår akutte problemer, oppleves det altså som en utfordring å få pengene til å strekke til. Noe av det samme ser vi i lavinntektsgrupper, der forholdsvis mange opplever økonomien som anstrengt selv om betalingsproblemer ikke er så framtrepende som i andre grupper.

Figur 5.6. Andel husholdninger som synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, og andel med betalingsproblemer. 2009, prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

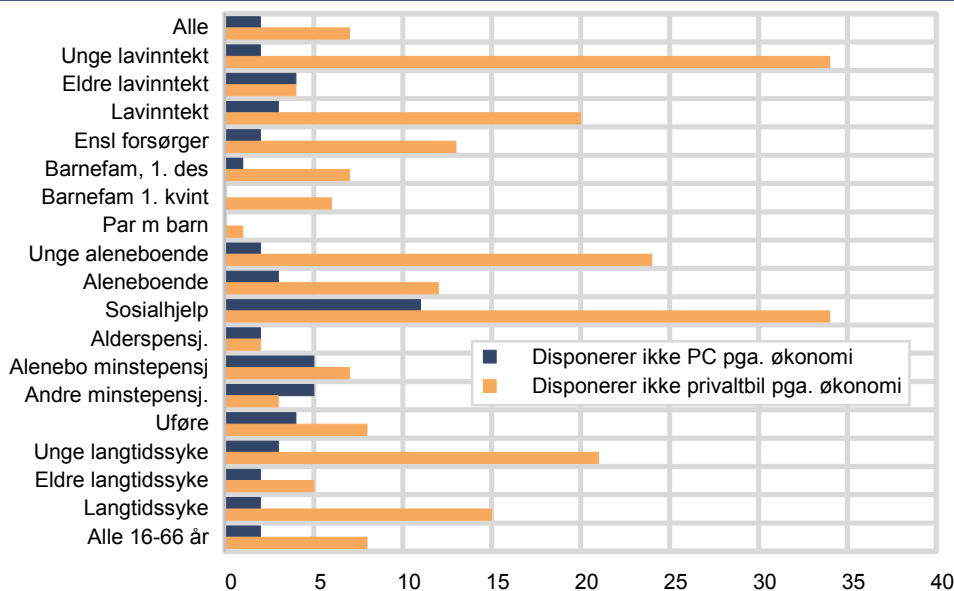
Det er gjennomgående små forskjeller mellom de ulike gruppene vi har sett på her når det gjelder andeler som disponerer goder som TV og vaskemaskin. Rett nok er andelen som disponerer TV noe lavere i grupper med lav gjennomsnittsalder, men svært få skylder på økonomien, så her handler det mest om ulike behov. Bare blant sosialhjelpsmottakere finnes det en viss andel som ikke har råd til TV (7 prosent).

Andelene som disponerer PC og privatbil varierer derimot ganske mye, men i stor grad ser dette ut til å reflektere behov fremfor økonomi for de fleste (se 5.7). Grupper med høy gjennomsnittsalder, som for eksempel aleneboende minstepensjonister, disponerer PC i mindre grad enn andre. Når vi har spurt om det er økonomiske årsaker til at man ikke disponerer PC, finner vi riktignok at 5 prosent av minstepensjonistenes husholdninger sier at de ikke har råd til PC, men likevel er det bare blant sosialhjelpsmottakere vi finner det vi kan kalle en høy andel, 11 prosent. Dette er dessuten en gruppe hvor åtte av ti husholdninger faktisk disponerer PC, så behovet blant sosialhjelpsmottakerne ser ut til å være høyt.

For grupper med høy gjennomsnittsalder finner vi noe av det samme mønsteret for privatbil som for PC. Pensjonister og eldre med lavinntekt disponerer privatbil sjeldnere enn gjennomsnittet, men det skyldes i relativt liten grad økonomi. For grupper med lavere gjennomsnittsalder og lave inntekter er imidlertid bildet et litt

annet. Blant unge med lavinntekt er det under halvparten av husholdningene som disponerer bil, og hele 34 prosent sier at de ikke har råd til å ha bil. Nesten halvparten av husholdningene til sosialhjelpsmottakere og unge aleneboende har heller ikke bil, og her er også andelene som ikke har råd relativt høye, henholdsvis 34 og 24 prosent. Vi kan også merke oss de unge langtidssyke, der relativt mange disponerer bil (65 prosent), men likevel er det 21 prosent som ikke har råd til å ha dette godet.

Figur 5.7. Andel husholdninger som ikke har råd til å disponere PC eller bil. 2009, prosent

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC

Som et mål på mangler på grunn av dårlig økonomi har vi også kartlagt hvor store andeler som ikke har råd til en ukes ferie borte fra hjemmet, å spise kjøtt eller fisk annenhver dag eller holde boligen passe varm (se vedleggstabeller med detaljerte indikatorer for hver gruppe). Også her er det sosialhjelpsmottakerne som oftest rapporterer problemer. Over halvparten av sosialhjelpshusholdningene har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet, og en av fire husholdninger har ikke råd til å spise kjøtt eller fisk minst annen hver dag. Og selv om ”bare” 7 prosent ikke har råd til å holde boligen passe varm, er dette en høy andel sammenlignet med totalen og ut fra hvilken betydning dette har. En av fire sosialhjelpshusholdninger har ikke råd til minst to av godene.

Også blant unge langtidssyke er andelen som ikke har råd til minst to goder relativt høy, 13 prosent. Ferie er det hyppigste problemet (32 prosent), men også merkbare andeler har ikke råd til kjøtt eller fisk (14 prosent) eller å holde boligen passe varm (6 prosent). Ikke i noen av de andre gruppene er andelen som ikke har råd til minst to goder over 7 prosent, og det er i hovedsak manglende råd til en ukes ferie som slår ut.

Utviklingstrekk

Totalt sett har andelen norske husholdninger som opplever to eller flere betalingsproblemer økt svakt fra 2007 til 2009, fra 1 til 4 prosent (se vedleggstabell B5). Andelen uten betalingsproblemer endrer seg mindre. Dette slår ikke ut på den totale subjektive oppfattelsen av økonomien. Andelen som synes det er svært vanskelig eller vanskelig å få endene til å møtes har holdt seg stabil i hele perioden 2006 til 2009.

Betalingsproblemer har økt forholdsvis mest i omfang blant unge aleneboende og unge langtidssyke de siste tre årene, mens de andre gruppene befinner seg nærmere gjennomsnittlig eller ingen endring. Det er også verdt å merke seg at omfanget av

betalingsproblemer ser ut til å ha blitt redusert blant unge med lavinntekt, men her er endringen usikker.

Den subjektive oppfatningen av hvor vanskelig det er å få endene til å møtes har i løpet av årene 2006 til 2009 svingt noe i de ulike gruppene, og gruppene er for små til å si noe om sikre endringer. Om vi likevel skal trekke fram noen tendenser, ser det ut til at det har blitt lettere å få endene til å møtes for aleneboende minstepensjonister og for lavinntektsgruppen over 44 år. Sosialhjelpsmottakere synes derimot det var vanskeligere å få endene til å møtes i 2009 enn i 2006, og det samme gjelder, om enn i mindre grad, for yngre med lavinntekt.

Den totale andelen som ikke har råd til ulike goder som bil, PC, ferie, kjøtt eller fisk til middag, eller det å holde boligen varm har holdt seg svært stabil i perioden 2006 til 2009 (se vedleggstabell B6). De små og usikre endringene vi kan spore blant alle husholdninger har vært til det positive.

Også i de ulike gruppene vi ser på her har endringene vært for små til å være sikre, men noen interessante trekk finner vi likevel verdt å kommentere. Andelene som ikke har råd til PC har gått ned i omtrent alle grupper, mest blant unge aleneboende, unge langtidssyke og unge med lavinntekt. En kan spørre seg om dette kan ha sammenheng med at PC relativt sett har blitt et rimeligere gode med årene. Ser vi på de to mest grunnleggende godene, det å holde boligen passe varm og ha råd til kjøtt eller fisk til middag, er det i det store og hele en positiv trend i alle gruppene vi ser på. Et lite unntak for andelen sosialhjelpsmottakere som ikke har råd til kjøtt eller fisk annen hver dag, som på sitt laveste var nede på 21 prosent i 2007, men som er 26 prosent i 2009. For godet som flest ikke har råd til, en ukes ferie borte fra hjemmet, går utviklingen i ulik retning i ulike grupper, og andelene varierer en del fra år til år. Aleneboende minstepensjonister og middelaldrende og eldre med lavinntekt har hatt en positiv utvikling her fra 2006 til 2009. Det samme gjelder for sosialhjelpsmottakere, men i denne gruppen er det svært avhengig av hvilket år vi sammenligner med. Ser vi på utviklingen fra 2007 til 2009 så har faktisk situasjonen forverret seg. I to grupper, enslige forsørgere og eldre langtidssyke, har andelen som ikke har råd til en ukes ferie vært stabilt økende fra 2006 til 2009.

5.4. Tilknytning til arbeidslivet

Situasjonsbeskrivelse

For de aller fleste er yrkesdeltakelse den viktigste kilden til inntekt, og det å ha en stabil tilknytning til arbeidslivet er en måte å sikre husholdningens økonomiske velferd. Data fra levekårsundersøkelsen EU-SILC¹¹ gir oss informasjon om yrkesaktiviteten i husholdningene, og figur 5.8 viser noen sentrale trekk for de ulike gruppene.¹² Det er her samme definisjon av yrkesaktivitet som i kapittel 4.

Gruppene vi fokuserer på i denne rapporten er i hovedsak valgt ut fordi de har relativt lave inntekter. Derfor er det ikke overraskende at vi finner høye andeler husholdninger uten helårs yrkesaktive i de aller fleste gruppene. I alt 19 prosent av husholdningene til personer i alderen 16-66 år er uten helårs yrkesaktive på hel- eller deltid. Blant de gruppene vi ser på, er det kun barnefamiliene som har lavere andeler uten yrkesaktive.

Par med barn er den husholdningstypen med høyest yrkesaktivitet. Tiendedelen av barnefamiliene med lavest inntekt har yrkesaktivitet omtrent på gjennomsnittet, mens femtedelen med lavest inntekt har noe høyere yrkesaktivitet enn gjennomsnittet. I disse to gruppene er en relativt høy del av yrkesaktiviteten på deltid, og

¹¹ Se kapittel 2 for omtale av levekårsundersøkelsen.

¹² Når vi ser på yrkesaktivitet i husholdningene har vi holdt alders- og minstepensjonister utenfor.

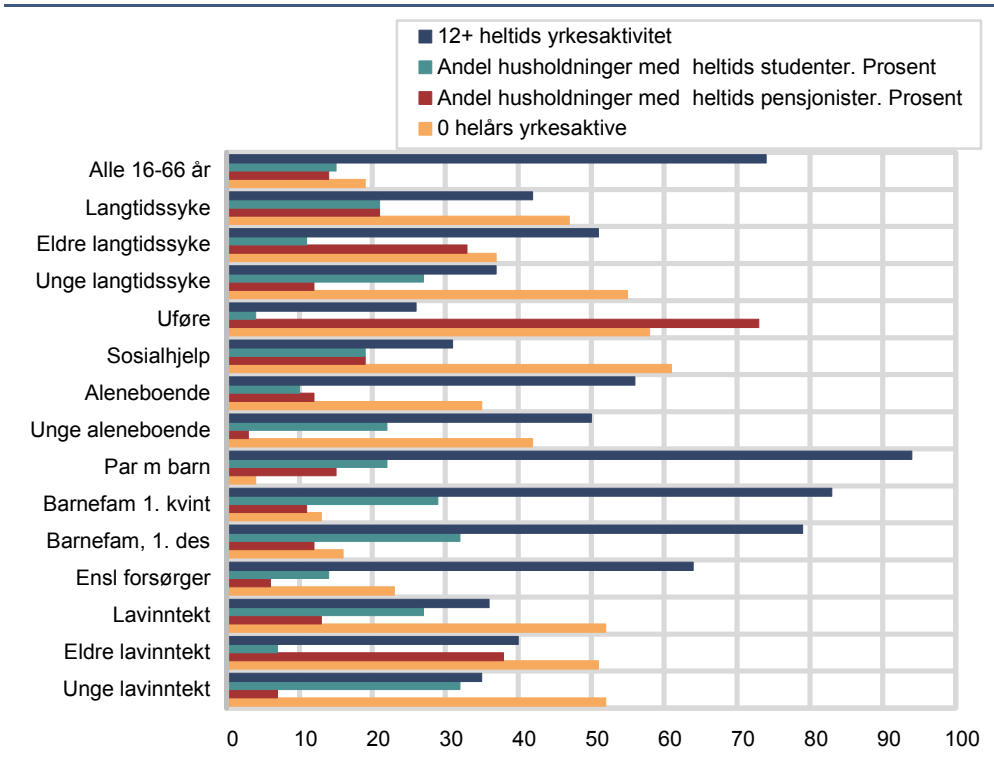
det er også et betydelig innslag av heltids studenter i disse husholdningene. Blant enslige forsørgere er det ikke så mange studenter, og selv om yrkesaktiviteten er lavere enn blant par med barn, er den nokså høy. 23 prosent av husholdningene til enslige forsørgere har ikke helårs yrkesaktive, og det er bare litt over gjennomsnittet.

I den andre enden av skalaen – husholdninger med lav yrkesaktivitet – finner vi sosialhjelpsmottakerne. Her mangler seks av ti husholdninger helårs yrkesaktivitet, og det er også få husholdninger som produserer 12 måneder eller mer med helårs yrkesaktivitet. Nå er det heltids studenter i en av fem sosialhjelpshusholdninger, så dette kan bidra til å forklare litt av den lave yrkesaktiviteten, men likevel illustrerer dette viktigheten av yrkesaktivitet for husholdningenes økonomiske velferd. Men; på den annen side kan vi også merke oss at 8 prosent av disse husholdningene hadde to helårs yrkesaktive, og likevel behov for sosialhjelp i løpet av året.

Også i uføres husholdninger er yrkesaktiviteten lav. En naturlig forklaring ligger her i selve avgrensningen av husholdningstypen som gjør at hele tre av fire husholdninger har en heltids pensjonist. To av tre uførepensjonister bor sammen med en annen voksen, og så mange som en av fem av disse bor sammen med en annen uførepensjonist. En god del (15 prosent) bor også sammen med en alderspensjonist. Det bidrar også til at yrkesaktiviteten i husholdningene er lav. Det er i denne gruppen vi finner det laveste gjennomsnittlige antall måneder med heltids yrkesaktivitet.

Langtidssyke er definert ved at de mottar attføring eller rehabilitering, og dermed befinner de seg i randsonen av arbeidsmarkedet. Det er imidlertid først og fremst blant de unge langtidssyke vi finner lav yrkesaktivitet, blant de litt eldre er yrkesaktiviteten høyere. Noe av forklaringen på den lave yrkesaktiviteten blant de yngre kan være at det er relativt mange husholdninger med heltidsstudenter. Blant de eldre er det imidlertid en stor andel pensjonister, uten at det reduserer yrkesaktiviteten i samme grad.

Figur 5.8. Andel husholdninger uten helårs yrkesaktive, med heltids studenter og pensjonister, og 12 mnd eller mer med heltids yrkesaktivitet. 2009, prosent

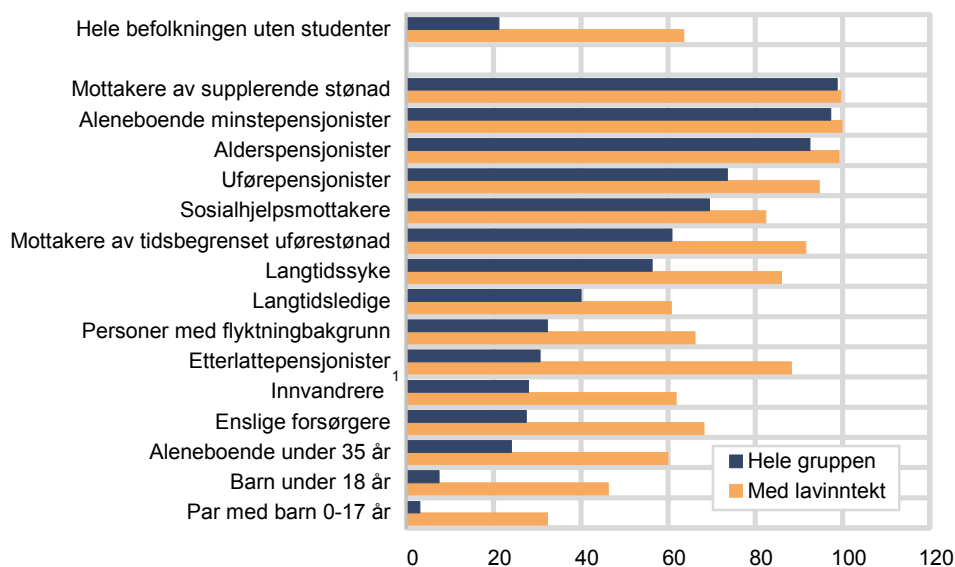

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC

I husholdninger med vedvarende lavinntekt er yrkesaktiviteten relativ lav, og her er det nokså likt på tvers av de aldersgruppene vi ser på. Både blant de yngre og eldre mangler litt over halvparten av husholdningene helårs yrkesaktive. De yngre har noe høyere gjennomsnittlig antall måneder med heltids yrkesaktivitet i løpet av året. Blant de yngre har en tredjedel av husholdningene heltids studenter, mens blant de eldre har nesten fire av ti husholdninger heltids pensjonister.

En person er definert som yrkestilknyttet dersom vedkommende har lønn og/eller netto næringsinntekt som er større enn folketrygdens minstepensjon til en enslig alders- eller uførepensjonist. For 2008 er dette beløpet rett under 131 000 kroner.

Figur 5.9. Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Inntekt fra lønnet arbeid er, som vi har sett, den viktigste komponenten i økonomien til de fleste norske husholdninger og sannsynligheten for å ha lavinntekt har nær sammenheng med det å stå utenfor arbeidslivet. Én av fem nordmenn tilhørte husholdninger uten noen yrkestilknyttede i 2008 (studenter utelatt). I lavinntektsgruppen er andelen uten yrkestilknytning nær to tredeler (se figur 5.9).

Ser vi bort fra en del grupper som i utgangspunktet naturlig nok ikke er forventet å ha høy grad av yrkestilhørighet, som for eksempel alderspensjonister, aleneboende minstepensjonister og mottakere av supplerende stønad, finner vi nær sammenheng mellom manglende deltakelse i yrkeslivet og lavinntekt.

Blant aleneboende i alderen 50 til 66 år ser vi at 44 prosent er uten yrkestilknytning. Manglende yrkestilhørighet blant de aleneboende ser ut til å være nært knyttet til det å være i lavinntektsgruppen. I lavinntektsgruppen er 87 prosent uten yrkestilknytning.

Dette mønsteret ser vi også hos innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Det er over dobbelt så mange i lavinntektsgruppen som ikke er yrkestilknyttet sett i forhold til hele gruppen sett under ett. Dette gjelder alle innvandrere totalt, innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika og blant flyktninger.

Sammenlignet med hele befolkningen har barnefamilier en sterk tilknytning til arbeidslivet. Bare 8 prosent av alle barn under 18 år bodde i husholdninger uten noen yrkestilknyttede i 2008. Det er imidlertid store forskjeller blant barnefamilieene. For enslige forsørgere er det nær 30 prosent som er uten yrkestil-

knytning. I lavinntektsgruppen er det nærmere 70 prosent som er uten yrkestilknytning, noe som også er en relativt stor andel sammenlignet med flere andre typiske lavinntektsgrupper. Blant par med barn i alderen 0-17 år er det imidlertid bare 3 prosent som ikke er tilknyttet arbeidslivet. Her er sammenhengen mellom det å være yrkesaktiv og det å ha lavinntekt imidlertid enda tydeligere. De som ikke har yrkestilknytning har ti ganger større risiko for å havne i lavinntektsgruppen.

Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre tilhører 26 prosent en husholdning uten yrkestilknytning. Blant personer med flyktningbakgrunn er over 32 prosent helt uten yrkestilknytning.

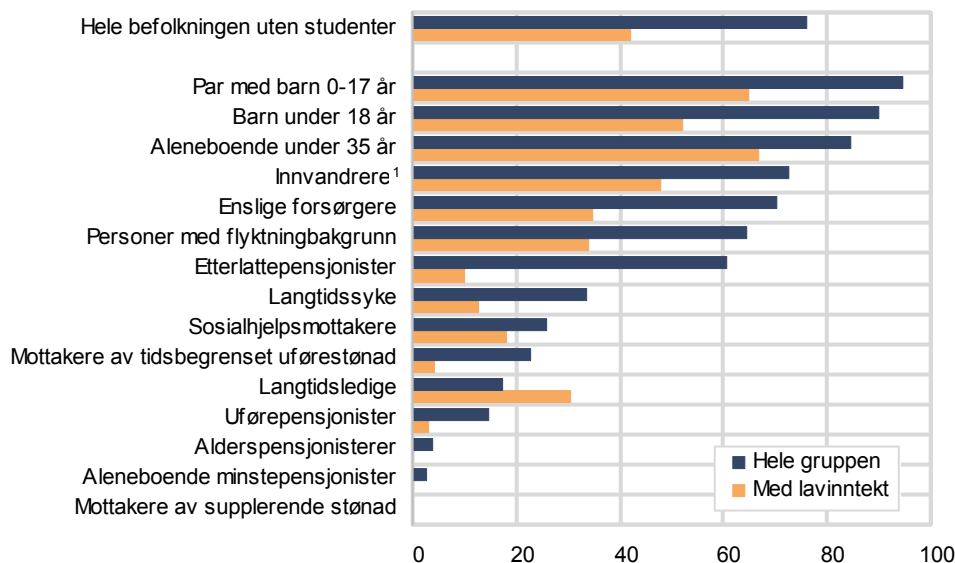
Deltakelse i yrkeslivet kan også måles ved å se på hvor stor andel yrkesinntekten utgjør av den totale husholdningsinntekten. De aller fleste – 76 prosent – av norske husholdninger (studenthusholdninger er ekskludert) har yrkesinntekt som største inntekt (se vedleggstabell B9). Men for de med lavinntekt gjelder dette kun for fire av ti.

Noen grupper skiller seg ut med en andel som ligger under befolkningsgjennomsnittet. Som figur 5.10 viser, gjelder dette blant annet langtidssyke, etterlattepensjonister og personer med flyktningbakgrunn (med andeler på henholdsvis 34, 61 og 64 prosent).

Også her ser vi at barnefamilier har sterk forankring til arbeidslivet. 95 prosent av alle par med barn har yrkesinntekt som høyeste husholdningsinntekt. Blant enslige forsørgere gjelder dette 70 prosent. Blant aleneboende under 35 år er det også relativt mange som har yrkesinntekt som høyeste inntekt (85 prosent). Andelen blir derimot mindre desto eldre de aleneboende blir. For aleneboende som er i alderen 50-66 år er det bare vel halvparten som har yrkesinntekt som høyeste inntekt.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika samt personer med flyktningbakgrunn ligger under gjennomsnittet for hele befolkningen når vi måler yrkesinntekt som største husholdningsinntekt.

Figur 5.10. Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrer eller norskfødte med innvandrerforeldre. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Utviklingstrekk

For yrkesaktivitet ser vi på utviklingen fra 2007 til 2009, og i det store og hele er aktiviteten i norske husholdninger stabil i denne perioden (se vedleggstabell B7). Innad i de ulike gruppene er bildet mer sammensatt, og det varierer noe fra år til år slik at det er vanskelig å si noe om generelle trender.

Men blant par med barn, i likhet med befolkningen totalt, kan vi slå fast at bildet preget av stabilitet. Yrkesaktiviteten har imidlertid økt noe, spesielt blant dem med lavest inntekt. Blant barnefamilier kan vi spesielt merke oss at yrkesaktiviteten blant enslige forsørgere har økt – det er færre husholdninger uten yrkesaktive og det jobbes mer heltidsarbeid i løpet av et år.

Også blant uføre er bildet preget av stabilitet. Selv om innslaget av heltids pensjonister har blitt noe mindre i uføres husholdninger, har ikke dette medført økt yrkesaktivitet.

I gruppen med minst yrkesaktivitet, sosialhjelpsmottakernes husholdninger, finner vi en noe økende yrkesaktivitet i løpet av årene 2007 til 2009. Vi finner også at andelen studenter er noe redusert, mens andelen pensjonister er noe økt. Om vi tenker oss at dette utligner effekten på yrkesaktivitet, har det altså likevel funnet sted en økning i aktiviteten.

Blant aleneboende kan en redusert andel studenter i gruppen være en medvirkende årsak til økt yrkesaktivitet fra 2007 til 2009. Dette slår sterkest ut blant de yngste aleneboende. Noe av det samme ser vi blant unge med vedvarende lavinntekt. Selv om tallene spriker noe fra år til år, har yrkesaktiviteten økt betraktelig fra 2007 til 2009. Færre husholdninger er uten yrkesaktive og det ble utført mer heltidsarbeid. Et merkbart redusert innslag av studenter er sannsynligvis en viktig forklaring på dette. Blant de middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt finner vi en parallell utvikling. Her er det en noe jevnere tendens til økt yrkesaktivitet, og vi antar at dette henger sterkt sammen med at innslaget av pensjonister er blitt mindre i denne gruppen – altså indirekte på grunn av positiv inntektsutvikling for pensjonistgrupper.

Blant de langtidssyke ser det ut til at yrkesaktiviteten blant de eldste er noe redusert fra 2007 til 2009, mens det holder seg nokså stabilt blant de yngre.

Blant de ulike mottakergruppene av pensjoner og stønader finner vi naturlig nok en overrepresentasjon av personer med lav tilknytning til arbeidslivet, men mange av disse deler husholdning med andre yrkesaktive. I hele befolkningen har yrkestilknytningen vært stabil de fem siste årene. I lavinntektsgruppen har det blitt klart færre uten yrkestilknytning.

Blant innvandrere ser vi at yrkestilknytningen stadig blir sterkere. Selv om innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er overrepresentert blant ikke-yrkestilknyttede, viser endring over tid en økt yrkestilknytning for disse gruppene. Dette ser vi særlig ved å bruke yrkesinntekt som høyeste inntekt som mål. Men også andelen helt uten yrkestilknytning er blitt lavere i løpet av den siste femårsperioden. Blant innvandrere med en hovedinntektstaker fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika tilhørte 28 prosent en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2008, en nedgang på 2 prosentpoeng fra året før, og 6 prosent færre i løpet av hele perioden 2004-2008. Andelen med yrkesinntekt som høyeste husholdningsinntekt har blitt hele 11 prosentpoeng høyere de siste fem årene. I lavinntektsgruppen har det blitt 14 prosentpoeng flere med yrkesinntekt som høyeste inntekt.

For personer med flyktningbakgrunn er det en tilsvarende gunstig utvikling, fra 35 prosent uten tilknytning til arbeidslivet i 2007 til 32 prosent i 2008. Fra 2004 til 2008 har det blitt 5 prosentpoeng færre. Også andelen med yrkesinntekt som viktigste kilde har økt i denne perioden. I 2004 hadde 56 prosent yrkesinntekt som

hovedinntektskilde. I 2008 var denne andelen 9 prosentpoeng høyere. Bare det siste året har denne andelen økt med 3 prosentpoeng. Vi ser at yrkesinntektens andel av samlet husholdningsinntekt også øker i lavinntektsgruppene blant innvandrere.

Andelene langtidsledige og langtidssyke som bor i husholdninger med lav yrkesdeltakelse har økt de siste årene. Langtidsledige har for eksempel i 2008 en andel uten yrkestilknytning på 40 prosent, en økning på hele 15 prosentpoeng fra 2004. For langtidssyke var økningen på 9 prosentpoeng i samme tidsrom. Selv om langtidsledige og langtidssyke viser en økning i *andelen* uten yrkestilknyttede i husholdningen, har likevel *antallet* uten yrkestilknyttede i husholdningen gått ned. Forklaringen er at det de siste årene har blitt stadig færre personer i befolkningen som inngår i disse gruppene.

I løpet av de siste fem årene (2004 til 2008) har andelen personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt økt med 2 prosentpoeng for hele befolkningen. Indikatoren viser også en svak økning i andelen (1 prosentpoeng) for hele befolkningen i 2008 i forhold til året før. Denne positive tendensen tilskrives i stor grad et bedret arbeidsmarked etter 2005 og frem til siste halvdel av 2008.

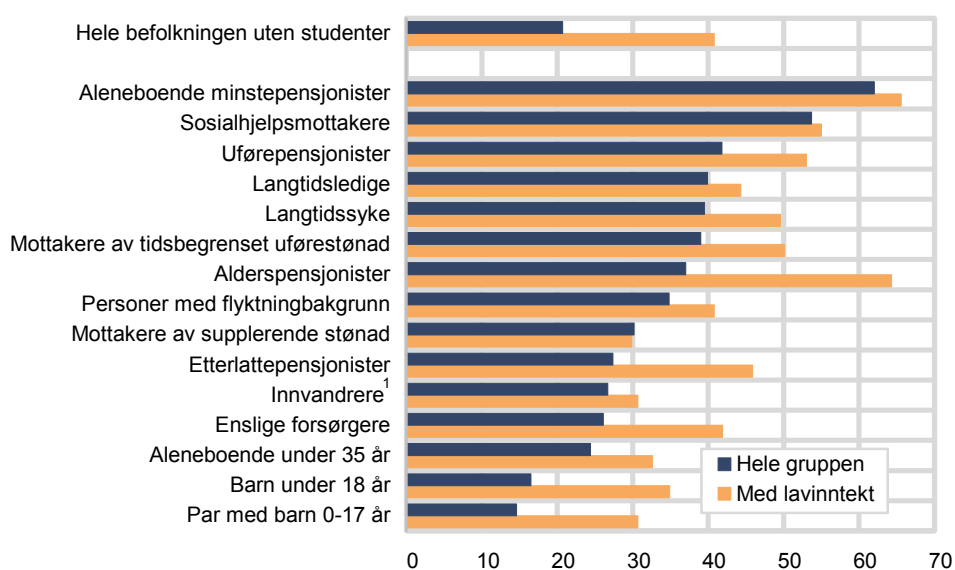
5.5. Utdanning

Situasjonsbeskrivelse

Lav utdanning øker sannsynligheten for å havne i lavinntektsgruppen. I denne rapporten blir lav utdanning brukt om personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker kun har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. I overkant av hver femte nordmann (studenter utelatt) kommer innunder denne definisjonen. Med unntak av par med barn 0-17 år og alle barn under 18 år, har samtlige av de ulike gruppene i tabell B10 høyere andeler med lav utdanning.

For eksempel har mer enn halvparten av sosialhjelpsmottakerne lav utdanning. Også mange uførepensjonister og alderspensjonister har lav utdanning. For aleneboende sosialhjelpsmottakere og aleneboende minstepensjonister gjelder dette for nær 60 prosent. Blant mottakere av uføreytelser, langtidssyke og langtidsledige har om lag 40 prosent lav utdanning. For de under lavinntektsgrensen i disse gruppene er andelen noe større.

Figur 5.11. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Utviklingstrekk

Utdanningsnivået i den norske befolkningen øker, og det blir stadig færre som kun har fullført grunnskole. Hvis vi går tilbake og ser på endringene fra 2004 har det derimot vært en liten økning i andelen med lav utdanning blant sosialhjelpsmottakere, flyktninger, mottakere av tidsbegrenset uførestønad og langtidsledige.

Nedgangen i andelen med lav utdanning har vært større for lavinnteksgruppen enn for befolkningen generelt i årene 2004 til 2008. Dette ser vi særlig for innvandrere, etterlattepensjonister og langtidssyke med lavinntekt. Tallene for 2008 viser kun små endringer fra året før. Hvis vi går tilbake og ser på endringene fra 2004 har det vært en klar økning i andelen med lav utdanning blant de av sosialhjelpsmottakerne og flyktninger som har lavinntekt, og en noe mindre økning blant langtidsledige og dem med tidsbegrenset uførestønad.

5.6. Rente- og gjeldsbelastning

Situasjonsbeskrivelse

Som en indikator på høy gjeldsbelastning brukes her forholdet mellom gjeld og samlet husholdningsinntekt. Tilfeller hvor husholdningens samlede gjeld utgjør mer enn tre ganger husholdningens samlede årsinntekt indikerer høy gjeldsbelastning. Norske husholdningers gjeld har økt betydelig de siste årene. I 2008 var andelen med høy gjeldsbelastning på 14 prosent (se vedleggstabell B11).

De foregående årenes lave rentenivå og stigende boligpriser bidro til økt låneopptak. Husholdninger med barn er blant gruppene med mest gjeld i forhold til inntekt. For eksempel har 22 prosent enslige forsørgere høy gjeldsbelastning. I husholdninger med to voksne er det særlig stor gjeldsbelastning blant de med lavinntekt (28 prosent). Dette er 12 prosentpoeng høyere enn for par med barn sett under ett. Andre grupper med stor gjeld i forhold til inntekt er aleneboende under 50 år, langtidsledige og langtidssyke (figur 5.12).

I hele befolkningen ser vi at det er flere i lavinnteksgruppen som har høy gjeldsbelastning. For mange av gruppene finner vi imidlertid at det er lite som skiller de som er i lavinnteksgruppen og gruppen sett under ett. Dette gjelder for eksempel både for langtidsledige og langtidssyke.

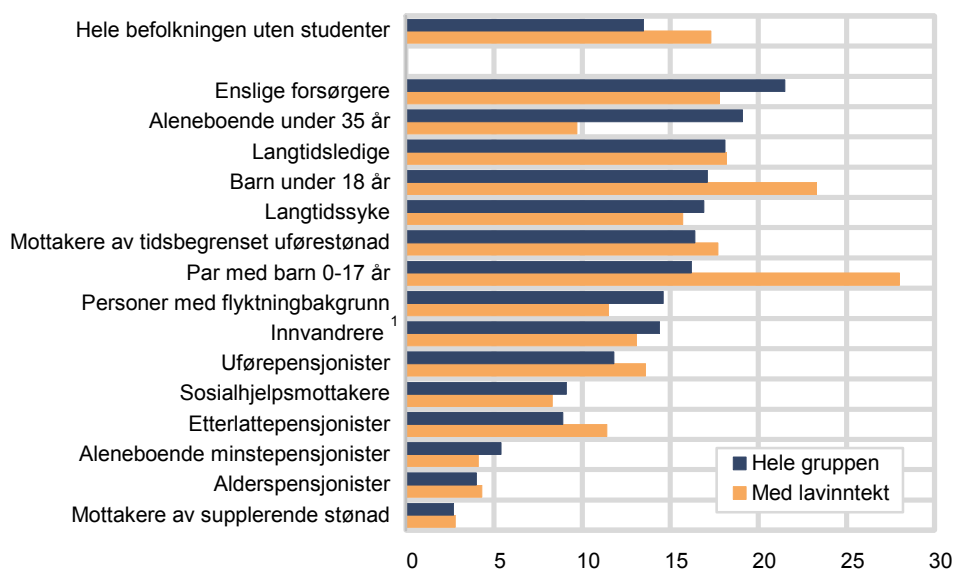
For noen grupper ser vi at gjeldsbelastningen er relativt lav blant dem i lavinnteksgruppen. Dette gjelder for eksempel for aleneboende minstepensjonister, sosialhjelpsmottakere, innvandrere fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika og personer med flyktningbakgrunn.

For noen grupper er det klare forskjeller i gjeldsbelastning mellom de med og uten lavinntekt. Dette er aller tydeligst for enslige forsørgere. I lavinnteksgruppen har 18 prosent høy gjeld i forhold til inntekt, mens det i hele gruppen er 22 prosent. For par med barn er det omvendt. Blant disse er det nesten en dobbelt så høy andel med høy gjeldsbelastning blant dem i lavinnteksgruppen (28 prosent), sammenlignet med par med barn i alt (16 prosent)

De fleste eldre har liten gjeld, og dermed heller ikke særlig høy gjeldsbyrde. Dette ser vi av gruppene aleneboende 67 år og eldre, alderspensjonister, aleneboende minstepensjonister – særlig de med alderspensjon – og mottakere av supplerende stønader. Bare om lag 5 prosent i disse gruppene har høye gjeldsbyrder.

Høy rentebelastning vil her si at samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt. I 2008 var andelen med høy rentebelastning på 24 prosent for hele befolkningen (se vedleggstabell B12). Andelen for de med lavinntekt er noe lavere, 18 prosent.

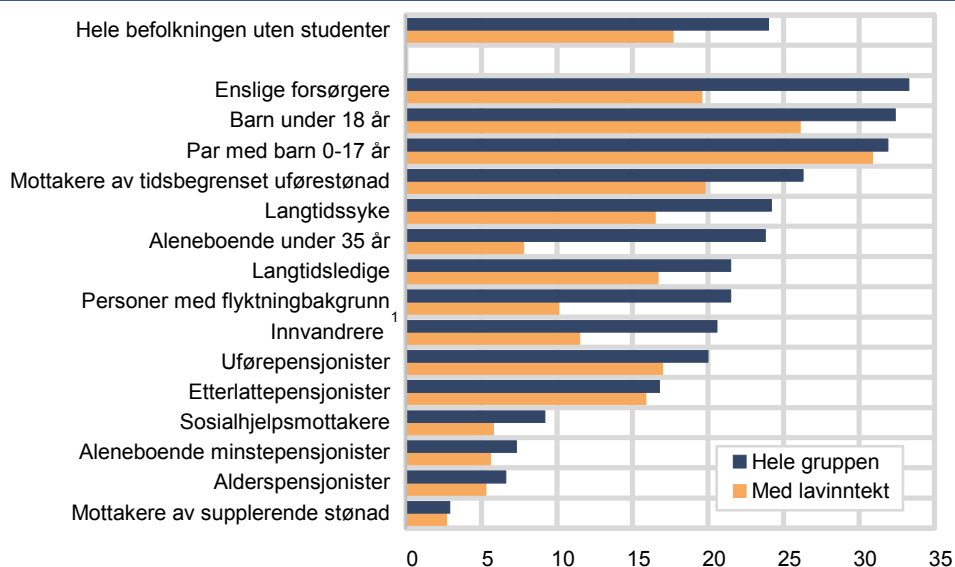
Figur 5.12. Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Vi ser i figur 5.13 at rentebelastningen er mest tyngende hovedsakelig for den yngre delen av befolkningen. For eksempel har 33 prosent av enslige forsørgere, 32 prosent av alle husholdninger med barn under 18 år og 32 prosent av par med barn 0 til 17 år høy rentebelastning. Andre grupper der renteutgiftene er store i forhold til inntekt er blant annet aleneboende under 50 år. Det blir lavere andeler med høye renteutgifter etter hvert som de aleneboende blir eldre. Også blant mottakere av tidsbegrenset uførestønad er det forholdsvis mange, mer enn én av fire, med høye gjeldsrenter i forhold til inntekt. For unge aleneboende er det flere kvinner enn menn som har høy rentebelastning, men disse forskjellene reduseres med alderen, vedlegg C2.5. For alle grupper er rentebelastningen lavere for lavinntektsgruppen enn for hele gruppen sett under ett.

Figur 5.13. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning 2008

¹ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Høye renteutgifter henger sammen med høy gjeld. Vi finner dermed at de eldre gruppene ikke bare har lavere andeler med høy gjeld, men også langt lavere andeler med høy rentebelastning. I tillegg finner vi at det blant sosialhjelpsmottakere er

relativt få som har høye renteutgifter. Særlig er det lave andeler blant langtidsmottakere og aleneboende sosialhjelpsmottakere.

Utviklingstrekk

I løpet av årene 2004 til 2008 har gjeldsbelastningen økt med 4 prosentpoeng i befolkningen når studenter er utelatt. Det meste av denne veksten fant sted mellom 2004 og 2006. Igjen ser vi at blant annet barnefamilier skiller seg ut med sterk økning andelen med høy gjeldsbyrde (mer enn 5 prosentpoeng). Lavinnteksgruppene har derimot enten fått lavere eller uendret gjeldsbelastning de fem siste årene.

Også andre økonomisk utsatte grupper har fått økt gjeldsbelastning de siste årene. Personer med flyktningbakgrunn har hatt en økning på 6 prosentpoeng fra 2004 til 2008, langtidssyke har hatt en økning på 5 prosentpoeng, mens uførepensjonister og personer med tidsbegrenset uførestønad har hatt en økning på henholdsvis 3 og 4 prosentpoeng de siste fem årene. For alle grupper har andelen med høy gjeld i forhold til inntekt i 2008 vært mer eller mindre uendret fra året før.

Etter et historisk lavt rentenivå i 2004 og 2005 der den nominelle utlånsrenten lå på 4 prosent, steg utlånsrentene igjen, og i 2008 var den på litt over 7 prosent. I hele befolkningen ga det seg utslag i at flere har fått høy rentebelastning. Andelen i befolkningen har økt med hele 18 prosentpoeng fra 2004 til 2008. Bare siste året har økningen vært på 10 prosentpoeng.

Vi ser at særlig barnefamiliene opplevde en sterk økning i renteutgiftene fra 2004 til 2008, der andelen med høy rentebelastning økte med over 20 prosentpoeng. Økningen bare siste året har vært på 14 prosentpoeng for barn under 18 år og par med barn 0-17 år, og 11 prosentpoeng for enslige forsørgere.

Andre grupper med relativ høy vekst i andelen med høy rentebelastning de fem siste år, er aleneboende i aldersgruppen under 50 år, mottakere av tidsbegrenset uførestønad og langtidssyke, alle over 15 prosentpoeng. Det meste av økningen har skjedd de to siste årene.

I lavinnteksgruppen ser vi ikke tilsvarende stor økning, men også her har det blitt relativt sett flere med høy rentebelastning. For par med barn i alderen 0-17 år har det fra 2004-2007 vært store forskjeller mellom lavinnteksgruppen og hele gruppen sett under ett når det gjelder andelen med høy rentebelastning. I de første årene var det en klart høyere andel i lavinnteksgruppen, enn i hele gruppen totalt, med høy rentebelastning. I 2008 er det derimot små forskjeller i rentebelastning mellom par med barn i lavinnteksgruppen og alle par med barn.

5.7. Inntektsfordeling

Det finnes en rekke ulike metoder til å framstille inntektsforskjeller, og det er ikke gitt at alle ulikhetsmål vil vise identisk utvikling over tid. Av den grunn kan det være nyttig å velge mer en bare ett ulikhetsmål når en skal tilordne indikatorer på inntektsforskjeller.

Vedleggstabellene B13-B15 gir en oversikt over tre ulike mål for inntektsulikhet. Gini-koeffisienten varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten. S80/S20 er et ulikhetsmål som viser forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest og lavest inntekt. Det siste målet, P90/P10, gir forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av hele befolkningen. Dette er det målet som i minst grad påvirkes av ekstremverdier.

Situasjonsbeskrivelse

Gini

Gini-koeffisienten i vedleggstabell C2.7 viser at det er relativt store ulikheter blant aleneboende. Særlig er det store inntektsulikheter blant aleneboende menn. Ulikhetene blir imidlertid mer utjevnet med alderen. Også blant innvandrere ser vi at det er forholdsvis store forskjeller mellom de som er øverst og lavest i inntektsfordelingen. Ved å bruke Gini-koeffisient som mål på forskjeller innad i gruppene, finner vi at aleneboende minstepensjonister og personer med supplerende stønad er de mest inntekts-homogene gruppene. Heller ikke blant sosialhjelpsmottakere er det store inntektsforskjeller.

S80/S20

Ulikhetsmålet S80/S20 viser også at det er størst inntektsulikhet blant de aleneboende, særlig de under 35 år. I 2008 var gjennomsnittlig inntekt 6,2 ganger større blant de 20 prosent med høyest inntekt sett i forhold til de 20 prosent med lavest inntekt. At de yngste aleneboende er en lite homogen gruppe, kan forklares med at noen er yrkesaktive med godt betalt jobber, mens andre har en svært marginal tilknytning til arbeidslivet. Også blant aleneboende 35-49 år er det relativt store ulikheter. Jo eldre de aleneboende blir, desto mindre forskjeller blir det i inntektsnivået. De eldste aleneboende består for det meste av alderspensjonister, en gruppe der inntektsforskjellene er relativt små.

Blant innvandrere er det også forholdsvis store ulikheter. Blant innvandrere fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika var gjennomsnittlig ekvivalentinntekt nesten fem ganger høyere blant den "rikeste" femdelen sammenlignet med den "fattigste" femdelen. At inntektsulikheten blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er større enn i befolkningen generelt kan delvis forklares med en relativt høy andel husholdninger som står utenfor arbeidsmarkedet og der relativt mange mottar ulike typer overføringer som for eksempel sosialhjelp. På den annen side er det også mange arbeidsinnvandrere med relativt høye yrkesinntekter i denne gruppen.

Minst ulikhet finner vi blant aleneboende minstepensjonister, særlig blant aleneboende minstepensjonister med alderspensjon, hvor inntektsfordelingen er veldig jevn. I 2008 var gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent "rikeste" bare 1,8 ganger høyere enn inntekten til de 20 prosent "fattigste".

P90/P10

Det målet som er minst påvirket av ekstremverdier, enten i toppen eller bunnen av inntektsfordelingen, er P90/P10. Dette målet viser også lavest grad av ulikhet og mest stabilitet.

P90/P10 viser at det er størst ulikhet blant aleneboende under 35 år, og at ulikheten blant unge, enslige kvinner er større enn blant unge, enslige menn. I de andre aldersgruppene er det større ulikhet blant menn. Uansett kjønn, utjevnes ulikhetene med alderen. Blant aleneboende 67 år og eldre er det forholdsvis lite ulikhet.

Blant innvandrere generelt, og innvandrere med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika spesielt, er det også relativt store forskjeller mellom de med høyest og lavest ekvivalentinntekt. Den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i denne innvandrergruppen (P90), hadde i 2008 en inntekt som var 3,6 ganger høyere enn inntekten til den personen som hadde inntekt lavere enn 90 prosent av alle andre (P10). Tilsvarende forholdstall i befolkningen var på 2,7.

Også P90/P10 viser at aleneboende minstepensjonister er en homogen gruppe, der det er små økonomiske forskjeller mellom de på toppen og de på bunnen av

inntektsfordelingen. Også i gruppen av personer som mottar supplerende stønad finner vi at det er små ulikheter.

Utviklingstrekk

2005 var det året med størst inntektsulikhet. I hele befolkningen og i alle gruppene har de økonomiske ulikhetene blitt mindre eller holdt seg stabilt siden da. Dersom vi måler ulikheten ved hjelp av Ginikoeffisienten finner vi stor grad av stabilitet etter 2005.

S80/S20 viser også en generell nedgang i ulikhet, både i hele befolkningen og i de ulike gruppene. Særlig har det skjedd en utjevning av inntektene innen husholdningstypen par med barn siden 2005.

P90/P10 viser stor grad av stabilitet for alle årene 2004 til 2008. Vi registrerer likevel at det innen følgende grupper har blitt større inntektsforskjeller: Unge aleneboende, både de under 35 år og de mellom 35 og 49 år, langtidsledige og langtidsyke.

5.8. Eierforhold og boligstandard

Situasjonsbeskrivelse

Det store flertallet, åtte av ti, av voksne nordmenn bor i bolig som husholdningen eier. Andelen er høy også i europeisk sammenheng, selv om en del andre land også har like høy og høyere andel (Normann, Rønning og Nørgaard 2009). Innad i Norge varierer imidlertid andelen eiere en god del mellom ulike grupper, og mye av denne variasjonen kan tilskrives ulik alderssammensetning og at de dermed befinner seg i ulike livsfaser (se figur 5.14). Etablering på boligmarkedet kan ta tid og kan henge sammen med både pardannelse og etablering på arbeidsmarkedet. Men det er også en økonomisk komponent som må være på plass. I et boligmarked som det norske representerer det å etablere seg med eid bolig en betydelig investering.

Det er derfor ikke unaturlig at vi finner høye eierandeler i grupper med relativt høy gjennomsnittsalder som alders- og uførepensjonister. Minstepensjonistene er en nokså spesiell gruppe i og med at over ni av ti minstepensjonister er kvinner. Gjennomsnittsalderen for dem som bor alene er hele 76 år, mens den er 70 for andre minstepensjonister. I denne gruppen går det et klart skille mellom dem som bor alene og dem som bor sammen med andre når det gjelder eierskap til boligen. Andelen eiere blant minstepensjonister som bor sammen med andre er omtrent på gjennomsnittet, men blant aleneboende minstepensjonister er den betydelig lavere (58 prosent).

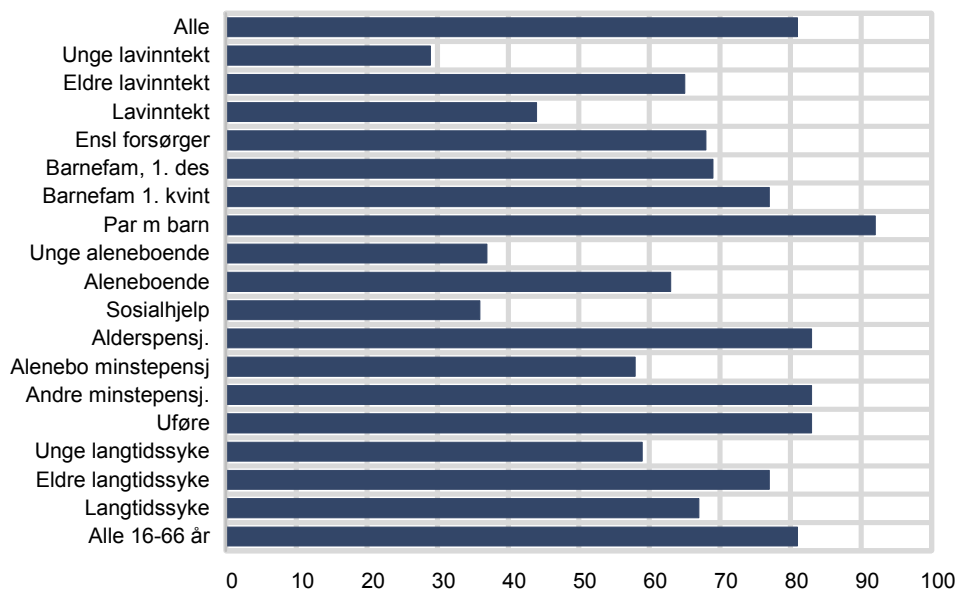
Hele 92 prosent av alle par med barn eier boligen, og selv om også par med barn med lave inntekter i stor grad er eiere, synker andelen med inntekt. Knappe sju av ti personer i barnefamilier med lavest inntekt er eiere. Det er samme nivå som blant enslige forsørgere. Litt av forklaringen på lav eierandel blant barnefamilier med lav inntekt kan være at de i gjennomsnitt er noe unge sammenlignet med alle par med barn. Personer både i tidelen og femtedelen med lavest inntekt er i gjennomsnitt 34 år, mens blant alle par med barn er den 37 år. Dermed vil kanskje noen flere i lavinntektsfamiliene befinne seg i etableringsfasen, og da vil lave inntekter gjøre steget inn på boligmarkedet langt. Dette kan imidlertid neppe forklare hele forskjellen når det "bare" er 3 års forskjell i gjennomsnitt. De enslige forsørgerne er i gjennomsnitt noe eldre, 40 år, og sett i lys av det er eierandelen lav.

Antagelsen om at etablering med eid bolig har sammenheng med alder og pardannelse blir styrket når vi ser at andelen eiere blant unge aleneboende er helt nede på 37 prosent. Men økonomi er også viktig. Det ser vi ikke minst ved at andelen eiere blant unge med vedvarende lavinntekt er helt nede på 29 prosent. Sosialhjelpsmottakerne, som også er nokså unge i gjennomsnitt, eier også sjelden sin egen bolig (36 prosent).

Også blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt er andelen eiere mindre enn i befolkningen totalt. Men vi ser altså at eierandelen øker med alder, også i grupper med lav inntekt. Vår antagelse om at alder, økonomi og pardannelse er viktige faktorer som må ses i sammenheng når man analyserer etablering på boligmarkedet er dermed styrket når vi ser på forholdet mellom de gruppene vi omtaler her.

Figur 5.14. Andel personer i ulike grupper som eier boligen. 2009, prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Blant flere mål for boligstandard velger vi først å trekke fram trangboddhet. Dette er definert ut fra forholdet mellom antall personer og antall rom i boligen. Dermed vil ikke bare økonomiske forhold og etablering på boligmarkedet spille inn, men også husholdningsstørrelse (se figur 5.15).

Personer i barnefamilier med lave inntekter er dermed dem som oftest bor trangt, fire av ti blant dem med lavest inntekt, tre av ti blant alle med lav inntekt. Gjennomsnittlig antall personer i disse husholdningstypene er rundt 4,5 personer. I en husholdning med for eksempel 4 personer må man disponere minst 4 oppholdsrom for ikke å bo trangt¹³. Selv om enslige forsørgere i gjennomsnitt har mindre boliger enn barnefamiliene, er de lite utsatt for trangboddhet siden husholdningene er mindre, i gjennomsnitt 2,6 personer. Bare 7 prosent enslige forsørgere bor trangt, og det er faktisk noe lavere enn i befolkningen totalt (8 prosent).

Små husholdninger er også en viktig årsak til at romsligheten er størst for personer med høy alder. Økonomi ser ut til å spille en liten rolle for hvorvidt man bor trangt eller ikke i disse gruppene i og med at fra 40 til 46 prosent av alderspensjonistene, minstepensjonistene og uførepensjonistene bor svært romslig. Gjennomsnittet i befolkningen er 32 prosent. Også blant middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt og langtidssyke over 44 år er andelen som bor trangt svært liten, og andelen som bor svært romslig er litt over gjennomsnittet.

Svak økonomi ser først og fremst ut til å bety noe for de unge. Yngre med vedvarende lavinntekt og unge aleneboende kommer nokså dårlig ut, om lag en av fire i disse gruppene bor trangt, og her er det nok en viss overlapp mellom gruppene¹⁴. De unge aleneboende som bor trangt bor i praksis på ett rom og kjøkken. Også

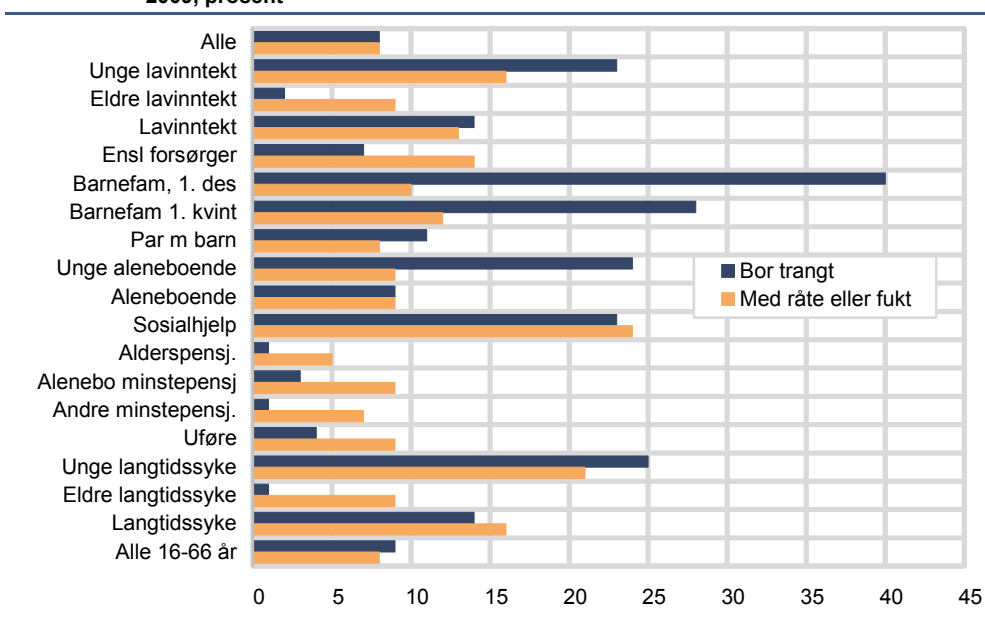
¹³ Som rom regnes her alle rom på minst 6 kvadratmeter, men ikke kjøkken, bad, gang og bodar.

¹⁴ Vi har dessverre ikke tall for overlapp mellom grupper med vedvarende lavinntekt og andre grupper. Dette fordi vedvarende lavinntekt er basert på paneldata, og dermed er gruppene i praksis basert på litt ulike datasett.

knappe en av fire sosialhjelpsmottakere bor trangt, og igjen kan vi anta at kombinasjonen lav alder og dårlig økonomi er medvirkende faktorer.

Et nokså grovt mål på boligstandard er også hvorvidt man bor i en bolig med råte eller fuktskader (se figur 5.18). I befolkningen rapporterer 8 prosent av alle voksne at de bor i en bolig med disse problemene. To grupper skiller seg ut med spesielt høye andeler, og det er sosialhjelpsmottakere (24 prosent) og unge langtidssyke (21 prosent). Også blant enslige forsørgere er andelen relativt høy, 14 prosent. Felles for disse gruppene er lav gjennomsnittsalder.

Figur 5.15. Andel personer i ulike grupper som bor trangt og bor i bolig med råte eller fukt, 2009, prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Det er også stort sett de gruppene med lav gjennomsnittsalder som skiller seg ut med negativt bomiljø i form av støy, forurensing og kriminalitet og hærverk. Sosialhjelpsmottakere, unge med lavinntekt, unge langtidssyke og unge aleneboende er de gruppene som samlet sett skiller seg ut med svekket bomiljø.

Utviklingstrekk

I befolkningen som helhet er det stor stabilitet når det gjelder bolig og boligstandard. Dette er forhold som endrer seg svært lite over så kort tid som vi dekker her (se vedleggstabell B16). Eierandelen har holdt seg rundt åtte av ti personer, og andelene som bor trangt eller svært romslig viser også stor stabilitet. Det samme gjelder andelen i bolig med råte eller fukt som har holdt seg på 8 prosent i alle årene fra 2006 til 2009. For indikatorene på bomiljø kan vi observere en liten økning i andelen som sier at de bor i et område med kriminalitet, vold og hærverk. I 2006 var 4 prosent utsatt for dette, i 2009 har andelen økt til 6 prosent, og det er en statistisk sikker økning. Når det gjelder utsatthet for støy og forurensning holder andelene seg mer stabile. Dette betyr ikke at det ikke kan ha skjedd endringer i noen av de gruppene vi ser på, selv om datagrunnlaget ofte er for lite til å si noe sikkert.

Blant enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt kan det se ut til at andelen som eier sin egen bolig har falt noe i løpet av den fireårsperioden vi ser på. Sterkest ser vi dette blant barnefamilier med lavest inntekt, men endringene er ikke statistisk sikre. Når vi ser på relativt små grupper kan det oppstå svingninger fra år til år, også på grunn av endret sammensetning av gruppen. Hadde vi gått enda ett år tilbake, til 2005, og så sammenlignet med 2009, ville vi sett en mindre endring i andel eiere blant barnefamilier med lav inntekt. Også blant personer med vedvarende lavinntekt ser det ut til at andelen eiere har falt noe, spesielt blant de unge.

Det samme kan sies om de langtidssyke (tall kun tilbake til 2007), men her er reduksjonen størst blant de eldste. Ellers er det mindre endringer i gruppene.

De yngste langtidssyke bor trangere i 2009 enn de har gjort i 2008 og 2007, andelen som bor trangt har økt samtidig som andelen som bor svært romslig har falt. Også barnefamilier med lav inntekt ser også ut til å bo trangere enn tidligere, spesielt gjelder dette dem med lavest inntekt. Fire av ti voksne i denne gruppen bor trangt i 2009, mot tre av ti i 2006. Andelen som bor svært romslig er imidlertid stabil. Bortsett fra dette er det mindre endringer i gruppene. Andelen aleneboende minstepensjonister som bor svært romslig har økt noe fra 2007 til 2009, mens blant dem over 44 år med vedvarende lavinntekt har tilsvarende andel falt. For denne siste gruppen er nok en medvirkende årsak at husholdningene i gjennomsnitt har blitt noe større.

Indikatoren for fukt eller råte i boligen kan tyde på at unge langtidssyke og sosialhjelpsmottakere bor i boliger med noe dårlige standard i 2009 enn i 2007, ellers er det bare mindre svingninger. Bomiljøet er heller ikke mye endret i de enkelte gruppene vi ser på. Den tydeligste endringen finner blant aleneboende minstepensjonister, som rett nok er en veldig liten gruppe hvor forskjeller fra år til år er usikre, men hvor vi finner tegn på bedring av bomiljøet. Ellers er det ingen entydige trender. Det kan se ut til at bomiljøet har blitt noe dårligere blant enslige forsørgere i løpet av fireårsperioden, men om vi ser bare på de tre siste årene blir denne tendensen borte.

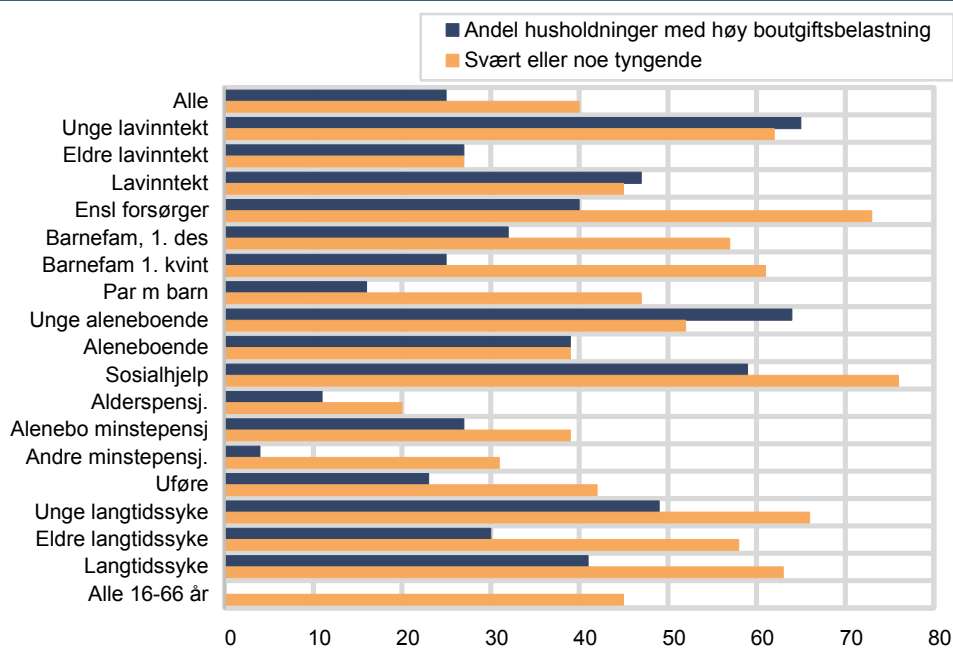
5.9. Boligøkonomi

Situasjonsbeskrivelse

Det er til dels store variasjoner mellom de ulike gruppene når det gjelder gjennomsnittlig årlig utgift til husleie og renter og avdrag. Mye av variasjonen skyldes ulike andeler med eiere og leiere, men det avspeiler også aldersforskjeller med hensyn til hvor mange som har boliglån og hvor mange som ikke betaler husleie. Detaljer om dette finnes i tabellvedlegg B17 med detaljerte indikatorer for de ulike gruppene, men det generelle trekket er at grupper med høy gjennomsnittsalder som alders-, uføre- og minstepensjonister, samt middelaldrende og eldre med vedvarende lavinntekt har relativt lave gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag. I disse gruppene er også andelen eiere relativt høy. Grupper med lavere gjennomsnittsalder og høy eierandel, spesielt barnefamilier og enslige forsørgere, har derimot nokså høye gjennomsnittlige utgifter. Også unge langtidssyke og unge aleneboende har utgifter over gjennomsnittet for befolkningen, mens unge med lavinntekt og sosialhjelpsmottakere har utgifter like under gjennomsnittet. I disse fire gruppene er dessuten andelen eiere relativt lav.

I sammenligningen mellom grupper er det mer relevant å se hvordan boutgiftene (husleie, renter og avdrag) står i forhold til husholdningens inntekt, både objektivt og subjektivt. I figur 5.16 har vi satt sammen disse to dimensjonene. Den objektive dimensjonen er definert ved at utgifter til husleie og renter og avdrag utgjør 25 prosent eller mer av husholdningens totale inntekt etter skatt. Dette kaller vi høy boutgiftsbelastning, og i alt en av fire norske husholdninger har det. Den subjektive oppfatningen baserer seg på andeler som rapporterer at boutgiftene er noe eller svært tyngende for husholdningens økonomi. Fire av ti norske husholdninger mener at boutgiftene er svært eller noe tyngende.

Siden gruppene vi ser på i denne rapporten i utgangspunktet har lave inntekter (med unntak for barnefamilier totalt), ligger de fleste over gjennomsnittet i befolkningen når det gjelder høy boutgiftsbelastning. Høyest belastning finner vi blant de yngre med vedvarende lavinntekt, hvor 65 prosent av husholdningene bruker 25 prosent eller mer av inntekten til boutgifter. Også blant unge aleneboende og sosialhjelpsmottakere finner vi høye andeler, henholdsvis 64 og 59 prosent.

Figur 5.16. Andel husholdninger som har høy boutgiftsbelastning og andel som oppfatter boutgifter som svært eller noe tyngende. 2009, prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Pensjonsmottakere er sjeldnere utsatt for høy boutgiftsbelastning. Blant alderspensjonister er det bare 11 prosent av husholdningene som opplever dette, og blant minstepensjonister som bor sammen med andre er andelen nede i 4 prosent. Det skyldes først og fremst at de har lave boutgifter sammenlignet med andre. Blant uførepensjonistene er andelen med høy boutgiftsbelastning noe høyere, men fremdeles lavere enn gjennomsnittet i befolkningen. Aleneboende minstepensjonister opplever høy boutgiftsbelastning noe oftere enn gjennomsnittet, men forskjellen er ikke stor (27 mot 25 prosent).

Men det er ikke nødvendigvis slik at boutgiftene og den økonomiske situasjonen oppfattes som lett selv om boutgiftsbelastningen ikke er høy. Generelt er det en større andel som oppfatter boutgiftene som svært eller noe tyngende enn det er som har høy boutgiftsbelastning, andelen er 15 prosentpoeng høyere i gjennomsnitt. Det er heller ikke slik at alle som har objektivt høy boutgiftsbelastning oppfatter boutgiftene som tyngende. Blant dem i befolkningen med høy boutgiftsbelastning svarer seks av ti husholdninger at utgiftene er svært eller noe tyngende, blant dem med lav belastning svarer to av ti det samme. Objektive og subjektive mål er gir altså nokså forskjellige resultat.

Sosialhjelpsmottakerne har i utgangspunktet en vanskelig økonomisk situasjon, og har da også den mest negative oppfatningen av hvor tyngende boutgiftene er. Tre av fire sosialhjelpshusholdninger sier at utgiftene er svært eller noe tyngende. Også mange enslige forsørgere oppfatter boutgiftene som svært eller noe tyngende, nesten tre av fire husholdninger. I denne gruppen er ikke den objektive boutgiftsbelastningen spesielt høy (40 prosent har høy belastning), så dette indikerer at økonomien oppleves som trang, og at andre utgifter som strøm, avgifter, vedlikehold etc bidrar til en negativ vurdering.

Det er dessuten generelt at den subjektive vurderingen av boutgiftene nokså negativ i barnefamilier, mer negativ enn den objektive boutgiftsbelastningen skulle tilsi. Barnefamilier er den husholdningstypen med høyest forbruksutgift ifølge forbruksundersøkelsen (www.ssb.no/forbruk), og selv om boutgiftsbelastningen isolert sett ikke er høy, kan presset likevel oppleves som stort fordi andre nødvendige forbruksgoder krever en stor del av inntekten. I barnefamilier med lav

inntekt sier for eksempel nesten halvparten av dem med lav boutgiftsbelastning at boutgiftene oppleves som svært eller noe tyngende.

Blant pensjonsmottakere er det uføres husholdninger som har den mest negative opplevelsen av boutgiftene, drøyt fire av ti synes de er svært eller noe tyngende. Andelen er noe høyere enn blant aleneboende minstepensjonister (knappe fire av ti). Uførepensjonistene har en mer negativ vurdering av boutgiftene fordi de med høy belastning i større grad sier at utgiftene er tyngende. Også svært mange av husholdninger med minstepensjonister som bor sammen med andre, og har høy boutgiftsbelastning, oppfatter boutgiftene som tyngende. Dermed sier i alt tre av ti i denne gruppen at utgiftene er svært eller noe tyngende, til tross for at den objektive boutgiftsbelastningen er veldig lav. Alderspensjonistene har derimot en mer positiv oppfatning, to av ti sier at boutgiftene er tyngende. Blant alderspensjonistene er det dessuten liten forskjell i oppfatningen når en sammenligner dem med høy og lav boutgiftsbelastning. Det objektive målet ser altså ut til å ha relativt lite å si for den subjektive opplevelsen i denne gruppen.

En gruppe som skiller seg spesielt ut i vurderingen av boligøkonomien er de unge aleneboende. Det er kun i denne gruppen at andelen som vurderer utgiftene som svært eller noe tyngende faktisk er lavere enn andelen som har høy boutgiftsbelastning. 52 prosent sier at utgiftene er tyngende, mens 64 prosent har høy boutgiftsbelastning. I forhold til andre grupper er det spesielt dem med lav boutgiftsbelastning som har positiv oppfatning av hvor tyngende utgiftene er. Deler av forklaringen kan være innslaget av studenter, og kan henge sammen med måten inntekt er definert og målt på her. Vi kan forvente at studentene regner studielån som del av sitt disponible beløp og tar dette med i vurderingen av hvilken belastning boutgifter utgjør. Studielån er ikke regnet som en del av inntekten. Unge aleneboende er også blant de gruppene som oftest mottar private overføringer, noe som heller ikke er regnet med i inntekten.

Noen av de samme betraktningene kan vi gjøre i forhold til unge med lavinntekt. Også her andelen som sier at boutgiftene er tyngende liten (62 prosent) i forhold til hva som er det generelle forholdet mellom objektiv belastning og subjektiv vurdering.

Blant de noe eldre med lavinntekt er det lite innslag av studenter i husholdningene, og de mottar sjelden private overføringer. Likevel er det kun 27 prosent som sier at boutgiftene er tyngende, samme andel som har høy boutgiftsbelastning. I denne gruppen har vi det spesielle trekket at det er svært godt samsvar mellom objektivt mål og subjektiv vurdering. Blant dem med lav objektiv boutgiftsbelastning er det ingen som sier at boutgiftene oppleves som tyngende.

Utviklingstrekk

Utviklingen i boligøkonomien henger sterkt sammen med utviklingen i rentenivået. Dette berører spesielt eiere med boliglån. I løpet av de fire årene fra 2006 til 2009 har gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag for eierhusholdninger økt med i underkant av 20 000 i løpende kroner. Den største økningen fant sted fra 2007 til 2008, som også var en periode med økende rentenivå. Den gjennomsnittlige husleien som leierhusholdningene må betale har hatt en jevnere økning, og har i samme periode økt med knappe 10 000 i løpende kroner.

Nå er det ikke bare utgiftene som øker, det gjør inntektene også, og forholdet mellom boutgifter og inntekter har holdt seg stabilt i de fire årene vi ser på her (se vedleggstabell B17). Andelen med høy boutgiftsbelastning holder seg rundt en av fire husholdninger, mens andelen med lav belastning (under 10 prosent av disponibel inntekt brukt til husleie, renter og avdrag) har gått litt ned. Det igjen kan skyldes at flere eiere hadde lån i 2009 enn i 2006.

Oppfatningen av hvor tyngende de samlede boutgiftene er, har også holdt seg nokså stabil. Den lille reduksjonen i andel som oppfatter utgiftene som svært eller noe tyngende fra 2006 til 2009, er usikker.

Når vi ser på ulike grupper kan vi ta utgangspunkt i den objektivt målte boutgiftsbelastningen, og da er husholdningene til enslige forsørgere de som skiller seg negativt ut. Selv om endringene er usikre, ser vi et hopp i andelen med høy belastning fra 2008 til 2009 i denne gruppen, mens det holdt seg nokså stabilt i perioden 2006-2008. De gjennomsnittlige utgiftene til husleie og renter og avdrag er ikke så ulike befolkningen totalt, så økningen i belastning kan ha noe med inntektsutviklingen i denne gruppen å gjøre. Den subjektive oppfatningen av hvor tyngende utgiftene er, har imidlertid endret seg lite blant enslige forsørgere.

Barnefamilier med lav inntekt ser ut til å ha fått en lettere boutgiftsbelastning fra 2006 til 2009, men også her er det svingninger fra år til år som gjør at dette går i bølger. Det samme gjelder ikke for den subjektive oppfatningen av belastning – den holder seg svært stabil. Endringene er uansett for små til å være statistisk sikre.

For langtidssyke har vi tall bare fra 2007 til 2009, og i denne perioden er det de langtidssyke i alderen 45-66 år som ser ut til å ha fått en noe økt boutgiftsbelastning, mens det svinger noe mer blant de yngre. De eldste langtidssyke gir også en mer negativ vurdering av hvor tyngende utgiftene er i 2009 enn de gjorde i 2007, men her skal vi huske at dette er en svært liten gruppe med stor usikkerhet knyttet til resultatene.

Blant alders- og minstepensjonister er utgiftene til husleie og boliglån små i gjennomsnitt, og utgiftsøkningen er ikke større enn at boutgiftsbelastningen holder seg nokså stabil. Men; selv om tallene også her er usikre, kan det se ut til at opplevelsen av hvor tyngende utgiftene er har bedret seg noe. De samme tendensene ser vi blant uførepensjonistene, selv om utgiftsnivået her er noe høyere.

Den største økningen i gjennomsnittlige renter og avdrag finner vi blant sosialhjelpshusholdninger. Fra 2006 til 2009 har utgiftene doblet seg. Også husleien i denne gruppen har økt mer enn gjennomsnittet. Likevel har ikke andelen med høy boutgiftsbelastning endret seg, noe som må forklares med at inntektene også øker. Totalt sett holder også opplevelsen av hvor tyngende utgiftene er seg ganske så stabilt, men det er en viss forskyvning mot at de som oppfatter utgiftene som tyngende oftere mener de er svært i stedet for noe tyngende.

I gruppen med vedvarende lavinntekt har husholdningene til de unge (18-44 år) i gjennomsnitt høyere utgifter enn husholdningene til de litt eldre (45 år og over). Begge disse gruppene har opplevd lik økning i husleie målt i kroner, men prosentvis blir da økningen mye større blant de eldste. Renter og avdrag har imidlertid økt mest blant de yngste, både i kroner og prosent. I prosent er det kun sosialhjelpsmottakere som har hatt større økning i renter og avdrag enn yngre lavinntektshusholdninger. I begge aldersgruppene av lavinntektshushold har andelen med høy boutgiftsbelastning holdt seg nokså stabil, selv om den falt noe fra 2008 til 2009 blant de yngste, og var noe lavere i 2007 enn de resterende årene for de eldste. I 2009 hadde de eldste dessuten en mer positiv opplevelse av hvor tyngende utgiftene var, mens andelen er mer stabil for de yngste, med et lite unntak for 2006.

De aleneboende har fått en litt mer positiv vurdering av hvor tyngende boutgiftene er i perioden 2006 til 2009, dette gjelder også de unge aleneboende. Andelen med høy boutgiftsbelastning har holdt seg nokså jevn, med noen mindre svingninger.

5.10. Helseforhold og funksjonsevne

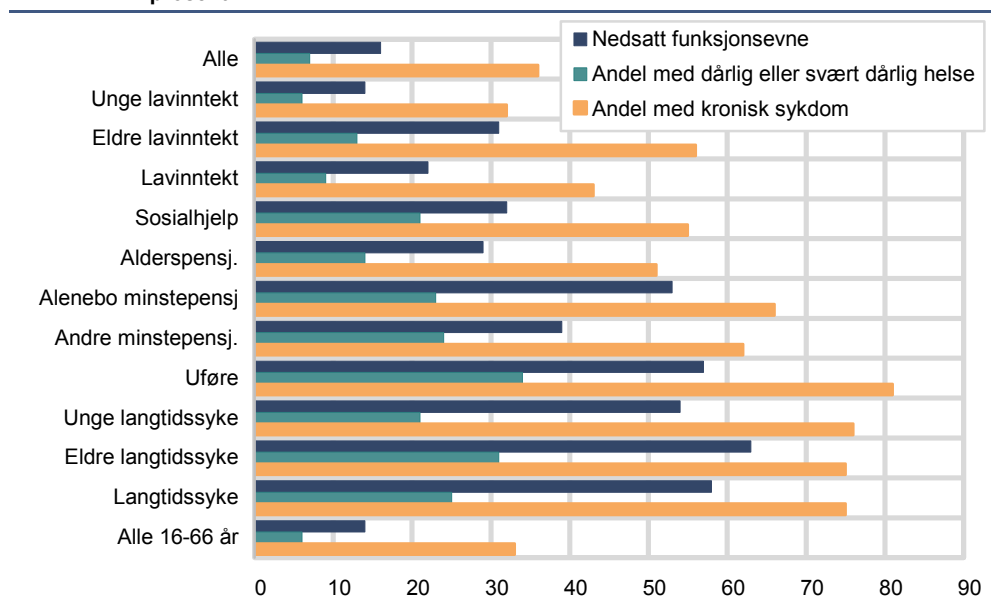
Situasjonsbeskrivelse

Når det gjelder indikatorer på helse, konsentrerer vi oss om grupper som kan forventes å ha svekket helse sammenlignet med befolkningen totalt. To av gruppene vi ser på, uførepensjonistene og de langtidssyke, er dessuten avgrenset ut fra helseproblemer som gjør at de har vanskeligheter med å delta i arbeidslivet. Helseforhold henger naturlig også sammen med alder, så grupper med høy gjennomsnittsalder må også forventes å ha en overhyppighet av helseproblemer. Vi har plukket ut tre indikatorer, andel med nedsatt funksjonsevne, andel med dårlig eller svært dårlig egenvurdert helse, samt andel med kronisk sykdom (se figur 5.17).

Den egenvurderte helsen er basert på ett enkelt intervju spørsmål om den generelle helsetilstanden, og i den voksne befolkningen totalt svarer 7 prosent at de har dårlig eller svært dårlig helse. Blant de uføre svarer 34 prosent det samme, og det er den høyeste andelen blant de gruppene vi ser på. Også 25 prosent av de langtidssyke svarer at de har dårlig helse, og de eldste (45-66 år) vurderer helsen sin som dårligere enn de yngre (16-44 år). Også minstepensjonister, som er den gruppen med høyest gjennomsnittsalder, har en nokså dårlig vurdering av egen helse, 23-24 prosent svarer at den er dårlig eller svært dårlig. Vi kan også merke oss at 21 prosent av sosialhjelpsmottakerne har svært dårlig eller dårlig helse, og sammen med yngre langtidssyke er dette en gruppe med lav gjennomsnittsalder. En gruppe med høy gjennomsnittsalder er alderspensjonistene, men her er det likevel bare 14 prosent som svarer at de har dårlig helse.

Det andre målet er kronisk sykdom, og også der er det uførepensjonistene som har den høyeste andelen med 81 prosent som sier at de har en langvarig sykdom. I den voksne befolkningen totalt gjelder det 36 prosent. Også blant de langtidssyke finner vi mange med kronisk sykdom, og det gjelder like mange blant de yngre som blant de eldre (75-76 prosent). Også blant minstepensjonistene er det relativt mange med kronisk sykdom, men dette er da også grupper med høy gjennomsnittsalder, spesielt de aleneboende, der 66 prosent har en kronisk sykdom. Igjen kommer alderspensjonistene bedre ut – her har drøyt halvparten en kronisk sykdom. Om vi tar alderen i betraktning, kommer sosialhjelpsmottakere dårlig ut også når det gjelder kronisk sykdom. Hele 55 prosent svarte at de hadde en kronisk sykdom i 2009. Det er omtrent samme andel som blant de eldre med vedvarende lavinntekt.

Nedsatt funksjonsevne er målt som varige begrensninger i forhold til å utføre alminnelige hverdagsaktiviteter. I alt 16 prosent av alle voksne sier at de opplever noen eller store slike begrensninger. Det er stort sett de samme gruppene som går igjen her som for de andre forholdene. Det er eldre langtidssyke som oftest rapporterer nedsatt funksjonsevne (63 prosent), men det er også relativt hyppig blant de yngre (54 prosent). Ikke overraskende er det også mange uføre som har nedsatt funksjonsevne (57 prosent). Blant minstepensjonistene går det et skille mellom de som bor alene og de som bor sammen med andre. Blant aleneboende har 53 prosent nedsatt funksjonsevne, blant de andre gjelder det 39 prosent. Dette skyldes nok delvis aldersforskjellen mellom disse to gruppene. Igjen er andelen noe lavere blant alderspensjonistene (29 prosent). Sosialhjelpsmottakere har nedsatt funksjonsevne omtrent like ofte som alderspensjonistene – og det altså til tross for den store aldersforskjellen mellom disse gruppene.

Figur 5.17. Andel personer med nedsatt funksjonsevne, dårlig helse og kronisk sykdom. 2009, prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

I gruppen med vedvarende lavinntekt går det også et klart skille mellom de yngre og de eldre. 31 prosent av de eldste har nedsatt funksjonsevne, mens det gjelder kun 14 prosent blant de yngste. Vi husker at det er mange studenter blant yngre med lavinntekt, og blant dem er det liten grunn til å forvente noen overrepresentasjon av helseplager eller nedsatt funksjonsevne.

Udekket behov for medisinsk hjelp forekommer ikke så ofte i befolkningen totalt, kun 2 prosent rapporterte det i 2009. Fellestrekket for grupper som opplever dette oftere enn andre er at de er unge – det gjelder unge langtidssyke (10 prosent), sosialhjelpsmottakere (9 prosent) og unge med vedvarende lavinntekt (8 prosent). De uføre er i gjennomsnitt eldre enn disse tre nevnte gruppene, og også her rapporterer 6 prosent udekket behov.

Betydelig flere er utsatt for udekket behov for tannlegehjelp, det gjelder 10 prosent i befolkningen totalt. De høyeste andelenene finner vi i de samme tre gruppene som nevnt over, hele 40 prosent av sosialhjelpsmottakerne hadde udekket behov for tannlegehjelp, og en stor andel rapporterte at det var økonomiske årsaker til dette (29 prosent). En like stor andel av de unge langtidssyke rapporterte at de ikke hadde råd til tannlege, selv om det var en noe mindre andel som hadde udekket behov. De unge med lavinntekt er noe mindre utsatt enn de to foregående gruppene, men også her hadde 24 prosent udekket behov og 17 prosent rapporterte at de ikke hadde råd. Også blant uføre og aleneboende minstepensjonister er det høyere andeler med udekket behov enn det er i befolkningen totalt, og blant uføre ser økonomi ut til å være en viktig årsak.

Utviklingstrekk

Helseforhold holder seg nokså stabile over en så kort tidsperiode som vi ser på her. Likevel er det en viss, men dog usikker, tendens til at andelen som vurderer sin egen helse som dårlig eller svært dårlig er litt på vei ned i befolkningen totalt (se vedleggstabell B18). Andelen som rapporterer kronisk sykdom er noe mer varierende, med 2007 et lavpunkt (29 prosent) og 2008 som året med høyest andel (36 prosent). Her vanskeligjeres imidlertid tolkningen noe av at spørsmålene ble endret fra 2007 til 2008, slik at det strengt tatt er litt ulike målemetoder. Samme utfordring har vi for nedsatt funksjonsevne, selv om vi ikke ser noe utslag mellom de to årene hvor spørsmålsendringen fant sted, 2007 og 2008. Fra 2008 til 2009 har andelen holdt seg stabil, og vi trenger flere måletidspunkter før vi kan si noe sikkert om utviklingen.

Andeler med udekket behov for medisinsk hjelp eller tannlegehjelp har holdt seg stabilt i løpet av de fire årene vi ser på, og det gjelder også andelen som ikke har råd til tannlegebehandling.

For de langtidssyke har vi data bare fra 2007 til 2009, og i denne perioden har andelen som vurderer helsen som dårlig falt noe blant de yngre. Blant de eldre var andelen med dårlig helse spesielt høy i 2008, mens den er nokså lik i 2007 og 2009. Ulik sammensetning av gruppen kan påvirke nivåene, så en viss variasjon mellom år kan vi forvente. Det ser ut til å være flere langtidssyke med kronisk sykdom i 2009 enn i de to foregående årene, mens andelen med nedsatt funksjonsevne er nokså lik, selv om det er en viss forskyvning fra sterkt til noe nedsatt funksjonsevne. I og med at det meste av disse endringene skjer mellom 2008 og 2009 skal de ikke være påvirket av ulik målemetode.

Blant uførepensjonistene ser helsen ut til å være nokså stabil for den perioden vi ser på. Riktig nok ser vi et fall i andelen med nedsatt funksjonsevne fra 2007 til 2008, men dette kan skyldes den tidligere omtalte endringen i målemetode. Det samme kan vi til dels se for alderspensjonistene, der også andelen med kronisk sykdom er lavere i 2008 enn i 2007 og 2009. Andelen som vurderer sin egen helse som dårlig er imidlertid stabil.

I hvert av de fire årene vi ser på har omtrent like mange av minstepensjonistene vurderer sin egen helse som dårlig, eneste unntak er at en noe mindre andel av de aleneboende gjør det i 2009. Andelen med kronisk sykdom er også nokså stabil blant minstepensjonistene, selv om det også her er noen små svingninger, spesielt for aleneboende mellom 2006 og 2007. Ser vi hele fireårsperioden under ett, og slår sammen sterkt og noe nedsatt funksjonsevne, holder også denne andelen seg relativt stabil blant minstepensjonistene, dog med en liten nedgang mellom 2007 og 2008 som kan skyldes endring i målemetode.

Om vi sammenligner 2007-2009 er vurderingen av egen helse stabil blant sosialhjelpsmottakerne, mens en større andel vurderte den som dårlig i 2006. Andelen med kronisk sykdom har svingt noe, og er nokså lik i 2006 og 2009, men var lavere i de mellomliggende årene. Andelen med nedsatt funksjonsevne var noe høyere i 2006 enn i de påfølgende tre årene hvor det har holdt seg stabilt rundt 30 prosent.

I gruppen med vedvarende lavinntekt ser det ut til at de over 44 år har blitt ”friskere” i løpet av den fireårsperioden vi ser på, og i det store og hele ser det ut til å være en nokså jevn utvikling. Dette kan skyldes at sammensetningen av gruppen har endret seg, spesielt det at andelen pensjonister i gruppa ble redusert i 2009 vil nok ha en effekt. Blant dem i aldersgruppen 18-44 år er situasjonen mer lik fra år til år, men andelen med kronisk sykdom ser ut til å øke. Også her kan endring i sammensetningen av gruppen være en forklaring, blant annet ble andelen studenter redusert i 2009.

6. Inntektsmobilitet for ulike lavinntektsgrupper

Jon Epland

Hovedpunktene ved dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- *De fleste lavinntektsgruppene har klart bedre inntektsutvikling når en følger identiske personer over tid (panel), enn når en ser på utviklingen basert på tverrsnittsdata.*
- *Unge aleneboende og enslige forsørgere er blant de med best inntektsutvikling, når en følger samme personer over flere år.*
- *Alderspensionister har klart lavere inntektsvekst når en benytter paneldata, enn når en benytter tverrsnittsdata.*
- *Innvandrerne er blant gruppene med minst mobilitet ut av lavinntektsgruppen.*
- *Enslige forsørgere er blant dem med høyest mobilitet ut av lavinntektsgruppen.*

I kapittel 4 benyttet vi paneldata til å si noe om forekomsten av vedvarende lavinntekt for de ulike gruppene. En annen måte å utnytte paneldata på, er å se på hvordan det går med personer med ett bestemt kjennemerke ett bestemt år, for eksempel mottakere av ulike pensjoner eller stønader, og følge disse over en periode på flere år. En kan på denne måten kontrollere for såkalte sammensetnings-effekter, dvs. at en gruppes sammensetning endrer seg over tid ved at de som kommer inn i gruppen skiller seg ut på viktige kjennemerker fra de som forlater gruppen. I tillegg kan også endringer i yrkestilknytning eller husholdningssituasjon påvirke økonomien til den enkelte i påfølgende år. Vi illustrerer dette poenget ved å vise inntektsutviklingen til noen av lavinntektsgruppene både basert på tverrsnittsdata, det vil si for alle som til enhver tid tilhører gruppen, og paneldata, det vil si at vi følger identiske personer over flere år.

6.1. Paneldata og tverrsnittsdata

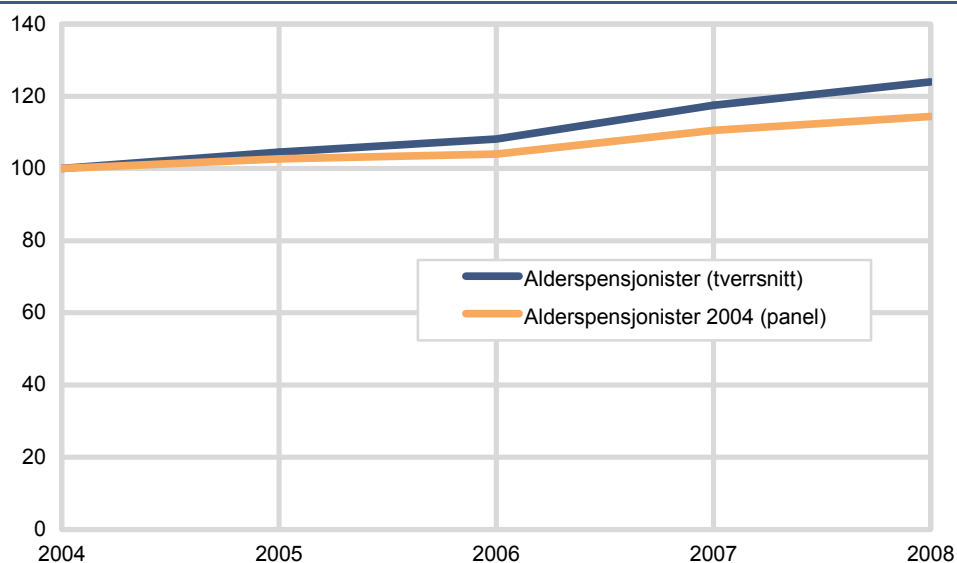
Figur 6.1 viser inntektsutviklingen i husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for alle som var alderspensjonister i de enkelte årene mellom 2004 og 2008. I denne gruppen vil det for hvert år komme inn nye kull av alderspensjonister, mens eldre pensjonister faller fra. Men figuren viser også inntektsutviklingen til alle de som var alderspensjonister i 2004, og som siden tilhørte befolkningen i alle påfølgende år fram til 2008. I denne gruppen vil det dermed ikke komme inn nye kull av alderspensjonister.

Det går fram av figuren at inntektsveksten er forskjellig for de to gruppene av alderspensjonister. For alderspensjonistene generelt økte husholdningsinntekten etter skatt per forbruksenhet med hele 24 prosent i faste priser, mellom 2004 og 2008. For de som var alderspensjonister i hele denne perioden var inntektsveksten mye lavere, om lag 14 prosent. Forklaringen på den ulike utviklingen er at de nye kullene som hvert år blir alderspensjonister har høyere inntekter enn de som faller fra. Dette bidrar til å øke inntektsnivået til hele gruppen av alderspensjonister. For de som ble alderspensjonister tilbake i 2004, er inntektsveksten mye mer beskjeden, siden den årlige inntektsveksten for denne gruppen først og fremst påvirkes av trygdeoppgjør og eventuelt den avkastningen de til enhver tid oppnår på sparepengene, og ikke av endret sammensetning av gruppen.

For andre grupper kan utviklingen være en annen, ved at de som tilhørte en av lavinntektsgruppene i 2004 vil ha en mye gunstigere inntektsutvikling påfølgende år, enn de som "til enhver tid" inngår i de ulike lavinntektsgruppene. Tre av de gruppene der det er mest markert forskjell i inntektsutviklingen mellom paneltilnærmingen og utviklingen basert på årlige tverrsnittsdata er unge aleneboende, enslige forsørgere og langtids arbeidsledige. Som figur 6.2 viser, har inntektsutviklingen for de som var unge og aleneboende i 2004 vært på formidable 37 prosent mellom 2004 og 2008, i faste priser. Realveksten for alle som til enhver tid inngikk i denne gruppen var på sin side på beskjedne 13 prosent i samme periode.

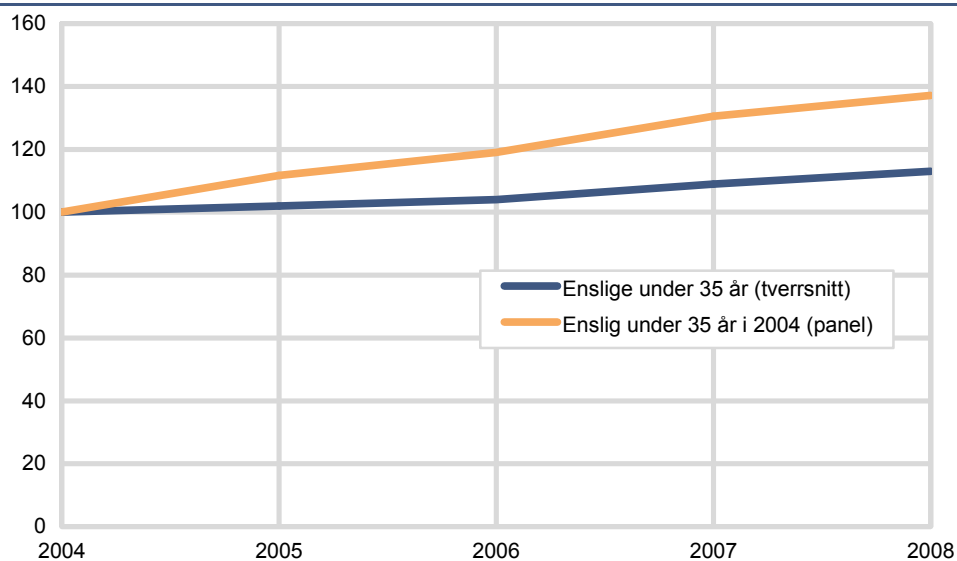
Det samme bildet får vi når det gjelder enslige forsørgere (figur 6.3). De som var enslige forsørgere i 2004 har hatt nesten dobbelt så god inntektsvekst som det hele gruppen av enslige forsørgere hadde mellom 2004 og 2008.

Figur 6.1. Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for alle alderspensjonister (tverrsnitt) og de som var alderspensjonister i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdinger.

Figur 6.2. Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for alle aleneboende under 35 år (tverrsnitt) og de som var aleneboende under 35 år i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100

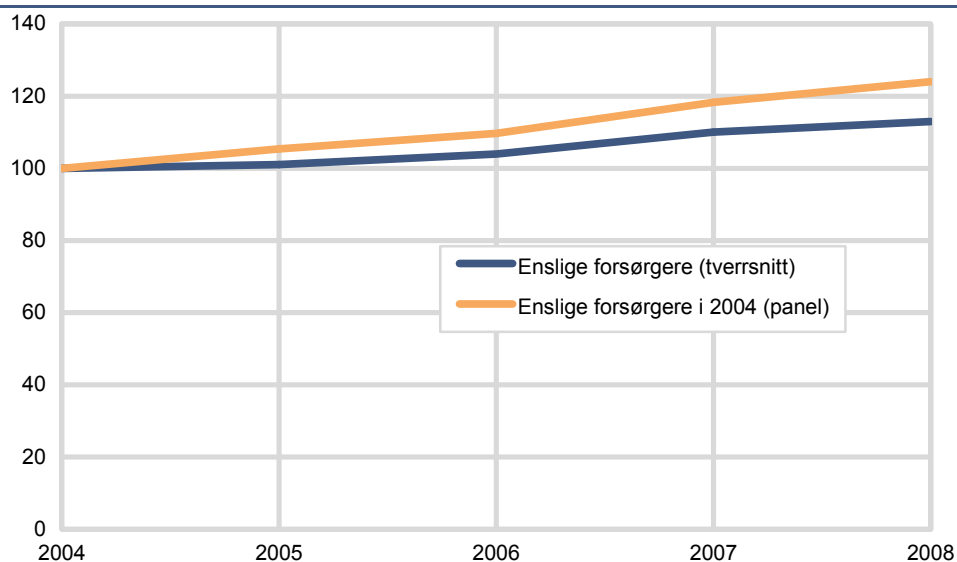
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdinger.

Enda større forskjeller finner en i gruppen av langtidsledige (figur 6.4). For de som var blant de langtidsledige i 2004 har realveksten i ekvivalentinntekt vært på hele 27 prosent mellom 2004 og 2008. Hele gruppen av personer som til enhver tid er langtidsledige, har på sin side knapt økt sin medianinntekt i perioden (5 prosent).

Det er trolig flere forklaringer bak de store forskjellene i inntektsutvikling basert på henholdsvis paneldata og tverrsnittsdata. På samme måte som for alderspensjonistene kan det her være snakk om sammensetningseffekter ved at gruppene endrer karakter over tid. For eksempel vil de nye unge aleneboende og de nye enslige forsørgerne som kommer inn i gruppene hvert år, som regel ha lavere inntekter enn de eldre som allerede inngår i gruppen. Men også demografiske og økonomiske endringer blant dem som inngikk i gruppen i 2004, er med på forklare hvorfor

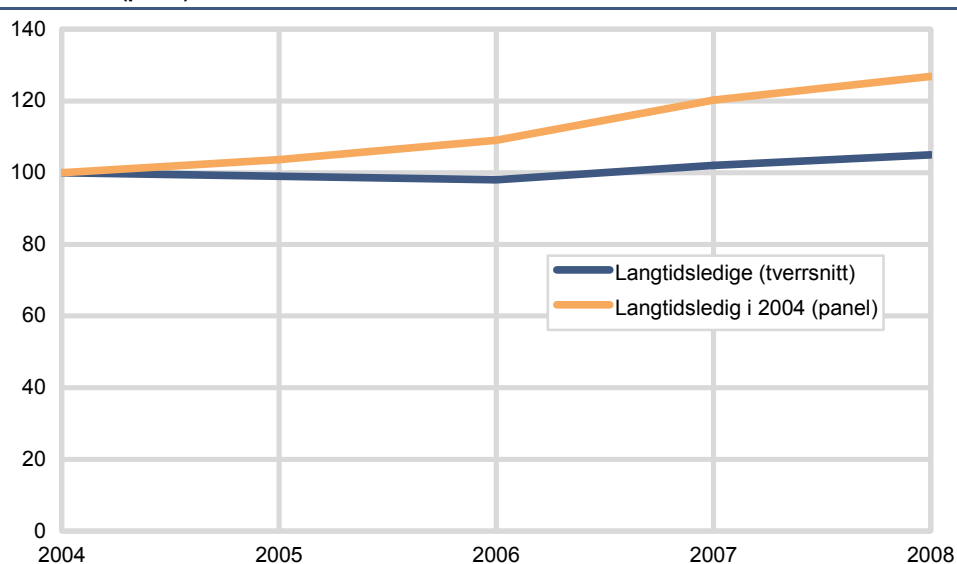
husholdningsinntektene deres har økt så mye. Mange av de unge aleneboende og de som var enslige forsørgere i 2004 vil for eksempel ha en annen husholdningssituasjon i årene etter, for eksempel ved at de har flyttet sammen med en partner som bidrar med inntekt. I tillegg kan yrkesaktiviteten ha økt som følge av at forholdene har blitt bedre lagt til rette for å gå ut i jobb. For de som var langtidsledige i 2004 er det åpenbart at den sterke sysselsettingsveksten i 2006 og 2007 gjorde at mange kom seg ut i jobb, og ikke lenger var arbeidsledige.

Figur 6.3. Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i enslige forsørgerhusholdninger (tverrsnitt) og de som var i enslig forsørgerhusholdning i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Figur 6.4. Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer som er langtidsledige (tverrsnitt) og de som var langtidsledige i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

6.2. Høy inntektsmobilitet

Tabell 6.1 gir en samlet oversikt over den prosentvise økningen i medianinntektene fra 2004 til 2008 for flere av de ulike lavinntektsgruppene som blir omtalt i denne rapporten, men der vi altså tar utgangspunkt i kun de som tilhørte de ulike gruppene i 2004.

Det går fram av tabellen at med unntak for alderspensjonister, uførepensjonister og langtidssyke, har alle grupper oppnådd en høyere inntektsvekst i perioden sammenlignet med befolkningen sett under ett. Dette tyder på at inntektsmobiliteten har vært relativt høy for flere av de personene som i 2004 tilhørte en av lavinntektsgruppene. Til tross for økte inntekter har likevel alle grupper et inntektsnivå i 2008 som ligger under medianinntekten i befolkningen. Eneste unntaket gjelder for de som var aleneboende under 35 år i 2004. For disse personene har inntektene økt så mye at de i 2008 hadde en ekvivalentinntekt om lag 5 prosent høyere enn medianinntekten i befolkningen.

Den gunstige inntektsutviklingen til flere av gruppene kan skyldes endringer i inntektssammensetningen i perioden, for eksempel ved at yrkesinntektene har blitt viktigere. Dette er noe vi skal se nærmere på i neste avsnitt.

Tabell 6.1. Median husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Indeks i faste priser (2008-kr), 2004=100. Personer bosatt alle årene 2004 – 2008

Personer bosatt alle årene 2004 - 2008	2004	2005	2006	2007	2008	Median 2008	Antall personer
Alle personer	100	104	106	114	119	285 000	4 312 827
Status i 2004							
Alderspensjonister	100	103	104	111	114	217 000	426 710
Uførepensjonister	100	102	104	110	114	246 000	267 643
Enslig under 35 år (eksklusive studenter) ...	100	112	119	130	137	293 000	164 565
Personer i enslig forsørgerhusholdning	100	105	110	118	124	237 000	269 103
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad	100	104	107	115	121	213 000	61 386
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp	100	103	107	116	122	204 000	241 640
Langtidssyk	100	100	103	111	116	245 000	93 964
Langtidsledig	100	104	109	120	127	250 000	58 617
Innvandrerere og norskfødte med innvandrerforeldre	100	104	109	118	124	233 000	323 084
Innvandrerere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc	100	103	108	118	123	208 000	186 716
Personer innvandret i 2004	100	129	140	157	163	212 000	21 241
Personer innvandret i 2004, med landbak- grunn fra Afrika, Asia etc.	100	122	130	144	149	192 000	12 492

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

6.3. Endringer i inntektssammensetningen

Den samlede husholdningsinntekten kommer fra ulike kilder. I figur 6.5 har vi delt den samlede husholdningsinntekten inn i fire ulike komponenter. *Yrkesinntekt* er summen av lønnsinntekter og næringsinntekter, *kapitalinntekter* omfatter alle renteinntekter fra bankinnskudd og avkastning på verdipapir, *skattepliktige overføringer* omfatter primært skattepliktige pensjoner fra det offentlige, for eksempel ytelser fra folketrygden, men også private tjenestepensjoner fra tidligere arbeidsforhold, mens de *skattefrie overføringene* hovedsaklig består av ulike familiestønader som barnetrygd eller kontantstøtte, eller sosiale stønader som sosialhjelp eller bostøtte. Figuren viser videre inntektssammensetningen, målt i faste 2008-kroner på to ulike tidspunkt, 2004 og 2008. Figuren viser dermed endringer både i sammensetning og realvekst i samlet husholdningsinntekt mellom de to tidspunktene.

Trygdemottakerne – mer pensjon og mindre yrkesinntekter

Den viktigste inntektskilden for både alders- og uførepensjonistene er ytelser fra folketrygden, som inngår i de skattepliktige overføringene. For de som har vært alderspensjonister i alle årene mellom 2004 og 2008 utgjorde de skattepliktige overføringene 76 prosent av den samlede husholdningsinntekten i 2004, mens for uførepensjonistene var tilsvarende andel 49 prosent. Uviklingen fra 2004 til 2008 går deretter i retning av at overføringene har blitt viktigere for trygdemottakerne, mens yrkesinntektene utgjør en gradvis mindre andel av samlet husholdningsinntekt. Dette er ikke overraskende med tanke på at pensjonistene også har blitt noen år eldre i denne perioden.

Unge aleneboende – økte yrkesinntekter og flere med trygd

Som tidligere omtalt er det de som var aleneboende og under 35 år i 2004, som har økt husholdningsinntektene mest i årene fram til 2008. Dette kommer også klart fram i figuren over inntektssammensetningen. Vi ser at inntektsveksten for denne gruppen hovedsakelig skyldes økt yrkesaktivitet, blant annet har yrkesinntektene nær doblet seg fra 2004 og til 2008. Men også andelen som skattepliktige overføringer utgjør av samlet inntekt har økt i perioden. Dette kan tyde på at flere i denne gruppen også kan ha blitt trygdemottakere. Økningen i yrkesinntektene kan i tillegg til egen arbeidsinnsats, også skyldes endret husholdningssammensetning. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse blant de som bodde alene i 2004 var for eksempel økt til 1,4 i 2008. Trolig er det mange tidligere aleneboende som nå tilhører parfamilier der kanskje begge voksne er i jobb.

Enslige forsørgere – flere ut i jobb

Inntektssammensetningen endrer seg betydelig mellom 2004 og 2008 for de som tilhørte en enslig forsørgerhusholdning i 2004. Dette gjelder også for de som mottok overgangsstønad i 2004. Som figur 6.5 viser, er det en betydelig økning i yrkesinntektene også innen denne gruppen. Blant de som var enslige forsørgere med overgangsstønad i 2004, økte andelen som yrkesinntektene utgjør av samlet inntekt fra kun en tredjedel i 2004 til nær 70 prosent i 2008. Tilsvarende har det skjedd en betydelig reduksjon i overføringene – både de skattepliktige og de skattefrie – i samme periode. Det kan tolkes som at flere av de enslige forsørgerne som mottok overgangsstønad i 2004, må ha blitt yrkesaktive i denne perioden.

Også blant alle de som tilhørte en enslig forsørgerhusholdning med barn under 18 år i 2004 - uansett om de mottok overgangsstønad eller ikke - har yrkesinntektene økt, både relativt og absolutt mellom 2004 og 2008. Figuren viser likevel at stønadene fortsatt utgjør en betydelig andel av denne gruppens samlede inntekt i 2008.

Sosialhjelpsmottakere – økte yrkesinntekter og færre med sosialhjelp

Det generelle bildet av at yrkesinntektene har økt betydelig for de som tilhørte en av de utsatte lavinntektsgruppene i 2004, gjelder også for personer som tilhørte en sosialhjelpshusholdning i 2004. Mens yrkesinntektene utgjorde om lag halvparten av samlet husholdningsinntekt i 2004, er andelen økt til om lag 64 prosent i 2008. I samme periode ble stønadene redusert, først og fremst de skattefrie. Går en bak tallene viser det seg at mens alle tilhørte en husholdning som mottok sosialhjelp i 2004, er andelen redusert til 37 prosent i 2008.

Langtidsmottakerne – økt yrkesinntekt for de langtidsledige, små endringer for langtidssyke

Inntektssammensetningen har utviklet seg noe forskjellig for de langtidssyke, dvs. de som var mottakere av rehabiliterings- og attføringspenger i 2004, og de som var langtidsledige i 2004. Vi har allerede registrert at de langtidsledige hadde en mye bedre inntektsutvikling mellom 2004 og 2008, sammenlignet med de som var langtidssyke i 2004. En viktig forklaring på denne utviklingen finner vi i inntektssammensetningen til de to gruppene. Mens yrkesinntektene økte betydelig både absolutt og relativt for de langtidsledige mellom 2004 og 2008, var det relativt små endringer i de langtidssykes inntektssammensetning. Det er derfor åpenbart at mange av de som var langtidsledige i 2004, fikk seg en jobb de påfølgende årene. Går en bak tallene i figuren, viser det seg at mens arbeidsledighetstrygden utgjorde mer enn 20 prosent av samlet husholdningsinntekt for de langtidsledige i 2004, var tilsvarende andel mindre enn 2 prosent i 2008 for denne gruppen.

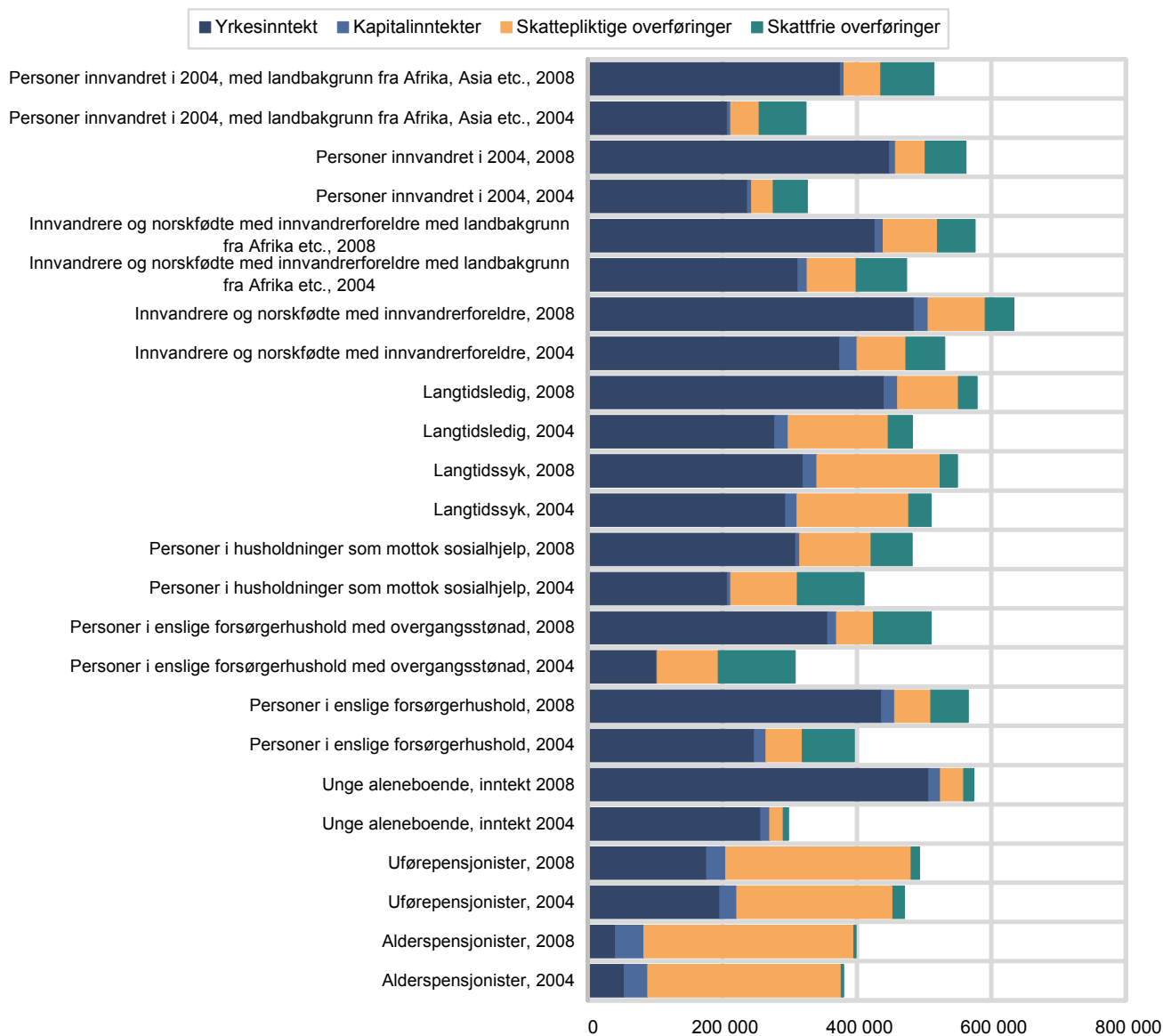
Innvandrere – mer yrkesinntekt, mindre sosialhjelp

Den siste gruppen vi ser på er ulike grupper av innvandrere, både de som kom hit i løpet av 2004 og de som allerede hadde vært i landet i flere av årene før 2004. Vi skiller i tillegg ut innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia, Latin-Amerika samt Tyrkia som egen gruppe. Dette fordi

denne gruppen tradisjonelt skiller seg klart ut fra andre innvandrere på flere økonomiske indikatorer.

Den økonomiske utviklingen for alle som var innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre i 2004, har vært god i årene mellom 2004 og 2008. Det går fram av figur 6.5 at yrkesinntektene økte betydelig for denne gruppen i denne perioden, både absolutt og som relativ andel av samlet husholdningsinntekt. På den annen side ble de skattefrie stønadene redusert, mens de skattepliktige overføringene, som for eksempel folketrygd, har økt noe. Bakgrunnstabeller viser for eksempel at andelen som mottok sosialhjelp i denne gruppen falt fra vel 21 prosent i 2004 til om lag 14 prosent i 2008, mens andelen med folketrygd økte fra 30 til 35 prosent (se vedleggstabell D1). Vi finner den samme utviklingen når det gjelder de med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.

Figur 6.5. Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike grupper. Gjennomsnitt i 2008-kroner. Personer bosatt alle årene 2004 – 2008. Status (for eksempel husholdningstype) refererer seg til 2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

De siste årene har det vært en betydelig økning i innvandringen til Norge. Det kan derfor være av interesse å se hvordan det går økonomisk med de som kom til landet som innvandrere i 2004 i de påfølgende årene. Som det går fram av figur 6.5 har det også blant disse innvandrerne skjedd en betydelig endring i inntektene mellom 2004 og 2008. Vi ser blant annet at yrkesinntektene ble fordoblet i de fire årene mellom 2004 og 2008. Noe av forklaringen på den sterke veksten er selvsagt det at mange i gruppen innvandret i løpet av inntektsåret 2004, og de fikk dermed ikke muligheten til å opptjene en hel årsinntekt første året.

Også innvandrerne fra Afrika, Asia mv. har et klart større innslag av yrkesinntekt som del av husholdningsinntekten i 2008, enn første året de kom til landet. Yrkesinntektene utgjør likevel en noe lavere andel blant disse innvandrerne enn blant alle som innvandret i løpet av 2004, mens stønadene er noe viktigere. Dette kan skyldes at det blant disse innvandrerne er mange som kommer som flyktninger eller på grunn av familiegjennforening, mens innvandrerne fra EU-landene oftest kommer som arbeidsinnvandrere.

6.4. Lavinntekt

Alle de gruppene vi ser på i dette kapitlet har det til felles at de er overrepresentert i lavinnteksgruppen, selv om omfanget av lavinntekt varierer med hvilken lavinnteksdefinisjon en benytter. I det følgende skal vi se nærmere på utviklingen i lavinntekt i påfølgende år for de som tilhørte de ulike lavinnteksgruppene i 2004. Vi ser også på hvor lenge personene i de ulike gruppene befinner seg under lavinnteksgrensen. På denne måten får vi bedre fram hvilke grupper som er mest mobile, det vil si hvilke grupper som bare kortvarig har lave husholdningsinntekter. Lavinnteksdefinisjonen er i dette kapitlet avgrenset til kun å omfatte EU-definisjonen. På den annen side er lavinnteksgrensen basert på både under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten i befolkningen.

I tabell 6.2 ser vi først på hvor mange i de ulike lavinnteksgruppene som hvert år mellom 2004 og 2008 befinner seg under de årlige lavinnteksgrensene, dvs. at de har ekvivalentinntekter under hhv. 50 og 60 prosent av medianinntekten i befolkningen. Som tabellen viser, var de fleste som i 2004 tilhørte en av lavinnteksgruppene fremdeles i 2008 betydelig overrepresentert blant dem med årlig lavinntekt, i alle fall når en benytter en lavinnteksgrense på 60 prosent av medianen. Unntaket gjelder de som var uførepensjonister i 2004. Blant disse var andelen med lavinntekt omtrent som ellers i befolkningen, det vil si om lag 11 prosent. Innen flere av gruppene har det imidlertid blitt færre med lavinntekt i årene etter 2004, mens det i andre grupper har blitt flere.

Vi har allerede omtalt den sterke inntektsforbedringen som fant sted mellom 2004 og 2008 for de som var i gruppen aleneboende under 35 år i 2004. Dette avspeiler seg også i utviklingen i lavinntekt. Andelen med lavinntekt i denne gruppen har falt fra 26 til 14 prosent mellom 2004 og 2008. Også de som var sosialhjelpsmottakere, langtidsledige og innvandrere i 2004 har opplevd en nedgang i andelen med relativ lavinntekt i denne perioden. Dette står for øvrig i klar kontrast til utviklingen i lavinntekt for de som "til enhver tid" inngår i disse gruppene. Tverrsnittsdata, blant annet som vist i tabell 3.2 tidligere i denne rapporten, viser for eksempel at andelen med lavinntekt har økt innen disse gruppene de siste årene.

Innen de andre gruppene har det imidlertid blitt flere med relativ lavinntekt, når en følger de samme personene over flere år. Dette gjelder både for de som var alders- og uførepensjonister, langtidssyke eller enslige forsørgere i 2004. Dette tyder på at tross i en gunstig inntektsutvikling for mange innen disse gruppene, er det også flere som har hatt en svakere inntektsutvikling enn den generelle inntektsutviklingen i samfunnet (medianinntekten).

Tabell 6.2. Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008. Prosent

	Under 50 % av medianinntekten					Under 60 % av medianinntekten					Antall personer
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008	
Alle personer	5,8	5,9	6,0	6,0	6,1	10,3	10,5	10,7	10,7	10,9	4 312 827
Status i 2004											
Alderspensjonister	5,0	5,6	6,0	6,3	5,4	16,4	17,4	18,5	19,7	20,0	426 710
Uførepensjonister	2,3	2,6	2,7	2,9	2,8	7,4	8,5	9,2	10,0	10,5	267 643
Enslig under 35 år (eksklusive studenter)	18,0	12,6	11,0	9,7	8,9	24,5	18,5	16,3	14,7	13,7	164 565
Personer i enslig forsørgerhusholdning	7,1	6,9	8,2	9,1	10,3	15,5	15,3	16,4	17,5	18,5	269 103
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad	6,3	6,8	9,3	10,4	11,1	17,6	18,7	21,8	23,4	23,7	61 386
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp	18,0	17,9	17,2	17,3	17,1	32,9	33,4	32,1	31,9	31,6	241 640
Langtidssyk	6,6	7,3	7,1	7,0	7,0	13,3	14,9	14,8	14,7	14,8	93 964
Langtidsledig	12,8	14,6	14,4	12,8	11,9	22,2	23,6	22,6	20,6	19,4	58 617
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	17,0	16,1	15,4	15,4	15,7	27,7	27,2	26,1	25,5	25,5	323 084
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	21,1	20,8	20,1	20,1	20,4	34,9	35,1	33,9	33,0	32,8	186 716
Personer innvandret i 2004	45,1	22,8	19,1	18,6	19,4	56,2	38,2	33,5	31,8	31,5	21 241
Personer innvandret i 2004, med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	44,7	25,0	21,5	22,0	23,4	57,6	43,7	39,6	38,4	38,3	12 492

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

6.5. Permanent lavinntekt

Når en følger de samme individene over flere år, kan en se i hvor stor grad det er de samme personene som har inntekter under lavinntektsgrensen hvert år. Tabell 6.3 viser at i hele befolkningen, det vil si alle de ca. 4,3 millioner personene som var bosatt i landet i alle årene mellom 2004 og 2008, opplevde det store flertallet av befolkningen aldri å ha inntekter under lavinntektsgrensen i noen av årene. Dette var tilfelle for 79 prosent av befolkningen basert på en lavinntektsgrense på under 60 prosent av medianen, og hele 86 prosent basert på en lavinntektsgrense mindre enn 50 prosent av medianen. På den annen side var det svært få som lå under lavinntektsgrensene kontinuerlig i alle de fem årene, henholdsvis 3,2 prosent (under 60 prosent av medianen) og 1,1 prosent (under 50 prosent av medianen). Innen de ulike lavinntektsgruppene er det imidlertid relativt mange som opplevde – i alle fall minst ett av årene - å ha inntekter under lavinntektsgrensen. Innslaget av permanent lave inntekter er også relativt høyt innen flere av lavinntektsgruppene.

Av de ulike gruppene vi ser på er det trolig de som var alderspensjonister og uførepensjonister i 2004, som har de mest stabile inntektsforholdene i påfølgende år. Dette gjenspeiler seg også ved at det er innen disse gruppene det er færrest som noen gang opplever å ha inntekter under de årlige lavinntektsgrensene. Det er likevel en relativt høy andel alderspensjonister som har permanent lave inntekter, der vil si at de har inntekter under lavinntektsgrensen alle årene mellom 2004 og 2008. Dette gjelder først og fremst når lavinntektsgrensen er basert på 60 prosent av medianinntekten, og skyldes for en stor del at mange minstepensjonister fremdeles vil ha inntekter betydelig lavere enn denne lavinntektsgrensen.

Det er likevel blant innvandrerne at forekomsten av permanent lav husholdningsinntekt er høyest. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. har for eksempel mer enn fire ganger større sannsynlighet for å befinne seg under lavinntektsgrensen i alle årene mellom 2004 og 2008, sammenlignet med befolkningen i alt.

Blant de gruppene med minst sannsynlighet for å ha permanent lave inntekter i denne perioden, finner vi de som i 2004 enten tilhørte en enslig forsørger husholdning, var langtidssyk eller var uførepensjonist.

Tabell 6.3. Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008. Antall ganger under lavinntektsgrensen. Prosent

	Under 50 % av medianinntekten						Under 60 % av medianinntekten						Antall personer
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
	ganger	gang	ganger	ganger	ganger	ganger	ganger	gang	ganger	ganger	ganger	ganger	
Alle personer	85,9	6,4	3,2	2,1	1,3	1,1	78,5	7,9	4,6	3,3	2,5	3,2	4 312 827
Status i 2004													
Alderspensjonister	89,8	3,8	1,4	1,2	1,4	2,5	74,3	5,0	2,8	2,6	3,1	12,2	426 710
Uførepensjonister	93,7	3,1	1,2	0,7	0,6	0,7	83,1	5,7	3,1	2,3	2,2	3,6	267 643
Enslig under 35 år (eksklusive studenter)	72,7	11,5	6,5	4,1	2,7	2,5	64,7	12,3	7,9	5,8	4,6	4,7	164 565
Personer i enslig forsørgerhusholdning	77,5	11,8	5,6	2,9	1,4	0,9	62,7	14,8	9,2	6,3	4,0	3,0	269 103
Personer i enslig forsørgerhusholdning med overgangsstønad	74,4	14,3	6,4	3,1	1,4	0,4	52,3	18,7	11,8	8,9	5,2	3,1	61 386
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp	60,1	16,2	9,9	6,4	4,3	3,0	40,8	16,1	12,8	10,8	9,7	9,8	241 640
Langtidssyk	82,2	8,7	4,2	2,5	1,4	0,9	69,6	10,9	7,1	5,2	3,9	3,2	93 964
Langtidsledig	69,4	13,0	7,2	4,9	3,3	2,3	56,8	14,4	9,7	7,6	5,9	5,7	58 617
Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre	66,6	12,3	7,8	5,5	3,9	3,9	54,2	11,7	9,0	7,8	7,3	9,9	323 084
Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	57,9	14,6	9,9	7,3	5,3	5,0	43,2	13,0	10,9	10,0	9,8	13,1	186 716
Personer innvandret i 2004	42,7	24,2	13,6	8,9	5,9	4,7	31,3	19,2	13,8	11,5	11,0	13,2	21 241
Personer innvandret i 2004, med landbakgrunn fra Afrika, Asia etc.	39,9	22,8	15,0	10,2	6,9	5,1	27,0	16,0	14,5	13,4	13,4	15,8	12 492

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

6.6. Varighet

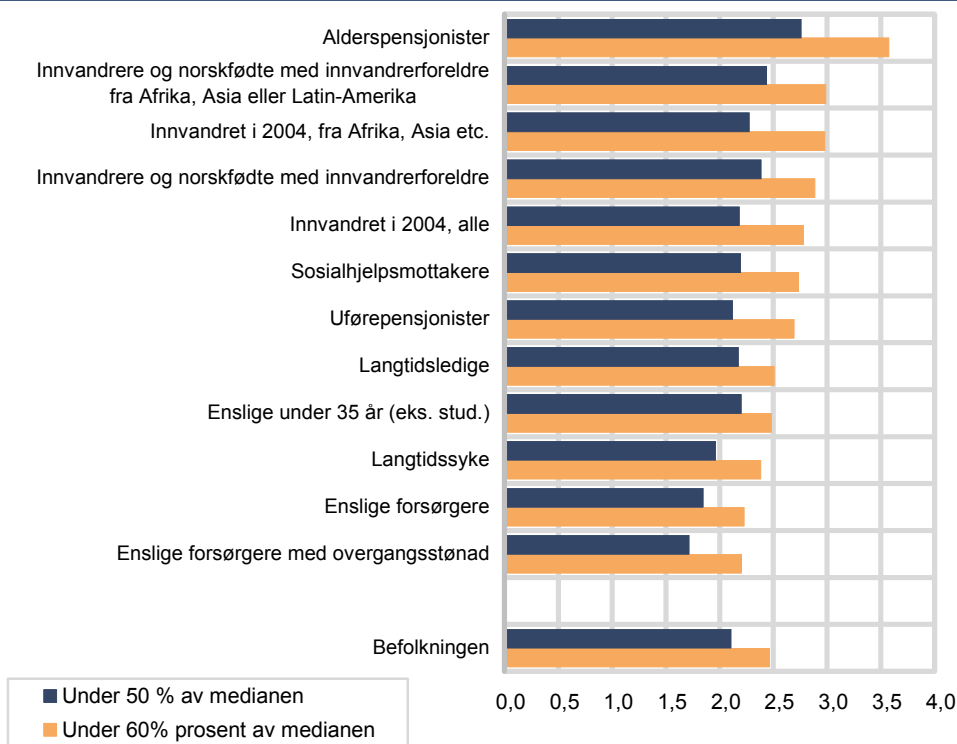
Vi ser avslutningsvis på hvor mange år i gjennomsnitt personene i de ulike gruppene befinner seg i lavinntektsgruppen mellom 2004 og 2008. Dette vil igjen si oss noe om hvilke grupper som raskt kommer ut av en periode med lave inntekter, og hvilke grupper som har klart mindre muligheter for å forbedre sin økonomiske situasjon.

Figur 6.6 viser at for alle personer som minst en gang hadde inntekter lavere enn 60 prosent av medianinntekten i samfunnet i de fem årene mellom 2004-2008, varte oppholdet i lavinntektsgruppen i gjennomsnitt 2,5 år. Oppholdet i lavinntektsgruppen var noe kortere ved bruk av en lavinntektsgrense basert på 50 prosent av medianinntekten - 2,1 år.

Det er igjen klare forskjeller mellom gruppene. Ikke uventet er det de som var alderspensjonister i 2004 som har minst mobilitet ut av lavinntektsgruppen. I denne gruppen var det gjennomsnittlig oppholdet i lavinntektsgruppen 3,6 år, når en trekker lavinntektsgrensen ved 60 prosent av medianinntekten. I forhold til andre grupper vil alderspensjonistene ha små muligheter til å påvirke sine egne inntekter, siden både inntektsutviklingen (pensjon) og husholdningssammensetningen er relativt stabil over tid. Det vil i tillegg være mange minstepensjonister i denne gruppen, og på tross av opptrappingen av minstepensjonen de siste årene ligger nivået fremdeles klart under EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianinntekten.

Også andre grupper er kjennetegnet av at oppholdet i lavinntektsgruppen gjerne blir langvarig. Dette gjelder for eksempel for innvandrere. De av innvandrerne og norskfødte med innvandrereforeldre med bakgrunn fra land i Afrika, Asia, Latin-Amerika samt Tyrkia hadde for eksempel en gjennomsnittlig varighet i lavinntektsgruppen på 3 år, for årene 2004-2008. Dette var også tilfelle for de som kom som innvandrere i løpet av 2004.

Figur 6.6. Gjennomsnittlig antall år i lavinntektsgruppen for de som var under lavinntekstgrensen minst ett år. 2004 - 2008. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdinger.

De som bodde i en sosialhjelpshusholdning i 2004 hadde også større sannsynlighet for å tilbringe lengre tid i lavinntektsgruppen, enn gjennomsnittet for alle. Den gjennomsnittlige varigheten i lavinntektsgruppen for disse var på 2,7 år (EU-60 %). Også uførepensjonister og de som var langtidsledige i 2004, har en noe større sannsynlighet for å ha et lengre opphold i lavinntektsgruppen enn gjennomsnittet i befolkningen.

De gruppene som framstår som mest mobile, i betydningen av at de har et relativt kortvarig opphold i lavinntektsgruppen, er først og fremst de som var i en enslig forsørgerhusholdning i 2004. Det går fram av figur 6.6 at både de med og uten overgangsstønad hadde en gjennomsnittlig varighet i lavinntektsgruppen på kun 2,2 år mellom 2004 og 2008. Også de som var langtidssyke i 2004 ser ut til å ha et kortere opphold i lavinntektsgruppen enn det som er tilfelle i befolkningen generelt.

7. Levekårsmobilitet i ulike grupper

Tor Morten Normann

Hovedpunkter i dette kapitlet er:

- *Blant dem som stabilt tilhører en gruppe med lav inntekt, er det også stor stabilitet i levekårene ellers*
- *Enslige forsørgere har fått det noe lettere økonomisk fra 2007 til 2009*
- *Yrkesaktiviteten har økt for barnefamilier med lav inntekt og enslige forsørgere*
- *Flere aleneboende blir eiere av egen bolig*
- *Unge aleneboende har forbedret sin økonomiske situasjon*
- *Pensjonister har få økonomiske problemer over tid*
- *Uføre bedrer funksjonsevnen over tid*

I dette kapitlet skal vi utnytte at Levekårsundersøkelsen EU-SILC er en panelundersøkelse. Det vil si at vi følger de samme personene over flere år, og at vi hvert år måler de samme tingene. Når vi gjør det, har vi også muligheten til å studere endringer på individnivå, og det gir oss flere muligheter enn å studere tverrsnitt, eller øyeblikksbilder, som ofte er det vanlige i levekårsundersøkelser.¹⁵

Her skal vi konsentrere oss om de ulike gruppene vi ser på i denne rapporten, og studere endringer i enkelte levekårsvariabler på gruppenivå. Det vi gjør er da å ta utgangspunkt i personenes tilhørighet til en gruppe i 2007 og så er vi på dem som tilhører samme gruppe to år etterpå i 2009, altså de som har en stabil gruppetilhørighet. For disse ser vi på en rekke levekårsindikatorer på begge tidspunkter for å se om det har skjedd noen endring, og om denne endringen eventuelt skiller seg fra den vi finner for befolkningen totalt. Dette presenteres i tabeller. Vi skal også si litt om bevegelser mellom grupper i løpet av denne perioden – noen grupper er mer stabile enn andre. Vi skal også kaste et blikk på dem som tilhørte en gitt gruppe i 2007, uten betingelse om å tilhøre den samme gruppen i 2009 for å se om vi eventuelt finner andre endringer her. Tall for disse finnes i vedleggstabell E1-E5. I og med at det er mange indikatorer for mange grupper, kan vi ikke gå i detalj for hver enkelt indikator. Alle indikatorer er laget med person som enhet. Det betyr at når gruppen er definert på grunnlag av for eksempel husholdningstype, så vil resultatet gjelde for personer som tilhører den typen husholdning.

7.1. Barnefamilier

Par med barn i alderen 0-17 år er en relativt stabil husholdningstype. Åtte av ti personer som tilhørte denne husholdningstypen i 2007 befant seg i denne gruppen også i 2009. Noen ganske få endret status til å bli enslige forsørgere (4 prosent), mens 17 prosent gikk over til å tilhøre andre husholdningstyper.¹⁶ Barnefamilier med lav inntekt er definert som par med barn som tilhører enten laveste tidel (1. desil) eller laveste femtedel (1. kvintil) av inntektsfordelingen blant par med barn. I disse gruppene er det større mobilitet i løpet av to år.

Ser vi på den laveste tidelen først, så finner vi at drøyt fire av ti personer som bodde i en slik husholdning i 2007 også gjør det i 2009. Noen har forbedret sin relative inntekt slik at de nå tilhører laveste femtedel, men ikke laveste tidel. Dette gjelder 15 prosent av dem som tilhørte laveste tidel i 2007. Knappe en av ti har endret status til enslig forsørger i løpet av perioden, mens hele tre av fire fremdeles

¹⁵ Panelundersøkelser har dessuten den fordel at det er lettere å etablere årsak - virkning sammenhenger siden vi kan studere årsaksvariabler på ett tidspunkt og utfallsvariabler på et annet. Det skal vi imidlertid ikke gå inn på i dette kapitlet.

¹⁶ Den vanligste husholdningstypen blant disse er par med barn på 18 år eller mer, altså er husholdningen i og for seg stabil, men barna har blitt for gamle til å bli definerte som barn i denne sammenhengen. I noen tilfeller har også barna flyttet slik at husholdningen har blitt par uten barn.

bor i en husholdning som består av par med barn, men da altså ikke nødvendigvis med lav inntekt. Mobiliteten bort fra denne gruppen skyldes altså i all hovedsak en forbedret inntekt i forhold til barnefamilier totalt.

Mye av de samme trekkene gjelder for dem som er i laveste femtedel. Om lag halvparten av personene som bodde i en slik husholdning i 2007 gjør det også i 2009. De aller fleste, åtte av ti, bor fremdeles også i en husholdning bestående av par med barn, men da altså ikke nødvendigvis med lav inntekt. Noen få har endret status til enslig forsørger (6 prosent), mens drøyt en av åtte har endret til en husholdning uten barn. Også i denne gruppen skyldes derfor mesteparten av mobiliteten en relativ forbedring av inntekt.

Drøyt sju av ti som var enslige forsørgere i 2007 var det også i 2009. En del har etablert en større husholdning, og inngår i par med barn i 2009. Det gjelder 14 prosent. Noen av disse er i barnefamilier med lav inntekt, i alt 8 prosent av de enslige forsørgerne i 2007 tilhører femtedelen av barnefamilier med lavest inntekt i 2009. Det betyr at relativt mange av de enslige forsørgerne som går over til å tilhøre par med barn ender opp med å tilhøre en barnefamilie med lav inntekt. Noen endrer også status til en husholdningstype uten barn, det gjelder 14 prosent.

Boforhold og boutgifter

Blant dem som er stabile i ulike grupper av barnefamilier er det i utgangspunktet forskjeller i boforhold og boligøkonomi, slik at en eventuell endring i løpet av to år skjer og må tolkes ut fra nokså ulike utgangspunkt (se tabell 7.1). Dette gjelder først for andelen eiere. Blant alle (personer som var 16 år eller eldre i 2007) har andelen eiere holdt seg stabil på drøyt åtte av ti. Blant alle personer i par med barn er også andelen eiere høy i utgangspunktet, over ni av ti, og den endrer seg lite. I de andre gruppene er andelen eiere i utgangspunktet noe lavere, og bare noen ganske få har blitt eiere fra 2007 til 2009. Det kan selvfølgelig være et innslag av preferanse, men det kan også tolkes som om lave inntekter gjøre det vanskelig å etablere seg på boligmarkedet.

Når vi kaster et blikk på dem som tilhørte respektive grupper i 2007, uten å ta hensyn til å om de tilhører samme gruppe i 2009 eller ikke, finner vi et par interessante trekk. Blant dem som var enslige forsørgere i 2007 finner vi en merkbar økning i andelen eiere fra 67 prosent i 2007 til 74 prosent i 2009. Det er en statistisk sikker endring.¹⁷ Tar vi utgangspunkt i dem som tilhørte par med barn i 2007, men ikke nødvendigvis i 2009, er resultatet motsatt. Her faller eierandelen fra 92 til 89 prosent.

I befolkningen totalt og blant alle par med barn har heller ikke romsligheten endret seg nevneverdig. Blant barnefamilier med lav inntekt er det heller ikke store endringer, noen færre bor trangt og noen flere bor romslig. Endringer her kan enten skyldes at husholdningen disponerer færre eller flere rom, eller at husholdningen består av færre eller flere personer. Den gruppen som ser ut til å bo merkbart romsligere i 2009 sammenlignet med 2007 er de enslige forsørgerne. Færre bor trangt, fra 7 til 3 prosent, og flere bor romslig, fra 18 til 22 prosent. I så måte har altså disse personene fått noe bedre boforhold, men siden gruppen er liten er endringene usikre. Støyplagene har ikke blitt mindre for enslige forsørgere. Det har derimot blitt mindre plagsomt for barnefamilier med lav inntekt, mens det er stabilt for enslige forsørgere og alle par med barn.

Høy boutgiftsbelastning betyr at personen bor i en husholdning der 25 prosent eller mer av inntekt etter skatt går med til å betale for husleie, renter og avdrag. Den totale andelen som har slik høy belastning holder seg uendret på 20 prosent fra 2007 til 2009, og også for de fleste grupper av barnefamilier er dette stabilt. Blant

¹⁷ For å teste om en endring er statistisk sikre, har vi i dette kapitlet brukt McNemars test for statistisk signifikans. Endringer som gir et signifikansnivå på 0.95 eller bedre er angitt som statistisk sikre.

dem som tilhører barnefamilier med lavest inntekt er det en økning i andelen med høy boutgiftsbelastning, men endringen er usikker. Det kan altså se ut til at gruppen objektivt sett får en mer anstrengende boligøkonomi. Men ser vi på den subjektive opplevelsen, i hvilken grad man opplever boutgiftene som tyngende, gjenspeiler ikke den en objektiv forverring blant barnefamilier med lavest inntekt. Opplevelsen skiller seg altså fra tendensen i det objektive forholdet. Noe av dette kan skyldes et relativt høyt innslag av studenter i denne gruppen, og studielån er ikke regnet inn som en del av inntekten. Studenter er også de som oftest mottar overføringer fra andre husholdninger, hvilket heller ikke regnes med i inntekten. Blant alle par med barn ser det derimot ut til å være en liten, men usikker, økning i andelen som anser som mer tyngende fra 2007 til 2009, selv om den objektive boutgiftsbelastningen ikke har endret seg. Det kan være at økte renter i denne perioden påvirker oppfatningen selv om det ikke er nok til å påvirke den objektive belastningen.

Om vi igjen ser litt på grupper ut fra tilhørighet kun i 2007, og ikke tar hensyn til om de tilhører gruppen igjen i 2009, så gir også det et inntrykk av stor stabilitet i både objektiv boutgiftsbelastning og subjektiv opplevelse av økonomien. Eneste unntak er de som var enslige forsørgere i 2007, der andelen med høy boutgiftsbelastning er nesten halvert fra 31 til 16 prosent. Selv om gruppen er liten og endringen usikker, tyder det på at de som var enslige forsørgere i 2007, men ikke i 2009, har fått bedret boligøkonomi.

Tabell 7.1. Boforhold og boutgifter for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Bor i husholdning som eier boligen					
2007	62	63	70	92	82
2009	65	66	73	93	81
Bor trangt					
2007	7	48	40	12	8
2009	3	47	38	12	7
Bor svært romslig					
2007	18	6	4	18	32
2009	22	5	9	20	33
Bor i bolig som er utsatt for støy					
2007	17	15	10	9	12
2009	16	9	6	9	12
Høy boutgiftsbelastning					
2007	37	21	23	15	20
2009	36	27	21	15	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende					
2007	20	8	5	3	4
2009	20	6	4	7	5
Antall personer	93	45	104	950	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Når vi ser på ulike økonomiske vansker kan vi slå fast at dette er forhold som knapt endrer seg, verken til det bedre eller verre, i befolkningen totalt og blant alle par med barn (se tabell 7.2).

Personer som tilhører barnefamilier med lav inntekt har noe sjeldnere problemer med husleie i 2009 enn de hadde i 2007, mens problemer med å betale boliglån er omtrent på samme nivå. For enslige forsørgere er trenden motsatt. 16 prosent av de enslige forsørgerne hadde problemer med husleien både i 2007 og 2009, mens andelen som hadde problemer med boliglån falt fra 12 til 5 prosent, og dette er en sikker endring. Dette var dessuten i en periode med økende rentenivå, så dette tyder på en bedret situasjon for eierne blant enslige forsørgere.

Utgifter til elektrisitet og kommunale avgifter svinger i løpet av året på grunn av varierende kraftpriser og varierende forbruk. Dette kan være en medvirkende årsak til at så mange som en av fire enslige forsørgere hadde problemer med å betale regninger minst en gang i løpet av året både i 2007 og 2009. Også blant barnefamilier med lav inntekt er det relativt mange som har problemer med disse regningene, og tendensen er at det øker noe.

Hvorvidt man bor i en husholdning som kan greie en uforutsett regning på 10 000 kroner eller ikke, sier noe om husholdningens sparing, om likviditet og romslighet i økonomien. Spørsmålet forutsetter at man greier den uforutsette utgiften uten å måtte motta hjelp eller oppta ekstra lån. Basert på denne indikatoren ser det ut til at enslige forsørgere og femtedelen av barnefamilier med lav inntekt har en noe bedret situasjon i 2009 sammenlignet med 2007. Det er bare for barnefamilier med lav inntekt denne endringen er sikker. Likevel er det 53 prosent av de enslige forsørgerne og 37 prosent blant femtedelen med lavest inntekt som ikke kan greie en slik utgift.

Det å ha råd til ulike goder handler delvis om prioritering, men også mye om romslighet i økonomien, og endringene vi finner i alle grupper av barnefamilier er for små til å være statistisk sikre. De aller fleste har råd til PC, også i de gruppene vi ser på her. Blant barnefamilier med lav inntekt var det noen få (2 prosent) som ikke hadde råd til dette i 2007, mens knapt noen sier at de ikke har råd i 2009. Vi kan anta at både økende behov og en relativt gunstig prisutvikling for PC'er forklarer mye av denne utviklingen. En av ti enslige forsørgere hadde ikke råd i 2007, men også her har situasjonen bedret seg slik at kun 4 prosent ikke har råd i 2009. Det er likevel noe høyere enn i befolkningen totalt.

Tabell 7.2. Økonomiske vansker for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Problemer med å betale husleie					
2007	16	7	6	1	3
2009	16	2	2	2	3
Problemer med å betale boliglån					
2007	12	7	7	3	2
2009	5	7	5	3	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter					
2007	24	17	13	5	5
2009	26	18	15	7	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes					
2007	24	15	11	3	5
2009	25	15	8	4	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner					
2007	61	49	45	18	21
2009	53	48	37	18	21
Ikke råd til å ha PC					
2007	10	2	2	1	2
2009	4	0	0	0	1
Ikke råd til å ha bil					
2007	18	6	3	1	5
2009	20	10	5	1	5
Ikke råd til en ukes ferie					
2007	27	16	11	3	5
2009	30	30	18	4	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag					
2007	9	1	1	1	2
2009	6	1	1	1	2
Antall personer	93	45	104	950	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Privatbil er et betydelig dyrere gode enn PC, og andelene som ikke har råd til bil er da også høyere. Her er dessuten utviklingen motsatt av for PC – blant barnefamilier

med lav inntekt og enslige forsørgere øker andelen som ikke har råd til bil fra 2007 til 2009. Det samme gjelder når vi ser på andeler som ikke har råd til en ukes ferie utenfor hjemmet. Nesten tre av ti enslige forsørgere hadde ikke råd til dette i 2007, og når vi spør de samme personene igjen i 2009 er andelen noe høyere. Blant barnefamilier med lav inntekt er tendensen til forverring enda sterkere, her er det stadig færre som har råd til en ukes ferie.

Muligheten til å spise kjøtt eller fisk til middag minst annen hver dag er et mer grunnleggende gode for de fleste, og andelene som ikke har råd til dette er da også lavere. Svært få barnefamilier har ikke råd til dette, og situasjonen endrer seg ikke over tid. Blant enslige forsørgere var det 9 prosent som ikke hadde råd til dette i 2007, men situasjonen bedrer seg noe fram til 2009 hvor 6 prosent av de samme ikke har råd til kjøtt- eller fiskemiddag minst annen hver dag.

For økonomiske vansker er det svært lite forskjell mellom dem som stabilt tilhører de ulike gruppene av barnefamilier og de gruppene som er identifisert kun på grunnlag av tilhørighet i 2007.

Helseforhold

Levekårsundersøkelsen EU-SILC er ikke en helseundersøkelse, så vi har nokså begrensede indikatorer for helseforhold. Vi skal her se på andeler som vurderer sin egen helse som enten svært god eller god, eller svært dårlig eller dårlig. I tillegg har vi et mål på nedsatt funksjonsevne, og til sist skal vi se på andeler som ikke har råd til å gå til tannlege. I og for seg ikke et mål på helse, men et mål på om det er økonomiske hindringer for å skaffe seg nødvendige helsetjenester.

Når det gjelder den generelle vurderingen av egen helse observerer vi at det er liten endring i andeler som vurderer sin egen helse som svært dårlig eller dårlig (se tabell 7.3). For befolkningen totalt, personer som tilhører par med barn og enslige forsørgere er det også liten endring i andeler som vurderer sin egen helse som svært god eller god. Blant personer som tilhører barnefamilier med lav inntekt sier færre at de vurderer sin egen helse som svært god eller god i 2009 enn det var i 2007. Selv om usikkerheten er relativt stor, tyder det altså på at disse personene har en mer negativ vurdering av sin egen helse enn de hadde to år tidligere. Nå har disse personene blitt to år eldre, så det kan forklare noe, men de er likevel relativt unge.

Tabell 7.3. Helseforhold for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Enslig forsørgere	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Svært god eller god helse					
2007	71	77	81	86	77
2009	68	69	75	84	76
Svært dårlig eller dårlig helse					
2007	14	12	9	4	8
2009	13	12	9	3	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne					
2007	20	20	21	13	19
2009	27	29	23	10	17
Ikke råd til å gå til tannlege					
2007	23	10	11	4	4
2009	28	11	11	4	5
Antall personer.....	93	45	104	950	3653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Endringer i nedsatt funksjonsevne kan være noe vanskelig å vurdere siden spørsmålene brukt for å måle dette ble noe endret mellom 2007 og 2009. Men, vi kan bruke endringen i befolkningen totalt som en referanse, og der har andelen med nedsatt funksjonsevne blitt redusert med to prosentpoeng. Omtrent samme reduksjon finner vi for personer i som inngår par med barn. Vi kan altså ikke være helt sikre på om dette er en reell endring eller en effekt av endret spørsmålsstilling.

Men; når vi da ser at andelene med nedsatt funksjonsevne går opp for personer i barnefamilier med lav inntekt, og blant enslige forsørgere, tyder dette på en reell forverring av helsesituasjonen, selv om utlaget i seg selv ikke er statistisk sikkert.

Om man har råd til å gå til tannlege eller ikke endrer seg lite for personer i barnefamilier, uavhengig av inntekt. Det kan imidlertid se ut som om enslige forsørgere har fått noe større vansker med å betale for nødvendig tannlegebehandling.

Tilknytning til arbeidslivet

Yrkesaktivitet er den aller viktigste kilden til inntekt for de fleste personer og husholdninger, og vi har indikatorer som sier noe om yrkesaktiviteten i husholdningene som de respektive personene tilhører (se tabell 7.4). For befolkningen totalt, og her ser vi kun på personer som var 16-66 år i 2007, ser vi at det er lite endring. Noen flere bor i en husholdning uten yrkesaktive og det jobbes noe mindre. Dette skyldes stort sett at personene har blitt to år eldre i løpet av observasjonsperioden, slik at en del går ut av arbeidslivet med pensjon.

Også personer som tilhører ulike grupper av barnefamilier har blitt to år eldre i løpet av observasjonsperioden, men bare ytterst få har likevel blitt så gamle at de når pensjonsalder. Blant alle par med barn ser vi da også at yrkesaktiviteten er svært stabil. Vi kan med relativt stor sikkerhet slå fast at yrkesaktiviteten har økt for barnefamilier med lav inntekt. Andelen personer i barnefamilier med lav inntekt og ingen helårs yrkesaktive har falt fra 16 til 6 prosent, for dem med lavest inntekt har den falt fra 19 til 10 prosent. Antall måneder med heltids yrkesaktivitet har også økt. Til tross for den økte yrkesaktiviteten er dette altså personer som fremdeles tilhører barnefamilier i den nedre delen av inntektsfordelingen.

Også blant enslige forsørgere har yrkesaktiviteten økt. Andelen i en husholdning uten helårs yrkesaktive på hel- eller deltid har falt fra 41 til 30 prosent, og antallet måneder med heltids yrkesaktivitet har også økt så mye at det er statistisk sikkert. Det ser altså ut til at enslige forsørgere får en noe sterkere tilknytning til arbeidsmarkedet over tid. Dette kan delvis skyldes at barna også blir eldre, slik at det blir lettere for den voksne å være i arbeid.

Tabell 7.4. Yrkesaktivitet for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
		1. desil	1. kvintil		
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen					
2007	41	19	16	3	14
2009	30	10	6	3	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2007	50	14	13	3	16
2009	38	14	8	3	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2007	6	2	2	0	2
2009	6	0	0	1	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2007	4	6	5	1	2
2009	5	4	2	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen					
2007	40	77	81	96	81
2009	51	82	90	95	77
Antall personer	93	45	104	950	3 653

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC

Når det gjelder yrkesaktivitet er det også slik at når vi tar utgangspunkt i tilhørigheten i 2007, så spiller tilhørigheten i 2009 liten rolle for endringer i aktivitet. Både

for de som fremdeles tilhører gruppene i 2009 og de som ikke gjør det har aktiviteten økt omtrent med samme omfang.

7.2. Aleneboende

Basert på årlige tall fra levekårsundersøkelsen EU-SILC kan vi anslå at drøyt en av fem voksne i Norge bor alene. Relativt mange av disse bor alene over en viss tid, og dette gjør da også at vi har flere observasjoner som gir noe sikrere resultater enn for eksempelvis enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt. Når vi kobler sammen flere årganger av undersøkelsen, og tar utgangspunkt i alle på 16 år eller mer som bodde alene i 2007, finner vi at 85 prosent av disse også bodde alene to år senere. 15 prosent har endret status for husholdningstype, rund 8 prosent som par uten barn, i underkant av 3 prosent som par med barn, mens de resterende fordeler seg på andre husholdningstyper.

Tar vi utgangspunkt i de som var unge aleneboende i 2007, altså i alderen 16-34 år, er det naturlig nok noe større endring. Alle har blitt to år eldre, og dermed havner noen utenfor gruppen selv om de fremdeles er aleneboende. Det gjelder 6 prosent. 34 prosent endrer til en husholdning bestående av flere personer, hvor av relativt mange danner par uten barn. Det gjelder i alt 20 prosent av dem som var unge aleneboende i 2007. En del danner dessuten par med barn (8 prosent), mens andre igjen inngår i andre husholdningstyper (knappe 6 prosent). Men; av dem som var unge aleneboende i 2007, er 60 prosent også unge aleneboende i 2009.

Boforhold og boutgifter

Andelen eiere er i utgangspunktet lav blant unge aleneboende, men noen få (8 prosent) har greid å etablere seg som eiere i løpet av perioden 2007 til 2009 (se tabell 7.5). Blant alle aleneboende er eierandelen i utgangspunktet høyere, og en mindre andel har blitt eiere i løpet av perioden, men likevel er det også her en sikker økning. De stabilt aleneboende har bedret sin boligstandard noe ved at noen færre bor trangt, dette gjelder blant de unge. Andelen som bor svært romslig har endret seg mindre, og endringene i trangboddhet er uansett noe usikre. Blant de unge ser det imidlertid ut til at støyplagene øker. Ser vi på de aleneboende i 2007, uten å ta hensyn til om de fremdeles bodde alene i 2009, er endringene enda større i retning av flere eiere og bedre romslighet. Det betyr at de som flytter sammen med andre i større grad etablerer seg som eiere og får mer romslige boliger enn de stabilt aleneboende.

Tabell 7.5. Boforhold og boutgifter for personer som er aleneboende i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Bor i husholdning som eier boligen			
2007	31	68	82
2009	39	71	81
Bor trangt			
2007	25	7	8
2009	21	6	7
Bor svært romslig			
2007	9	36	32
2009	7	36	33
Bor i bolig som er utsatt for støy			
2007	23	14	12
2009	31	15	12
Høy boutgiftsbelastning			
2007	67	40	20
2009	58	35	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende			
2007	11	6	4
2009	11	5	5
Antall personer	120	564	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Selv om den subjektive opplevelsen av hvor tyngende boutgiftene er ikke endrer seg for de aleneboende, har de likevel en objektivt sett mindre boutgiftsbelastning, spesielt gjelder dette de unge. At vurderingen likevel ikke endrer seg kan ha sammenheng med at det i utgangspunktet ikke er så mange aleneboende som vurderer boutgiftene som svært tyngende. Igjen kan vi dessuten slå fast at bedringen i boutgiftsbelastning gjør seg enda sterkere gjeldende for dem som bodde alene i 2007, men ikke i 2009. Så selv om vi kan si at indikatorer for boforhold og boligøkonomi viser bedring for de stabilt aleneboende fra 2007 til 2009, så har situasjonen bedret seg enda mer for dem som i løpet av disse to årene har flyttet til en større husholdning.

Økonomiske vansker

Når det gjelder problemer med å betale enkelte regninger, er ikke dette fremtrendene blant aleneboende under ett. Det endrer seg også lite blant dem som er stabilt aleneboende (se tabell 7.6). Ser vi bare på de stabilt unge aleneboende, er det imidlertid noe endring å spore, selv om disse er usikre. Færre har hatt problemer med husleien (fra 18 til 13 prosent), mens noe flere har problemer med utgifter til boliglån (fra 1 til 4 prosent). Det at ikke så veldig mange unge aleneboende har problemer med boliglån skyldes selvfølgelig at andelen eiere er lav i denne gruppen. Økningen kan ha en sammenheng med at andelen eiere har økt litt, men kan også skyldes økte renter i perioden fra 2007 til 2009. Det ser ut til at noen færre av de unge aleneboende hadde problemer med regninger til elektrisitet og kommunale avgifter i 2009 (9 prosent) sammenlignet med 2007 (12 prosent). Utviklingen i betalingsproblemer for dem som bodde alene i 2007 ser ut til å utvikle seg uavhengig av om de også bor alene i 2009 eller ikke.

Tabell 7.6. Økonomiske vansker for personer er aleneboende i 2007 OG 2009. Prosent 2007 og 2009

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Problemer med å betale husleie			
2007	18	6	3
2009	13	5	3
Problemer med å betale boliglån			
2007	1	1	2
2009	4	2	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter			
2007	12	6	5
2009	9	5	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes			
2007	19	11	5
2009	16	9	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner			
2007	51	29	21
2009	45	25	21
Ikke råd til å ha PC			
2007	3	3	2
2009	0	3	1
Ikke råd til å ha bil			
2007	31	11	5
2009	21	10	5
Ikke råd til en ukes ferie			
2007	14	8	5
2009	9	9	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag			
2007	12	5	2
2009	8	4	2
Antall personer	120	564	3 653

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC

Basert på en subjektiv vurdering av hvorvidt det er lett eller vanskelig å få endene til å møtes har de aleneboende fått det noe lettere i løpet av de to årene vi ser på. 16 prosent blant de unge svarer at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til

å møtes i 2009, 9 prosent blant alle aleneboende. Tilsvarende svarte 19 og 11 prosent av disse personene det samme i 2007, så endringene er ikke større enn at det er usikkerhet knyttet til dem. Utviklingen i hvor mange som kan greie en uforutsett utgift er også noe usikre, men støtter også opp om utviklingen i hvor vanskelig det er å få endene til å møtes. Både blant de unge aleneboende og blant aleneboende generelt går andelen som ikke kan greie en uforutsett utgift ned. Der tendensene til en noe lettere situasjon for de stabilt aleneboende er noe usikker, er funnene i retning av bedring klare for dem som bodde alene i 2007, men ikke nødvendigvis i 2009. Igjen blir altså situasjonen relativt bedre for dem som flytter til en større husholdning.

Også når det gjelder andeler som ikke har råd til ulike goder, får vi et positivt bilde av utviklingen for de unge aleneboende. For aleneboende generelt er det mer stabilt. Knappt noen unge aleneboende svarte at de ikke hadde råd til PC i 2009, mens i 2007 var det 3 prosent av de samme personene som svarte det. Og selv om det i 2009 fremdeles er så mange som 21 prosent av de unge aleneboende som ikke har råd til privatbil, så er dette en merkbar og sikker nedgang sammenlignet med 2007, hvor andelen var ti prosentpoeng høyere. Også andelene unge aleneboende som ikke har råd til en ukes ferie og som ikke har råd til kjøtt eller fisk minst annen hver dag har gått ned, men dette er usikre funn. For unge som bodde alene i 2007, men ikke nødvendigvis i 2009, er tendensen til bedring klarere.

Samlet sett tyder dermed disse indikatorene på at de unge som er stabilt aleneboende har bedret sin økonomiske situasjon noe fra 2007 til 2009. For alle som er stabilt aleneboende er situasjonen nokså uendret.

Helseforhold

Unge aleneboende har i utgangspunktet bedre helse enn gjennomsnittet i befolkningen dersom vi tar utgangspunkt i rene tverrsnittstall. Når vi her tar utgangspunkt i tall for de som er aleneboende over tid, er dette imidlertid ikke tilfelle i samme grad. Unge stabilt aleneboende vurderer sin egen helse omtrent som befolkningen ellers, og andelen med nedsatt funksjonsevne er bare litt lavere. Aleneboende totalt rapporterer noe dårligere helse enn befolkningen ellers. Men hva med utviklingen?

De unge aleneboende rapporterer noe sjeldnere svært god eller god helse i 2009 sammenlignet med 2007 (se tabell 7.7). På den annen side rapporterer de også noe sjeldnere svært dårlig eller dårlig helse. Slik sett, og dessuten når endringene er usikre, kan vi si at gjennomsnittet for unge aleneboende ikke endrer seg når det gjelder egenvurderingen av helse. Blant alle aleneboende er det en tendens til at færre sier de har svært god eller god helse, og denne endringen er sikker. Like mange rapporterer svært dårlig eller dårlig helse. En viss utvikling i retning av at noen færre rapporterer god helse kan forventes ut fra at disse personene har blitt to år eldre mellom de to måletidspunktene.

Tabell 7.7. Helseforhold for personer er aleneboende i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Svært god eller god helse			
2007	77	73	77
2009	74	67	76
Svært dårlig eller dårlig helse			
2007	9	12	8
2009	5	11	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne			
2007	15	26	19
2009	15	25	17
Ikke råd til å gå til tannlege			
2007	14	6	4
2009	14	6	5
Antall personer	120	564	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Andelen med nedsatt funksjonsevne endrer seg knapt blant verken unge eller alle aleneboende mellom 2007 og 2009. I sum kan vi dermed si at det å bo alene over tid ikke ser ut til å ha særlig effekt på de helseindikatorene vi presenterer her. Det bekreftes også av at utviklingen er omtrent lik når vi ser på dem som bodde alene i 2007, men ikke nødvendigvis gjorde det i 2009.

Det å ikke ha råd til å gå til tannlege er først og fremst et problem blant de unge aleneboende, blant alle aleneboende er det omtrent på nivå med befolkningen ellers. 14 prosent av de unge aleneboende hadde ikke råd til nødvendig tannlegebehandling i 2007. To år etterpå rapporterer like mange dette problemet.

Tilknytning til arbeidslivet

Blant unge aleneboende er det en del studenter, blant alle som var unge aleneboende i 2007 var 27 prosent heltidsstudenter. En må forvente at dette påvirker yrkesaktiviteten noe. Spørsmålet er om den øker når vi følger denne gruppen over tid. Ut fra at de blir to år eldre burde vi forvente en viss økning i yrkesaktiviteten. Blant alle aleneboende stiller det seg litt annerledes. Når det gjelder yrkesaktivitet ser vi kun på personer som var 16-66 år i 2007 (yrkesaktiv alder). I løpet av to år vil dermed andelen pensjonister øke, i likhet med befolkningen ellers når vi avgrensner etter samme alder.

Antagelsen om at yrkesaktiviteten blant unge aleneboende øker ser ut til å holde stikk. Andelen personer som ikke er helårs yrkesaktive synker fra 49 til 37 prosent fra 2007 til 2009, en statistisk sikker nedgang. Samtidig viser noe mer usikre funn at andelen med 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet øker fra 43 til 51 prosent.¹⁸ Det blir noen færre som jobber deler av året, andelen med fra 7-12 måneder heltids yrkesaktivitet går ned fra 12 til 7 prosent.

Blant alle aleneboende er det knapt endringer i yrkesaktiviteten fra 2007 til 2009. Siden de unge aleneboende også inngår i gruppen alle aleneboende, påvirker den økte aktiviteten blant de unge noe, men det faktum at en del også har blitt eldre og nådd pensjonsalder virker i motsatt retning slik at den totale endringen i retning av økt aktivitet blir veldig liten.

Tabell 7.8. Yrkesaktivitet for personer er aleneboende i 2007 og 2009, 16-66 år i 2007. Prosent 2007 og 2009

	Aleneboende		
	Unge (16-34 år)	Alle	Alle
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen			
2007	49	36	14
2009	37	34	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2007	39	37	16
2009	37	36	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2007	5	3	2
2009	5	3	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2007	13	6	2
2009	7	4	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen			
2007	43	54	81
2009	51	57	77
Antall personer	120	564	3 653

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC

¹⁸ I praksis betyr det eksakt 12 måneder yrkesaktivitet siden dette er enpersonhusholdninger.

7.3. Pensjonister

Under betegnelsen pensjonister, ser vi på i alt tre ulike grupper. For det første har vi alderspensjonistene, som er den største gruppen. Den andre gruppen er uførepensjonister, og disse to gruppene er gjensidig utelukkende. Den tredje gruppen er delvis overlappende med begge de to første, og det er minstepensjonister. Vi finner absolutt flest blant alderspensjonistene, rundt tre av fire minstepensjonister er alderspensjonister, de resterende er uførepensjonistene. Innenfor minstepensjonistene har vi også delt opp i aleneboende og ikke aleneboende, men dette fører til at antallet observasjoner i gruppene blir så lite at vi ikke skal legge stor vekt på dette med mindre det er spesielt interessant.

Pensjonistene er en veldig stabil gruppe over tid. Alle som var alderspensjonister i 2007 og ble intervjuet igjen i 2009 er selvfølgelig alderspensjonist da også. Også alle aleneboende minstepensjonister fra 2007 hadde samme status i 2009. Også andre minstepensjonister, de som ikke bor alene, er en veldig stabil gruppe, over ni av ti som tilhørte gruppen i 2007 gjør det også i 2009. Noen ganske få har blitt aleneboende minstepensjonist. Uførepensjonistene er en gruppe som endrer seg litt mer, men det er nesten utelukkende på grunn av alder. Nesten ni av ti som var uførepensjonister i 2007 er det også i 2009, så godt som alle av de resterende har passert grensen for alderspensjon, og dermed skiftet pensjonistgruppe. Denne stabiliteten, at pensjonsstatus er tilnærmet permanent, kan bety noe i forhold til hvordan man tilpasser seg, ikke minst økonomisk.

Boforhold og boutgifter

Sammenlignet med befolkningen ellers flytter pensjonister sjelden til ny bolig. I tverrsnittsanalyser vil derfor endringer i boforhold i disse gruppene derfor stort sett reflektere at gruppene endrer sammensetning – nye pensjonister kommer til og gamle dør ut. Ved bruk av paneldata som her, vil ikke denne utskiftningseffekten slå til. Det er de samme personene vi observerer på begge tidspunkt. Dermed forventer vi egentlig svært lite endring i boforholdene, og for så vidt boutgiftene, selv om disse kan endres mer ut fra for eksempel renteendring og inntektsutvikling (se tabell 7.9).

Tabell 7.9. Boforhold og boutgifter for personer som er pensjonister i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Minstepensjonister			Uførepensjonister	Alderspensjonister	Alle
	Aleneboende	Andre	Alle			
Bor husholdning som eier boligen i						
2007	58	84	76	83	84	82
2009	61	83	76	82	83	81
Bor trangt						
2007	0	0	1	3	0	8
2009	3	0	1	4	0	7
Bor svært romslig						
2007	40	46	44	36	48	32
2009	40	47	45	38	48	33
Bor i bolig som er utsatt for støy						
2007	15	11	12	12	10	12
2009	3	10	8	11	8	12
Høy boutgiftsbelastning						
2007	28	0	8	16	8	20
2009	21	4	9	19	9	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende						
2007	17	4	8	8	3	4
2009	6	4	4	10	2	5
Antall personer	27	79	107	193	603	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

I alle pensjonistgrupper er den mange som eier sin egen bolig, bortsett fra blant aleneboende minstepensjonister. Det er også knapt noen av de stabile pensjonistene som endrer eieform fra 2007 til 2009. I og med at husholdningsstørrelsen også

endrer seg lite i disse gruppene, er det heller ikke endringer i andeler som bor trang eller svært romslig. Dette er grupper som har romslige boliger sammenlignet med mange andre. Ut fra den stabile bosituasjonen er det heller ikke overraskende at andelene som bor i bolig utsatt for støy er nokså uendret. Antydningen til endring går i retning av at pensjonistene, spesielt minstepensjonistene, er noe mindre utsatt for støy i 2009 enn i 2007. Hva dette kan skyldes er usikkert, men det kan være at selve opplevelsen av hvor plagsom støyen er har endret seg.

Pensjonistene er samlet sett en gruppe med relativt små utgifter til husleie og renter og avdrag, og de har sjeldnere høye boutgifter i forhold til inntektene enn det som er vanlig i befolkningen totalt. De høyeste utgiftene blant pensjonister har uførepensjonistene, og det er også her vi finner den høyeste andelen med høy boutgiftsbelastning med mindre vi også ser på den lille gruppen av aleneboende minstepensjonister. Blant uførepensjonistene øker andelen med høy boutgiftsbelastning noe fra 2007 til 2009 (usikker endring), mens det knapt er endring blant alders- og minstepensjonister. Ser vi imidlertid nærmere på minstepensjonistene, er det først og fremst de aleneboende som har høy boutgiftsbelastning, men andelen faller fra 2007 til 2009. Blant andre minstepensjonister er andelen mye lavere, men der er utviklingen motsatt. Men dette er som nevnt veldig små grupper, så funnene er usikre.

Økonomiske vansker

Det første vi kan slå fast er at pensjonister er en gruppe som relativt sjelden opplever betalingsproblemer for de utgiftene vi har kartlagt her (se tabell 7.10). I alle pensjonistgrupper er det få som har problemer med husleie. Uførepensjonistene er den eneste gruppen som opplever dette omtrent i samme grad som befolkningen totalt. Det har heller ikke vært nevneverdig endring fra 2007 til 2009. Boliglån er et enda mindre problem for pensjonistene. Dette henger nok mye sammen med alder og tidspunkt for etablering på boligmarkedet. Problemer med dette forekommer kun blant uførepensjonistene, som da også er den yngste av pensjonistgruppene, der 3 prosent opplevde dette i 2007 mens det var 1 prosent av de samme som opplevde det i 2009. I den grad vi kan spore utvikling i problemer med å betale for elektrisitet og kommunale avgifter, gjelder det også bare blant uførepensjonistene, der noen færre hadde problemer i 2009 (8 prosent) enn i 2007 (11 prosent), ellers er dette problemet stabilt sjelden blant pensjonister, med et visst unntak for de få aleneboende minstepensjonistene vi har i vårt materiale. Endringene for uførepensjonistene er imidlertid også for små til å være sikre.

Som tidligere nevnt trenger ikke følelsen av hvor vanskelig eller lett det er å få endene til å møtes å henge direkte sammen med betalingsproblemer. Pensjonistene har en relativt forutsigbar økonomi med stabile inntekter, om enn relativt lave. Det gjør det lettere å avpasse inntekter og utgifter på lang sikt slik at man unngår akutte problemer, men likevel kan økonomien selvfølgelig oppleves som trang. Igjen er det uførepensjonistene som skiller seg ut blant pensjonistgruppene. Uføre opplever oftere enn befolkningen totalt at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, og det er tegn til at noen flere av de uføre opplever dette i 2009 enn i 2007 (12 mot 9 prosent). For alders- og minstepensjonistene er det stabilt, i tråd med hva vi sa om en stabil økonomi. Blant minstepensjonistene er det de aleneboende som trekker andelen opp slik at den blir på nivå med befolkningen totalt.

Muligheten til å takle uforutsette utgifter er et annet mål på romslighet i økonomien, og her ser vi betydelige forskjeller mellom pensjonistgruppene, og også litt ulik utvikling selv om endringene i gruppene er usikre. Blant alderspensjonistene har andelen som ikke kan greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner gått ned fra 10 prosent i 2007 til 7 prosent i 2009. I befolkningen totalt har det holdt seg stabilt på 21 prosent. Også blant minstepensjonistene har andelen gått noe ned i samme periode, noe som i all hovedsak skyldes at flere aleneboende minstepensjonister kan greie en slik utgift i 2009 sammenlignet med 2007. Blant uførepensjonistene er andelen som ikke greier en slik utgift høyere enn i befolk-

ningen totalt, og motsatt av alders- og minstepensjonister har det blitt flere som ikke greier en slik utgift i 2009 sammenlignet med 2007, fra 29 til 33 prosent.

Tabell 7.10. Økonomiske vansker for personer som er pensjonister i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Minstepensjonister			Uføre- pensjonister	Alders- pensjonister	Alle
	Alene- boende	Andre	Alle			
Problemer med å betale husleie						
2007	2	1	1	4	0	3
2009	0	2	2	3	0	3
Problemer med å betale boliglån						
2007	0	0	0	3	0	2
2009	0	0	0	1	0	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter						
2007	0	1	1	11	1	5
2009	4	2	2	8	1	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes						
2007	12	3	6	9	2	5
2009	12	4	6	12	3	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner						
2007	37	13	21	29	10	21
2009	25	14	18	33	7	21
Ikke råd til å ha PC						
2007	3	3	3	4	1	2
2009	9	4	6	4	1	1
Ikke råd til å ha bil						
2007	2	1	2	6	1	5
2009	7	1	3	6	2	5
Ikke råd til en ukes ferie						
2007	10	7	8	10	3	5
2009	19	3	8	13	3	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag						
2007	8	0	3	6	1	2
2009	6	0	2	5	0	2
Antall personer	27	79	107	193	603	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Blant alderspensjonistene er det ingen endring når det gjelder råd til ulike goder som PC, privatbil, en ukes ferie og kjøtt- eller fiskemiddag. Andelene er også lavere enn i befolkningen totalt. Blant uførepensjonistene er andelene noe høyere, men heller ikke her skjer det særlige endringer fra 2007 til 2009, med mulig unntak for at noen flere sier de ikke har råd til en ukes ferie utenfor hjemmet. Blant minstepensjonistene spriker resultatene noe mer, og siden dette er en svært liten gruppe skal vi være forsiktige med å trekke slutninger ut fra dette. Tendensen er imidlertid at de aleneboende har fått det noe verre når det gjelder ulike goder (PC, bil og ferie), blant dem som bor sammen med andre er det noen færre som ikke har råd til ferie, ellers holder det seg stabilt.

Hovedbildet av pensjonistenes økonomiske vansker blir at alderspensjonistene stort sett opplever få problemer, og at det holder seg stabilt. Minstepensjonistene opplever problemer noe oftere, men også her er det ganske stabilt, men de få aleneboende vi har i vårt materiale ser ut til å ha fått det noe verre. For denne gruppen vil man imidlertid trenge mer nøyaktige data for å si noe sikkert. Uførepensjonistene er også mer utsatt for problemer enn alderspensjonistene. Blant uføre er det tendenser til at opplevelsen av romslighet og muligheten til å takle uforutsette utgifter har blitt verre, men for de mer objektivt målbare forholdene finner vi ikke en slik endring.

Helseforhold

Også pensjonistene har blitt to år eldre fra 2007 til 2009, og tar vi en relativt høy gjennomsnittsalder i betraktning, kan vi forvente at helsen svekkes noe i løpet av

de to årene. Da er det faktisk litt overraskende at andelene som rapporterer svært god eller god helse går opp i alle pensjonistgrupper (se tabell 7.11). Riktignok er endringen svært liten og usikker, men det at tendensen er lik i alle pensjonistgrupper er interessant. Går vi til den andre enden av skalaen og ser på andeler som rapporterer svært dårlig eller dårlig helse, finner vi imidlertid mer den forventede endringen. Andelen som rapporterer dette går noe opp, mest blant minstepensjonistene, minst blant uførepensjonistene. Blant minstepensjonistene er det dessuten færre aleneboende med dårlig helse i 2009 sammenlignet med 2007, men som tidligere nevnt er dette en liten gruppe som vi skal være forsiktige med å trekke konklusjoner for. Det er kun for alderspensjonistene at økningen i andel med dårlig helse er sikker, der ser vi en økning fra 10 til 13 prosent.

Som tidligere nevnt ble målemetoden for nedsatt funksjonsevne noe endret i 2008, og dette kan være noe av forklaringen på at andelen i befolkningen synker fra 19 til 17 prosent fra 2007 til 2009. Omtrent samme reduksjon finner vi blant minstepensjonistene, mens blant alderspensjonistene er andelen stabil. Blant uførepensjonister er det imidlertid en ganske kraftig reduksjon i andelen med nedsatt funksjonsevne, den er statistisk sikker, og kan ikke forklares kun med endring i spørsmålsutforming. Det ser dermed ut til at uførepensjonistene har bedre funksjonsevne i 2009 enn i 2007 – altså at funksjonsevnen bedres med tiden. Dette kan ha noe med en lettere hverdag utenfor arbeidslivet å gjøre, samtidig som det kan ligge en grad av tilpasning mellom gjøremål og helse inne i vurderingen.

Flere av minstepensjonistene rapporterer at de ikke har råd til å gå til tannlegen i 2009 sammenlignet med to år tidligere. Likevel er ikke andelen høyere enn i befolkningen totalt. Samme tendens ser vi blant uførepensjonistene, men her er andelen som ikke har råd høyere enn i befolkningen totalt. Svært få alderspensjonister svarer at de ikke har råd til nødvendig tannlegebehandling, og dette gjelder både i 2007 og 2009.

Tabell 7.11. Helseforhold for personer som er pensjonister i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Minstepensjonister					Alle
	Aleneboende	Andre	Alle pensjonister	Uførepensjonister	Alderspensjonister	
Svært god eller god helse						
2007	55	41	45	32	64	77
2009	58	42	47	33	65	76
Svært dårlig eller dårlig helse						
2007	22	24	24	33	10	8
2009	18	33	28	34	13	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne						
2007	54	50	51	71	30	19
2009	51	44	47	55	30	17
Ikke råd til å gå til tannlege						
2007	3	2	3	8	1	4
2009	6	6	6	10	1	5
Antall personer	27	79	107	193	603	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

7.4. Langtidssyke

Langtidssyke er definert som personer som mottok attførings- eller rehabiliteringsstønad i løpet av inntektsåret. Fra 1. mars 2010 ble disse stønadene lagt inn under arbeidsavklaringspenger. I likhet med attføring og rehabilitering er arbeidsavklaringspenger ment å være en midlertidig stønad. Rehabiliteringspenger ble gitt for ett år, men med mulighet for forlengelse, attføring var en midlertidig ytelse til gjennomføring av tiltak for personer som av helsemessige årsaker hadde fått inntektsevnen redusert.

Gitt at gruppen er definert ut fra mottak av midlertidige ytelser, er det ikke overraskende at under halvparten av dem som var langtidssyke i 2007 også er det i 2009 (46 prosent). Andelen ”stabile” langtidssyke er høyest blant de yngste (16-44

år i 2007). 49 prosent av dem som tilhørte denne gruppen i 2007 gjør det også i 2009. I tillegg har jo disse blitt to år eldre, så 5 prosent tilhører gruppen eldre langtidssyke (45-66 år) i 2009. Det betyr altså at over halvparten (54 prosent) av de unge langtidssyke i 2007 også er langtidssyke i 2009. Noen av dem som var unge langtidssyke har dessuten gått over på en mer permanent ordning og fått uførepensjon. Dette gjelder 4 prosent. De resterende 42 prosentene som verken er uføre eller langtidssyke i 2009 har vi ikke kartlagt.

Av de langtidssyke i alderen 45-66 år i 2007, finner vi igjen 31 prosent som langtidssyke også i 2009. Noen få har passert vanlig pensjonsalder og blitt mottakere av alderspensjon (2 prosent), mens en god del flere har gått over til å bli uførepensjonister (27 prosent). Når vi blant de unge sto igjen med en "rest" på 42 prosent som vi ikke har kartlagt, gjelder det altså 40 prosent blant de eldre. Det er også verdt å nevne at 7 prosent av dem som var eldre langtidssyke i 2007 er minstepensjonister i 2009 (enten som uføre- eller alderspensjonister).

I og med at langtidssyke i utgangspunktet er en liten gruppe, og at så vidt få er langtidssyke over tid, blir tallgrunnlaget for denne gruppen svært lite. Vi har derfor ikke mulighet til å dele opp etter alder i analysen. Selv uten en slik oppdeling er det kun drøye 60 observasjoner, så alle resultater må tolkes med forsiktighet siden dette generelt gir lite grunnlag for å si at endringer fra 2007 til 2009 er statistisk sikre.

Boforhold og boutgifter

Eierforhold endrer seg ikke for dem som er langtidssyke over tid (se tabell 7.12). Andelen eiere holder seg på 57 prosent, noe som er betydelig lavere enn blant befolkningen totalt. Noen flere langtidssyke bor trangt, men på den annen side er det også flere som bor svært romslig. Dette kan tyde på økende spredning i boligstandard over tid blant de langtidssyke. Andelen som er utsatt for støy endrer seg ikke, og holder seg godt over hva vi finner i befolkningen totalt også over tid.

Tabell 7.12. Boforhold og boutgifter for personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Langtidssyke	Alle
Bor i husholdning som eier boligen		
2007	57	82
2009	57	81
Bor trangt		
2007	13	8
2009	16	7
Bor svært romslig		
2007	18	32
2009	23	33
Bor i bolig som er utsatt for støy		
2007	27	12
2009	26	12
Høy boutgiftsbelastning		
2007	38	20
2009	46	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende		
2007	15	4
2009	15	5
Antall personer	63	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Objektivt sett kan det se ut som om langtidssyke får noe forverret boligøkonomi når de er langtidssyke over tid, selv om dette er usikkert. Dette ser vi ved å sammenligne boutgifter og disponibel inntekt. I 2007 måtte 38 prosent av de langtidssyke bruke 25 prosent eller mer av den disponible inntekten til husleie, renter og avdrag. I 2009 hadde 46 prosent av de samme høy boutgiftsbelastning målt på denne måten. I befolkningen totalt holder denne andelen seg stabil. Den objektivt målte forverringen gjenspeiles imidlertid ikke i den subjektive opplevelsen av hvor tyngende boutgiftene er. I alt 15 prosent av de stabilt langtidssyke opplever boutgiftene som svært tyngende både i 2007 og 2009. Disse to forholdene, den objek-

tive belastningen og den opplevde byrden holder seg helt uendret for de som var langtidssyke i 2007, men ikke nødvendigvis i 2009.

Økonomiske vansker

Det kan se ut som om de som er langtidssyke over tid får noe mer problemer med å betale nødvendige regninger etter hvert (se tabell 7.13). Andelen som har problemer med husleien er i utgangspunktet høy sammenlignet med befolkningen totalt, og den holder seg stabil. Andelen langtidssyke som har problemer med å betale boliglån er ikke høy i 2007, kun en prosent, men i 2009 har 6 prosent av de samme problemer med boliglån. Det er også en del langtidssyke som sliter med regninger til elektrisitet og kommunale avgifter, andelen øker fra 12 prosent i 2007 til 17 prosent i 2009 for de stabilt langtidssyke. Men nærmest som en paradoksal motsetning til dette, reduseres andelen langtidssyke som sier at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes fra 30 prosent i 2007 til 19 prosent i 2009. Vi har ikke noen forklaring på denne motsetningen, og skal også være forsiktige med å legge for mye i det når usikkerheten er så stor. Denne utviklingen i opplevelsen av hvor vanskelig det er å få endene til å møtes, står også litt i motsetningen til at flere langtidssyke får problemer med å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner. Andelen øker fra 48 til 54 prosent.

Utviklingen i det å ha råd til ulike goder stemmer imidlertid bedre overens med utviklingen i den subjektive opplevelsen. Rett nok er det en liten økning blant de langtidssyke når det gjelder det å ikke ha råd til PC, men ellers, for bil, en ukes ferie og kjøtt- eller fiskemiddag, ser det ut til at flere langtidssyke har fått råd til dette i 2009 enn det var i 2007.

Tabell 7.13. Økonomiske vansker for personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Langtidssyke	Alle
Problemer med å betale husleie		
2007	17	3
2009	16	3
Problemer med å betale boliglån		
2007	1	2
2009	6	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter		
2007	12	5
2009	17	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes		
2007	30	5
2009	19	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner		
2007	48	21
2009	54	21
Ikke råd til å ha PC		
2007	3	2
2009	5	1
Ikke råd til å ha bil		
2007	19	5
2009	16	5
Ikke råd til en ukes ferie		
2007	34	5
2009	28	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag		
2007	14	2
2009	10	2
Antall personer	63	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

De ulike indikatorene trekker altså litt i ulike retninger for denne gruppen, noe som delvis kan skyldes at antallet observasjoner er lite. De opplever oftere akutte betalingsproblemer og har noe dårligere likviditet. Likevel opplever de økonomien mer positivt og må sjeldnere unnvære goder på grunn av dårlig råd. Dette kan handle om en langsiktig tilpasning til lave inntekter som gjør at det går noe bedre i det daglige, men siden økonomien er trang og mulighetene til å spare sannsynligvis

er små, kan det oppstå problemer i forhold til store, og til dels uforutsette regninger. Gruppen som var langtidssyke i 2007, men ikke nødvendigvis i 2009 er større slik at vi får flere observasjoner. Tendensene i denne gruppen er imidlertid nokså lik den vi finner blant stabile langtidssyke.

Helseforhold

Selve definisjonen av langtidssyke gjør at vi forventer svekket helse i denne gruppen sammenlignet med befolkningen totalt. Det ser vi da også tabell 7.14, der andelene som rapporterer svekket helse og nedsatt funksjonsevne er betydelig høyere enn i befolkningen totalt, og andelen som rapporterer god helse er betydelig lavere. Utviklingen blant de stabilt langtidssyke er imidlertid interessant, og tyder på at de får bedre helse med tiden. Mens 32 prosent av de langtidssyke sa at de hadde svært god eller god helse i 2007, og 42 prosent sa at de hadde svært dårlig eller dårlig, er tilsvarende andeler i 2009 37 og 26 prosent. Reduksjonen i andel som rapporterer dårlig helse er faktisk så stor at den er statistisk sikker. Tilsvarende utvikling ser vi for nedsatt funksjonsevne, der andelen blant de langtidssyke faller fra 72 til 56 prosent i løpet av to år. Vi snakker altså her om de samme personene ved begge måletidspunktene, så dette viser at mange i denne gruppen faktisk får bedre helse i løpet av de to årene vi observerer. Det er også verdt å merke seg at denne utviklingen er lik blant alle som var langtidssyke i 2007 uavhengig av status i 2009. De som har "forlatt" gruppen blir også friskere, men omtrent i samme grad som de stabile langtidssyke. Det kan skyldes at det er ulike årsaker til å ikke motta rehabilitering eller attføring. Grovt sett kan en tenke seg at man enten har blitt frisk nok til å gå ut i arbeid, eller mer permanent syk og gått over til uførepensjon. Vi så dessuten også tendenser til bedret helse over tid for uførepensjonister.

Andelen som ikke har råd til å gå til tannlege er i og for seg like mye en økonomisk indikator som en helseindikator, og vi ser at flere av de langtidssyke sier at de ikke har hatt råd til nødvendig tannlegebehandling i 2009 enn i 2007.

Tabell 7.14. Helseforhold for personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Langtidssyke	Alle
Svært god eller god helse		
2007	32	77
2009	37	76
Svært dårlig eller dårlig helse		
2007	42	8
2009	26	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne		
2007	72	19
2009	56	17
Ikke råd til å gå til tannlege		
2007	22	4
2009	28	5
Antall personer	63	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tilknytning til arbeidslivet

Også når det gjelder tilknytning til arbeidslivet må vi forvente at resultatene gjenspeiler selve defineringen av gruppen. Rehabilitering og attføring var ytelser som ble gitt til personer som av helsemessige årsaker hadde vanskeligheter med tilknytningen til arbeidslivet, og disse ytelsene har vår gruppe mottatt både i 2007 og 2009. Derfor er da også yrkesaktiviteten i denne gruppen lav. Men; det vi måler her er jo ikke bare den langtidssykes egen yrkesaktivitet, men aktiviteten i den husholdningen som personen bor i, og det er interessant å hvordan yrkesaktiviteten i langtidssykes husholdninger utvikler seg.

Selv om resultatene er noe usikre, indikerer tabell 7.15 at personer som var stabilt langtidssyke bor i husholdninger der yrkesaktiviteten økte fra 2007 til 2009. Andelen i husholdninger uten helårs yrkesaktive har falt fra 34 til 31 prosent, og det ser også ut til å bli produsert flere heltids månedsverk i 2009 sammenlignet

med 2007. Mer yrkesaktivitet betyr også mer lønnsinntekt, og dette kan være en medvirkende årsak til noen av bedringene vi så under økonomiske vansker.

Tabell 7.15. Yrkesaktivitet i husholdningene til personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Langtidssyke	Alle
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen		
2007	34	14
2009	31	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	45	16
2009	37	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	1	2
2009	2	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	2	2
2009	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	52	81
2009	60	77
Antall personer	63	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

7.5. Sosialhjelpsmottakere

Sosialhjelp er ment å være en midlertidig ytelse som skal kompensere for manglende inntekt når alt annet er prøvd. Når vi her ser på gruppetilhørighet over tre år, er det derfor å forvente at vi får en svært liten gruppe med sosialhjelpsmottakere hvor det er vanskelig å si noe sikkert om endring over tid. Sosialhjelpsmottaker er altså her definert som en person som bor i en husholdning som mottok sosialhjelp i løpet av inntektsåret.

Når dette er sagt, så finner vi likevel at 42 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2007 også bodde i en husholdning som mottok sosialhjelp i 2009.¹⁹ En liten gruppe av sosialhjelpsmottakerne i 2007 har passert aldersgrensen og blitt alderspensjonister (2 prosent). I tillegg har 11 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2007 blitt uførepensjonister i 2009. Noen av disse, i alt 3 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2007, er minstepensjonister i 2009. Det er dessuten en nokså betydelig overlapp med langtidssyke. Det er også vanlig når vi ser på enkeltår, men når vi her ser på flere år, ser vi at 21 prosent av sosialhjelpsmottakerne i 2007 var definert som langtidssyke i 2009. Nå er det ikke noen automatisk motsetning i å motta både sosialhjelp og attføring/rehabilitering, men dette er altså en gruppe som er svært utsatt i arbeidsmarkedet og har økonomiske vansker.

Boforhold og boutgifter

Igjen skal vi være forsiktige med å trekke sikre slutninger når antallet observasjoner i gruppen er lavt, men blant dem som var sosialhjelpsmottakere både i 2007 og 2009 ser vi at andelen som eier boligen falt fra 34 til 30 prosent (se tabell 7.16). Boligene til denne gruppen ble noe romsligere målt i forholdet mellom antall personer og antall rom, men flere rapporterte at de var utsatt for støy i 2009 sammenlignet med 2007.

Flere opplevde også at boutgiftsbelastningen ble høy, og dette ser vi også i den subjektive opplevelsen ved at flere opplevde boutgiftene som svært tyngende. Alt i alt tyder dette på en forverring av boligsituasjonen for dem som er stabile sosialhjelpsmottakere, men som sagt er dette en liten gruppe som gjør av vi skal tolke funnene med stor forsiktighet. En kunne kanskje tenke seg en mer positiv utvikling blant dem som var sosialhjelpsmottakere i 2007, men som ikke er det i 2009. Våre

¹⁹ Mottak av sosialhjelp betyr her at man bor i en husholdning der minst en person har mottatt slik hjelp ved minst en anledning i løpet av året.

data tyder imidlertid ikke på det, heller at tendensen er lik både blant denne gruppen og de stabile sosialhjelpsmottakerne.

Tabell 7.16. Boforhold og boutgifter for personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Bor i husholdning som eier boligen		
2007	34	82
2009	30	81
Bor trangt		
2007	20	8
2009	17	7
Bor svært romslig		
2007	16	32
2009	18	33
Bor i bolig som er utsatt for støy		
2007	25	12
2009	40	12
Høy boutgiftsbelastning		
2007	52	20
2009	59	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende		
2007	29	4
2009	40	5
Antall personer	40	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Økonomiske vansker

Når man er sosialhjelpsmottaker har man per definisjon et økonomisk problem, og vi antar at personer som er mottakere over tid er i en ekstra utsatt situasjon. Dette ser vi da også ved at mange i denne gruppen har opplevd de betalingsproblemene vi kartlegger (se tabell 7.17). Det lille unntaket er boliglån, men så er det da også få eiere med lån blant sosialhjelpsmottakerne. Totalt sett ser det ikke ut til at betalingsproblemer inntreffer for flere etter hvert som de mottar sosialhjelp over tid, selv om andelen som har hatt problemer med å betale husleie har økt. Opplevelsen av den økonomiske situasjonen ser ut til å forverre seg når man mottar sosialhjelp over tid. I 2009 sier flere at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes sammenlignet med to år tidligere. I utgangspunktet er det naturlig nok svært få sosialhjelpsmottakere som kan klare en uforutsett regning på 10 000 kroner, og det er enda noen færre som klarer det i 2009 sammenlignet med 2007.

Hvorvidt de stabile sosialhjelpsmottakerne får bedre eller dårligere råd til å skaffe seg ulike goder varierer litt med typen gode. Flere får råd til bil og å spise kjøtt eller fisk til middag, og noen færre har råd til PC og en ukes ferie utenfor hjemmet.

Vi kan dermed si lite om endringer i den økonomiske situasjonen i løpet av to år for de stabile sosialhjelpsmottakerne, verken til det bedre eller verre, men så er dette en gruppe som i utgangspunktet har ganske store problemer. Om vi bare tar hensyn til mottak i sosialhjelp i 2007 og definerer gruppen ut fra det, er tendensene like, og vi kan heller ikke for den gruppen si noe sikkert om utviklingen.

Tabell 7.17. Økonomiske vansker for personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Problemer med å betale husleie		
2007	31	3
2009	40	3
Problemer med å betale boliglån		
2007	10	2
2009	10	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter		
2007	40	5
2009	38	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes		
2007	52	5
2009	68	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner		
2007	84	21
2009	89	21
Ikke råd til å ha PC		
2007	14	2
2009	18	1
Ikke råd til å ha bil		
2007	46	5
2009	37	5
Ikke råd til en ukes ferie		
2007	52	5
2009	56	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag		
2007	32	2
2009	27	2
Antall personer	40	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Helseforhold

Selv om sosialhjelpsmottakere i gjennomsnitt er ganske unge, er det en gruppe med svekket helse sammenlignet med befolkningen totalt.²⁰ Igjen er det vanskelig å si noe sikkert om endringer over tid siden de stabile sosialhjelpsmottakerne er få (se tabell 7.18). For egenvurdert helse går endringene i begge retninger. Færre sosialhjelpsmottakere vurderer sin egen helse som god eller svært god i 2009 sammenlignet med 2007, mens det også er færre som vurderer helsen som dårlig eller svært dårlig. Dette siste stemmer overens med at andelen med nedsatt funksjonsevne også går noe ned i samme periode. Samme tendens for helseindikatorer finner vi dersom vi kun definerer gruppen ut fra sosialhjelpsmottak i 2007.

Vi har tidligere vært inne på at udekket behov for tannlegehjelp er både en helse og en økonomiindikator. Her ser det ut til at det er flere som ikke har råd til å gå til tannlege i 2009 enn det var i 2007.

Tabell 7.18. Helseforhold for personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Svært god eller god helse		
2007	54	77
2009	45	76
Svært dårlig eller dårlig helse		
2007	21	8
2009	18	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne		
2007	39	19
2009	30	17
Ikke råd til å gå til tannlege		
2007	35	4
2009	45	5
Antall personer	40	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

²⁰ Sosialhjelpsmottakerne var i gjennomsnitt 38 år i 2009. Gjennomsnittsalderen totalt var 48 år.

Tilknytning til arbeidslivet

Sosialhjelpsmottakere bor i husholdninger med lav yrkesaktivitet. Yrkesaktivitet er den vanligste inntektskilden for de aller fleste, og det er kanskje den sikreste måten å skaffe seg en levelig inntekt på. Da er det ikke veldig overraskende at yrkesaktiviteten holder seg stabilt lav i husholdningene til personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009 (se tabell 7.19). Den lave yrkesaktiviteten er sannsynligvis en sterkt medvirkende årsak til at det fremdeles var et behov for sosialhjelp i 2009. Sju av ti stabile sosialhjelpsmottakere bor i en husholdning uten helårs yrkesaktive på hel- eller deltid, og det gjør de både i 2007 og 2009. Blant de få husholdningene med heltids yrkesaktivitet kan det se ut til at de som jobber også jobber litt mer, men der er fremdeles sju av ti husholdninger uten et eneste månedsverk på heltid. Akkurat for sosialhjelpsmottakere er det spesielt interessant også å se på gruppen som mottok sosialhjelp i 2007, men ikke nødvendigvis i 2009. I denne gruppen er tendensene til økt yrkesaktivitet sterkere, både når det gjelder andelen som bor i en husholdning uten helårs yrkesaktive og andelen som bor i en husholdning som produserer 12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet.²¹ Denne økte aktiviteten kan være en sentral årsak bak at behovet for sosialhjelp har blitt borte for en stor del av denne gruppen.

Tabell 7.19. Yrkesaktivitet i husholdninger til personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009

	Sosialhjelpsmottakere	Alle
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen		
2007	70	14
2009	69	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	67	16
2009	70	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	12	2
2009	6	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	3	2
2009	3	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen		
2007	18	81
2009	22	77
Antall personer	40	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

²¹ Endringene er statistisk sikre dersom vi senker kravet til statistisk signifikans fra 0.95 til 0.90.

8. Internasjonal sammenligning av lavinntekt

Mads Ivar Kirkeberg

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- *kun Tsjekia og Island har en lavere andel av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen enn det Norge har.*
- *fattigdomsrisikoen i befolkningen er langt større i land øst og sør i Europa.*
- *i de nordiske landene har barn en lavere fattigdomsrisiko enn voksne. I de fleste andre europeiske land er bildet omvendt.*
- *lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa selv etter justering for forskjeller i prisnivå. Kun Luxembourg har en høyere lavinntektsgrense.*
- *Eurostat har nå også oppdaterte tall for vedvarende lavinntekt i flere land. Tallene viser samme forskjeller mellom landene som for målingen av årlig lavinntekt.*

Fattigdom og sosial eksklusjon har i flere år stått høyt på den politiske dagsorden i EU. Rådsmøtet til EU i Lisboa i 2000 representerte et viktig tidsskille i europeisk sosialpolitikk. Under dette møtet ble det blant annet utformet en målsetting om å sterkt bekjempe fattigdom og sosial eksklusjon fram mot år 2010. Nye målsettinger er nå formulert under "Europe 2020" som er EU sin strategi for økonomisk vekst i det kommende tiåret. EU har blant annet svært ambisiøse mål for sysselsetting og sosial inkludering. I 2020 skal 75 prosent av EUs befolkning i alderen 20-64 år være sysselsatt, og antall mennesker med høy risiko for fattigdom og sosial ekskludering skal være redusert med 20 millioner (se http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm).

Et viktig instrument i denne politikken vil fortsatt være å utarbeide ulike sammenlignbare strukturindikatorer for sosiale forhold i de europeiske landene. Eurostat publiserer blant annet løpende indikatorer for måling av både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Men også land utenfor EU, deriblant Norge, leverer tall til disse strukturindikatorerne basert på EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC).

Vanskelig å sammenligne lavinntekt over landegrensene

Det å lage sammenlignbare indikatorer på det sosiale området er en meget vanskelig oppgave. Dette skyldes dels at statistikkgrunnlagene er mindre harmoniserte på dette området enn på mange andre områder. Det sosiale systemet varierer sterkt mellom de ulike landene, siden sosialpolitikken i hovedsak har vært et nasjonalt anliggende. Det er også et problem at tallene er relativt gamle og det er vanskelig å lage sammenlignbare tidsserier (Byfuglien og Stensrud 2002).

Det er også andre store metodiske problemer med å sammenligne fattigdomsrater på tvers av land. Tallene påvirkes sterkt av både hvilke definisjoner og hvilke målemetoder som benyttes. Hvor lavinntektsgrensen settes og hvilke antagelser som gjøres om husholdningenes stordriftsfordeler gir store utslag på fattigdommens omfang. Ulikheter i blant annet de enkelte lands skatte- og trykkesystemer, inntektsfordeling, husholdningssammensetning og familie- og konsummønstre påvirker slike sammenligninger (Hagen og Lødemel 2003). Rene inntektsmål er trolig heller ikke noen fullgod indikator når en skal sammenligne mellom land. Omfang og prising av offentlige tjenester, som er særlig viktig for blant annet eldre og barnefamilier, varierer for eksempel mye fra et land til et annet (Epland 2000). Noen støtteordninger kan for eksempel framkomme som en kontantoverføring i et land, men som en offentlig tjeneste i et annet. Det er likevel bare kontantoverføringer som inngår i inntektsbegrepet, og som dermed påvirker fattigdomstallene. De offentlige tjenestene - som kan ha like stor verdi for mottakerne som en kontantoverføring, blir derfor usynlige ved slike sammenligninger mellom land.

En annen ting å være oppmerksom på ved internasjonale sammenligninger av inntekt, er forskjeller i metoder for datainnsamling. I de nordiske landene, og i noen få land på kontinentet, hentes inntektstall fra ulike administrative registre hos myndighetene. I mange andre europeiske land er inntektstallene basert på personlig intervju av et utvalg personer. Studier viser at disse to innsamlingsmetodene kan gi forskjellige resultater. Blant annet er det en tendens til at de med lav inntekt overrapporterer sin egen og sin husholdnings inntekt ved intervju, samtidig som de med høy inntekt tenderer til å underrapportere inntekten (Nordberg, Penttilä og Sandström 2001; Epland og Kirkeberg 2002).

Tsjekkia har fortsatt lavest andel av befolkningen med lavinntekt

Tabell 8.1 gir tall for årlig lavinntekt i en rekke europeiske land for årene 2004-2008. Tallene er hentet fra EUs statistikkbyrå Eurostat og kilden er EU-SILC (EUs Statistics on Income and Living Conditions). Inntektsbegrepet som er benyttet er såkalt disponibel inntekt, og dette inntektsmålet er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster og -tap i sitt inntektsbegrep, mens denne komponenten inngår i den norske inntektsstatistikken. Det kan derfor være avvik mellom de tallene over lavinntekt for Norge som presenteres her, og de som er presentert lenger frem i rapporten, blant annet i kapittel 3.

Forskjeller i husholdningsstørrelse er tatt hensyn til ved å benytte EU sin ekvivalensskala (se nærmere om denne skalaen i kapittel 2). I tabellen er lavinntektsgrensen satt til 60 prosent av median ekvivalentinntekt.

Tabell 8.1. Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Norge¹	11	11	12	11	11
Tsjekkia	10	10	10	9	9
Island	10	10	10	10	10
Slovakia	13	12	11	11	11
Nederland	11	10	10	11	11
Slovenia	12	12	12	12	11
Østerrike	12	13	12	12	12
Ungarn	14	16	12	12	12
Frankrike	13	13	13	13	13
Danmark	12	12	12	12	13
Sverige	10	12	11	12	13
Finland	12	13	13	14	14
Belgia	15	15	15	15	15
Luxembourg	14	14	14	13	15
Irland	20	19	17	16	15
Malta	14	14	14	15	15
Sveits	:	:	:	:	15
Tyskland	12	13	15	15	16
Kypros	16	16	16	16	16
Polen	21	19	17	17	17
Storbritannia	19	19	19	19	17
Portugal	19	19	18	19	18
Italia	19	20	20	19	18
Spania	20	20	20	20	20
Estland	18	18	19	20	20
Hellas	20	21	20	20	20
Litauen	21	20	19	20	21
Bulgaria	14	18	22	21	22
Romania	:	:	25	23	22
Latvia	19	23	21	26	26
EU-27 land	16	16	17	17	16
EU-25 land	16	16	16	16	16
EU-15 land	16	16	17	16	16

¹ Tallene for Norge er ikke direkte sammenlignbare med de lavinntektsandelene som er oppgitt i kapittel 3. Inntektsbegrepet til Eurostat er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster/-tap i sitt inntektsbegrep, mens dette er inkludert i den norske nasjonale inntektsstatistikken. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat. Kilde: Eurostat 17. desember 2010.

I tabell 8.1 fremtrer noen hovedtrekk direkte. Ikke noe land har klart å utrydde fenomenet lavinntekt. Selv de landene med lavest andel personer i befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen, har et betydelig nivå. Det fremtrer også relativt klart at land med geografisk nærhet og store likheter i hvordan velferds-systemet er bygd opp, for eksempel med hensyn til sosiale stønader, har omtrent det samme nivået på andelen personer med høy fattigdomsrisiko.

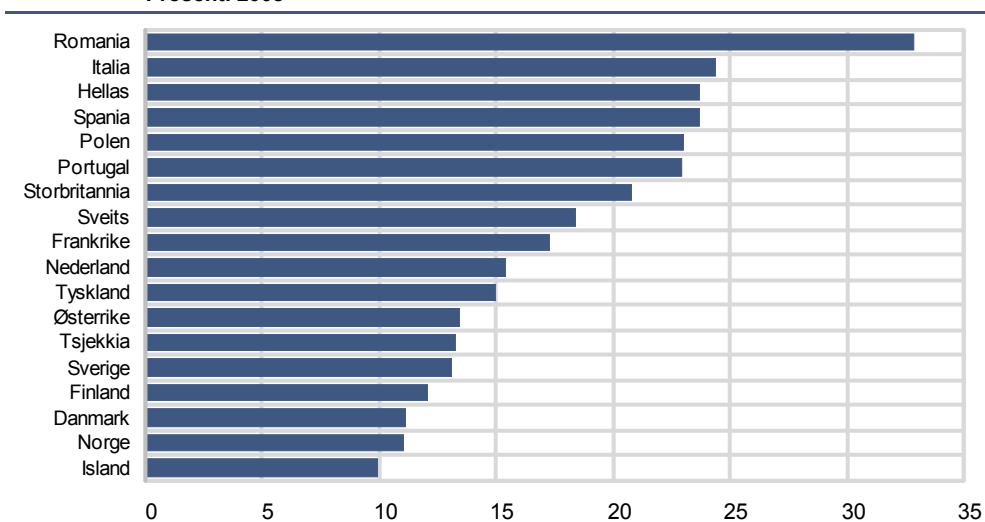
Sammenlignet med de fleste andre europeiske land, er andelen i befolkningen med årlig lavinntekt liten i Norge – 11 prosent i 2008. Andelen har ligget stabil over flere år. Men det finnes noen land med en lavere andel av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen. Blant de landene hvor Eurostat har tall for inntekts-året 2008, finner vi lavest andel i Tsjekkia med 9 prosent fulgt av Island med 10 prosent. De samme lavinntektsandelene finner vi året før for disse to landene. I de andre nordiske landene er det også relativt lave andeler av befolkningen under den nasjonale lavinntektsgrensen; 13 prosent i Danmark og Sverige og 14 prosent i Finland. Mens lavinntektsandelen i Finland ligger stabil, viser tallene for våre to nærmeste naboland en økning fra 2007 i andelen av befolkningen med inntekt under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten.

Lenger sør og øst i Europa finner en mange av de landene med høyest andel av befolkningen med lavinntekt. Høyest andel har Latvia der mer enn hver fjerde innbygger har en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten i 2008. Blant andre land med lavinntektsandeler på 20 prosent eller mer finner vi Romania, Bulgaria, Litauen, Hellas, Estland og Spania.

Nordiske barn har lavest fattigdomsrisiko

I mange land er bekjempelsen av barnefattigdom høyt prioritert siden barn utgjør en spesielt sårbar gruppe som ikke har muligheten til å påvirke sine egne økonomiske levekår i samme grad som voksne.

Figur 8.1. Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt¹. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2008

¹ Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon.

Kilde: Eurostat 10. januar 2011

Figur 8.1 viser andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt i noen utvalgte europeiske land. Lavinntekt er målt på samme måte som i tabell 8.1. I de nordiske landene har barn en lavere fattigdomsrisiko enn voksne. I de fleste andre land er bildet omvendt; det er en større sannsynlighet for at barn tilhører lavinntektsgruppen sammenlignet med voksne. I Norden har Island den laveste andelen barn under 18 år med en ekvivalentinntekt under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (nesten 10 prosent). Deretter følger Norge med 11 prosent. Høyest fattigdomsrisiko i Norden i 2008 hadde svenske barn med en andel på drøyt 13 prosent under den svenske lavinntektsgrensen. Dette står i sterk kontrast til

Romania hvor så mange som hvert tredje barn tilhørte en lavinntektsfamilie. I store søreuropeiske land som Italia, Hellas og Spania er også omfanget av barnefattigdom stort. Om lag hvert fjerde barn i disse landene tilhørte en familie med høy fattigdomsrisiko.

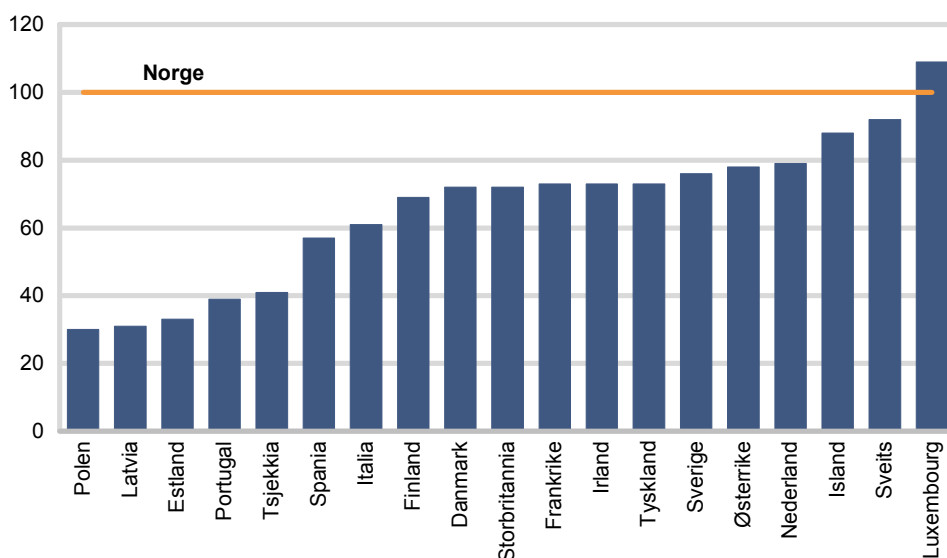
Høy lavinntektsgrense i Norge sammenlignet med andre land

Det er viktig å være klar over at en definisjon av årlig lavinntekt som relateres til den nasjonale medianinntekten, skjuler det faktum at lavinntektsgrensen vil variere betydelig mellom ulike land. Figur 8.2 gir en oversikt over lavinntektsgrensen i Norge sammenlignet med 19 andre europeiske land i 2008. Lavinntektsgrensene er justert for ulikt prisnivå i landene.

Figuren viser at lavinntektsgrensen i Norge er blant de aller høyeste i Europa. Kun Luxembourg skiller seg ut med en høyere lavinntektsgrense – om lag 10 prosent høyere enn i Norge, men forskjellen har blitt redusert mye de siste årene. I 2006 lå lavinntektsgrensen i Luxembourg drøyt 40 prosent høyere.

Tallene fra Eurostat viser at land som har de laveste andelen av befolkningen under lavinntektsgrensen, som oftest også har de høyeste lavinntektsgrensene - og omvendt. De nordiske landene sammen med blant annet Sveits, Østerrike og Nederland er eksempler på det første – relativt lave andeler av befolkningen med lavinntekt og høye nasjonale lavinntektsgrenser. Latvia og Estland er eksempler på det motsatte med høye andeler av befolkningen med lavinntekt (tabell 8.1) og lavinntektsgrenser som kun utgjør en tredel av den norske lavinntektsgrensen i 2008.

Figur 8.2. Kjøpekraftjusterte lavinntektsgrenser for noen utvalgte europeiske land. 60 prosent av disponibel median ekvivalentinntekt (EU-skala). Norge=100. 2008. Prosent

Kilde: Eurostat 27. desember 2010.

Noen få land avviker imidlertid fra dette generelle mønsteret. Det tydeligste eksempelet er Tsjekkia med lavest andel av befolkningen med årlig lavinntekt i 2008 i følge tabell 8.1. Samtidig utgjorde lavinntektsgrensen i Tsjekkia bare om lag 40 prosent av den norske samme år.

Blant de nordiske landene har Island en lavinntektsgrense nærmest den norske. Sverige, Danmark og Finland har nasjonale lavinntektsgrenser som ligger om lag 25-30 prosent under den norske i 2008. De siste årene har alle de nordiske landene fått en lavere nasjonal (kjøpekraftjustert) lavinntektsgrense sammenlignet med Norge, noe som tyder på at inntektsveksten i Norge har vært sterkere enn i våre nordiske naboland.

Desto jevnere inntektsfordeling - jo færre med lavinntekt

Det er viktig å være klar over at det er en nær sammenheng mellom inntektsfordelingen og andelen med lavinntekt i et land. Desto jevnere inntektsfordelingen er i et land, jo lavere er andelen med lavinntekt i befolkningen. Dette har en klar definisjonsmessig sammenheng siden en jevn inntektsfordeling indikerer at det er relativt få personer med svært lav (eller svært høy) inntekt i landet. Noe av kritikken som rettes mot måling av lavinntekt ut i fra en relativ lavinntektsgrense, er nettopp at dette vel så mye kan sees på som en måling av inntektsulikheten i landet.

Tabell 8.2 bekrefter at land med lave andeler av befolkningen under lavinntektsgrensen også har en jevn inntektsfordeling. Tabellen viser forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt for femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt (S80/S20). Stort sett de samme landene som i tabell 8.1 hadde de laveste andelen av befolkningen under lavinntektsgrensen, har også den laveste inntektsulikheten. Inntektsfordelingen er langt mer skjev lenger sørover og østover i Europa – hvor vi finner de høyeste lavinnteksandelene. I 2008 var gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent med høyest inntekt 3,4 ganger høyere enn inntekten til de 20 prosent med lavest inntekt i Norge. I de foregående årene var inntektsulikheten høyere med en klar topp i 2005. Årsaken til denne utviklingen er nærmere beskrevet i kapittel 3 hvor inntektsulikheten de siste årene har blitt sterkt påvirket av utviklingen i utbetalt aksjeutbytte. Siden mye av denne kapitalinntekten tilfaller de helt i toppen av inntektsfordelingen, påvirker det sterkt ulikhetsmål av typen S80/S20, mens lavinntektsgrensen basert på medianinntekten påvirkes i liten grad. Det er årsaken til at vi finner en relativt lav stabil lavinnteksandel i Norge til tross for varierende inntektsulikheter de siste årene målt ved S80/S20.

Tabell 8.2. Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt¹ til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20)². 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Norge	4,1	4,8	3,7	3,7	3,4
Slovenia	3,4	3,4	3,3	3,4	3,2
Tsjekkia	3,7	3,5	3,5	3,4	3,5
Ungarn	4,0	5,5	3,7	3,6	3,5
Slovakia	3,9	4,1	3,5	3,4	3,6
Østerrike	3,8	3,7	3,8	3,7	3,7
Finland	3,6	3,7	3,7	3,8	3,7
Sverige	3,3	3,6	3,3	3,5	3,7
Belgia	4,0	4,2	3,9	4,1	3,9
Nederland	4,0	3,8	4,0	4,0	4,0
Malta	3,9	4,0	3,8	4,0	4,1
Irland	5,0	4,9	4,8	4,4	4,2
Kypros	4,3	4,3	4,4	4,1	4,2
Island	3,5	3,7	3,9	3,8	4,2
Luxembourg	3,9	4,2	4,0	4,1	4,3
Frankrike	4,0	4,0	3,9	4,3	4,4
Tyskland	3,8	4,1	4,9	4,8	4,5
Danmark	3,5	3,4	3,7	3,6	4,6
Sveits	:	:	:	:	4,6
Estland	5,9	5,5	5,5	5,0	5,0
Polen	6,6	5,6	5,3	5,1	5,0
Italia	5,6	5,5	5,5	5,1	5,2
Storbritannia	5,9	5,4	5,4	5,6	5,2
Hellas	5,8	6,1	6,0	5,9	5,8
Bulgaria	3,7	5,1	7,0	6,5	5,9
Spania	5,5	5,3	5,3	5,4	6,0
Portugal	7,0	6,7	6,5	6,1	6,0
Litauen	6,9	6,3	5,9	5,9	6,3
Romania	4,9	5,3	7,8	7,0	6,7
Latvia	6,7	7,9	6,3	7,3	7,3
EU-27 land	5,0	4,9	5,0	5,0	4,9
EU-25 land	4,9	4,8	4,8	4,8	4,8
EU-15 land	4,8	4,7	4,9	4,9	4,9

¹ Disponibel inntekt per forbruksenhet. EU-skala.

² S80/S20 for Norge avviker i denne tabellen fra det som for eksempel er oppgitt i kapittel 3. Dette kan skyldes ulikt inntektsbegrep, og varians i utvalgsdataene til EU-SILC. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat.

Kilde: Eurostat 10. januar 2011

Minst inntektsulikhet finner vi i Slovenia som er det eneste av landene med en jevnere inntektsfordeling enn Norge i tabell 8.2. I Latvia er inntektsulikheten størst blant de 30 landene som omfattes av tabellen. I dette baltiske landet har den ”rikeste” femdelen av latvierne mer enn syv ganger så høy inntekt som den ”fattigste” femdelen av sine landsmenn.

I Sverige og Finland er forholdstallet mellom gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt 3,7 i 2008. Mens inntektsulikheten har vært stabil i Finland, er tendensen en økende inntektsulikhet i Sverige de siste par-tre årene. Det samme gjelder for Island. Det er likevel i Danmark at ulikheten har økt mest ved dette ulikhetsmålet. I 2008 hadde ”rikeste” femdel 4,6 ganger høyere inntekt enn femdelen med lavest inntekt. I 2007 var tilsvarende forholdstall i Danmark 3,6.

Minst lavinntektsgap i Finland

Tabell 8.3 viser avstanden eller ”gapet” mellom inntektene til personene under lavinntektsgrensen, og selve lavinntektsgrensen. Med andre ord er dette et mål på hvor ”fattig” de ”fattige” er – eller hvor mye ekstra inntekt de trenger for å komme over lavinntektsgrensen (se også kapittel 3). Vi ser at lavinntektsgapet i Norge i 2008 er på 20 prosent (EU-60). Lavinntektsgapet trenger med andre ord en 20 prosent vekst i sin medianinntekt for ikke lenger å bli definert som ”fattig”.

Tabell 8.3. Lavinntektsgapet i noen europeiske land¹. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Norge²	20	21	21	22	20
Finland	14	14	14	16	15
Irland	20	17	18	18	16
Malta	17	19	18	18	16
Ungarn	18	24	20	17	16
Island	19	20	16	15	16
Nederland	21	17	17	15	17
Estland	24	22	20	20	17
Østerrike	15	16	17	15	17
Luxembourg	19	20	19	17	18
Belgia	18	19	18	17	18
Frankrike	17	19	18	17	18
Tsjekkia	18	17	18	19	19
Kypros	19	19	20	17	19
Slovenia	19	19	19	19	20
Sverige	18	23	20	18	20
Storbritannia	22	23	22	21	21
Tyskland	19	20	23	22	22
Sveits	:	:	:	:	22
Italia	24	24	22	23	23
Polen	30	25	24	21	23
Litauen	28	29	26	26	23
Slovakia	24	20	19	18	23
Portugal	26	24	24	23	24
Hellas	24	26	26	25	24
Bulgaria	20	28	34	27	27
Spania	26	26	24	24	28
Latvia	27	25	25	29	29
Romania	:	:	35	32	32
Danmark	16	17	17	18	:
EU-27 land	23	23	23	22	22
EU-25 land	22	22	22	21	22
EU-15 land	21	22	22	21	22

¹ Lavinntektsgapet er den prosentvise forskjellen mellom medianinntekten (per forbruksenhet) til personer under lavinntektsgrensen og selve lavinntektsgrensen. Lavinntektsgrensen er definert som 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (per forbruksenhet). EU-skala.

² Lavinntektsgapet for Norge avviker fra det som er vist i kapittel 3. Dette kan skyldes ulikt inntektsbegrep, og varians i utvalgsdataene til EU-SILC. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat. For 2006 er lavinntektsgapet for Norge beregnet fra SSB's inntektsstatistikk for husholdninger.

Kilde: Eurostat 27. desember 2010.

Mange av landene i tabellen har et mindre lavinntektsgap enn Norge. Tallene viser generelt en sammenheng mellom omfanget av lavinntekt og lavinntektsgapet. I land med høye andeler av befolkningen med lavinntekt er lavinntektsgapet større enn i land hvor lavinntekt er mye mindre utbredt. Lavinntektsgapet i disse

landene trenger mindre inntektsvekst for å bli ”løftet” over lavinntektsgrensen sammenlignet med flere land sør og øst i Europa. Blant de landene som har tall for 2008 i Eurostat sin database, kommer Finland best ut med et lavinntektsgap på 15 prosent. Dårligst ut kommer Romania. I dette landet trenger lavinntektsgruppen en økning i sin medianinntekt på 32 prosent for å havne over den nasjonale lavinntektsgrensen i 2008.

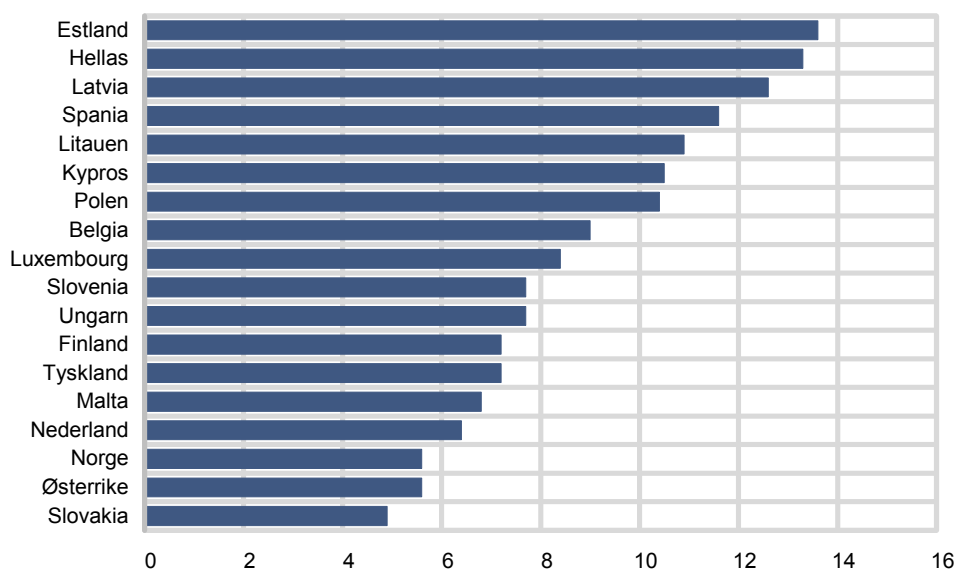
Slovakia har lavest andel av befolkningen med vedvarende lavinntekt

Det er flere ganger tidligere i denne rapporten kommentert at måling av årlig lavinntekt kan gi et ufullstendig bilde av andelen ”fattige” personer. Flere kan av ulike grunner oppleve en midlertidig inntektssvikt et år (underskudd i næringsvirksomhet, tap ved salg av fast eiendom etc.).

Eurostat lager derfor også indikatorer for vedvarende lavinntekt definert som andelen personer med en disponibel ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i et bestemt år, og som var under de årlige lavinntektsgrensene i minst to av de tre foregående årene.

Siden tallene baseres på panelundersøkelser, hvor de samme personene blir fulgt over en periode på minst 4 år, oppdateres ikke denne indikatoren så ofte. Den nye europeiske levkårsundersøkelsen, EU-SILC, ble for mange land etablert i 2004 slik at den først for inntektsåret 2007 kan benyttes til dette formålet. Data fra noen nasjonale panelutvalg finnes imidlertid for tidligere år, men ikke nyere tall enn for 2001.

Figur 8.3. Andelen personer med vedvarende lavinntekt¹. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2007

¹ Andelen personer med lavinntekt i 2007 og i minst to av tre foregående år. Disponibel inntekt per forbruksenhet (EU-definisjon) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten.
Kilde: Eurostat 28. desember 2010

I Eurostat sin database er indikatoren nå tilgjengelig for en del land for 2007 – se figur 8.3. Det samme mønsteret som man finner ved å studere årlig lavinntekt, fremtrer også når det gjelder vedvarende lavinntekt. Lavest andel finner vi i Slovakia med 4,9 prosent, mens Norge og Østerrike har en andel litt høyere enn dette (5,6 prosent). Blant andre nordiske land har kun Finland oppdaterte tall med en andel på drøyt 7 prosent. Høyest andel med vedvarende lavinntekt finner en blant landene i Sør-Europa og Baltikum: Estland (13,6 prosent), Hellas (13,3 prosent), Latvia (12,6 prosent) og Spania (11,6 prosent). Tallene underbygger at lavinntekt er et mer standhaftig problem i disse landene sammenlignet med Norge og andre nordiske land hvor befolkningen har en større inntektsmobilitet, og hvor lavinntekt i større grad er en mer forbigående økonomisk situasjon for mange.

Referanser

- Andersen, A. S., J. Epland, T. Wennemo og R. Aaberge (2003): Økonomiske konjunkturer og fattigdom: En studie basert på norske inntektsdata, 1979-2000, *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Nr. 2, Fagbokforlaget.
- Andersen, A. S. (2007): *Lavinntektshusholdningers forbruk*. Rapporter 2007/23, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/rapp_200723/)
- Andersen, A. S. (2008): *Yrkesaktivitet i lavinntektshusholdninger*. Rapporter 2008/46, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_200846/index.html)
- Andersen, A. S. og Ø. Sivertstøl (2010): *Tilgang, avgang og kontinuitet i lavinntekt*. Rapporter 2010/34, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_201034/)
- Atkinson, A. B., L. Rainwater & T. M. Smeeding (1995): *Income Distribution in OECD Countries*, Social Policy Studies No. 18. OECD. Paris.
- Bonke, J. and M. Browning (2003): The distribution of well-being and income within the household, Welfare Distribution Working Paper 1, 2003, Sosialforskningsinstituttet.
- Bradshaw, J. (2000): Measurement of absolute poverty, Paper Prepared for Eurostats' Working Party on Social Exclusion and Poverty, 3-4 April 2000, Luxembourg.
- Byfuglien, J. og J. Stensrud (2002): Strukturindikatorer for å sammenligne Norge med EU, *Økonomiske analyser* 6, 2002, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/oa/>)
- Citro, C. and R. Michael (red) (1995): *Measuring poverty: a new approach*, National Academy Press, Washington D.C.
- Dalaker, J (1999): *Poverty in the United States: 1998*. Current Population Reports, Series P60-207. US Census Bureau. Washington D.C.
- Epland J. (2000): Har Norge flere "fattige" eldre enn andre land?, *Økonomiske analyser* 7, 2000, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/oa/>)
- Epland, J (2005): *Veier inn og ut av fattigdom: Inntektsmobilitet blant lavinntektshushold*. Rapporter 2005/16, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_200516/)
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2002): Inntekt oppgitt i intervju og på selvangivelsen: "Hvor stor var din inntekt i fjor?", *Samfunnsspeilet*, 6, 2002, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/>)
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2009): "Barn i lavinntektsfamilier – omfang og utvikling" i Fløtten, T. (red.), *Barnefattigdom*, Oslo: Gyldendal, 48-70.
- Eurostat (1998): *Recommendations from the Task Force on Social Exclusion and Poverty*, Luxembourg.
- Eurostat (2003): *Poverty and social exclusion in the EU after Laeken - part 1*, Statistics in Focus, Theme 3, 8/2003.

- Hagen K. og I. Lødemel (2003): Fattigdom i Europa. Noen refleksjoner om nasjonale forskjeller og overnasjonal fattigdomsbekjempelse. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, Nr. 2, Fagbokforlaget.
- Jarvis, S. & S. P. Jenkins (1997): Marital Splits and Income Changes: Evidence for Britain. *Innocenti Occasional Papers*, Economic and Social Policy Series no. 60, Firenze Italia.
- Kommunalkomiteen (2005): Ot. prp. Nr 14 (2004-2005): *Innstilling frå kommunalkomiteen om lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg*
- Melby, I og F. Strøm (2007): Inntekt og skatt for personer og husholdninger, *Statistiske Analyser* nr. 97, 2007, Statistisk sentralbyrå, 19-38. (http://www.ssb.no/emner/05/01/sa_iso/)
- Nordberg, L., I. Penttilä & S. Sandström (2001): A study on the effect of using interview versus register data in income distribution analysis with an application to the Finnish ECHP-survey in 1996. CHINTEX WP 5, Statistics Finland.
- Normann, Tor Morten (2009): *Fattigdomsrisiko. En levekårsstilnærming*. Rapporter 2009/11, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_200911/)
- Normann, T.M, E. Rønning og E. Nørgaard (2009): *Utfordringer for den nordiske velferdsstaten – sammenlignbare indikatorer*. NOSOSCO Nordisk Sosialstatistisk Komité 41:2009. (<http://nososco-da.nom-nos.dk/filer/publikationer/Utfordringer-bog%20web.pdf>)
- Nørgaard, E. (2001): *Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998*, Rapporter 2001/8, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/12/01/rapp_200108/)
- OECD (2008): "What are Equivalence Scales?", http://www.oecd.org/LongAbstract/0,3425,en_2649_34637_35411112_1_1_1_1,00.html
- Pedersen, P. J. and N. Smith (1998): *Low incomes in Denmark, 1980 - 1995*. Working Paper No. 19, Centre for Labour Market and Social Research. University of Aarhus and the Aarhus School of Business.
- Statistisk sentralbyrå (2004): *Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger 2002*, Norges Offisielle Statistikk D310. (http://www.ssb.no/emner/05/01/nos_inntektformue/nos_d310/)
- Statistisk sentralbyrå (2007): "Færre fekk økonomisk sosialhjelp", (<http://www.ssb.no/soshjelpek/arkiv/>)
- Thorød, A. B. (2006): *En normal barndom? Foreldrestrategier for å skjerme barn fra konsekvenser av å leve med lav inntekt*. Nova rapport 2/2006.

Vedlegg A: Overlapp ulike grupper

Tabell A1. Overlapp mellom ulike grupper¹. Inntektsstatistikk for husholdninger, 2008. Prosent

	Hele befolkningen	Hele befolkningen uten studenter	Enslige forsørgere	Par med barn 0-17 år	Barn under 18 år	Aleneboende under 35 år	Aleneboende 35-49 år	Aleneboende 50-66 år	Aleneboende 67 år og eldre	Innvandrere i alt
Hele befolkningen	100	98	6	40	23	5	4	4	5	11
Hele befolkningen uten studenter	100	100	6	41	24	5	4	4	5	11
Enslige forsørgere	100	99	100	0	56	0	0	0	0	14
Par m. barn 0-17 år	100	100	0	100	46	0	0	0	0	12
Barn under 18 år	100	100	15	81	100	0	0	0	0	13
Aleneboende under 35 år	100	100	0	0	0	100	0	0	0	22
Aleneboende 35-49 år	100	100	0	0	0	0	100	0	0	18
Aleneboende 50-66 år	100	100	0	0	0	0	0	100	0	8
Aleneboende 67 år og eldre	100	100	0	0	0	0	0	0	100	4
Innvandrere i alt	100	98	8	46	28	10	6	3	2	100
Sosialhjelpsmottakere	100	97	26	27	31	14	11	7	1	41
Alderspensjonister	100	100	0	0	0	0	0	0	41	3
Aleneboende minstepensjonister	100	100	0	0	0	0	4	19	78	6
Etterlattepensjonister	100	100	26	4	18	0	1	39	0	10
Uførepensjonister	100	100	5	11	8	3	8	27	0	7
Pers. med tidsbegr. uførestønad	100	100	20	31	27	5	10	7	0	13
Langtidssyke	100	100	18	29	26	10	10	7	0	17
Langtidsledige	100	98	19	29	27	10	10	9	1	35
Mottakere av supplerende stønad	100	100	0	6	4	0	0	0	49	97

	Sosialhjelpsmottakere	Alderspensjonister	Aleneboende minstepensjonister	Etterlattepensjonister	Uførepensjonister	Pers. med tidsbegr. uførestønad	Langtidssyke	Langtidsledige	Mottakere av supplerende stønad
Hele befolkningen	3	12	2	1	5	1	3	0	0
Hele befolkningen uten studenter	3	12	2	1	5	1	3	0	0
Enslige forsørgere	13	0	0	3	4	3	8	1	0
Par m. barn 0-17 år	2	0	0	1	1	76	2	31	0
Barn under 18 år	4	0	0	0	2	1	3	1	0
Aleneboende under 35 år	8	0	0	0	3	1	6	1	0
Aleneboende 35-49 år	10	0	2	0	12	3	8	1	0
Aleneboende 50-66 år	5	0	7	6	32	2	5	1	0
Aleneboende 67 år og eldre	1	99	26	0	0	0	0	0	1
Innvandrere i alt	11	3	1	1	3	1	4	1	0
Sosialhjelpsmottakere	100	1	3	1	11	6	21	5	0
Alderspensjonister	0	100	11	0	0	0	0	0	0
Aleneboende minstepensjonister	5	77	100	3	19	0	1	0	1
Etterlattepensjonister	3	0	8	100	0	2	6	1	0
Uførepensjonister	6	0	6	0	100	0	5	0	0
Pers. med tidsbegr. uførestønad	17	0	0	2	0	100	7	0	0
Langtidssyke	23	0	1	1	9	3	100	2	0
Langtidsledige	35	2	0	1	2	1	10	100	0
Mottakere av supplerende stønad	20	68	29	0	0	0	0	0	100

¹ For definisjon av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell A2. Overlapp mellom ulike grupper¹ i data fra EU-SILC 2009. Prosent

	Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	Par med barn 0-17	Aleneboende 16-35 år	Alle aleneboende	Sosialhjelpsmottakere	Alderspensjonister	Aleneboende minstepensjonister	Minstepensjonister som ikke bor alene	Uførepensjonister	Langtidssyke 16-44 år	Langtidssyke 45-66 år
Enslig forsørger	100	0	0	0	0	0	9	0	0	2	6	4	1
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil	0	100	100	100	0	0	13	0	0	0	3	7	0
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil	0	51	100	100	0	0	9	1	0	0	3	6	1
Par med barn 0-17	0	10	20	100	0	0	2	0	0	0	1	3	1
Aleneboende 16-35 år	0	0	0	0	100	100	8	0	0	0	3	7	0
Alle aleneboende	0	0	0	0	31	100	5	26	6	0	10	3	2
Sosialhjelpsmottakere	12	14	20	25	17	33	100	3	3	2	12	15	5
Alderspensjonister	0	0	0	1	0	37	1	100	7	14	0	0	0
Aleneboende minstepensjonister	0	0	0	0	2	100	8	80	100	0	20	0	2
Minstepensjonister som ikke bor alene	3	0	0	1	0	0	3	73	0	100	27	0	2
Uførepensjonister	4	2	3	8	3	31	6	0	4	11	100	1	4
Langtidssyke 16-44 år	8	11	20	43	21	32	23	0	0	0	4	100	0
Langtidssyke 45-66 år	2	0	3	22	0	24	9	0	1	3	15	0	100

¹ For definisjon av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: EU-SILC 2009, Statistisk sentralbyrå

Tabell A3. Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene.¹ Inntektsstatistikk for husholdninger. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen	4 549 802	4 585 233	4 629 505	4 685 498	4 747 954
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Barnefamilier					
Enslige forsørgere	276 328	283 085	282 401	289 553	290 458
Par med barn 0-17 år	1 898 000	1 903 027	1 907 921	1 908 405	1 918 431
Barn under 18 år	1 082 845	1 087 283	1 092 921	1 096 366	1 100 696
Trygdemottakere					
Alderspensjonister	555 909	560 269	564 179	567 815	571 464
Uførepensjonister	253 174	252 243	246 084	240 697	239 028
Tidsbegrenset uførestønad	8 790	19 682	31 109	40 956	46 929
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	31 443	30 988	30 505	29 529	29 347
Aleneboende minstepensjonister	77 962	73 283	68 788	64 434	79 233
Aleneboende minstepensjonister med alderspensjon ...	62 304	58 064	53 776	49 637	61 332
Aleneboende minstepensjonister med uførepensjon	13 696	13 420	13 227	13 103	15 287
Langtidssyke	111 641	147 791	139 717	130 940	130 091
Langtidsledige	58 107	53 427	40 415	25 087	20 608
Innvandrere					
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	369 160	391 344	421 347	466 051	516 120
Herav: med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika	257 239	276 592	301 558	337 820	378 055
Personer med flyktningbakgrunn	140 761	152 323	138 469	173 947	190 280
Aleneboende					
Aleneboende under 35 år	205 171	206 512	218 998	232 268	239 299
Aleneboende 35-49 år	147 126	150 208	154 578	161 702	166 918
Aleneboende 50-66 år	172 648	178 861	186 102	193 377	200 530
Aleneboende 67 år og eldre	237 269	237 410	236 872	236 442	235 652
Andre grupper					
Sosialhjelpsmottakere i alt	166 996	162 908	157 175	142 266	142 080
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	51 983	51 801	50 681	47 131	46 605
Langtidsmottakere av sosialhjelp	51 582	52 029	50 342	46 355	44 360
Mottakere av supplerende stønad	:	:	2 296	2 468	2 592

¹ For definisjon av grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Vedlegg B: Indikatorer

Tabell B1. Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-definisjon) 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105		
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2	1	0
Enslige forsørgere	276 328	283 085	282 401	289 553	290 458		
Andel med lavinntekt	15,1	17,3	18,2	19,7	20,9	6	1
Par med barn 0-17 år	1 898 000	1 903 027	1 907 921	1 908 405	1 918 431		
Andel med lavinntekt	5,7	6,0	6,1	6,0	6,4	1	0
Barn under 18 år	1 082 845	1 087 283	1 092 921	1 096 366	1 100 696		
Andel med lavinntekt	7,9	8,7	8,9	9,1	9,6	2	0
Aleneboende under 35 år	205 171	206 512	218 998	232 268	239 299		
Andel med lavinntekt	30,2	30,8	31,2	32,3	32,8	3	1
Aleneboende 35-49 år	147 126	150 208	154 578	161 702	166 918		
Andel med lavinntekt	15,4	16,5	16,8	17,4	18,1	3	1
Aleneboende 50-66 år	172 648	178 861	186 102	193 377	200 530		
Andel med lavinntekt	14,9	15,5	15,8	16,3	16,6	2	0
Aleneboende 67 år og eldre	237 269	237 410	236 872	236 442	235 652		
Andel med lavinntekt	38,2	38,5	38,5	38,3	37,0	-1	-1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt ..	369 160	391 344	421 347	466 051	516 120		
Andel med lavinntekt	28,7	30,3	30,3	31,0	31,2	2	0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin- Amerika	257 239	276 592	301 558	337 820	378 055		
Andel med lavinntekt	34,9	36,6	36,2	36,6	36,3	1	0
Personer med flyktningbakgrunn	140 761	152 323	138 469	173 947	190 280		
Andel med lavinntekt	36,3	39,1	38,2	38,5	38,6	2	0
Sosialhjelpsmottakere	166 996	162 908	157 175	142 266	142 080		
Andel med lavinntekt	44,2	49,4	51,0	54,6	56,1	12	2
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	51 983	51 801	50 681	47 131	46 605		
Andel med lavinntekt	53,8	57,4	58,0	60,3	61,2	7	1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	51 582	52 029	50 342	46 355	44 360		
Andel med lavinntekt	56,2	60,8	62,4	66,1	66,9	11	1
Alderspensjonister	555 909	560 269	564 179	567 815	571 464		
Andel med lavinntekt	19,8	19,5	19,1	18,7	17,5	-2	-1
Aleneboende minstepensjonist	77 962	73 283	68 788	64 434	79 233		
Andel med lavinntekt	72,3	75,2	76,7	80,0	75,2	3	-5
Med alderspensjon	62 304	58 064	53 776	49 637	61 332		
Andel med lavinntekt	76,9	79,2	81,0	84,1	79,3	2	-5
Med uførepensjon	13 696	13 420	13 227	13 103	15 287		
Andel med lavinntekt	56,9	62,9	65,1	70,9	66,7	10	-4
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	31 443	30 988	30 505	29 529	29 347		
Andel med lavinntekt	11,2	11,0	11,4	11,2	10,7	-1	0
Uførepensjonister	253 174	252 243	246 084	240 697	239 028		
Andel med lavinntekt	12,3	13,6	14,5	15,5	16,1	4	1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8 790	19 682	31 109	40 956	46 929		
Andel med lavinntekt	15,1	18,2	18,0	19,4	22,3	7	3
Langtidssyke	111 641	147 791	139 717	130 940	130 091		
Andel med lavinntekt	18,5	23,4	24,6	26,8	28,0	9	1
Langtidsledige	58 107	53 427	40 415	25 087	20 608		
Andel med lavinntekt	34,8	39,5	43,1	46,6	48,2	13	2
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	2 296	2 468	2 592		
Andel med lavinntekt	:	:	58,6	77,1	90,5		13

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B2. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5	-1	0
Andel med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4	-1	0
Enslige forsørgere	16,5	15,9	15,0	13,5	13,7	-3	0
Andel med lavinntekt	33,1	33,8	32,7	30,6	30,9	-2	0
Par med barn 0-17 år	4,5	4,3	4,1	3,5	3,5	-1	0
Andel med lavinntekt	26,9	27,6	27,5	26,2	25,4	-2	-1
Barn under 18 år	6,7	6,5	6,1	5,4	5,5	-1	0
Andel med lavinntekt	29,1	30,0	29,6	28,3	27,9	-1	0
Aleneboende under 35 år	10,9	10,8	9,9	8,5	8,6	-2	0
Andel med lavinntekt	22,9	23,1	21,0	17,9	17,3	-6	-1
Aleneboende 35-49 år	12,0	11,7	11,2	10,1	9,7	-2	0
Andel med lavinntekt	34,3	34,4	32,8	30,3	28,5	-6	-2
Aleneboende 50-66 år	6,0	5,8	5,6	5,3	5,1	-1	0
Andel med lavinntekt	16,5	16,9	16,6	16,8	16,1	0	-1
Aleneboende 67 år og eldre	0,9	0,9	0,8	0,6	0,1	-1	0
Andel med lavinntekt	1,2	1,3	0,9	0,8	0,1	-1	-1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	20,5	19,8	18,5	15,7	14,3	-6	-1
Andel med lavinntekt	37,4	37,1	35,2	30,5	28,5	-9	-2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	27,6	26,5	24,5	20,5	18,6	-9	-2
Andel med lavinntekt	37,4	42,0	39,7	34,5	32,3	-5	-2
Personer med flyktningbakgrunn	39,6	38,4	37,6	32,8	30,4	-9	-2
Andel med lavinntekt	59,1	58,3	59,2	53,4	51,1	-8	-2
Sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Alderspensjonister	1,2	1,2	1,1	0,9	0,8	0	0
Andel med lavinntekt	1,8	2,0	1,6	1,5	1,4	0	0
Aleneboende minstepensjonist	6,5	6,5	6,5	6,4	5,2	-1	-1
Andel med lavinntekt	3,8	4,4	4,1	4,6	3,8	0	-1
Med alderspensjon	1,8	2,0	1,9	1,4	1,1	-1	0
Andel med lavinntekt	1,3	1,6	1,3	1,1	0,8	-1	0
Med uførepensjon	27,8	26,4	25,5	25,2	22,2	-6	-3
Andel med lavinntekt	18,7	19,2	18,5	20,0	17,5	-1	-3
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	7,3	7,1	6,7	6,0	5,7	-2	0
Andel med lavinntekt	13,7	15,5	14,5	15,0	13,9	0	-1
Uførepensjonister	11,8	11,0	10,4	9,3	9,0	-3	0
Andel med lavinntekt	19,6	19,5	19,0	17,3	16,9	-3	0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	26,0	24,9	22,8	19,9	21,0	-5	1
Andel med lavinntekt	44,7	41,9	38,1	35,9	35,5	-9	0
Langtidssyke	26,6	26,2	26,1	25,4	26,2	0	1
Andel med lavinntekt	52,1	47,8	47,6	47,3	48,4	-4	1
Langtidsledige	31,0	33,4	37,0	37,0	38,4	7	1
Andel med lavinntekt	44,7	47,9	51,1	51,0	52,6	8	2
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	75,2	26,1	22,6	:	-3
Andel med lavinntekt	:	:	68,3	23,6	19,9	:	-4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B3. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar bostøtte 2004-2007¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4	0	0
Andel med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2	4	-1
Enslige forsørgere	18,8	17,3	18,1	20,2	18,9	0	-1
Andel med lavinntekt	30,9	33,4	36,4	41,0	40,9	10	0
Par med barn 0-17 år	2,6	2,5	2,6	2,9	2,6	0	0
Andel med lavinntekt	19,7	20,7	21,7	23,5	22,2	3	-1
Barn under 18 år	5,6	5,3	5,5	6,2	5,7	0	-1
Andel med lavinntekt	24,0	25,7	27,5	30,9	29,8	6	-1
Aleneboende under 35 år	3,7	4,2	4,3	4,6	5,1	1	1
Andel med lavinntekt	2,9	4,0	4,2	5,1	6,9	4	2
Aleneboende 35-49 år	7,6	7,7	7,9	8,5	8,5	1	0
Andel med lavinntekt	8,7	10,1	11,2	14,6	16,3	8	2
Aleneboende 50-66 år	8,8	8,6	8,5	8,8	8,5	0	0
Andel med lavinntekt	18,7	20,9	21,7	25,6	25,1	6	-1
Aleneboende 67 år og eldre	15,6	14,8	14,4	13,9	12,1	-4	-2
Andel med lavinntekt	21,9	23,2	23,2	25,9	23,0	1	-3
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	14,9	15,1	14,9	15,0	13,3	-2	-2
Andel med lavinntekt	27,4	28,6	28,4	28,4	27,0	0	-1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	20,3	20,4	19,9	19,74	17,4	-3	-2
Andel med lavinntekt	27,4	32,4	32,1	32,1	30,6	3	-2
Personer med flyktningbakgrunn	30,2	30,8	31,3	31,7	28,7	-2	-3
Andel med lavinntekt	46,0	46,4	49,3	49,9	48,6	3	-1
Sosialhjelpsmottakere	40,3	42,2	45,2	50,2	51,8	12	2
Andel med lavinntekt	39,2	42,5	45,4	52,3	55,5	16	3
Herav:						0	0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	20,8	23,2	26,1	31,6	36,8	16	5
Andel med lavinntekt	13,0	16,1	18,9	26,7	34,2	21	8
Langtidsmottakere av sosialhjelp	55,5	56,0	57,8	61,7	65,5	10	4
Andel med lavinntekt	52,6	53,4	55,1	60,3	65,5	13	5
						0	0
Alderspensjonister	7,3	6,8	6,6	6,4	5,5	-2	-1
Andel med lavinntekt	19,0	20,2	20,4	22,9	21,0	2	-2
Aleneboende minstepensjonist	40,2	40,9	41,6	42,9	37,9	-2	-5
Andel med lavinntekt	34,4	37,3	38,8	43,0	37,3	3	-6
Med alderspensjon	36,5	37,0	37,6	38,3	33,3	-3	-5
Andel med lavinntekt	31,8	34,0	35,4	38,8	32,7	1	-6
Med uførepensjon	61,2	61,4	62,0	64,6	61,1	0	-3
Andel med lavinntekt	51,5	55,9	57,1	63,2	59,7	8	-4
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	6,9	6,1	6,0	6,7	6,1	-1	-1
Andel med lavinntekt	20,7	21,0	23,0	25,7	26,2	6	1
Uførepensjonister	17,9	16,9	17,1	18,0	17,2	-1	-1
Andel med lavinntekt	29,0	30,6	30,5	35,1	32,7	4	-2
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	10,8	12,1	14,1	16,2	17,3	7	1
Andel med lavinntekt	19,7	26,6	28,2	32,6	36,8	17	4
Langtidssyke	14,2	14,5	16,5	19,7	21	7	1
Andel med lavinntekt	21,9	23,8	27,4	34,0	38,8	17	5
Langtidsledige	13,8	15,6	19,2	23,3	25,0	11	2
Andel med lavinntekt	18,5	21,7	26,4	32,2	34,3	16	2
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	78,3	78,4	72,7	:	-6
Andel med lavinntekt	:	:	64,9	73,2	71,0	:	-2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B4. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar bostøtte og sosialhjelp 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	0	0
Andel med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8	2	1
Enslige forsørgere	8,6	8,4	8,6	8,6	8,7	0	0
Andel med lavinntekt	17,4	19,1	19,9	21,1	21,5	4	0
Par med barn 0-17 år	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6	0	0
Andel med lavinntekt	14,9	16,0	16,8	17,1	16,2	1	-1
Barn under 18 år	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	0	0
Andel med lavinntekt	16,4	17,7	18,5	19,3	18,8	2	-1
Aleneboende under 35 år	1,5	1,9	2,0	2,1	2,6	1	0
Andel med lavinntekt	2,1	2,9	3,1	3,7	5,0	3	1
Aleneboende 35-49 år	2,8	3,0	3,2	3,5	3,8	1	0
Andel med lavinntekt	5,3	6,3	7,1	9,4	10,9	6	2
Aleneboende 50-66 år	2,2	2,1	2,2	2,3	2,4	0	0
Andel med lavinntekt	4,6	5,2	5,8	7,4	7,9	3	1
Aleneboende 67 år og eldre	0,6	0,6	0,6	0,4	0,3	0	0
Andel med lavinntekt	0,8	0,9	0,6	0,6	0,5	0	0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	10,8	11,0	10,6	9,6	8,7	-2	-1
Andel med lavinntekt	21,0	22,0	21,4	20,0	18,9	-2	-1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	15,1	15,2	14,5	13,0	11,6	-4	-1
Andel med lavinntekt	21,0	25,5	24,6	23,1	21,7	1	-1
Personer med flyktningbakgrunn	23,8	24,0	24,2	22,0	20,1	-4	-2
Andel med lavinntekt	37,5	37,8	39,6	37,6	36,0	-2	-2
Sosialhjelpsmottakere	40,3	42,2	45,2	50,2	51,8	12	2
Andel med lavinntekt	39,2	42,5	45,4	52,3	55,5	16	3
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	20,8	23,2	26,1	31,6	36,8	16	5
Andel med lavinntekt	13,0	16,1	18,9	26,7	34,2	21	8
Langtidsmottakere av sosialhjelp	55,5	56,0	57,8	61,7	65,5	10	4
Andel med lavinntekt	52,6	53,4	55,1	60,3	65,5	13	5
Alderspensjonister	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0	0
Andel med lavinntekt	1,1	1,2	0,9	0,8	0,8	0	0
Aleneboende minstepensjonist	5,0	5,0	5,1	5,1	4,2	-1	-1
Andel med lavinntekt	2,4	3,0	2,8	3,5	2,9	1	-1
Med alderspensjon	1,5	1,6	1,6	1,2	0,9	-1	0
Andel med lavinntekt	1,0	1,2	0,9	0,9	0,7	0	0
Med uførepensjon	21,1	19,8	19,4	20,1	18,0	-3	-2
Andel med lavinntekt	11,4	12,4	12,0	15,1	13,4	2	-2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,2	2,2	2,4	2,3	0	0
Andel med lavinntekt	5,8	7,6	8,4	9,7	9,0	3	-1
Uførepensjonister	9,4	9,8	9,1	9,9	9,4	0	-1
Andel med lavinntekt	5,2	4,8	4,6	4,5	4,3	-1	0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,1	8,5	8,8	8,9	10,0	2	1
Andel med lavinntekt	15,0	17,3	15,7	18,2	20,5	6	2
Langtidssyke	8,3	8,9	10,2	11,6	13,1	5	2
Andel med lavinntekt	16,4	17,0	19,6	23,5	27,4	11	4
Langtidsledige	9,6	11,7	14,5	17,0	19,1	10	2
Andel med lavinntekt	14,2	17,7	21,5	25,2	27,8	14	3
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	64,0	23,3	19,7	:	-4
Andel med lavinntekt	:	:	50,6	20,6	17,0	:	-4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B5. Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. 2006-2009, prosent

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 3/4 år ¹	Utvikling siste år
Alle						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	1	3	4	3	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	91	92	90	-1	-2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	3	2	3	3	0	0
Vanskelig å få endene til å møtes	6	4	5	4	-2	-1
Enslige forsørgere						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	14	12	13	-1	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	74	77	71	-3	-6
Svært vanskelig å få endene til å møtes	10	6	9	12	2	3
Vanskelig å få endene til å møtes	14	10	17	12	-2	-5
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	6	10	7	1	-3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	80	77	79	-1	2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	6	7	9	4	-2	-5
Vanskelig å få endene til å møtes	10	9	8	11	1	3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	4	7	8	4	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	81	82	79	-2	-3
Svært vanskelig å få endene til å møtes	4	4	6	4	0	-2
Vanskelig å få endene til å møtes	9	8	7	8	-1	1
Alle par med barn 0-17 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	1	3	3	2	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	91	92	91	0	-1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	1	1	1	1	0	0
Vanskelig å få endene til å møtes	4	3	3	3	-1	0
Langtidssyke 16-44 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	14	17	21	7	4
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	72	67	64	-8	-3
Svært vanskelig å få endene til å møtes	..	11	23	16	-7	-7
Vanskelig å få endene til å møtes	..	18	15	17	2	2
Langtidssyke 45-66 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	8	7	10	2	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	81	81	83	2	2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	..	9	8	9	1	1
Vanskelig å få endene til å møtes	..	4	11	12	1	1
Langtidssyke 16-66 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	12	13	15	3	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	75	73	72	-3	-1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	..	11	17	13	-4	-4
Vanskelig å få endene til å møtes	..	13	13	15	2	2
Uførepensjonister						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	5	4	5	0	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	88	90	87	-1	-3
Svært vanskelig å få endene til å møtes	8	3	5	6	-2	1
Vanskelig å få endene til å møtes	8	7	9	7	-1	-2
Sosialhjelpsmottakere						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	25	18	28	3	10
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	53	57	50	-3	-7
Svært vanskelig å få endene til å møtes	21	20	25	30	9	5
Vanskelig å få endene til å møtes	21	29	22	21	0	-1
Aleneboende minstepensjonister						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	3	1	2	-1	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	93	96	94	1	-2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	13	6	6	5	-8	-1
Vanskelig å få endene til å møtes	9	17	7	8	-1	1
Andre minstepensjonister						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	0	2	3	3	1
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	98	96	95	-3	-1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	2	2	0	2	0	2
Vanskelig å få endene til å møtes	5	2	4	4	-1	0
Alderspensjonister²						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	1	0	0	-1	0
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	99	99	99	0	0
Svært vanskelig å få endene til å møtes	..	1	1	1	1	0
Vanskelig å få endene til å møtes	..	3	2	3	3	1

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 3/4 år ¹	Utvikling siste år
Aleneboende under 35 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	2	5	11	9	6
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	81	82	81	0	-1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	5	5	6	8	3	2
Vanskelig å få endene til å møtes	13	9	9	7	-6	-2
Alle aleneboende						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	1	3	6	5	3
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	88	90	88	0	-2
Svært vanskelig å få endene til å møtes	5	4	4	5	0	1
Vanskelig å få endene til å møtes	9	7	6	6	-3	0
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	11	6	8	-3	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	75	76	72	-3	-4
Svært vanskelig å få endene til å møtes	3	5	8	9	6	1
Vanskelig å få endene til å møtes	15	12	17	13	-2	-4
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	2	0	2	0	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	94	97	96	2	-1
Svært vanskelig å få endene til å møtes	8	-	4	1	-7	-3
Vanskelig å få endene til å møtes	11	14	10	6	-5	-4
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	7	3	5	-2	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	75	86	83	8	-3
Svært vanskelig å få endene til å møtes	4	3	6	5	1	-1
Vanskelig å få endene til å møtes	12	13	13	10	-2	-3

¹ For betalingsproblemer vises utviklingen siste 3 år, for vanskeligheter med å få endene til å møtes vises siste 4 år, uttatt for langtidssyke der vi kun har data tilbake til 2007.

² Data for 2006 dekker både alders og uførepensjonister og er derfor utelatt her.

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B6. Ikke råd til ulike goder etter ulike grupper av husholdninger. 2006-2009, prosent

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	2	2	2	-1	0
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	7	7	7	7	0	0
Ikke råd til en ukes ferie	10	6	8	8	-2	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	3	3	3	-1	0
Ikke råd til å holde boligen varm	2	1	1	1	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	2	3	2		-1
Enslige forsørgere						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	8	3	2	-4	-1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	13	12	15	13	0	-2
Ikke råd til en ukes ferie	19	20	22	24	5	2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	6	3	4	-2	1
Ikke råd til å holde boligen varm	6	2	4	4	-2	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	4	4	5		1
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	4	1	3	1	-3	-2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	9	5	7	7	-2	0
Ikke råd til en ukes ferie	19	14	17	20	1	3
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	3	5	3	-3	-2
Ikke råd til å holde boligen varm	4	3	3	1	-3	-2
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	5	6	4		-2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	2	2	2	0	-2	-2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	6	3	4	6	0	2
Ikke råd til en ukes ferie	15	11	11	15	0	4
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	4	4	3	-1	-1
Ikke råd til å holde boligen varm	2	2	1	1	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	4	3	3		0
Alle par med barn 0-17 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	1	1	0	-1	-1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	2	1	2	1	-1	-1
Ikke råd til en ukes ferie	5	3	3	5	0	2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	2	1	1	1	-1	0
Ikke råd til å holde boligen varm	1	0	0	0	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	1	1	1		0
Langtidssyke 16-44 år¹						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	..	8	3	3	..	0
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	..	22	25	21	..	-4
Ikke råd til en ukes ferie	..	30	37	32	..	-5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	..	17	23	14	..	-9
Ikke råd til å holde boligen varm	..	4	6	6	..	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	13	21	13	..	-8
Langtidssyke 45-66 år¹						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	..	6	2	2	..	0
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	..	9	12	5	..	-7
Ikke råd til en ukes ferie	..	15	17	20	..	3
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	..	5	5	5	..	0
Ikke råd til å holde boligen varm	..	0	2	3	..	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	5	3	7	..	4
Langtidssyke 16-66 år¹						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	..	7	2	2	..	0
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	..	18	19	15	..	-4
Ikke råd til en ukes ferie	..	25	29	27	..	-2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	..	13	15	10	..	-5
Ikke råd til å holde boligen varm	..	3	5	5	..	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	11	13	11	..	-2
Uførepensjonister						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	4	6	4	-2	-2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	11	11	9	8	-3	-1
Ikke råd til en ukes ferie	18	14	16	15	-3	-1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	6	7	7	0	0
Ikke råd til å holde boligen varm	3	3	2	2	-1	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	7	6	7	..	1
Sosialhjelpsmottakere						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	14	16	3	11	-3	8
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	31	38	38	34	3	-4
Ikke råd til en ukes ferie	63	44	50	52	-11	2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	24	21	24	26	2	2
Ikke råd til å holde boligen varm	13	6	7	7	-6	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	18	24	24	..	0

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Aleneboende minstepensjonister						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	8	4	4	5	-3	1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	9	11	9	7	-2	-2
Ikke råd til en ukes ferie	27	29	17	14	-13	-3
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	10	16	8	5	-5	-3
Ikke råd til å holde boligen varm	8	7	2	0	-8	-2
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	19	7	3		-4
Andre minstepensjonister						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	3	3	5	2	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	2	2	3	3	1	0
Ikke råd til en ukes ferie	7	6	6	7	0	1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	0	0	2	-1	2
Ikke råd til å holde boligen varm	3	2	1	2	-1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene		2	1	2		1
Alderspensjonister²						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	..	1	2	2	..	0
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	..	1	2	2	..	0
Ikke råd til en ukes ferie	..	5	4	5	..	1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	..	1	1	0	..	-1
Ikke råd til å holde boligen varm	..	0	1	0	..	-1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	1	1	0	..	-1
Aleneboende under 35 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	11	5	3	2	-9	-1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	22	28	26	24	2	-2
Ikke råd til en ukes ferie	16	11	15	13	-3	-2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	11	10	10	8	-3	-2
Ikke råd til å holde boligen varm	4	2	2	3	-1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	5	8	6	..	-2
Alle aleneboende						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	4	4	3	-3	-1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	11	16	13	12	1	-1
Ikke råd til en ukes ferie	16	11	12	11	-5	-1
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	6	6	5	-1	-1
Ikke råd til å holde boligen varm	3	2	2	1	-2	-1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	4	5	4	..	-1
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	10	5	5	2	-8	-3
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	31	34	33	34	3	1
Ikke råd til en ukes ferie	21	27	21	21	0	0
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	8	11	9	8	0	-1
Ikke råd til å holde boligen varm	3	2	1	1	-2	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	6	5	7	..	2
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	3	5	4	3	-1
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	4	6	13	4	0	-9
Ikke råd til en ukes ferie	21	22	16	13	-8	-3
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	6	6	0	-4	-6
Ikke råd til å holde boligen varm	4	2	2	2	-2	0
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	7	6	2	..	-4
Vedvarende lavinntekt 18 år og over						
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	4	5	3	-3	-2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	20	20	23	20	0	-3
Ikke råd til en ukes ferie	21	19	19	17	-4	-2
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annen hver dag	6	9	7	5	-1	-2
Ikke råd til å holde boligen varm	4	2	2	1	-3	-1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	7	6	4	..	-2

¹ For langtidssyke har vi ikke data fra 2006.

² Data for 2006 dekker både alders og uførepensjonister og er derfor utelatt her.
Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B7. Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. 2007-2009, prosent

	2007	2008	2009	Utvikling siste 3 år	Utvikling siste år
Alle					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	21	19	19	-2	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	73	75	74	1	-1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,4	12,8	12,9	0,5	0,1
Heltids studenter i husholdningen	16	15	15	-1	0
Heltids pensjonister i husholdningen	13	12	14	1	2
Enslige forsørgere					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	35	26	23	-12	-3
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	51	59	64	13	5
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,6	7,4	8,4	1,8	1,0
Heltids studenter i husholdningen	16	23	14	-2	-9
Heltids pensjonister i husholdningen	5	6	6	1	0
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	21	16	16	-5	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	75	83	79	4	-4
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,1	13,0	12,7	0,6	-0,3
Heltids studenter i husholdningen	22	30	32	10	2
Heltids pensjonister i husholdningen	7	9	12	5	3
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	13	13	13	0	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	82	84	83	1	-1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	12,9	13,9	13,6	0,7	-0,3
Heltids studenter i husholdningen	26	28	29	3	1
Heltids pensjonister i husholdningen	6	7	11	5	4
Alle par med barn 0-17 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	4	4	4	0	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	95	95	94	-1	-1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	18,0	18,2	18,5	0,5	0,3
Heltids studenter i husholdningen	22	22	22	0	0
Heltids pensjonister i husholdningen	4	4	15	11	11
Langtidssyke 16-44 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	55	53	55	0	2
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	37	41	37	0	-4
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,3	6,1	5,8	-0,5	-0,3
Heltids studenter i husholdningen	27	24	27	0	3
Heltids pensjonister i husholdningen	10	9	12	2	3
Langtidssyke 45-66 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	34	33	37	3	4
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	58	51	51	-7	0
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	8,1	8,0	7,8	-0,3	-0,2
Heltids studenter i husholdningen	12	20	11	-1	-9
Heltids pensjonister i husholdningen	30	22	33	3	11
Langtidssyke 16-66 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	48	45	47	-1	2
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	44	45	42	-2	-3
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,9	6,7	8,2	1,3	1,5
Heltids studenter i husholdningen	22	23	21	-1	-2
Heltids pensjonister i husholdningen	17	15	21	4	6
Uførepensjonister					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	59	59	58	-1	-1
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	27	26	26	-1	0
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	3,7	3,7	3,8	0,1	0,1
Heltids studenter i husholdningen	4	4	4	0	0
Heltids pensjonister i husholdningen	79	71	73	-6	2
Sosialhjelpsmottakere					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	64	64	61	-3	-3
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	27	28	31	4	3
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	4,5	4,7	5,5	1,0	0,8
Heltids studenter i husholdningen	21	19	19	-2	0
Heltids pensjonister i husholdningen	14	14	19	5	5
Aleneboende under 35 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	49	43	42	-7	-1
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	44	50	50	6	0
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,2	6,8	6,7	0,5	-0,1
Heltids studenter i husholdningen	27	21	22	-5	1
Heltids pensjonister i husholdningen	2	1	3	1	2
Alle aleneboende 16-66 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	39	35	35	-4	0
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	52	55	56	4	1
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	6,9	7,1	7,2	0,3	0,1
Heltids studenter i husholdningen	14	9	10	-4	1
Heltids pensjonister i husholdningen	11	12	12	1	0

	2007	2008	2009	Utvikling siste 3 år	Utvikling siste år
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	64	77	52	-12	-25
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	30	17	35	5	18
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	5,2	3,4	6,1	0,9	2,7
Heltids studenter i husholdningen	41	50	32	-9	-18
Heltids pensjonister i husholdningen	1	1	7	6	6
Vedvarende lavinntekt, 45-66 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	69	63	51	-18	-12
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	28	32	40	12	8
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	4,7	4,1	5,6	0,9	1,5
Heltids studenter i husholdningen	7	5	7	0	2
Heltids pensjonister i husholdningen	50	55	38	-12	-17
Vedvarende lavinntekt, 18-66 år					
Ingen helårsyrkesaktive i husholdningen	65	74	52	-13	-22
12 måneder eller mer med heltids yrkesaktivitet i husholdningen	29	20	36	7	16
Gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet	5,1	3,5	5,9	0,8	2,4
Heltids studenter i husholdningen	32	42	27	-5	-15
Heltids pensjonister i husholdningen	13	11	13	0	2

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B8. Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2	0	0
Andel med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6	-3	-2
Enslige forsørgere	30,8	31,2	30,5	28,7	27,5	-3	-1
Andel med lavinntekt	71,3	72,1	72,3	70,5	68,2	-3	-2
Par med barn 0-17 år	3,7	3,8	3,7	3,3	3,1	-1	0
Andel med lavinntekt	36,6	37,3	37,1	35,3	32,4	-4	-3
Barn under 18 år	8,4	8,6	8,4	7,9	7,5	-1	0
Andel med lavinntekt	47,9	49,6	49,7	48,9	46,3	-2	-3
Aleneboende under 35 år	24,0	24,4	24,1	23,2	24,1	0	1
Andel med lavinntekt	58,9	59,6	59,6	57,3	59,9	1	3
Aleneboende 35-49 år	28,1	29,0	28,8	28,2	27,7	0	0
Andel med lavinntekt	74,6	77,0	77,8	77,9	77,2	3	-1
Aleneboende 50-66 år	45,6	45,5	45,0	44,3	43,9	-2	0
Andel med lavinntekt	84,4	85,6	86,2	86,6	86,7	2	0
Aleneboende 67 år og eldre	99,0	98,9	98,9	98,7	98,6	0	0
Andel med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	0	0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	29,6	30,3	29,2	27,2	25,7	-4	-2
Andel med lavinntekt	68,3	67,7	66,8	64,2	61,6	-7	-3
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	33,7	34,3	32,8	30,2	28,0	-6	-2
Andel med lavinntekt	68,8	68,1	67,2	64,5	61,8	-7	-3
Personer med flyktningbakgrunn	37,3	39,3	37,6	34,6	32,4	-5	-2
Andel med lavinntekt	71,7	72,1	71,3	68,8	66,2	-6	-3
Sosialhjelpsmottakere	67,9	71,2	71,5	70,4	69,5	2	-1
Andel med lavinntekt	84,3	85,1	85,1	83,7	82,4	-2	-1
Herav:						0	0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	79,7	82,4	82,5	82,2	82,6	3	0
Andel med lavinntekt	90,6	91,9	92,4	92,1	92,3	2	0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	86,6	87,9	86,8	85,8	85,7	-1	0
Andel med lavinntekt	94,7	94,3	93,6	92,7	92,0	-3	-1
Alderspensjonister	93,6	93,3	93,3	92,9	92,5	-1	0
Andel med lavinntekt	99,4	99,5	99,5	99,4	99,2	0	0
Aleneboende minstepensjonist	98,1	98,1	98,0	97,9	97,3	-1	-1
Andel med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9	0	0
Med alderspensjon	99,7	99,6	99,7	99,6	99,5	0	0
Andel med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0	0
Med uførepensjon	96,7	96,9	97,0	97,0	96,4	0	-1
Andel med lavinntekt	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	0	0
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	33,9	33,7	32,9	31,9	30,6	-3	-1
Andel med lavinntekt	88,0	88,1	86,8	86,9	88,3	0	1
Uførepensjonister	71,5	72,0	73,0	72,9	73,6	2	1
Andel med lavinntekt	94,2	94,8	95,2	95,1	94,7	1	0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	29,5	57,3	60,2	59,9	60,9	31	1
Andel med lavinntekt	61,3	89,5	92,3	92,7	91,6	30	-1
Langtidssyke	47,6	56,4	57,0	57,1	56,3	9	-1
Andel med lavinntekt	82,2	86,3	86,4	87,4	86,0	4	-1
Langtidsledige	24,7	28,5	35,5	38,4	40,0	15	2
Andel med lavinntekt	46,8	51,5	59,0	60,4	60,7	14	0
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	97,9	98,5	98,8	:	0
Andel med lavinntekt	:	:	99,0	99,6	99,6	:	0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B9. Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2	2	1
Andel med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0	7	2
Enslige forsørgere	63,3	63,6	65,6	68,1	70,1	7	2
Andel med lavinntekt	29,2	27,7	29,1	31,4	34,9	6	4
Par med barn 0-17 år	92,0	91,5	93,5	94,0	94,5	3	1
Andel med lavinntekt	56,6	56,6	58,5	61,2	64,7	8	4
Barn under 18 år	86,6	86,2	88,2	89,0	89,8	3	1
Andel med lavinntekt	46,9	45,6	47,0	48,7	52,1	5	3
Aleneboende under 35 år	81,0	80,7	82,9	84,5	84,5	4	0
Andel med lavinntekt	61,2	60,3	64,1	67,5	66,8	6	-1
Aleneboende 35-49 år	71,0	70,3	72,3	73,5	74,4	3	1
Andel med lavinntekt	33,2	31,2	34,5	36,4	37,6	4	1
Aleneboende 50-66 år	53,8	53,7	55,3	55,8	56,6	3	1
Andel med lavinntekt	21,4	20,1	20,8	20,4	20,8	-1	0
Aleneboende 67 år og eldre	1,0	1,0	1,1	1,2	1,4	0	0
Andel med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	66,7	66,7	69,4	72,9	75,3	9	2
Andel med lavinntekt	36,1	37,0	40,7	46,4	49,7	14	3
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	61,4	61,7	65,0	69,6	72,6	11	3
Andel med lavinntekt	33,4	34,6	38,5	44,5	47,8	14	3
Personer med flyktningbakgrunn	55,6	54,3	57,1	61,3	64,4	9	3
Andel med lavinntekt	24,4	24,6	26,2	30,7	34,0	10	3
Sosialhjelpsmottakere	23,6	21,5	23,3	24,7	26,0	2	1
Andel med lavinntekt	14,5	13,6	15,5	16,6	18,1	4	2
Herav:						0	0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	23,1	21,0	23,0	23,7	23,5	0	0
Andel med lavinntekt	17,6	16,2	18,0	18,3	18,1	1	0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	6,0	5,9	7,9	8,3	8,4	2	0
Andel med lavinntekt	2,5	3,0	4,3	4,9	5,2	3	0
Alderspensjonister	2,6	2,7	2,9	3,1	3,7	1	1
Andel med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0	0
Aleneboende minstepensjonist	2,0	2,0	2,1	2,2	2,8	1	1
Andel med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0	0
Med alderspensjon	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0	0
Andel med lavinntekt	-	0,1	0,1	0,1	-	0	0
Med uførepensjon	4,0	3,7	3,7	3,6	4,3	0	1
Andel med lavinntekt	1,1	0,8	1,0	0,9	0,9	0	0
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	55,6	56,1	57,4	57,8	60,7	5	3
Andel med lavinntekt	9,0	10,8	10,0	10,7	10,1	1	-1
Uførepensjonister	14,8	14,3	14,4	14,5	14,7	0	0
Andel med lavinntekt	3,1	2,7	2,6	2,6	3,0	0	0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	57,0	22,8	22,0	22,7	22,8	-34	0
Andel med lavinntekt	45,9	5,6	3,4	3,3	4,3	-42	1
Langtidssyke	39,3	29,9	30,8	31,5	33,6	-6	2
Andel med lavinntekt	14,7	9,8	11,0	10,8	12,6	-2	2
Langtidsledige	30,6	31,7	34,0	33,1	30,6	0	-2
Andel med lavinntekt	13,0	15,4	17,5	17,6	17,4	4	0
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	0,5	0,2	0,5	:	0
Andel med lavinntekt	:	:	0,4	0,1	0,1	:	0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B10. Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7	-2	-1
Andel med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8	-3	-1
Enslige forsørgere	29,0	27,9	27,2	26,4	26,1	-3	0
Andel med lavinntekt	41,5	40,3	40,4	40,0	41,9	0	2
Par med barn 0-17 år	16,5	16,0	15,6	15,2	14,6	-2	-1
Andel med lavinntekt	31,7	31,5	30,7	30,4	30,7	-1	0
Barn under 18 år	18,6	18,0	17,5	17,0	16,5	-2	-1
Andel med lavinntekt	34,8	34,3	34,0	33,7	34,9	0	1
Aleneboende under 35 år	23,6	23,6	24,2	24,0	24,4	1	0
Andel med lavinntekt	33,1	33,3	33,6	32,1	32,6	-1	1
Aleneboende 35-49 år	28,6	28,1	27,5	26,8	25,6	-3	-1
Andel med lavinntekt	38,3	38,7	37,4	36,4	35,8	-3	-1
Aleneboende 50-66 år	30,1	29,2	28,1	27,2	25,9	-4	-1
Andel med lavinntekt	43,1	42,9	41,8	41,2	40,5	-3	-1
Aleneboende 67 år og eldre	51,8	50,8	49,8	48,5	46,4	-5	-2
Andel med lavinntekt	67,8	67,5	66,8	66,5	65,5	-2	-1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	26,0	25,0	24,2	22,7	22,1	-4	-1
Andel med lavinntekt	30,3	29,4	28,1	25,9	27,8	-3	2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	31,5	30,1	29,2	27,3	26,7	-5	-1
Andel med lavinntekt	32,9	31,9	30,5	28,2	30,7	-2	3
Personer med flyktningbakgrunn	33,2	31,5	31,9	32,4	34,8	2	2
Andel med lavinntekt	34,2	32,2	32,5	33,1	40,8	7	8
Sosialhjelpsmottakere	50,6	50,1	50,2	50,6	53,7	3	3
Andel med lavinntekt	49,9	49,6	49,8	50,4	55,0	5	5
Herav:						0	0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	55,7	57,6	57,0	57,8	59,0	3	1
Andel med lavinntekt	56,5	58,1	58,4	59,4	61,4	5	2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	49,5	51,0	50,9	50,8	56,2	7	5
Andel med lavinntekt	49,0	50,6	50,5	50,9	56,3	7	5
Alderspensjonister	42,2	41,1	40,0	38,8	37,0	-5	-2
Andel med lavinntekt	66,8	66,6	65,7	65,5	64,3	-3	-1
Aleneboende minstepensjonist	65,8	65,3	64,5	63,5	62,0	-4	-2
Andel med lavinntekt	68,8	68,1	67,3	66,6	65,6	-3	-1
Med alderspensjon	68,1	67,7	67,2	66,3	65,0	-3	-1
Andel med lavinntekt	70,6	70,1	69,5	68,9	67,9	-3	-1
Med uførepensjon	58,0	57,2	56,4	56,1	54,1	-4	-2
Andel med lavinntekt	58,8	58,3	57,2	57,1	55,5	-3	-2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	31,8	30,8	29,7	28,7	27,4	-4	-1
Andel med lavinntekt	50,2	47,6	47,8	46,0	45,9	-4	0
Uførepensjonister	44,4	43,8	43,3	42,8	41,8	-3	-1
Andel med lavinntekt	53,6	54,2	54,0	54,3	53,0	-1	-1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	37,4	38,5	39,1	39,3	39,0	2	0
Andel med lavinntekt	48,4	50,4	50,7	50,4	50,1	2	0
Langtidssyke	42,7	39,9	39,8	39,8	39,5	-3	0
Andel med lavinntekt	53,1	48,4	48,5	48,8	49,6	-4	1
Langtidsledige	37,5	37,9	39,3	38,4	39,9	2	2
Andel med lavinntekt	43,5	42,4	43,3	43,3	44,3	1	1
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	25,0	25,3	30,2	:	5
Andel med lavinntekt	:	:	25,7	25,4	29,9	:	5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B11. Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5	4	0
Andel med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3	1	0
Enslige forsørgere	16,1	18,5	20,4	21,6	21,5	5	0
Andel med lavinntekt	19,2	19,9	19,7	19,0	17,8	-1	-1
Par med barn 0-17 år	11,0	12,6	14,9	16,0	16,2	5	0
Andel med lavinntekt	27,7	27,4	28,5	27,8	28,0	0	0
Barn under 18 år	11,9	13,6	15,9	16,9	17,1	5	0
Andel med lavinntekt	24,0	23,9	24,5	23,6	23,3	-1	0
Aleneboende under 35 år	15,1	17,7	19,8	20,3	19,1	4	-1
Andel med lavinntekt	11,5	12,0	11,8	11,1	9,7	-2	-1
Aleneboende 35-49 år	14,7	16,2	17,7	18,3	18,1	3	0
Andel med lavinntekt	28,3	27,4	26,7	25,5	24,5	-4	-1
Aleneboende 50-66 år	9,6	10,9	12,4	12,7	12,8	3	0
Andel med lavinntekt	17,4	18,5	18,7	18,3	18,7	1	0
Aleneboende 67 år og eldre	3,4	3,8	4,5	4,6	4,6	1	0
Andel med lavinntekt	2,0	2,5	2,8	3,1	3,0	1	0
Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre i alt	10,4	11,7	13,2	14,1	13,9	4	0
Andel med lavinntekt	13,4	14,2	14,3	13,8	13,6	0	0
Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	10,8	12,1	13,5	14,6	14,4	4	0
Andel med lavinntekt	12,5	13,3	13,5	13,2	13,1	1	0
Personer med flyktningbakgrunn	9,0	10,5	11,7	14,0	14,6	6	1
Andel med lavinntekt	9,2	10,2	10,1	11,3	11,5	2	0
Sosialhjelpsmottakere	8,5	9,2	8,9	8,8	9,1	1	0
Andel med lavinntekt	9,5	9,9	9,1	8,7	8,3	-1	0
Herav:						0	0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	10,8	11,5	10,9	10,3	10,4	0	0
Andel med lavinntekt	8,5	13,3	12,2	11,4	10,9	2	-1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	4,8	5,8	5,9	5,6	5,7	1	0
Andel med lavinntekt	5,7	6,6	6,2	5,9	5,5	0	0
Alderspensjonister	2,6	3,1	3,8	3,8	4,0	1	0
Andel med lavinntekt	2,6	3,1	3,6	3,7	4,3	2	1
Aleneboende minstepensjonist	4,5	4,9	5,4	5,5	5,4	1	0
Andel med lavinntekt	2,7	3,7	4,2	4,5	4,1	1	0
Med alderspensjon	3,3	3,5	3,9	4,0	4,0	1	0
Andel med lavinntekt	1,9	2,6	3,1	3,3	2,9	1	0
Med uførepensjon	9,3	10,3	11,0	10,9	10,8	2	0
Andel med lavinntekt	7,3	9,1	9,6	9,9	9,2	2	-1
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	6,5	7,4	9,1	9,2	8,9	2	0
Andel med lavinntekt	10,4	12,2	13,0	12,1	11,4	1	-1
Uførepensjonister	9,1	10,1	11,4	11,7	11,8	3	0
Andel med lavinntekt	13,2	13,4	13,6	13,3	13,6	0	0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	12,2	14,0	14,9	15,9	16,4	4	1
Andel med lavinntekt	21,2	20,3	17,4	17,7	17,7	-4	0
Langtidssyke	12,1	15,9	17,0	17,2	16,9	5	0
Andel med lavinntekt	16,5	18,2	17,2	16,8	15,7	-1	-1
Langtidsledige	16,3	17,7	18,6	19,2	18,1	2	-1
Andel med lavinntekt	19,6	19,9	19,9	19,9	18,2	-1	-2
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	2,1	2,3	2,7	:	0
Andel med lavinntekt	:	:	2,9	2,6	2,8	:	0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B12. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning 2004-2008¹

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4	18	10
Andel med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7	6	3
Enslige forsørgere	11,5	10,2	12,6	22,5	33,3	22	11
Andel med lavinntekt	13,2	12,4	13,6	17,2	19,6	6	2
Par med barn 0-17 år	8,2	6,9	8,7	17,7	31,9	24	14
Andel med lavinntekt	20,2	18,4	20,7	25,7	30,9	11	5
Barn under 18 år	8,9	7,6	9,5	18,7	32,4	24	14
Andel med lavinntekt	17,4	15,8	17,6	21,9	26,1	9	4
Aleneboende under 35 år	8,1	7,3	9,6	17,6	23,8	16	6
Andel med lavinntekt	6,8	6,8	7,3	7,9	7,8	1	0
Aleneboende 35-49 år	9,9	9,2	11,1	18,0	25,9	16	8
Andel med lavinntekt	14,2	13,9	14,3	14,8	16,1	2	1
Aleneboende 50-66 år	7,2	7,0	8,8	13,9	20,2	13	6
Andel med lavinntekt	11,5	11,4	12,2	14,4	16,7	5	2
Aleneboende 67 år og eldre	2,5	2,2	2,9	4,6	7,2	5	3
Andel med lavinntekt	1,3	1,4	1,9	2,9	4,0	3	1
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	7,6	6,7	7,8	13,3	20,7	13	7
Andel med lavinntekt	8,2	7,7	8,2	10,0	11,9	4	2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ..	8,0	7,2	8,2	13,6	20,6	13	7
Andel med lavinntekt	7,3	7,1	7,6	9,5	11,5	4	2
Personer med flyktningbakgrunn	7,3	6,5	7,3	13,4	21,5	14	8
Andel med lavinntekt	5,4	5,3	5,4	8,0	10,1	5	2
Sosialhjelpsmottakere	5,3	4,3	4,6	6,3	9,2	4	3
Andel med lavinntekt	4,0	3,6	3,7	4,7	5,8	2	1
Herav:						0	0
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	4,1	3,7	3,9	4,7	6,6	3	2
Andel med lavinntekt	3,2	2,9	2,9	3,4	4,2	1	1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,8	1,7	1,9	2,7	4,3	3	2
Andel med lavinntekt	1,7	1,7	1,7	2,3	3,1	1	1
Alderspensjonister	1,9	1,7	2,4	4,0	6,6	5	3
Andel med lavinntekt	1,8	1,9	2,4	3,5	5,3	4	2
Aleneboende minstepensjonist	3,3	3,0	3,7	5,6	7,3	4	2
Andel med lavinntekt	1,8	2,2	2,9	4,4	5,4	4	1
Med alderspensjon	2,4	2,1	2,6	3,9	5,2	3	1
Andel med lavinntekt	1,3	1,5	2,1	3,1	3,9	3	1
Med uførepensjon	6,9	6,6	7,8	11,4	14,5	8	3
Andel med lavinntekt	4,9	5,6	6,6	10,0	12,0	7	2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	4,9	4,3	6,1	10,3	16,8	12	7
Andel med lavinntekt	8,1	7,1	9,6	9,7	15,9	8	6
Uførepensjonister	7,4	6,8	8,7	13,9	20,0	13	6
Andel med lavinntekt	9,5	9,0	9,8	13,3	17,0	8	4
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	10,4	8,8	11,0	17,9	26,3	16	8
Andel med lavinntekt	13,2	11,5	11,7	15,2	19,8	7	5
Langtidssyke	9,7	9,7	11,7	18,3	24,2	15	6
Andel med lavinntekt	11,3	10,4	11,1	14,3	16,5	5	2
Langtidsledige	11,9	11,1	12,6	18,1	21,5	10	3
Andel med lavinntekt	13,2	12,8	13,5	16,2	16,7	4	1
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	1,4	2,7	2,9	:	0
Andel med lavinntekt	:	:	1,9	3,0	2,7	:	0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell B13. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, S80/S20². 2004-2008

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6	-0,3	0,1
Enslige forsørgere	2,9	3,4	2,8	2,8	2,9	0,0	0,1
Par med barn 0-17 år	3,5	4,2	2,9	3,0	3,0	-0,5	0,0
Barn under 18 år	3,6	4,3	3,1	3,2	3,2	-0,4	0,0
Aleneboende under 35 år	5,7	6,3	5,4	5,7	6,2	0,5	0,5
Aleneboende 35-49 år	5,2	6,1	4,9	4,9	5,3	0,1	0,4
Aleneboende 50-66 år	4,5	5,0	3,9	4,1	4,2	-0,3	0,1
Aleneboende 67 år og eldre	2,6	3,1	2,6	2,7	2,7	0,1	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	5,6	5,6	5,4	5,5	5,7	0,1	0,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ...	4,9	4,9	4,8	4,8	5,0	0,1	0,1
Personer med flyktningbakgrunn	3,8	3,9	3,6	3,8	3,9	0,1	0,1
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9	0,0	0,1
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,7	3,7	3,5	3,6	-0,1	0,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	0,1	0,0
Alderspensionister	3,1	3,7	2,8	3,0	2,9	-0,1	0,0
Aleneboende minstepensionist	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	0,0	0,0
Med alderspensjon	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	0,0	-0,1
Med uførepensjon	1,2	2,0	1,8	1,8	1,8	0,6	0,0
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	3,3	3,8	2,9	2,9	3,0	-0,3	0,1
Uførepensionister	2,6	3,0	2,5	2,6	2,7	0,0	0,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,6	2,9	2,6	2,7	2,7	0,1	0,0
Langtidssyke	2,8	3,0	2,8	2,9	3,0	0,1	0,1
Langtidsledige	3,5	4,2	3,8	4,0	4,2	0,7	0,2
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	:	1,8	1,8	1,7		0,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B14. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, P90/P10². 2004-2008

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7	0,1	0,0
Enslige forsørgere	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	0,1	0,0
Par med barn 0-17 år	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	0,0	0,0
Barn under 18 år	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	0,1	0,0
Aleneboende under 35 år	4,0	4,1	4,2	4,4	4,8	0,8	0,4
Aleneboende 35-49 år	3,2	3,3	3,4	3,4	3,4	0,2	0,0
Aleneboende 50-66 år	2,6	2,7	2,7	2,8	2,7	0,1	-0,1
Aleneboende 67 år og eldre	2,1	2,1	2,1	2,2	2,1	0,0	-0,1
Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre i alt	3,8	3,8	3,8	3,8	3,9	0,1	0,0
Innvandrere og norskfødte med innvanderforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ...	3,6	3,5	3,6	3,6	3,6	0,0	0,0
Personer med flyktningbakgrunn	3,0	3,0	2,8	2,9	3,0	0,0	0,0
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	0,0	0,0
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,2	3,2	3,0	3,1	-0,1	0,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	0,1	0,1
Alderspensionister	2,3	2,3	2,3	2,4	2,3	0,1	0,0
Aleneboende minstepensionist	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	0,0	0,0
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	0,0	0,0
Med uførepensjon	1,6	1,5	1,6	1,6	1,5	0,0	0,0
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	2,3	2,4	2,4	2,4	2,2	-0,1	-0,2
Uførepensionister	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	0,0	0,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2	0,1	0,0
Langtidssyke	2,3	2,4	2,4	2,4	2,5	0,1	0,1
Langtidsledige	2,6	2,8	2,8	2,9	2,9	0,3	0,0
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	:	1,6	1,6	1,5		-0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B15. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, Gini-koeffisient². 2004-2008

Gruppe	2004	2005	2006	2007	2008	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247	-0,031	0,001
Enslige forsørgere	0,210	0,249	0,199	0,204	0,207	-0,004	0,003
Par med barn 0-17 år	0,263	0,308	0,213	0,219	0,218	-0,045	-0,001
Barn under 18 år	0,267	0,310	0,221	0,228	0,227	-0,040	-0,001
Aleneboende under 35 år	0,310	0,332	0,293	0,300	0,304	-0,006	0,004
Aleneboende 35-49 år	0,317	0,344	0,293	0,295	0,297	-0,020	0,002
Aleneboende 50-66 år	0,308	0,335	0,267	0,280	0,280	-0,028	0,000
Aleneboende 67 år og eldre	0,206	0,250	0,199	0,207	0,204	-0,002	-0,003
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	0,306	0,313	0,302	0,302	0,303	-0,003	0,001
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ...	0,277	0,281	0,277	0,277	0,279	0,001	0,002
Personer med flyktningbakgrunn	0,242	0,250	0,242	0,247	0,250	0,008	0,003
Sosialhjelpsmottakere	0,194	0,194	0,193	0,193	0,196	0,002	0,003
Herav:							
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,233	0,233	0,230	0,223	0,228	-0,005	0,005
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,176	0,176	0,177	0,181	0,184	0,008	0,003
Alderspensionister	0,238	0,290	0,216	0,226	0,221	0,084	-0,022
Aleneboende minstepensionist	0,124	0,138	0,125	0,126	0,121	-0,003	-0,005
Med alderspensjon	0,114	0,124	0,114	0,115	0,107	-0,006	-0,008
Med uførepensjon	0,124	0,145	0,120	0,121	0,117	-0,007	-0,004
Etterlattepensionister (gjenlevende ektefelle)	0,242	0,283	0,204	0,210	0,201	-0,041	-0,009
Uførepensionister	0,200	0,229	0,188	0,199	0,198	-0,002	-0,001
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	0,195	0,216	0,189	0,198	0,201	0,006	0,002
Langtidssyke	0,206	0,220	0,199	0,206	0,213	0,007	0,007
Langtidsledige	0,240	0,273	0,253	0,257	0,261	0,020	0,004
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	:	0,117	0,110	0,104		-1,500

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) til 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell B16. Eierforhold og boligstandard for personer i ulike grupper. 2006-2009, prosent

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Andel personer som bor i husholdning som eier	81	80	81	81	0	0
Andel personer som bor trangt	8	7	8	8	0	0
Andel personer som bor svært romslig	30	32	31	32	2	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	8	8	8	8	0	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	12	12	13	13	1	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	8	8	8	7	-1	-1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	5	5	6	2	1
Enslig forsørger						
Andel personer som bor i husholdning som eier	72	70	68	68	-4	0
Andel personer som bor trangt	7	3	6	7	0	1
Andel personer som bor svært romslig	24	25	19	18	-6	-1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	9	12	14	14	5	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	9	17	15	14	5	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	6	8	14	11	5	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	8	7	9	5	2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Andel personer som bor i husholdning som eier	76	71	67	69	-7	2
Andel personer som bor trangt	30	28	34	40	10	6
Andel personer som bor svært romslig	8	11	10	11	3	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	15	13	17	10	-5	-7
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	13	12	9	12	-1	3
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	5	6	7	-2	1
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	5	6	2	-3	-4
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Andel personer som bor i husholdning som eier	81	79	77	77	-4	0
Andel personer som bor trangt	26	24	27	28	2	1
Andel personer som bor svært romslig	9	12	12	13	4	1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	13	13	12	-1	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	12	10	10	10	-2	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	7	4	6	-1	2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	4	3	4	2	-2	-2
Alle par med barn 0-17 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	91	92	90	92	1	2
Andel personer som bor trangt	12	10	13	11	-1	-2
Andel personer som bor svært romslig	17	20	19	21	4	2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	7	9	8	8	1	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	10	6	10	10	0	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	6	6	6	6	0	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	3	4	5	4	1	-1
Langtidssyke 16-44 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	..	64	61	59	..	-2
Andel personer som bor trangt	..	13	13	25	..	12
Andel personer som bor svært romslig	..	17	12	7	..	-5
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	..	11	14	21	..	7
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	..	22	20	26	..	6
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	..	18	13	16	..	3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	12	14	7	..	-7
Langtidssyke 46-66 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	..	84	88	77	..	-11
Andel personer som bor trangt	..	6	3	1	..	-2
Andel personer som bor svært romslig	..	38	40	37	..	-3
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	..	8	8	9	..	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	..	8	11	18	..	7
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	..	7	13	13	..	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	3	10	8	..	-2
Langtidssyke 16-66 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	..	71	73	67	..	-6
Andel personer som bor trangt	..	10	8	14	..	6
Andel personer som bor svært romslig	..	25	67	20	..	-47
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	..	10	11	16	..	5
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	..	17	16	22	..	6
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	..	13	13	15	..	2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	9	12	8	..	-4
Uførepensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	82	84	84	83	1	-1
Andel personer som bor trangt	3	3	3	4	1	1
Andel personer som bor svært romslig	36	40	40	40	4	0
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	10	9	9	-1	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	15	16	15	14	-1	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	10	11	12	12	2	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	6	6	6	-1	0

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Sosialhjelpsmottakere						
Andel personer som bor i husholdning som eier	31	37	34	36	5	2
Andel personer som bor trangt	23	20	19	23	0	4
Andel personer som bor svært romslig	11	16	12	10	-1	-2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	18	17	20	24	6	4
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	21	22	24	26	5	2
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	12	11	17	14	2	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærver	9	11	15	11	2	-4
Aleneboende minstepensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	54	59	63	58	4	-5
Andel personer som bor trangt	2	0	3	3	1	0
Andel personer som bor svært romslig	32	39	49	45	13	-4
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	9	10	14	9	0	-5
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	20	13	15	5	-15	-10
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	14	9	10	8	-6	-2
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	14	7	11	2	-12	-9
Andre minstepensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	84	82	80	83	-1	3
Andel personer som bor trangt	1	1	1	1	0	0
Andel personer som bor svært romslig	37	41	40	42	5	2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	6	8	4	7	1	3
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	10	14	12	16	6	4
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	9	11	10	10	1	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	5	4	3	4	-1	1
Alderspensjonister						
Andel personer som bor i husholdning som eier	..	85	85	83	..	-2
Andel personer som bor trangt	..	0	0	1	..	1
Andel personer som bor svært romslig	..	48	48	46	..	-2
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	..	5	6	5	..	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	..	10	11	11	..	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	..	7	7	7	..	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	3	3	4	..	1
Aleneboende under 35 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	36	33	38	37	1	-1
Andel personer som bor trangt	23	25	23	24	1	1
Andel personer som bor svært romslig	11	13	12	12	1	0
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	12	13	11	9	-3	-2
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	28	20	25	26	-2	1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	12	9	11	11	-1	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	8	13	13	6	0
Alle aleneboende						
Andel personer som bor i husholdning som eier	62	60	64	63	1	-1
Andel personer som bor trangt	9	11	8	9	0	1
Andel personer som bor svært romslig	33	33	34	33	0	-1
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	10	10	10	9	-1	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	16	15	16	16	0	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	11	9	9	9	-2	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	6	7	8	9	3	1
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	40	35	30	29	-11	-1
Andel personer som bor trangt	27	28	32	23	-4	-9
Andel personer som bor svært romslig	10	10	6	9	-1	3
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	14	12	17	16	2	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	21	18	23	22	1	-1
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	7	10	14	11	4	-3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	5	9	10	3	1
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Andel personer som bor i husholdning som eier	69	63	68	65	-4	-3
Andel personer som bor trangt	3	1	3	2	-1	-1
Andel personer som bor svært romslig	49	55	47	34	-15	-13
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	11	11	15	9	-2	-6
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	14	11	8	8	-6	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	10	9	7	10	0	3
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	6	11	2	-5	-9
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Andel personer som bor i husholdning som eier	51	47	48	44	-7	-4
Andel personer som bor trangt	18	17	19	14	-4	-5
Andel personer som bor svært romslig	25	29	25	20	-5	-5
Andel personer som bor i bolig med råte eller fukt	13	12	16	13	0	-3
Andel personer som bor i bolig utsatt for støy	18	15	16	16	-2	0
Andel personer som bor i bolig utsatt for forurensning	8	10	11	11	3	0
Andel personer som bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	5	9	6	-1	-3

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B17. Boligøkonomi for ulike grupper av husholdninger. 2006-2009, prosent

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	43 600	45 200	47 900	53 400	9 800	5 500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	48 800	60 700	64 000	18 900	3 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	24	24	26	25	1	-1
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	39	41	38	35	-4	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	7	5	7	6	-1	-1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	36	37	35	34	-2	-1
Enslige forsørgere						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	55 400	57 600	60 200	66 700	11 300	6 500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	57 800	56 900	68 400	78 100	20 300	9 700
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	33	36	33	40	7	7
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	15	18	15	12	-3	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	17	15	19	18	1	-1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	53	55	50	55	2	5
Barnefamilier med lav inntekt, 1. desil						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	45 600	60 200	72 000	69 100	23 500	-2 900
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	59 900	56 400	72 500	77 600	17 700	5 100
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	50	35	44	32	-18	-12
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	24	28	21	20	-4	-1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	8	12	6	-6	-6
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	51	54	49	51	0	2
Barnefamilier med lav inntekt, 1. kvintil						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	46 800	56 600	68 900	65 900	19 100	-3 000
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	62 200	62 200	79 000	78 500	16 300	-500
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	36	27	34	25	-11	-9
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	23	28	21	21	-2	0
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	10	7	9	7	-3	-2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	52	55	53	54	2	1
Alle par med barn 0-17 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	52 000	58 200	58 300	61 300	9 300	3 000
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	77 300	87 700	105 500	111 100	33 800	5 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	15	16	22	16	1	-6
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	27	28	26	23	-4	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	5	4	5	4	-1	-1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	46	46	45	43	-3	-2
Langtidssyke 16-44 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	..	55 000	61 800	56 200	..	-5 600
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	60 600	83 400	69 900	..	-13 500
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	..	52	59	49	..	-10
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	..	17	14	16	..	2
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	15	24	15	..	-9
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	..	51	40	51	..	11
Langtidssyke 45-66 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	..	:	:	:	..	:
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	42 000	62 600	50 700	..	-11 900
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	..	22	26	30	..	4
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	..	41	28	34	..	6
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	10	8	15	..	7
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	..	38	55	43	..	-12
Langtidssyke 16-66 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	..	54 200	61 700	56 600	..	-5 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	52 600	72 200	60 400	..	-11 800
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	..	41	46	41	..	-5
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	..	25	20	24	..	4
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	13	17	15	..	-2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	..	46	46	48	..	2
Uførepensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	44 000	44 500	48 400	49 300	5 300	900
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	27 500	30 400	33 500	34 400	6 900	900
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	22	18	24	23	1	-1
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	42	44	42	38	-4	-4
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	7	8	9	-4	1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	34	37	36	33	-1	-3
Sosialhjelpsmottakere						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	46 300	55 400	57 600	59 500	13 200	1 900
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	29 100	37 900	58 100	60 700	31 600	2 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	60	57	58	59	-1	1
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	15	17	9	10	-5	1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	24	25	30	33	9	3
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	56	47	35	43	-13	8

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Aleneboende minstepensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	28 300	27 600	29 800	30 300	2 000	500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	4 800	4 800	6 600	5 100	300	-1 500
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	23	26	27	27	4	0
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	61	60	66	61	0	-5
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	21	13	14	8	-13	-6
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	23	39	29	31	8	2
Andre minstepensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	22 500	19 300	30 300	32 400	9 900	2 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	9 800	12 900	13 500	13 800	4 000	300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	4	3	4	4	0	0
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	78	75	75	74	-4	-1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	9	4	7	5	-4	-2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	27	18	21	26	-1	5
Alderspensjonister						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	..	29 200	31 800	34 200	..	2 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	6 500	8 500	11 100	..	2 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	..	9	9	11	..	2
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	..	74	72	68	..	-4
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	3	4	2	..	-2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	..	22	21	18	..	-3
Aleneboende under 35 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	42 700	41 500	45 300	52 800	10 100	7 500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	53 800	61 100	73 500	68 900	15 100	-4 600
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	62	67	66	64	2	-2
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	9	9	10	7	-2	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	9	12	12	0	0
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	48	47	38	40	-8	2
Alle aleneboende						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	40 400	41 600	44 300	49 800	9 400	5 500
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	27 800	34 800	37 900	37 100	9 300	-800
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	37	43	39	39	2	0
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	35	29	33	30	-5	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	9	7	9	7	-2	-2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	36	39	34	32	-4	-2
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	45 800	46 400	49 400	56 500	10 700	7 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	34 700	52 300	55 400	63 600	28 900	8 200
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	70	70	71	65	-5	-6
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	16	13	11	10	-6	-1
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	14	11	16	17	3	1
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	43	54	47	45	2	-2
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	20 700	30 300	31 000	31 000	10 300	0
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	7 100	8 800	4 500	9 200	2 100	4 700
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	25	23	27	27	2	0
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	67	67	60	57	-10	-3
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	13	5	9	4	-9	-5
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	24	39	33	23	-1	-10
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Kroner	39 200	41 100	43 500	48 600	9 400	5 100
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	17 500	23 100	17 500	25 200	7 700	7 700
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	50	48	48	47	-3	-1
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	38	39	36	32	-6	-4
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	14	8	12	10	-4	-2
Oppfatter boutgiftene som noe tyngende	35	47	40	35	0	-5

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell B18. Helseforhold for personer i ulike grupper. 2006-2009, prosent

	2006	2007	2008	2009	Utvikling siste 4 år	Utvikling siste år
Alle						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	9	8	8	7	-2	-1
Andel med kronisk sykdom	32	29	32	36	4	4
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	8	6	6	5	-3	-1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	12	11	10	11	-1	1
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	4	4	5	-1	1
Langtidssyke 16-44 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	..	27	22	21	..	-1
Andel med kronisk sykdom	..	70	68	76	..	8
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	..	32	26	15	..	-11
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	..	27	29	39	..	10
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	..	14	17	29	..	12
Langtidssyke 45-66 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	..	29	40	31	..	-9
Andel med kronisk sykdom	..	69	72	75	..	3
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	..	31	30	28	..	-2
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	..	32	23	35	..	12
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	..	12	11	7	..	-4
Langtidssyke 16-66 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	..	28	30	25	..	-5
Andel med kronisk sykdom	..	69	70	75	..	5
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	..	31	28	21	..	-7
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	..	29	26	37	..	11
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	..	13	14	19	..	5
Uførepensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	34	36	34	0	-2
Andel med kronisk sykdom	83	81	78	81	-2	3
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	33	30	29	24	-9	-5
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	38	38	32	33	-5	1
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	11	7	7	10	-1	3
Sosialhjelpsmottakere						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	20	20	21	-13	1
Andel med kronisk sykdom	52	45	47	55	3	8
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	17	17	12	-5	-5
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	26	12	14	20	-6	6
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	31	24	26	29	-2	3
Aleneboende minstepensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	32	30	30	23	-9	-7
Andel med kronisk sykdom	77	66	62	66	-11	4
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	37	27	22	25	-12	3
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	18	27	23	28	10	5
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	6	9	5	6	0	1
Andre minstepensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	23	23	22	24	1	2
Andel med kronisk sykdom	58	58	54	62	4	8
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	22	20	13	20	-2	7
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	23	25	22	19	-4	-3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	4	4	4	5	1	1
Alderspensjonister						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	..	15	13	14	..	1
Andel med kronisk sykdom	..	47	42	51	..	9
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	..	14	11	12	..	1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	..	18	14	17	..	3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	..	1	2	2	..	0
Vedvarende lavinntekt, 18-44 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	5	6	4	6	1	2
Andel med kronisk sykdom	19	23	25	32	13	7
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	3	3	2	3	0	1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	8	9	8	11	3	3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	18	14	13	17	-1	4
Vedvarende lavinntekt, over 44 år						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	27	26	27	13	-14	-14
Andel med kronisk sykdom	64	59	59	56	-8	-3
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	25	20	18	13	-12	-5
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	25	20	24	18	-7	-6
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	9	4	5	6	-3	1
Vedvarende lavinntekt, 18 år og over						
Andel med dårlig eller svært dårlig helse	5	6	4	6	1	2
Andel med kronisk sykdom	19	23	25	32	13	7
Andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	3	3	2	3	0	1
Andel med noe nedsatt funksjonsevne	8	9	8	11	3	3
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	18	14	13	17	-1	4

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Vedlegg C: Lavinntektsgrupper

Barn og barnefamilier

Tabell C1.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Enslige forsørgere	276 328	283 085	282 401	289 553	290 458
Andel med lavinntekt	15,1	17,3	18,2	19,7	20,9
Antall med lavinntekt	42 000	49 000	51 000	57 000	61 000
Par med barn 0-17 år	1 898 000	1 903 027	1 907 921	1 908 405	1 918 431
Andel med lavinntekt	5,7	6,0	6,1	6,0	6,4
Antall med lavinntekt	108 000	114 000	116 000	115 000	122 000
Barn under 18 år	1 082 845	1 087 283	1 092 921	1 096 366	1 100 696
Andel med lavinntekt	7,9	8,7	8,9	9,1	9,6
Antall med lavinntekt	86 000	94 000	97 000	100 000	106 000

¹ Avrundede tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Enslige forsørgere	30,8	31,2	30,5	28,7	27,5
Med lavinntekt	71,3	72,1	72,3	70,5	68,2
Par med barn 0-17 år	3,7	3,8	3,7	3,3	3,1
Med lavinntekt	36,6	37,3	37,1	35,3	32,4
Barn under 18 år	8,4	8,6	8,4	7,9	7,5
Med lavinntekt	47,9	49,6	49,7	48,9	46,3
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Enslige forsørgere	63,3	63,6	65,6	68,1	70,1
Med lavinntekt	29,2	27,7	29,1	31,4	34,9
Par med barn 0-17 år	92,0	91,5	93,5	94,0	94,5
Med lavinntekt	56,6	56,6	58,5	61,2	64,7
Barn under 18 år	86,6	86,2	88,2	89,0	89,8
Med lavinntekt	46,9	45,6	47,0	48,7	52,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Enslige forsørgere	29,0	27,9	27,2	26,4	26,1
Med lavinntekt	41,5	40,3	40,4	40,0	41,9
Par med barn 0-17 år	16,5	16,0	15,6	15,2	14,6
Med lavinntekt	31,7	31,5	30,7	30,4	30,7
Barn under 18 år	18,6	18,0	17,5	17,0	16,5
Med lavinntekt	34,8	34,3	34,0	33,7	34,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Enslige forsørgere	18,8	17,3	18,1	20,2	18,9
Med lavinntekt	30,9	33,4	36,4	41,0	40,9
Par med barn 0-17 år	2,6	2,5	2,6	2,9	2,6
Med lavinntekt	19,7	20,7	21,7	23,5	22,2
Barn under 18 år	5,6	5,3	5,5	6,2	5,7
Med lavinntekt	24,0	25,7	27,5	30,9	29,8
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Enslige forsørgere	16,5	15,9	15,0	13,5	13,7
Med lavinntekt	33,1	33,8	32,7	30,6	30,9
Par med barn 0-17 år	4,5	4,3	4,1	3,5	3,5
Med lavinntekt	26,9	27,6	27,5	26,2	25,4
Barn under 18 år	6,7	6,5	6,1	5,4	5,5
Med lavinntekt	29,1	30,0	29,6	28,3	27,9
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Enslige forsørgere	8,6	8,4	8,6	8,6	8,7
Med lavinntekt	17,4	19,1	19,9	21,1	21,5
Par med barn 0-17 år	1,6	1,6	1,7	1,6	1,6
Med lavinntekt	14,9	16,0	16,8	17,1	16,2
Barn under 18 år	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0
Med lavinntekt	16,4	17,7	18,5	19,3	18,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Enslige forsørgere	11,5	10,2	12,6	22,5	33,3
Med lavinntekt	13,2	12,4	13,6	17,2	19,6
Par med barn 0-17 år	8,2	6,9	8,7	17,7	31,9
Med lavinntekt	20,2	18,4	20,7	25,7	30,9
Barn under 18 år	8,9	7,6	9,5	18,7	32,4
Med lavinntekt	17,4	15,8	17,6	21,9	26,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Enslige forsørgere	16,1	18,5	20,4	21,6	21,5
Med lavinntekt	19,2	19,9	19,7	19,0	17,8
Par med barn 0-17 år	11,0	12,6	14,9	16,0	16,2
Med lavinntekt	27,7	27,4	28,5	27,8	28,0
Barn under 18 år	11,9	13,6	15,9	16,9	17,1
Med lavinntekt	24,0	23,9	24,5	23,6	23,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell C1.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Barn under 18 år			Enslige forsørgere			Par med barn 0-17 år		
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	55	86	85	37	75	71	64	88	87
Kapitalinntekter ³	4	7	6	3	5	5	2	4	3	4	5	5
Overføringer	59	22	23	42	9	10	62	21	25	32	7	7
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden ..	40	12	13	15	4	4	26	8	10	10	2	3
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	0	0	2	0	0	1	0	0	2	0	0
Barnetrygd	2	1	1	8	2	3	11	5	6	6	2	2
Stipend	1	0	0	2	0	0	3	1	1	2	0	0
Bostøtte	2	0	0	2	0	0	4	1	1	1	0	0
Sosialhjelp	4	0	0	5	0	0	6	1	1	4	0	0
Kontantstøtte	0	0	0	2	0	0	1	0	0	2	0	0
Stønad til barnetilsyn	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Mottatt underholdsbidrag ⁴ ...	1	0	0	2	0	0	6	2	3	1	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	313 900	900 300	851 000	227 200	482 600	434 300	383 600	977 600	943 200
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	258 300	669 900	635 300	206 800	389 500	354 900	299 200	719 400	695 100
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁵	108 600	326 000	294 800	108 800	322 100	304 100	125 700	261 100	235 500	97 300	335 300	321 500
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	3,7	3,8	3,8	2,8	2,5	2,6	4,4	4,0	4,0
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	52 126 567	924 620	050	21 483	92 037	113 520	27 637	449 098	476 735

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter kun offentlig avtalt barnebidrag.

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C.1.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Enslige forsørgere	2,9	3,4	2,8	2,8	2,9
Par med barn 0-17 år	3,5	4,2	2,9	3,0	3,0
Barn under 18 år	3,6	4,3	3,1	3,2	3,2
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Enslige forsørgere	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2
Par med barn 0-17 år	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3
Barn under 18 år	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Enslige forsørgere	0,210	0,249	0,199	0,204	0,207
Par med barn 0-17 år	0,263	0,308	0,213	0,219	0,218
Barn under 18 år	0,267	0,310	0,221	0,228	0,227

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C1.8. Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere¹. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005 - 2009

	Enslige forsørgere										Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2009
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	43	44	40	50	54	56	57	56	53	48	61
bor i småhus ellers	36	36	36	25	21	22	21	21	24	28	16
bor i husholdning som eier	65	61	70	62	70	69	72	70	68	68	81
bor i husholdning som er selveier ...	42	41	47	48	54	55	58	56	54	53	69
bor trangt	6	6	3	7	4	6	7	3	6	7	8
bor svært romslig	15	16	15	16	19	19	24	25	19	18	32
Bor i bolig											
med råte eller fukt	..	..	..	..	12	15	9	12	14	14	8
som er utsatt for støy	..	..	..	..	11	13	9	17	15	14	13
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	11	10	6	8	14	11	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	..	..	..	8	4	4	8	7	9	6
Boligareal per husholdning. Kvm.	94	..	97	108	107	110	114	113	111	110	120
Boligareal per person. Kvm.	39	..	42	42	42	44	44	45	43	42	55
Antall svar i alt	113	126	124	132	225	226	209	202	208	221	5 446

¹ For 1991-1997 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene
Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.9. Boligtype og boligstandard for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2003, 2005 - 2009¹

	Barnefamilier med lav inntekt 1. desil							Barnefamilier med lav inntekt 1. kvintil							Alle par med barn 0-17				Alle
	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2009
Andel personer som																			
bor i enebolig, våningshus	68	72	69	59	62	66	69	72	74	74	69	71	73	73	75	74	73	72	61
bor i småhus ellers	23	14	13	19	20	12	16	21	14	13	15	16	13	13	16	17	17	18	16
bor i husholdning som eier	74	81	70	76	71	67	69	82	85	78	81	79	77	77	91	92	90	92	81
bor i husholdning som er selveier	70	72	60	62	61	64	61	77	75	69	71	71	72	69	83	86	82	84	69
bor trangt	28	27	29	30	28	34	40	22	25	22	26	24	27	28	12	10	13	11	8
bor svært romslig	10	9	11	8	11	10	11	10	9	10	9	12	12	13	17	20	19	21	32
Bor i bolig																			
med råte eller fukt	11	10	10	15	13	17	10	9	12	10	13	13	13	12	7	9	8	8	8
som er utsatt for støy	..	11	14	13	12	9	12	..	10	12	12	10	10	10	10	6	10	10	13
som er utsatt for forurensning	..	6	6	9	5	6	7	..	6	6	7	7	4	6	6	6	6	6	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	5	7	5	5	6	2	..	5	6	4	3	4	2	3	4	5	4	6
Boligareal per husholdning. Kvm.	140	147	134	131	136	137	141	139	144	141	138	142	143	142	157	162	161	164	120
Boligareal per person. Kvm.	32	33	31	31	31	31	31	31	32	32	32	33	33	32	39	40	40	40	55
Antall svar i alt	101	186	196	188	194	180	174	203	372	394	396	394	361	344	1 989	2 004	1 862	1 761	5 446

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.
Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.10. Boligøkonomi for enslige forsørgere¹. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005-2009²

	Enslige forsørgere										Alle	
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2009	
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ³												
Kroner	29 400	34 800	42 300	45 600	50 300	53 000	55 400	57 600	60 200	66 700	66 700	53 400
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	7	2	0	5	4	1	2	7	5	2	2	10
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	40 100	37 200	52 400	64 900	52 900	57 800	56 900	68 400	78 100	78 100	64 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner									33 700	48 800	45 600	36 400
Andel eiere uten renter og avdrag	9	14	15	7	10	9	12	15	14	9	9	33
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	53	46	46	35	48	34	33	36	33	40	40	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	13	15	13	12	9	11	15	18	15	12	12	35
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	..	..	..	22	16	17	15	19	18	18	6
noe tyngende	..	..	..	..	52	53	53	55	50	55	55	34
Antall svar fra leiere	39	49	36	43	66	69	58	61	59	65	65	930
Antall svar fra eiere	74	77	88	89	157	156	151	141	149	156	156	4 500
Antall svar	113	126	124	132	225	225	209	202	208	221	221	5 430

¹ For 1991-1997 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene

² 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

³ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.11. Boligøkonomi for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2003, 2005 - 2009¹

	Barnefamilier med lav inntekt 1. desil							Barnefamilier med lav inntekt 1. kvintil							Alle par med barn 0-17	Alle
	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2009	2009
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ²																
Kroner	41 500	51 800	55 600	45 600	60 200	72 000	69 100	42 400	50 600	57 000	46 800	56 600	68 900	65 900	61 300	53 400
Andel husholdninger som ikke betaler husleie ..	17	0	7	17	8	0	7	12	5	8	14	7	3	8	10	10
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	57 800	67 300	61 700	59 900	56 400	72 500	77 600	50 600	68 600	62 600	62 200	62 200	79 000	78 500	111 100	64 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	..	..	34 500	47 200	43 400	..	..	..	..	36 600	52 500	46 100	64 300	36 400
Andel eiere uten renter og avdrag	19	12	13	20	25	23	16	22	13	12	18	20	17	13	11	33
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	28	38	46	50	35	44	32	23	31	33	36	27	34	25	16	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	26	19	14	24	28	21	20	31	18	14	23	28	21	21	23	35
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	..	15	12	12	8	12	6	..	14	10	10	7	9	7	4	6
noe tyngende	..	55	45	51	54	49	51	..	54	46	52	55	53	54	43	34
Antall svar fra leiere	26	36	59	45	53	49	53	31	55	85	73	77	69	76	134	930
Antall svar fra eiere	50	150	137	143	138	123	119	120	317	309	323	312	284	265	1 618	4 500
Antall svar	76	186	196	188	191	172	172	151	372	394	396	389	353	341	1 752	5 430

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig. Husleiene for 2005 er revidert, og vil derfor avvike fra tallet i rapporten for 2006.

Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C1.12. Indikatorer på betalingsvansker for ulike grupper av barnefamilier. 2003 - 2009¹. Prosent

	Barnefamilier med lav inntekt																		Alle par med barn 0-17	Alle		
	Enslig forsørger								1. desil					1. kvintil								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2007	2009	2003	2004	2005	2006	2008			2009	
Betalingsproblemer																						
Husleie	10	17	15	13	11	9	12	9	8	7	7	9	4	5	7	6	5	6	5	2	4	
Boliglån	6	9	5	4	7	4	5	7	7	5	6	6	6	7	9	5	5	7	5	3	2	
Elektrisitet og kommunale avgifter	29	22	20	21	18	17	20	22	19	16	13	14	13	20	17	15	13	10	14	6	6	
Andre lån	10	11	13	6	7	..	11	6	9	11	8	9	7	6	8	9	7	..	7	3	3	
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	..	..	14	12	13	..	..	..	..	6	7	..	..	..	..	7	8	3	4	
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	..	..	74	77	71	..	..	..	..	80	79	..	..	..	..	82	79	91	90	
Økonomisk romslighet																						
Svært vanskelig	10	13	9	10	6	9	12	7	8	8	6	7	4	5	6	5	4	6	4	1	3	
Vanskelig	18	12	12	14	10	17	12	13	15	12	10	9	11	12	12	9	9	7	8	3	4	
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	13	15	14	15	22	22	18	12	14	22	24	27	24	14	17	20	21	25	25	46	48	
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	11	4	4	5	4	5	6	4	4	5	3	2	3	4	3	3	2	2	3	2	3	
Antall svar	225	222	226	209	202	208	221	186	201	196	188	191	174	372	404	394	396	361	344	1 761	5 446	

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: EU-SILC.

Tabell C1.13. Indikatorer på materiell situasjon ulike grupper av barnefamilier. 2003-2009¹. Prosent

	Barnefamilier med lav inntekt																		Alle par med barn 0-17	Alle	
	Enslig forsørger								1. desil					1. kvintil							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006			2008
Materiell situasjon																					
Andel som disponerer																					
TV	98	97	97	98	97	98	97	97	95	96	97	96	96	93	98	97	97	98	97	95	96
PC	74	79	81	86	86	92	96	83	82	86	95	97	93	97	88	87	90	95	96	98	83
Vaskemaskin	98	97	96	99	98	97	98	100	99	96	97	97	98	98	99	98	98	98	98	99	97
Privatbil	81	79	76	80	76	77	78	89	86	84	88	91	87	89	91	91	90	92	92	97	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	10	13	10	6	8	3	2	8	9	8	4	1	3	1	5	5	6	2	2	0	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	13	12	16	13	12	15	13	9	12	11	9	5	7	7	7	7	6	4	6	1	7
Har ikke råd til en ukens ferie	26	26	23	19	20	22	24	21	27	21	19	14	17	20	17	21	16	15	11	15	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	11	9	9	6	6	3	4	10	9	8	6	3	5	3	7	7	7	4	4	3	3
holde boligen varm	9	4	4	6	2	4	4	3	8	4	4	3	3	1	3	5	2	2	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	..	..	4	4	5	..	..	..	..	5	6	4	..	..	..	..	3	3	2
Andel som har råd til alle godene	..	..	..	..	77	76	74	..	..	..	..	85	83	80	..	..	..	..	88	84	91
Antall svar	225	222	226	209	202	208	221	186	201	196	188	191	180	174	372	404	394	396	361	344	1 761

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: EU-SILC.

Tabell C1.14. Tilknytning til arbeidslivet for ulike grupper av barnefamilier, hovedinntektsmottaker 16-66 år, 2007-2009¹

	Barnefamilier med lav inntekt												Alle 16-66 år
	Enslig forsørger			1. desil			1. kvintil			Alle par med barn 0-17			
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen													
0	35	26	23	21	16	16	13	13	13	4	4	4	19
1	64	72	76	43	52	50	45	44	41	27	27	25	45
2	1	2	0	36	33	34	41	43	46	70	70	70	36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen													
0	40	36	25	15	12	14	11	10	12	3	3	4	21
1-6	6	4	7	4	2	3	3	3	2	1	1	1	3
7-11	3	1	4	5	3	4	4	3	4	1	1	2	3
12+	51	59	64	75	83	79	82	84	83	95	95	94	74
Gjennomsnittlig antall måneder	6,6	7,4	8,4	12,1	13,0	12,7	12,9	13,9	13,6	18,0	18,2	18,5	12,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen													
0	81	80	83	61	61	64	58	61	58	66	67	68	77
1-6	3	4	5	6	14	5	6	10	6	4	6	4	4
7-11	3	2	3	7	3	3	5	3	3	3	3	3	2
12+	12	14	9	26	22	28	31	26	34	27	25	26	18
Gjennomsnittlig antall måneder	1,9	2,1	1,5	4,2	3,6	4,2	4,5	4,0	5,0	3,7	3,6	3,7	2,5
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	2	4	11	12	10	11	10	8	6	6	6	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen													
0	94	93	96	89	88	86	89	90	89	95	96	96	95
1-6	3	2	2	3	2	7	3	2	6	2	2	2	2
7-11	2	3	1	3	3	1	2	3	1	1	1	0	1
12+	0	2	2	7	7	6	6	6	5	2	2	2	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	0,6	0,3	1,1	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,4	0,3	0,3	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen													
0	84	77	86	78	70	68	74	72	71	79	78	78	85
1+	16	23	14	22	30	32	26	28	29	22	22	22	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen													
0	95	94	94	93	91	88	94	93	89	96	96	95	86
1+	5	6	6	7	9	12	6	7	11	4	4	15	14
Antall svar	182	173	192	164	157	152	342	301	304	1 813	1 620	1 608	4 198

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: EU-SILC.

Aleneboende

Tabell C2.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007			2008		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	2 292 065	2 299 856	4 652 105	2 317 351	2 334 754
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	11,2	8,8	10,2	11,3	9,1
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	257 000	202 000	474 000	262 000	212 000
Aleneboende under 35 år	205 171	206 512	218 998	232 268	89 685	142 583	239 299	91 852	147 447
Andel med lavinntekt	30,2	30,8	31,2	32,3	38,6	28,4	32,8	39,1	28,9
Antall med lavinntekt	62 000	64 000	68 000	75 000	35 000	40 000	79 000	36 000	43 000
Aleneboende 35-49 år	147 126	150 208	154 578	161 702	49 771	111 931	166 918	50 749	116 169
Andel med lavinntekt	15,4	16,5	16,8	17,4	15,5	18,3	18,1	16,1	19,0
Antall med lavinntekt	23 000	25 000	26 000	28 000	8 000	20 000	30 000	8 000	22 000
Aleneboende 50-66 år	172 648	178 861	186 102	193 377	100 329	93 048	200 530	103 155	97 375
Andel med lavinntekt	14,9	15,5	15,8	16,3	16,1	16,5	16,6	16,0	17,3
Antall med lavinntekt	26 000	28 000	29 000	31 000	16 000	15 000	33 000	16 000	17 000
Aleneboende 67 år og eldre	237 269	237 410	236 872	236 442	173 200	63 242	235 652	171 957	63 695
Andel med lavinntekt	38,2	38,5	38,5	38,3	43,8	23,2	37,0	42,3	22,6
Antall med lavinntekt	91 000	91 000	91 000	90 000	76 000	15 000	87 000	73 000	14 000

¹ Avrundede tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007			2008		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede									
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	24,0	18,8	21,2	23,7	18,6
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	69,7	59,8	63,6	67,9	58,3
Aleneboende under 35 år	24,0	24,4	24,1	23,2	26,1	21,4	24,1	27,4	22,0
Med lavinntekt	58,9	59,6	59,6	57,3	54,9	59,3	59,9	57,8	61,7
Aleneboende 35-49 år	28,1	29,0	28,8	28,2	31,6	26,7	27,7	31,4	26,1
Med lavinntekt	74,6	77,0	77,8	77,9	81,4	76,6	77,2	82,0	75,4
Aleneboende 50-66 år	45,6	45,5	45,0	44,3	45,8	42,8	43,9	45,5	42,3
Med lavinntekt	84,4	85,6	86,2	86,6	90,7	82,2	86,7	90,9	82,5
Aleneboende 67 år og eldre	99,0	98,9	98,9	98,7	99,0	97,8	98,6	98,9	97,6
Med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	100,0	99,6	99,9	100,0	99,5
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt									
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	73,0	78,3	76,2	73,7	78,8
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	33,7	47,0	42,0	36,3	49,1
Aleneboende under 35 år	81,0	80,7	82,9	84,5	83,5	85,2	84,5	83,2	85,3
Med lavinntekt	61,2	60,3	64,1	67,5	70,1	65,3	66,8	69,4	64,5
Aleneboende 35-49 år	71,0	70,3	72,3	73,5	69,7	75,2	74,4	70,4	76,2
Med lavinntekt	33,2	31,2	34,5	36,4	29,6	38,9	37,6	30,8	40,1
Aleneboende 50-66 år	53,8	53,7	55,3	55,8	54,2	57,5	56,6	54,8	58,4
Med lavinntekt	21,4	20,1	20,8	20,4	13,5	27,7	20,8	13,7	27,8
Aleneboende 67 år og eldre	1,0	1,0	1,1	1,2	0,9	2,0	1,4	1,1	2,2
Med lavinntekt	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,4	0,1	0,0	0,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007			2008		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning									
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	22,1	20,8	20,7	21,3	20,2
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	44,9	37,2	40,8	43,9	36,9
Aleneboende under 35 år	23,6	23,6	24,2	24,0	20,1	26,4	24,4	20,4	26,9
Med lavinntekt	33,1	33,3	33,6	32,1	28,1	35,5	32,6	28,3	36,2
Aleneboende 35-49 år	28,6	28,1	27,5	26,8	25,6	27,3	25,6	24,3	26,1
Med lavinntekt	38,3	38,7	37,4	36,4	38,8	35,4	35,8	38,2	34,9
Aleneboende 50-66 år	30,1	29,2	28,1	27,2	27,0	27,5	25,9	24,9	26,9
Med lavinntekt	43,1	42,9	41,8	41,2	45,8	36,4	40,5	44,9	36,2
Aleneboende 67 år og eldre	51,8	50,8	49,8	48,5	50,5	43,0	46,4	48,2	41,5
Med lavinntekt	67,8	67,5	66,8	66,5	66,9	64,2	65,5	66,1	62,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007			2008		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte									
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	5,7	3,7	4,4	5,3	3,5
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	23,6	16,9	20,2	22,7	17,2
Aleneboende under 35 år	3,7	4,2	4,3	4,6	4,6	4,6	5,1	5,4	4,9
Med lavinntekt	2,9	4,0	4,2	5,1	4,0	6,1	6,9	5,8	7,8
Aleneboende 35-49 år	7,6	7,7	7,9	8,5	11,9	6,9	8,5	11,9	7,0
Med lavinntekt	8,7	10,1	11,2	14,6	20,7	12,3	16,3	22,3	14,0
Aleneboende 50-66 år	8,8	8,6	8,5	8,8	11,0	6,4	8,5	10,5	6,3
Med lavinntekt	18,7	20,9	21,7	25,6	34,4	16,4	25,1	33,5	16,9
Aleneboende 67 år og over	15,6	14,8	14,4	13,9	16,9	5,6	12,1	14,8	4,8
Med lavinntekt	21,9	23,2	23,2	25,9	27,9	16,0	23,0	24,6	15,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp									
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,3	4,7	4,5	4,3	4,7
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	15,6	22,1	18,4	15,7	21,8
Aleneboende under 35 år	10,9	10,8	9,9	8,5	7,4	9,2	8,6	7,1	8,8
Med lavinntekt	22,9	23,1	21,0	17,9	13,6	21,6	17,3	12,9	21,0
Aleneboende 35-49 år	12,0	11,7	11,2	10,1	9,4	10,4	9,7	9,2	9,9
Med lavinntekt	34,3	34,4	32,8	30,3	29,1	30,7	28,5	27,7	28,8
Aleneboende 50-66 år	6,0	5,8	5,6	5,3	4,2	6,4	5,1	4,0	6,3
Med lavinntekt	16,5	16,9	16,6	16,8	13,4	20,4	16,1	12,5	19,6
Aleneboende 67 år og over	0,9	0,9	0,8	0,6	0,5	0,8	0,1	0,4	0,7
Med lavinntekt	1,2	1,3	0,9	0,8	0,6	1,5	0,1	0,5	1,4
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp									
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,7	1,9	2,0	1,8
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	8,7	10,2	9,8	9,1	10,7
Aleneboende under 35 år	1,5	1,9	2,0	2,1	2,0	2,2	2,6	2,6	2,6
Med lavinntekt	2,1	2,9	3,1	3,7	2,8	4,4	5,0	4,0	5,9
Aleneboende 35-49 år	2,8	3,0	3,2	3,5	4,2	3,2	3,8	4,6	3,5
Med lavinntekt	5,3	6,3	7,1	9,4	11,3	8,6	10,9	12,8	10,2
Aleneboende 50-66 år	2,2	2,1	2,2	2,3	2,4	2,2	2,4	2,4	2,4
Med lavinntekt	4,6	5,2	5,8	7,4	7,8	7,1	7,9	7,9	8,0
Aleneboende 67 år og over	0,6	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4
Med lavinntekt	0,8	0,9	0,6	0,6	0,5	1,1	0,5	0,4	1,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007			2008		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning									
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	14,1	14,8	24,4	23,9	24,8
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	13,0	16,6	17,7	16,0	19,9
Aleneboende under 35 år	8,1	7,3	9,6	17,6	15,2	19,0	23,8	20,4	25,9
Med lavinntekt	6,8	6,8	7,3	7,9	6,4	9,1	7,8	6,2	9,2
Aleneboende 35-49 år	9,9	9,2	11,1	18,0	16,6	18,5	25,9	25,4	26,1
Med lavinntekt	14,2	13,9	14,3	14,8	15,2	14,7	16,1	15,5	16,3
Aleneboende 50-66 år	7,2	7,0	8,8	13,9	13,7	14,1	20,2	20,4	19,9
Med lavinntekt	11,5	11,4	12,2	14,4	14,0	14,8	16,7	16,4	17,0
Aleneboende 67 år og over	2,5	2,2	2,9	4,6	4,8	4,8	7,2	7,2	7,4
Med lavinntekt	1,3	1,4	1,9	2,9	3,0	2,6	4,0	3,9	4,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning									
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,1	13,9	13,5	13,1	14,0
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	14,3	20,3	17,3	14,5	20,8
Aleneboende under 35 år	15,1	17,7	19,8	20,3	18,4	21,5	19,1	17,3	20,2
Med lavinntekt	11,5	12,0	11,8	11,1	8,8	13,0	9,7	7,3	11,6
Aleneboende 35-49 år	14,7	16,2	17,7	18,3	16,3	19,2	18,1	16,1	19,0
Med lavinntekt	28,3	27,4	26,7	25,5	20,1	27,5	24,5	18,8	26,7
Aleneboende 50-66 år	9,6	10,9	12,4	12,7	11,6	14,0	12,8	11,5	14,2
Med lavinntekt	17,4	18,5	18,7	18,3	13,5	23,5	18,7	13,0	24,3
Aleneboende 67 år og over	3,4	3,8	4,5	4,6	4,7	4,4	4,6	4,6	4,7
Med lavinntekt	2,0	2,5	2,8	3,1	3,1	2,9	3,0	2,8	3,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og aleneboende¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter		Aleneboende under 35 år			Aleneboende 35-49 år			Aleneboende 50-66 år			Aleneboende 67 år og over			
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	70	91	88	41	83	81	20	64	62	0	5	4
Kapitalinntekter ³	4	7	6	2	2	2	2	5	4	5	9	8	7	13	11
Overføringer	59	22	23	28	7	9	57	12	15	75	27	30	93	82	85
Herav:															
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	12	3	4	35	7	9	58	16	18	85	59	65
Tjenestepensjoner	3	4	4	0	0	0	0	0	0	4	6	6	5	22	18
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	0	0	2	0	1	3	0	1	1	0	0	0	0	0
Barnetrygd	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stipend	1	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bostøtte	2	0	0	1	0	0	2	0	0	3	0	0	2	0	1
Sosialhjelp	4	0	0	6	0	1	11	1	1	5	0	1	0	0	0
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	120 900	391 100	302 500	128 100	453 500	394 600	142 500	419 500	373 400	160 100	310 500	254 900
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	101 900	293 300	230 500	106 500	329 300	289 000	125 300	311 000	280 100	148 500	248 100	211 300
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	108 600	326 000	294 800	100 000	292 600	229 400	90 900	327 900	285 000	108 800	310 000	276 500	144 600	247 800	209 700
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	78 502	160 797	239 299	30 222	136 696	166 918	33 346	167 184	200 530	87 072	148 580	235 652

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007			2008		
				Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn
S80/S20²									
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	3,6	3,7
Aleneboende under 35 år	5,7	6,3	5,4	5,7	5,6	5,7	6,2	6,2	6,0
Aleneboende 35-49 år	5,2	6,1	4,9	4,9	3,5	5,7	5,3	3,6	6,2
Aleneboende 50-66 år	4,5	5,0	3,9	4,1	3,1	5,4	4,2	3,1	5,8
Aleneboende 67 år og over	2,6	3,1	2,6	2,7	2,4	3,1	2,7	2,4	3,3
P90/P10³									
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6	2,7	2,7	2,6
Aleneboende under 35 år	4,0	4,1	4,2	4,4	4,5	4,3	4,8	5,1	4,6
Aleneboende 35-49 år	3,2	3,3	3,4	3,4	2,6	3,8	3,4	2,7	3,9
Aleneboende 50-66 år	2,6	2,7	2,7	2,8	2,4	3,3	2,7	2,3	3,3
Aleneboende 67 år og over	2,1	2,1	2,1	2,2	2,1	2,3	2,1	2,0	2,3
Gini-koeffisient⁴									
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,245	0,247	0,247	0,245	0,249
Aleneboende under 35 år	0,310	0,332	0,293	0,300	0,288	0,299	0,304	0,296	0,301
Aleneboende 35-49 år	0,317	0,344	0,293	0,295	0,240	0,314	0,297	0,241	0,318
Aleneboende 50-66 år	0,308	0,335	0,267	0,280	0,223	0,327	0,280	0,221	0,330
Aleneboende 67 år og over	0,206	0,250	0,199	0,207	0,188	0,237	0,204	0,183	0,240

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C2.8. Boligtype og boligstandard for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 2001, 2003, 2005-2009¹

	Aleneboende under 35 år										Alle aleneboende					Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009	2009
Andel personer som bor i enebolig, våningshus	26	38	30	42	38	31	31	31	29	25	43	45	41	42	40	61
bor i småhus ellers	24	21	19	12	14	12	16	13	12	14	15	15	15	14	15	16
bor i husholdning som eier	36	30	25	27	30	30	36	33	38	37	58	62	60	64	63	81
bor i husholdning som er selveier	20	15	17	17	19	19	23	20	23	21	42	45	42	46	44	69
bor trangt	23	32	32	30	23	25	23	25	23	24	11	9	11	8	9	8
bor svært romslig	15	15	14	15	15	10	11	13	12	12	32	33	33	34	33	32
Bor i bolig med råte eller fukt	..	..	..	15	13	13	12	13	11	9	10	10	10	10	9	8
som er utsatt for støy ...	..	..	..	..	23	24	28	20	25	26	17	16	15	16	16	13
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	11	11	12	9	11	11	10	11	9	9	9	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	..	..	..	..	10	7	7	8	13	13	6	6	7	8	9	6
Boligareal per husholdning. Kvm.	65	..	70	65	64	62	63	60	61	61	83	85	84	85	85	120
Boligareal per person. Kvm.	65	..	70	65	64	62	63	60	61	61	83	85	84	85	85	55
Antall svar i alt	203	209	232	326	499	487	316	493	346	345	1 316	1 045	1 356	1 098	1 115	5 446

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C2.9. Boligøkonomi for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005-2009¹

	Aleneboende under 35 år										Alle aleneboende					Alle
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009	2009
Arlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ² Kroner	21 600	25 800	26 700	33 900	36 500	38 900	42 700	41 500	45 300	52 800	38 100	40 400	41 600	44 300	49 800	53 400
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	3	6	8	4	7	4	2	5	5	3	11	11	10	10	8	10
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	34 200	37 700	64 700	62 200	52 900	53 800	61 100	73 500	68 900	27 200	27 800	34 800	37 900	37 100	64 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	..	..	..	..	..	37 800	53 800	43 700	..	..	19 300	24 200	22 100	36 400
Andel eiere uten renter og avdrag ..	13	19	14	6	11	11	17	18	18	13	48	48	44	48	43	33
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	54	56	55	57	60	61	62	67	66	64	38	37	43	39	39	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	15	13	12	8	10	9	9	9	10	7	31	35	29	33	30	35
Andel som oppfatter boutgiftene som																
svært tyngende	..	..	..	..	12	12	12	9	12	12	10	9	7	9	7	6
noe tyngende.....	..	..	..	..	47	42	48	47	38	40	34	36	39	34	32	34
Antall svar fra leiere	55	47	60	88	344	343	204	329	207	217	572	387	544	382	402	930
Antall svar fra eiere	121	144	165	220	148	144	112	163	137	128	744	656	811	711	713	4 500
Antall svar	203	209	232	326	499	487	316	492	344	345	1 316	1 043	1 355	1 093	1 115	5 430

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig. Husleiene for 2005 er revidert, og vil derfor avvike fra tallet i rapporten for 2006.

Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C2.10. Indikatorer på betalingsvansker for aleneboende under 35 år. 2003-2009¹. Prosent

	Aleneboende under 35 år							Alle aleneboende					Alle
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009	2009
Betalingsproblemer													
Husleie	13	13	11	15	11	12	13	6	6	6	6	6	4
Boliglån	4	2	2	2	1	2	3	1	2	1	1	2	2
El og kommunale avgifter	14	11	9	11	9	8	12	7	7	7	5	7	6
Andre lån	10	9	8	10	8	..	7	5	5	5	..	5	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	..	..	2	5	11	..	..	1	3	6	4
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	..	..	81	82	81	..	..	88	90	88	90
Økonomisk romslighet													
Svært vanskelig	6	6	7	5	5	6	8	6	5	4	4	5	3
Vanskelig	10	10	9	13	9	9	7	7	9	7	6	6	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	21	21	23	24	29	29	30	32	33	39	38	42	48
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	9	7	12	9	12	8	12	5	4	5	3	5	3
Antall svar	499	510	487	316	493	346	345	1 316	1 043	1 355	1 098	1 115	5 446

¹2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: EU-SILC.

Tabell C2.11. Indikatorer på materiell situasjon for aleneboende under 35 år. 2003 - 2009¹. Prosent

	Aleneboende under 35 år							Alle aleneboende					Alle
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009	2009
Materiell situasjon													
Andel som disponerer													
Farge TV	91	89	86	89	92	90	85	93	91	94	94	92	96
PC	62	66	73	78	87	91	96	49	50	64	60	68	83
Vaskemaskin	83	86	88	89	89	91	91	93	90	93	94	94	97
Privatbil	50	49	46	51	53	51	52	52	54	56	56	58	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	13	12	10	11	5	3	2	8	6	4	4	3	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	28	26	28	22	28	26	24	16	11	16	13	12	7
Har ikke råd til													
en ukes ferie	16	17	17	16	11	15	13	13	16	11	12	11	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	9	9	9	11	10	10	8	6	6	6	6	5	3
holde boligen varm	6	3	2	4	2	2	3	1	3	2	2	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	..	..	5	8	6	..	..	4	5	4	2
Andel som har råd til alle godene	..	..	..	..	84	82	83	..	..	87	87	88	91
Antall svar	499	510	487	316	493	346	345	1 316	1 043	1 355	1 098	1 115	5 446

¹2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: EU-SILC.

Tabell C2.12. Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for aleneboende under 35 år. 2007-2009¹. Prosent

	Aleneboende under 35 år			Aleneboende 16-66			Alle 16-66 år
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2009
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen							
0	49	43	42	39	35	35	19
1	51	57	58	61	65	65	45
2							36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	42	36	39	38	37	37	20
1-6	6	8	6	4	5	4	3
7-11	8	6	6	5	4	4	3
12+	44	50	50	52	55	56	74
Gjennomsnittlig antall måneder	6,2	6,8	6,7	6,9	7,1	7,2	12,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	89	87	87	87	87	88	77
1-6	4	7	5	2	4	3	4
7-11	1	1	2	1	1	1	2
12+	6	5	7	8	8	8	18
Gjennomsnittlig antall måneder	0,9	0,9	1,1	1,1	1,2	1,1	2,5
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet							
.....	3	2	2	5	3	4	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen							
0	93	95	93	95	96	95	95
1-6	4	2	3	3	2	2	2
7-11	2	1	2	1	1	1	1
12+	1	2	2	1	1	2	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	0,4	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen							
0	73	79	78	86	91	90	85
1+	27	21	22	14	9	10	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen							
0	98	99	97	89	88	88	86
1+	2	1	3	11	12	12	14
Antall svar	489	343	344	1 011	786	816	4 198

¹ 2008-tall er revidert pga endringer i vektene.

Kilde: EU-SILC.

Innvandrere

Tabell C3.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt ² ..	369 160	391 344	421 347	466 051	516 120
Andel med lavinntekt	28,7	30,3	30,3	31,0	31,2
Antall med lavinntekt	106 000	119 000	127 000	144 000	161 000
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika ³	257 239	276 592	301 558	337 820	378 055
Andel med lavinntekt	34,9	36,6	36,2	36,6	36,3
Antall med lavinntekt	90 000	101 000	109 000	124 000	137 000
Personer med flyktningbakgrunn ⁴	140 761	152 323	138 469	173 947	190 280
Andel med lavinntekt	36,3	39,1	38,2	38,5	38,6
Antall med lavinntekt	51 000	60 000	53 000	67 000	73 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika.

⁴ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er flyktning.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	29,6	30,3	29,2	27,2	25,7
Med lavinntekt	68,3	67,7	66,8	64,2	61,6
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt	33,7	34,3	32,8	30,2	28,0
Med lavinntekt	68,8	68,1	67,2	64,5	61,8
Personer med flyktningbakgrunn i alt	37,3	39,3	37,6	34,6	32,4
Med lavinntekt	71,7	72,1	71,3	68,8	66,2
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	66,7	66,7	69,4	72,9	75,3
Med lavinntekt	36,1	37,0	40,7	46,4	49,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt	61,4	61,7	65,0	69,6	72,6
Med lavinntekt	33,4	34,6	38,5	44,5	47,8
Personer med flyktningbakgrunn i alt	55,6	54,3	57,1	61,3	64,4
Med lavinntekt	24,4	24,6	26,2	30,7	34,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt ²	26,0	25,0	24,2	22,7	22,1
Med lavinntekt	30,3	29,4	28,1	25,9	27,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt					
Med lavinntekt	31,5	30,1	29,2	27,3	26,7
Personer med flyktningbakgrunn i alt	32,9	31,9	30,5	28,2	30,7
Med lavinntekt	33,2	31,5	31,9	32,4	34,8
Med lavinntekt	34,2	32,2	32,5	33,1	40,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Utdanningsopplysninger er ikke registrert for vel en tredel av denne gruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	14,9	15,1	14,9	15,0	13,3
Med lavinntekt	27,4	28,6	28,4	28,4	27,0
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	20,3	20,4	19,9	19,7	17,4
Med lavinntekt	27,4	32,4	32,1	32,1	30,6
Personer med flyktningbakgrunn i alt	30,2	30,8	31,3	31,7	28,7
Med lavinntekt	46,0	46,4	49,3	49,9	48,6
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	20,5	19,8	18,5	15,7	14,3
Med lavinntekt	37,4	37,1	35,2	30,5	28,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	27,6	26,5	24,5	20,5	18,6
Med lavinntekt	37,4	42,0	39,7	34,5	32,3
Personer med flyktningbakgrunn i alt	39,6	38,4	37,6	32,8	30,4
Med lavinntekt	59,1	58,3	59,2	53,4	51,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	10,8	11,0	10,6	9,6	8,7
Med lavinntekt	21,0	22,0	21,4	20,0	18,9
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	15,1	15,2	14,5	13,0	11,6
Med lavinntekt	21,0	25,5	24,6	23,1	21,7
Personer med flyktningbakgrunn i alt	23,8	24,0	24,2	22,0	20,1
Med lavinntekt	37,5	37,8	39,6	37,6	36,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	7,6	6,7	7,8	13,3	20,7
Med lavinntekt	8,2	7,7	8,2	10,0	11,9
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	8,0	7,2	8,2	13,6	20,6
Med lavinntekt	7,3	7,1	7,6	9,5	11,5
Personer med flyktningbakgrunn i alt	7,3	6,5	7,3	13,4	21,5
Med lavinntekt	5,4	5,3	5,4	8,0	10,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	10,4	11,7	13,2	14,1	13,9
Med lavinntekt	13,4	14,2	14,3	13,8	13,6
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	10,8	12,1	13,5	14,6	14,4
Med lavinntekt	12,5	13,3	13,5	13,2	13,1
Personer med flyktningbakgrunn i alt	9,0	10,5	11,7	14,0	14,6
Med lavinntekt	9,2	10,2	10,1	11,3	11,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre			Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika			Personer med flyktningbakgrunn		
	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle
	Yrkesinntekter	37	72	70	53	79	76	51	79	74	35	75
Kapitalinntekter ³	4	7	6	1	3	3	1	2	2	1	2	1
Overføringer	59	22	23	46	18	21	48	19	24	64	24	32
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	15	7	8	14	7	8	16	8	10
Tjenestepensjoner	3	4	4	2	0	1	2	1	1	3	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	0	0	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Sykepenger	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	4	4
Barnetrygd	2	1	1	4	1	2	5	2	2	6	2	3
Bostøtte	2	0	0	3	0	1	3	0	1	5	1	2
Sosialhjelp	4	0	0	8	1	2	9	1	2	14	2	4
Introduksjonsstønad	1	0	0	3	0	1	4	1	1	7	1	2
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	156 600	617 900	452 900	163 200	562 500	398 800	195 500	565 900	411 900
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	136 800	465 300	347 800	143 800	434 900	315 500	176 700	443 800	332 700
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	108 600	326 000	294 800	89 600	298 700	223 900	92 900	273 600	199 500	107 600	262 900	198 400
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,9	2,4	2,2	2,0	2,5	2,3	2,4	2,7	2,6
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	83 762	150 422	234 184	68 034	97 849	165 883	30 327	42 622	72 949

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C3.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	5,6	5,6	5,4	5,5	5,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	4,9	4,9	4,8	4,8	5,0
Personer med flyktningbakgrunn i alt	3,8	3,9	3,6	3,8	3,9
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	3,8	3,8	3,8	3,8	3,9
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	3,6	3,5	3,6	3,6	3,6
Personer med flyktningbakgrunn i alt	3,0	3,0	2,8	2,9	3,0
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alt	0,306	0,313	0,302	0,302	0,303
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika i alt ..	0,277	0,281	0,277	0,277	0,279
Personer med flyktningbakgrunn i alt	0,242	0,250	0,242	0,247	0,250

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Sosialhjelpsmottakere

Tabell C4.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Sosialhjelpsmottakere ²	166 996	162 908	157 175	142 266	142 080
Andel med lavinntekt	44,2	49,4	51,0	54,6	56,1
Antall med lavinntekt	74 000	80 000	80 000	78 000	80 000
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	51 983	51 801	50 681	47 131	46 605
Andel med lavinntekt	53,8	57,4	58,0	60,3	61,2
Antall med lavinntekt	28 000	30 000	29 000	28 000	29 000
Langtidsmottakere av sosialhjelp ³	51 582	52 029	50 342	46 355	44 360
Andel med lavinntekt	56,2	60,8	62,4	66,1	66,9
Antall med lavinntekt	29 000	32 000	31 000	31 000	30 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i løpet av året.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som har mottatt sosialhjelp i 6 av årets 12 måneder.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Sosialhjelpsmottakere	67,9	71,2	71,5	70,4	69,5
Med lavinntekt	84,3	85,1	85,1	83,7	82,4
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	79,7	82,4	82,5	82,2	82,6
Med lavinntekt	90,6	91,9	92,4	92,1	92,3
Langtidsmottakere av sosialhjelp	86,6	87,9	86,8	85,8	85,7
Med lavinntekt	94,7	94,3	93,6	92,7	92,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Sosialhjelpsmottakere	23,6	21,5	23,3	24,7	26,0
Med lavinntekt	14,5	13,6	15,5	16,6	18,1
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	23,1	21,0	23,0	23,7	23,5
Med lavinntekt	17,6	16,2	18,0	18,3	18,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	6,0	5,9	7,9	8,3	8,4
Med lavinntekt	2,5	3,0	4,3	4,9	5,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Sosialhjelpsmottakere	50,6	50,1	50,2	50,6	53,7
Med lavinntekt	49,9	49,6	49,8	50,4	55,0
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	55,7	57,6	57,0	57,8	59,0
Med lavinntekt	56,5	58,1	58,4	59,4	61,4
Langtidsmottakere av sosialhjelp	49,5	51,0	50,9	50,8	56,2
Med lavinntekt	49,0	50,6	50,5	50,9	56,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.4. Indikator¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Sosialhjelpsmottakere	40,3	42,2	45,2	50,2	51,8
Med lavinntekt	39,2	42,5	45,4	52,3	55,5
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	20,8	23,2	26,1	31,6	36,8
Med lavinntekt	13,0	16,1	18,9	26,7	34,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	55,5	56,0	57,8	61,7	65,5
Med lavinntekt.....	52,6	53,4	55,1	60,3	65,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Sosialhjelpsmottakere	5,3	4,3	4,6	6,3	9,2
Med lavinntekt	4,0	3,6	3,7	4,7	5,8
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	4,1	3,7	3,9	4,7	6,6
Med lavinntekt	3,2	2,9	2,9	3,4	4,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,8	1,7	1,9	2,7	4,3
Med lavinntekt.....	1,7	1,7	1,7	2,3	3,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Sosialhjelpsmottakere	8,5	9,2	8,9	8,8	9,1
Med lavinntekt	9,5	9,9	9,1	8,7	8,3
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	10,8	11,5	10,9	10,3	10,4
Med lavinntekt	8,5	13,3	12,2	11,4	10,9
Langtidsmottakere av sosialhjelp	4,8	5,8	5,9	5,6	5,7
Med lavinntekt.....	5,7	6,6	6,2	5,9	5,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger med sosialhjelpsmottakere, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Husholdninger hvor hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker			Husholdninger hvor en eller flere i husholdningen mottar sosialhjelp			Husholdninger hvor hovedinntektstaker er langtidsmottaker av sosialhjelp			Husholdninger hvor en eller flere er langtidsmottakere av sosialhjelp		
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	19	33	27	21	49	41	9	17	13	11	37	27
Kapitalinntekter ³	4	7	6	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
Overføringer	59	22	23	81	67	73	79	50	58	91	82	87	89	62	72
Herav:															
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	27	34	31	27	25	26	14	33	23	16	26	22
Tjenestepensjoner .	3	4	4	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	0	0	2	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1
Barnetrygd	2	1	1	4	3	4	4	2	3	4	3	4	4	2	3
Stipend	1	0	0	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Bostøtte	2	0	0	5	3	4	5	2	3	7	5	6	7	3	4
Sosialhjelp	4	0	0	29	12	19	27	8	13	54	31	43	50	21	32
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	172 500	329 900	241 000	182 400	454 800	325 000	171 600	307 000	217 600	179 800	424 500	284 200
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	159 900	286 400	215 000	168 100	378 600	278 300	165 700	281 200	204 900	172 600	367 400	255 700
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	108 600	326 000	294 800	120 600	216 700	162 500	121 700	235 500	181 300	122 900	216 300	154 700	124 000	232 100	170 100
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,8	1,8	1,8	1,9	2,4	2,2	1,9	1,8	1,9	2,0	2,3	2,1
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	43 784	33 775	77 559	46 899	51 504	98 403	15 792	8 121	23 913	16 732	12 445	29 177

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,7	3,7	3,5	3,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,2	3,2	3,0	3,1
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Sosialhjelpsmottakere	0,194	0,194	0,193	0,193	0,196
Herav:					
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,233	0,233	0,230	0,223	0,228
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,176	0,176	0,177	0,181	0,184

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C4.8. Boligtype og boligstandard for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere							Alle			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	49	46	47	53	47	47	44	63	61	62	61
bor i småhus ellers	20	22	22	17	23	21	22	15	14	15	16
bor i husholdning som eier	42	34	31	31	37	34	36	81	80	81	81
bor i husholdning som er selveier	32	27	27	24	29	26	31	69	72	70	69
bor alene	30	34	35	42	33	34	33	22	25	21	22
bor trangt	19	21	21	23	20	19	23	8	7	8	8
bor svært romslig	13	13	12	11	16	12	10	30	32	31	32
Bor i bolig											
med råte eller fukt	17	15	18	18	17	20	24	8	8	8	8
som er utsatt for støy	25	18	18	21	22	24	26	12	12	13	13
som er utsatt for forurensning ..	14	15	15	12	11	17	14	8	8	8	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	12	10	8	9	11	15	11	4	5	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm.	86	83	81	74	82	81	79	118	121	120	120
Boligareal per person. Kvm.	41	40	38	39	39	39	37	53	57	54	55
Antall svar i alt	238	263	250	215	197	168	163	5 771	6 071	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC

Tabell C4.9. Boligøkonomi for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere							Alle			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹											
Kroner	46 000	50 300	48 800	46 300	55 400	57 600	59 500	43 600	45 200	47 900	53 400
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	8	5	7	5	12	3	3	11	11	11	10
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner ..	47 200	38 600	39 700	29 100	37 900	58 100	60 700	45 100	48 800	60 700	64 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner					22 000	36 000	33 500		26 100	38 300	36 400
Andel eiere uten renter og avdrag	20	23	24	43	34	19	18	37	40	37	33
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	55	56	60	57	58	59	24	24	26	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	17	12	14	15	17	9	10	39	41	38	35
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	28	29	29	24	25	30	33	7	5	7	6
noe tyngende	42	42	38	56	47	35	43	36	37	35	34
Antall svar fra leiere	134	168	168	134	121	110	102	1 003	1 033	966	930
Antall svar fra eiere	89	91	79	77	72	58	59	4 750	4 998	4 588	4 500
Antall svar	238	263	247	211	193	168	161	5 753	6 031	5 554	5 430

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: EU-SILC.

Tabell C4.10. Indikatorer på betalingsvansker for personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere							Alle			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Betalingsproblemer											
Husleie	22	26	27	27	24	26	32	4	4	4	4
Boliglån	8	6	3	3	5	3	5	2	2	2	2
Elektrisitet og kommunale avgifter	37	32	34	28	31	27	28	6	5	5	6
Andre lån	15	21	26	16	20	..	20	4	3	..	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	..	..	25	18	28	..	1	3	4
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	..	..	53	57	50	..	91	92	90
Økonomisk romslighet											
Svært vanskelig	22	25	29	21	20	25	30	3	2	3	3
Vanskelig	23	25	23	21	29	22	21	6	4	5	4
Let eller svært lett å få endene til å møtes	8	5	7	6	10	9	7	39	45	44	48
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	8	6	7	6	7	4	9	3	3	2	3
Antall svar	238	263	250	215	197	168	163	5 771	6 031	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C4.11. Indikatorer på materiell situasjon personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere							Alle			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Materiell situasjon											
Andel som disponerer											
TV	93	89	87	72	94	89	87	95	97	97	96
PC	46	55	55	53	72	81	80	72	80	79	83
Vaskemaskin	86	90	86	73	92	92	90	95	97	97	97
Privatbil	43	45	39	30	44	42	51	77	79	79	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	23	24	25	14	16	3	11	3	2	2	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	37	34	41	31	38	38	34	7	7	7	7
Har ikke råd til											
en ukes ferie	48	48	55	63	44	50	52	10	6	8	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	26	24	22	24	21	24	26	4	3	3	3
holde boligen varm	14	11	9	13	6	7	7	2	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	..	..	18	24	24	..	2	3	2
Andel som har råd til alle godene	..	..	..	..	50	47	44	..	92	91	91
Antall svar	238	263	250	215	197	168	163	5 771	6 031	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C4.12. Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006 - 2009. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere				Alle			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Egenvurdering av helse								
andel med svært god eller god helse	52	61	59	51	75	78	76	76
andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	20	20	21	9	8	8	7
Andel med kronisk sykdom	52	45	47	55	32	29	32	36
Nedsatt funksjonsevne								
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	17	17	12	8	6	6	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	26	12	14	20	12	11	10	11
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp ..	9	13	10	9	2	2	2	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	36	30	32	40	9	8	9	10
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	31	24	26	29	6	4	4	5
Antall svar	215	197	168	163	5 771	6 071	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C4.13. Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007 - 2009. Prosent

	Sosialhjelpsmottaker			Alle 16-66 år		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen						
0	64	64	61	21	19	19
1	30	31	32	43	45	45
2	5	5	8	36	37	36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen						
0	60	58	58	22	20	21
1-6	10	10	8	3	3	3
7-11	2	4	3	3	2	3
12+	27	28	31	73	75	74
Gjennomsnittlig antall måneder	4,5	4,7	5,5	12,4	12,8	12,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen						
0	82	80	81	77	76	77
1-6	4	7	7	3	4	4
7-11	4	3	1	2	2	2
12+	10	10	11	18	18	18
Gjennomsnittlig antall måneder	1,8	1,8	1,7	2,6	2,5	2,5
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	1	2	6	5	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen						
0	75	76	71	95	96	95
1-6	7	7	7	2	2	2
7-11	6	5	6	1	1	1
12+	11	12	16	1	2	2
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	2,1	2,8	0,3	0,3	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen						
0	79	81	81	84	85	85
1+	21	19	19	16	15	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen						
0	86	84	81	87	88	86
1+	14	14	19	13	12	14
Antall svar	169	127	136	4 790	4 094	4 198

Kilde: EU-SILC.

Alderspensjonister

Tabell C5.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Alderspensjonister ²	555 909	560 269	564 179	567 815	571 464
Andel med lavinntekt	19,8	19,5	19,1	18,7	17,5
Antall med lavinntekt	110 000	109 000	108 000	106 000	100 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er alderspensjonist.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Alderspensjonister	93,6	93,3	93,3	92,9	92,5
Med lavinntekt	99,4	99,5	99,5	99,4	99,2
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Alderspensjonister	2,6	2,7	2,9	3,1	3,7
Med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Alderspensionister	42,2	41,1	40,0	38,8	37,0
Med lavinntekt	66,8	66,6	65,7	65,5	64,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Alderspensionister	7,3	6,8	6,6	6,4	5,5
Med lavinntekt	19,0	20,2	20,4	22,9	21,0
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Alderspensionister	1,2	1,2	1,1	0,9	0,8
Med lavinntekt	1,8	2,0	1,6	1,5	1,4
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Alderspensionister	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
Med lavinntekt	1,1	1,2	0,9	0,8	0,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Alderspensionister	1,9	1,7	2,4	4,0	6,6
Med lavinntekt	1,8	1,9	2,4	3,5	5,3
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Alderspensionister	2,6	3,1	3,8	3,8	4,0
Med lavinntekt	2,6	3,1	3,6	3,7	4,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel. 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er alderspensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Alderspensionister		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	0	9	8
Kapitalinntekter ³	4	7	6	7	12	12
Overføringer	59	22	23	93	79	80
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	85	58	61
Tjenestepensjoner	3	4	4	6	19	18
Bostøtte	2	0	0	2	0	0
Sosialhjelp	4	0	0	0	0	0
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	169 500	434 400	372 900
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	156 400	345 800	301 800
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ..	108 600	326 000	294 800	142 600	267 200	238 300
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,1	1,5	1,4
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	92 270	305 255	397 525

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Alderspensionister	3,1	3,7	2,8	3,0	2,9
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Alderspensionister	2,3	2,3	2,3	2,4	2,3
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Alderspensionister	0,238	0,290	0,216	0,226	0,221

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C5.8. Boligtype og -standard for alderspensionister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007 - 2009

	Alderspensionister									Alle		
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Andel personer som												
bor i enebolig, våningshus	62	63	64	67	61	64	66	64	60	61	62	61
bor i småhus ellers	21	21	12	12	14	14	12	13	14	14	15	16
bor i husholdning som eier	76	77	85	81	82	83	85	85	83	80	81	81
bor i husholdning som er selveier	62	63	72	67	68	70	72	73	69	72	70	69
bor alene	41	41	40	47	47	47	40	41	40	25	21	22
bor trangt	3	1	2	1	1	0	0	0	1	7	8	8
bor svært romslig	38	42	44	44	40	45	48	48	46	32	31	32
Bor i bolig												
med råte eller fukt	..	..	..	..	6	5	5	6	5	8	8	8
som er utsatt for støy	..	..	..	..	13	9	10	11	11	12	13	13
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	10	7	7	7	7	8	8	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	..	..	..	4	4	3	3	4	5	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm	97	..	102	101	103	105	113	112	110	121	120	120
Boligareal per person. Kvm	66	..	69	73	74	76	79	78	77	57	54	55
Antall svar	573	211	463	483	793	754	821	785	791	6 071	5 578	5 446

Kilde: Levkårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C5.9. Boligøkonomi for alderspensionister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007 - 2009

	Alderspensionister									Alle		
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner¹	15 000	14 600	18 500	21 100	25 100	25 600	29 200	31 800	34 200	45 200	47 900	53 400
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	16	23	23	25	36	42	41	36	35	11	11	10
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	4 400	3 000	3 400	2 300	4 400	4 800	6 500	8 500	11 100	48 800	60 700	64 000
Boligreter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	..	..	..	..	4 000	5 800	6 100	26 100	38 300	36 400
Andel eiere uten renter og avdrag	74	83	85	90	86	85	80	79	76	40	37	33
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	11	9	8	15	13	11	9	9	11	24	26	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	70	76	77	68	68	72	74	72	68	41	38	35
Oppfatter boutgiftene som												
svært tyngende	..	..	..	..	6	5	3	4	2	5	7	6
noe tyngende	..	..	..	..	24	22	22	21	18	37	35	34
Antall svar fra leiere	138	134	398	80	129	116	122	111	119	1 033	966	930
Antall svar fra eiere	431	438	65	403	657	638	698	674	672	4 998	4 588	4 500
Antall svar	573	572	463	483	793	754	820	785	791	6 031	5 554	5 430

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levkårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C5.10. Indikatorer på betalingsvansker for alderspensjonister. 2003, 2004, 2005, 2007-2009. Prosent

	Alderspensjonister						Alle		
	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Betalingsproblemer									
Husleie	0	0	0	0	0	0	4	4	4
Boliglån	0	0	0	0	0	0	2	2	2
El og kommunale avgifter	3	2	2	1	1	1	5	5	6
Andre lån	0	0	0	0	..	0	3	..	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	..	1	0	0	1	3	4
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	..	99	99	99	91	92	90
Økonomisk romslighet									
Svært vanskelig	2	1	1	1	1	1	2	3	3
Vanskelig	5	4	3	3	2	3	4	5	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	47	51	51	59	58	63	45	44	48
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	0	0	0	0	0	0	3	2	3
Antall svar	793	756	754	821	785	791	6 031	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C5.11. Indikatorer på materiell situasjon for alderspensjonister. 2003, 2004, 2005, 2007 - 2009. Prosent

	Alderspensjonister						Alle		
	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Materiell situasjon									
Andel som disponerer									
TV	98	99	99	99	99	99	97	97	96
PC	18	19	21	33	36	41	80	79	83
Vaskemaskin	95	95	97	97	96	97	97	97	97
Privatbil	56	55	57	66	64	63	79	79	79
Disponerer ikke PC pga. økonomi	3	2	3	1	2	2	2	2	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	3	3	4	1	2	2	7	7	7
Har ikke råd til									
en ukes ferie	11	8	8	5	4	5	6	8	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	3	3	2	1	1	0	3	3	3
holde boligen varm	2	1	1	0	1	0	1	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	..	1	1	0	2	3	2
Andel som har råd til alle godene	..	..	..	95	96	95	92	91	91
Antall svar	793	756	754	821	785	791	6 031	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C5.12. Helseforhold for alderspensjonister. 2004, 2005, 2007 - 2009. Prosent

	Alderspensjonister					Alle		
	2004	2005	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Egenvurdering av helse								
andel med svært god eller god helse	56	54	58	62	61	78	76	76
andel med dårlig eller svært dårlig helse	16	19	15	13	14	8	8	7
Andel med kronisk sykdom	50	49	47	42	51	29	32	36
Nedsatt funksjonsevne								
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	16	15	14	11	12	6	6	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	19	20	18	14	17	11	10	11
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	2	3	2	2	1	2	2	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	4	5	3	3	5	8	9	10
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	1	2	1	2	2	4	4	5
Antall svar	756	754	821	785	791	6 071	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Aleneboende minstepensjonister

Tabell C6.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,7	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Aleneboende minstepensjonist	77 962	73 283	68 788	64 434	79 233
Andel med lavinntekt	72,3	75,2	76,7	80,0	75,2
Antall med lavinntekt	56 000	55 000	53 000	52 000	60 000
Med alderspensjon	62 304	58 064	53 776	49 637	61 332
Andel med lavinntekt	76,9	79,2	81,0	84,1	79,3
Antall med lavinntekt	48 000	46 000	44 000	42 000	49 000
Med uførepensjon	13 696	13 420	13 227	13 103	15 287
Andel med lavinntekt	56,9	62,9	65,1	70,9	66,7
Antall med lavinntekt	8 000	8 000	9 000	9 000	10 000

¹ Avrundede tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Aleneboende minstepensjonist	98,1	98,1	98,0	97,9	97,3
Med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9	99,9
Med alderspensjon	99,7	99,6	99,7	99,6	99,5
og med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Med uførepensjon	96,7	96,9	97,0	97,0	96,4
og med lavinntekt	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Aleneboende minstepensjonist	2,0	2,0	2,1	2,2	2,8
Med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Med alderspensjon	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
og med lavinntekt	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0
Med uførepensjon	4,0	3,7	3,7	3,6	4,3
og med lavinntekt	1,1	0,8	1,0	0,9	0,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Aleneboende minstepensjonist	65,8	65,3	64,5	63,5	62,0
Med lavinntekt	68,8	68,1	67,3	66,6	65,6
Med alderspensjon	68,1	67,7	67,2	66,3	65,0
og med lavinntekt	70,6	70,1	69,5	68,9	67,9
Med uførepensjon	58,0	57,2	56,4	56,1	54,1
og med lavinntekt	58,8	58,3	57,2	57,1	55,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Aleneboende minstepensjonister	40,2	40,9	41,6	42,9	37,9
Med lavinntekt	34,4	37,3	38,8	43,0	37,3
Med alderspensjon	36,5	37,0	37,6	38,3	33,3
og med lavinntekt	31,8	34,0	35,4	38,8	32,7
Med uførepensjon	61,2	61,4	62,0	64,6	61,1
og med lavinntekt	51,5	55,9	57,1	63,2	59,7
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Aleneboende minstepensjonister	6,5	6,5	6,5	6,4	5,2
Med lavinntekt	3,8	4,4	4,1	4,6	3,8
Med alderspensjon	1,8	2,0	1,9	1,4	1,1
og med lavinntekt	1,3	1,6	1,3	1,1	0,8
Med uførepensjon	27,8	26,4	25,5	25,2	22,2
og med lavinntekt	18,7	19,2	18,5	20,0	17,5
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Aleneboende minstepensjonister	5,0	5,0	5,1	5,1	4,2
Med lavinntekt	2,4	3,0	2,8	3,5	2,9
Med alderspensjon	1,5	1,6	1,6	1,2	0,9
og med lavinntekt	1,0	1,2	0,9	0,9	0,7
Med uførepensjon	21,1	19,8	19,4	20,1	18,0
og med lavinntekt	11,4	12,4	12,0	15,1	13,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Aleneboende minstepensjonister	3,3	3,0	3,7	5,6	7,3
Med lavinntekt	1,8	2,2	2,9	4,4	5,4
Med alderspensjon	2,4	2,1	2,6	3,9	5,2
og med lavinntekt	1,3	1,5	2,1	3,1	3,9
Med uførepensjon	6,9	6,6	7,8	11,4	14,5
og med lavinntekt	4,9	5,6	6,6	10,0	12,0
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Aleneboende minstepensjonister	4,5	4,9	5,4	5,5	5,4
Med lavinntekt	2,7	3,7	4,2	4,5	4,1
Med alderspensjon	3,3	3,5	3,9	4,0	4,0
og med lavinntekt	1,9	2,6	3,1	3,3	2,9
Med uførepensjon	9,3	10,3	11,0	10,9	10,8
og med lavinntekt	7,3	9,1	9,6	9,9	9,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Aleneboende minstepensjonister											
	Hele befolkningen uten studenter		Alle		Med alderspensjon			Med uførepensjon				
	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle	Med lav-inntekt ²	Ikke lav-inntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	0	13	5	0	4	1	1	13	6
Kapitalinntekter ³	4	7	6	6	14	9	7	18	10	2	5	3
Overføringer	59	22	23	93	73	86	93	78	88	97	82	91
Herav:												
Pensjoner fra folketrygden ..	40	12	13	83	49	71	83	53	74	84	58	73
Tjenestepensjoner	3	4	4	4	15	8	5	19	9	1	5	3
Barnetrygd	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bostøtte	2	0	0	4	4	4	4	4	4	8	8	8
Sosialhjelp	4	0	0	0	1	1	0	0	0	2	5	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	2	1	1	1	1	1	3	2
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	152 700	248 800	176 500	153 200	245 300	172 300	150 300	217 200	172 600
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	145 400	213 800	162 400	145 300	209 100	158 500	146 000	201 700	164 600
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ...	108 600	326 000	294 800	144 900	213 600	162 000	144 900	209 100	158 200	145 400	201 700	164 100
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	59 544	19 689	79 233	48 621	12 711	61 332	10 191	5 096	15 287

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Aleneboende minstepensjonister	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8
Med alderspensjon	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7
Med uførepensjon	1,2	2,0	1,8	1,8	1,8
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Aleneboende minstepensjonister	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Med uførepensjon	1,6	1,5	1,6	1,6	1,5
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Aleneboende minstepensjonister	0,124	0,138	0,125	0,126	0,121
Med alderspensjon	0,114	0,124	0,114	0,115	0,107
Med uførepensjon	0,124	0,145	0,120	0,121	0,117

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C6.8. Boligtype og -standard for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007 - 2009

	2003		2005		2007		2008		2009		Alle		
	Alene-boende	Andre boende	Alene-boende	Andre boende	Alene-boende	Andre boende	Alene-boende	Andre boende	Alene-boende	Andre	2007	2008	2008
Andel personer som													
bor i enebolig, våningshus	49	73	60	73	51	76	67	71	62	69	61	62	61
bor i småhus ellers	22	16	21	13	27	12	16	16	12	15	14	15	16
bor i husholdning som eier	56	84	58	84	59	82	63	80	58	83	80	81	81
bor i husholdning som er selveier	38	79	47	74	47	75	56	74	46	75	72	70	69
bor trangt	1	0	2	1	0	1	3	1	3	1	7	8	8
bor svært romslig	33	35	35	36	39	41	49	40	45	42	32	31	32
Bor i bolig													
med råte eller fukt	10	5	13	5	10	8	14	4	9	7	8	8	8
som er utsatt for støy	13	15	13	10	13	14	15	12	5	16	12	13	13
som er utsatt for forurensning	11	10	13	10	9	11	10	10	8	10	8	8	7
Bor i område med kriminalitet, vold og hærværk	6	5	6	3	7	4	11	3	2	4	5	5	6
Boligareal per husholdning. Kvm	78	116	84	116	83	126	89	121	85	122	121	120	120
Boligareal per person. Kvm	78	56	84	54	83	59	89	57	85	58	57	54	55
Antall svar	108	202	100	158	70	161	73	156	65	147	6 071	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C69. Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007-2009. Prosent

	Aleneboende minstepensjonister					Andre minstepensjonister					Alle		
	2003	2005	2007	2008	2009	2003	2005	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner ..	20 400	22 200	27 600	29 800	30 300	24 700	22 200	19 300	30 300	32 400	45 200	47 900	53 400
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	32	42	39	40	45	35	49	58	34	43	11	11	10
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	1 400	2 500	4 800	6 600	5 100	9 800	9 900	12 900	13 500	13 800	48 800	60 700	64 000
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner			2 400	3 700	3 000			6 700	7 500	7 200	26 100	38 300	36 400
Andel eiere uten renter og avdrag ..	94	88	85	88	81	76	79	72	75	73	40	37	33
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	28	21	26	27	27	8	4	3	4	4	24	26	25
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	51	59	60	66	61	78	74	75	75	74	41	38	35
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende. Prosent	12	15	13	14	8	7	5	4	7	5	5	7	6
noe tyngende. Prosent	25	30	39	29	31	23	21	18	21	26	37	35	34
Antall svar fra leiere	47	41	29	27	26	32	25	29	32	25	1 033	966	930
Antall svar fra eiere	61	57	41	46	39	170	133	132	124	122	4 998	4 588	4 500
Antall svar	108	100	70	73	65	202	158	161	156	147	6 031	5 554	5 430

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: EU-SILC.

Tabell C6.10. Indikatorer på betalingsvansker for minstepensjonister. 2003 - 2009. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist							Annen minstepensjonist							Alle			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Betalingsproblemer																		
Husleie	1	2	2	5	4	2	1	1	1	0	1	1	1	3	4	4	4	4
Boliglån	1	1	1	0	1	0	0	1	2	2	1	0	2	2	2	2	2	2
El og kommunale avgifter	7	7	8	6	4	3	6	8	6	3	2	1	2	4	6	5	5	6
Andre lån	1	1	1	3	0	..	1	1	2	1	0	0	..	2	4	3	..	3
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	..	..	3	1	2	..	..	..	..	0	2	3	1	3	4	4
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	..	..	93	96	94	..	..	..	..	98	96	95	91	92	90	90
Økonomisk romslighet																		
Svært vanskelig	7	5	5	13	6	6	5	1	2	1	2	2	0	2	3	2	3	3
Vanskelig	12	9	8	9	17	7	8	5	1	5	5	2	4	4	6	4	5	4
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	33	31	31	28	24	31	35	46	50	51	50	60	53	56	39	45	44	48
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	0	0	1	2	6	1	3	1	1	0	0	1	2	3	3	3	2	3
Antall svar	108	105	100	75	70	73	65	202	171	158	163	161	156	147	5 771	6 031	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Tabell C6.11. Indikatorer på materiell situasjon for minstepensjonister. 2003 - 2009. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist								Annen minstepensjonist								Alle			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009		
Materiell situasjon																				
Andel som disponerer																				
TV	94	97	97	98	97	96	95	98	99	98	99	98	100	99	95	97	97	96		
PC	6	7	5	8	13	14	18	37	37	38	40	50	46	58	72	80	79	83		
Vaskemaskin	91	94	94	96	94	94	94	99	99	98	99	100	100	100	95	97	97	97		
Privatbil	20	22	18	18	19	25	25	82	84	86	82	88	90	87	77	79	79	79		
Disponerer ikke PC pga.																				
økonomi	4	6	9	8	4	4	5	3	3	1	3	3	3	5	3	2	2	2		
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi																				
	9	6	9	9	11	9	7	2	3	3	2	2	3	3	7	7	7	7		
Har ikke råd til																				
en ukes ferie																				
	24	20	25	27	29	17	14	9	11	9	7	6	6	7	10	6	8	8		
spise kjøtt eller fisk annen																				
hver dag	7	10	9	10	16	8	5	1	4	1	3	0	0	2	4	3	3	3		
holde boligen varm	7	5	4	8	7	2	0	1	2	1	3	2	1	2	2	1	1	1		
Andel som ikke har råd til																				
minst to av godene																				
	..	..	..	..	19	7	3	..	..	..	..	2	1	2	..	2	3	2		
Andel som har råd til alle																				
godene																				
	..	..	..	..	70	80	84	..	..	..	..	94	94	93	..	92	91	91		
Antall svar	108	105	100	75	70	73	65	202	171	158	163	161	156	147	5 771	6 031	5 578	5 446		

Kilde: EU-SILC.

Tabell C6.12. Helseforhold for minstepensjonister. 2004 - 2009. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist						Annen minstepensjonist						Alle			
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
Egenvurdering av helse																
andel med svært god eller god helse																
	42	37	37	44	50	54	44	40	51	47	51	49	75	78	76	76
andel med dårlig eller svært dårlig helse																
	20	36	32	30	30	23	28	25	23	23	22	24	9	8	8	7
Andel med kronisk sykdom	67	64	77	66	62	66	55	57	58	58	54	62	33	29	32	36
Nedsatt funksjonsevne																
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne																
	26	35	37	27	22	25	19	27	22	20	13	20	8	6	6	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne																
	31	22	18	27	23	28	26	18	23	25	22	19	13	11	10	11
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp																
	1	9	9	4	1	3	5	3	2	1	4	3	2	2	2	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp																
	12	11	13	13	8	14	6	6	8	6	5	9	9	8	9	10
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp																
	6	6	6	9	5	6	0	5	4	4	4	5	6	4	4	5
Antall svar	105	100	74	70	73	65	171	158	163	161	156	147	5 771	6 071	5 578	5 446

Kilde: EU-SILC.

Etterlattepensjonister

Tabell C7.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle) ²	31 443	30 988	30 505	29 529	29 347
Andel med lavinntekt	11,2	11,0	11,4	11,2	10,7
Antall med lavinntekt	3 500	3 000	4 000	3 000	3 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er etterlattepensjonist.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	33,9	33,7	32,9	31,9	30,6
Med lavinntekt	88,0	88,1	86,8	86,9	88,3
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	55,6	56,1	57,4	57,8	60,7
Med lavinntekt	9,0	10,8	10,0	10,7	10,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	31,8	30,8	29,7	28,7	27,4
Med lavinntekt	50,2	47,6	47,8	46,0	45,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	6,9	6,1	6,0	6,7	6,1
Med lavinntekt	20,7	21,0	23,0	25,7	26,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	7,3	7,1	6,7	6,0	5,7
Med lavinntekt	13,7	15,5	14,5	15,0	13,9
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,2	2,2	2,4	2,3
Med lavinntekt	5,8	7,6	8,4	9,7	9,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	4,9	4,3	6,1	10,3	16,8
Med lavinntekt	8,1	7,1	9,6	9,7	15,9
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	6,5	7,4	9,1	9,2	8,9
Med lavinntekt	10,4	12,2	13,0	12,1	11,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattpensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Etterlattpensjonister		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	10	52	50
Kapitalinntekter ³	4	7	6	7	9	9
Overføringer	59	22	23	84	39	41
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	70	22	24
Tjenestepensjoner	3	4	4	4	9	9
Barnetrygd	2	1	1	3	1	1
Bostøtte	2	0	0	2	0	0
Sosialhjelp	4	0	0	1	0	0
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	194 500	495 900	462 100
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	171 000	380 300	356 900
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	108 600	326 000	294 800	132 700	304 500	285 300
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,5	1,6	1,6
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	2 074	16 417	18 491

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C7.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Etterlattpensjonister (gjenlevende ektefelle)	3,3	3,8	2,9	2,9	3,0
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Etterlattpensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,3	2,4	2,4	2,4	2,2
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Etterlattpensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,242	0,283	0,204	0,210	0,201

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Uførepensjonister

Tabell C8.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,7	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Uførepensjonister ²	253 174	252 243	246 084	240 697	239 028
Andel med lavinntekt	12,3	13,6	14,5	15,5	16,1
Antall med lavinntekt	31 000	34 000	36 000	37 000	38 000
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad ³	8 790	19 682	31 109	40 956	46 929
Andel med lavinntekt	15,1	18,2	18,0	19,4	22,3
Antall med lavinntekt	1 000	4 000	6 000	8 000	10 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uførepensjonist.

³ Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottar tidsbegrenset uførepensjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Uførepensjonister	71,5	72,0	73,0	72,9	73,6
Med lavinntekt	94,2	94,8	95,2	95,1	94,7
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	29,5	57,3	60,2	59,9	60,9
Med lavinntekt	61,3	89,5	92,3	92,7	91,6
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Uførepensjonister	14,8	14,3	14,4	14,5	14,7
Med lavinntekt	3,1	2,7	2,6	2,6	3,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	57,0	22,8	22,0	22,7	22,8
Med lavinntekt	45,9	5,6	3,4	3,3	4,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Uførepensjonister	44,4	43,8	43,3	42,8	41,8
Med lavinntekt	53,6	54,2	54,0	54,3	53,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	37,4	38,5	39,1	39,3	39,0
Med lavinntekt	48,4	50,4	50,7	50,4	50,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Uførepensjonister	17,9	16,9	17,1	18,0	17,2
Med lavinntekt	29,0	30,6	30,5	35,1	32,7
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	10,8	12,1	14,1	16,2	17,3
Med lavinntekt	19,7	26,6	28,2	32,6	36,8
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Uførepensjonister	11,8	11,0	10,4	9,3	9,0
Med lavinntekt	19,6	19,5	19,0	17,3	16,9
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	26,0	24,9	22,8	19,9	21,0
Med lavinntekt	44,7	41,9	38,1	35,9	35,5
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Uførepensjonister	5,2	4,8	4,6	4,5	4,3
Med lavinntekt	9,4	9,8	9,1	9,9	9,4
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	8,1	8,5	8,8	8,9	10,0
Med lavinntekt	15,0	17,3	15,7	18,2	20,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Uførepensjonister	7,4	6,8	8,7	13,9	20,0
Med lavinntekt	9,5	9,0	9,8	13,3	17,0
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	10,4	8,8	11,0	17,9	26,3
Med lavinntekt	13,2	11,5	11,7	15,2	19,8
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Uførepensjonister	9,1	10,1	11,4	11,7	11,8
Med lavinntekt	13,2	13,4	13,6	13,3	13,6
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	12,2	14,0	14,9	15,9	16,4
Med lavinntekt	21,2	20,3	17,4	17,7	17,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon eller tidsbegrenset uførepensjon¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt, 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Uførepensjonister			Mottakere av tidsbegrenset uførestønad		
	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle	Med lav- inntekt ²	Ikke lav- inntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	3	20	18	7	29	26
Kapitalinntekter ³	4	7	6	3	7	7	1	6	5
Overføringer	59	22	23	95	73	75	92	65	69
Herav:									
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	83	57	59	75	50	54
Tjenestepensjoner	3	4	4	2	9	8	1	5	4
Barnetrygd	2	1	1	1	0	1	3	2	2
Bøstøtte	2	0	0	4	1	1	3	0	1
Sosialhjelp	4	0	0	1	1	1	4	2	2
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	187 500	389 900	354 100	218 800	464 800	401 700
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	175 000	328 200	301 100	189 700	377 500	329 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	108 600	326 000	294 800	139 600	249 800	230 300	137 100	253 500	223 700
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,4	1,6	1,6	1,8	2,1	2,1
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	26 947	125 482	152 429	5 858	16 987	22 845

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Uførepensjonister	2,6	3,0	2,5	2,6	2,7
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,6	2,9	2,6	2,7	2,7
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Uførepensjonister	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	2,2	2,3	2,2	2,2	2,2
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Uførepensjonister	0,200	0,229	0,188	0,199	0,198
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad	0,195	0,216	0,189	0,198	0,201

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C8.8. Boligtype og -standard for uførepensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007 - 2009. Prosent

	Uførepensjonister									Alle 16-66 år	
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2008	2009
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	54	64	68	65	63	65	65	66	64	62	61
bor i småhus ellers	30	16	16	18	17	17	14	12	14	15	16
bor i husholdning som eier	79	84	86	83	83	82	84	84	83	81	81
bor i husholdning som er selveier	61	68	73	70	71	72	73	72	70	69	69
bor alene	26	23	25	35	29	29	30	31	31	17	19
bor trangt	6	4	6	2	2	4	3	3	4	9	9
bor svært romslig	29	39	36	33	34	38	40	40	40	28	30
Bor i bolig											
med råte eller fukt	..	..	..	..	8	9	10	9	9	8	8
som er utsatt for støy	..	..	..	..	16	20	16	15	14	14	13
som er utsatt for forurensning	..	..	..	..	14	12	11	12	12	8	8
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	..	..	..	..	7	6	6	6	6	6	6
Boligareal per husholdning. Kvm	95	..	108	106	107	111	114	111	108	122	122
Boligareal per person. Kvm	53	..	65	63	62	62	67	65	64	50	51
Antall svar	197	211	193	195	416	439	404	353	334	5 578	4 639

Kilde: Levkårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C8.9. Boligøkonomi for uførepensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007 - 2009. Prosent

	Uførepensjonister									Alle 16-66 år	
	1991	1995	1997	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2008	2009
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. Løpende kroner ¹ ..	25 000	29 800	27 600	32 000	40 000	43 500	44 500	48 400	49 300	51 000	56 900
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	4	2	11	12	6	13	11	7	10	7	6
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Løpende kroner	13 700	13 600	13 300	18 800	24 700	26 100	30 400	33 500	34 400	74 700	77 600
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner ..	..	..	..	..	..	..	15 000	20 400	17 800	47 200	44 100
Andel eiere uten renter og avdrag	49	59	66	57	51	47	44	45	43	25	22
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	21	23	14	19	24	23	18	24	23	30	28
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	47	54	57	38	43	44	44	42	38	30	28
Oppfatter boutgiftene som											
svært tyngende	..	..	..	..	13	12	7	8	9	7	7
noe tyngende	..	..	..	..	33	28	37	36	33	38	38
Antall svar fra leiere	41	33	26	31	64	75	63	55	55	849	810
Antall svar fra eiere	156	178	166	164	348	364	341	298	279	3 895	3 813
Antall svar	197	211	193	195	416	439	404	353	334	4 744	4 623

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: Levkårsundersøkelsen og EU-SILC.

Tabell C8.10. Indikatorer på betalingsvansker for uførepensjonister. 2003 - 2009. Prosent

	Uførepensjonister							Alle 16-66 år	
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2008	2009
Betalingsproblemer									
Husleie	3	5	4	5	3	4	4	4	5
Boliglån	2	2	1	3	3	2	2	2	2
El og kommunale avgifter	14	8	10	8	9	8	9	6	7
Andre lån	2	3	3	2	3	..	5	..	4
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	..	..	..	..	5	4	5	3	2
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	..	..	..	..	88	90	87	90	89
Økonomisk romslighet									
Svært vanskelig	9	7	6	8	3	5	6	3	4
Vanskelig	7	8	6	8	7	9	7	5	5
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	29	27	25	35	40	33	38	41	45
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	2	2	1	1	1	2	4	3	4
Antall svar	416	435	447	427	404	353	334	4 763	4 639

Kilde: EU-SILC.

Tabell C8.11. Indikatorer på materiell situasjon for uførepensjonister. 2003 - 2009. Prosent

	Uførepensjonister							Alle 16-66 år	
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2008	2009
Materiell situasjon									
Andel som disponerer									
TV						97	93	96	95
PC	50	49	54	57	66	68	73	90	93
Vaskemaskin	96	96	95	97	98	98	96	97	97
Privatbil	75	74	73	71	74	76	74	83	82
Disponerer ikke PC pga. økonomi	6	8	7	6	4	6	4	2	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	7	7	8	11	11	9	8	8	8
Har ikke råd til									
en ukes ferie	18	21	16	18	14	16	15	9	8
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	7	7	6	7	6	7	7	4	3
holde boligen varm	8	3	2	3	3	2	2	1	1
Andel som ikke har råd til minst to av godene	..	..	..	..	7	6	7	3	3
Andel som har råd til alle godene	..	..	..	..	85	82	84	90	90
Antall svar	416	435	447	427	404	353	334	4 763	4 639

Kilde: EU-SILC.

Tabell C8.12. Helseforhold for uførepensjonister. 2004 - 2009. Prosent

	Uførepensjonister						Alle 16-66 år	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2008	2009
Egenvurdering av helse								
andel med svært god eller god helse	30	27	31	32	29	30	79	79
andel med dårlig eller svært dårlig helse	31	29	34	34	36	34	7	6
Andel med kronisk sykdom	81	82	83	81	78	81	30	33
Nedsatt funksjonsevne								
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	34	33	33	30	29	24	5	4
andel med noe nedsatt funksjonsevne	34	38	38	38	32	33	9	10
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	7	4	7	5	5	6	2	2
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	15	13	14	11	9	15	10	11
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	11	10	11	7	7	10	5	6
Antall svar	435	447	427	404	353	334	4 763	4 639

Kilde: EU-SILC.

Tabell C8.13. Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uførepensjonist. 2007 - 2009. Prosent

	Uførepensjonist			Alle 16-66 år		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen						
0	59	59	58	21	19	19
1	32	33	33	43	45	45
2	9	9	8	36	37	36
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen						
0	71	72	72	22	20	21
1-6	1	1	1	3	3	3
7-11	1	1	1	3	2	3
12+	27	26	26	73	75	74
Gjennomsnittlig antall måneder	3,7	3,7	3,8	12,4	12,8	12,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen						
0	78	76	78	77	76	77
1-6	2	2	1	3	4	4
7-11	0	1	1	2	2	2
12+	20	22	20	18	18	18
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	2,8	2,7	2,6	2,5	2,5
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	5	5	6	5	6
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen						
0	98	98	96	95	96	95
1-6	1	1	1	2	2	2
7-11	0	0	1	1	1	1
12+	1	1	2	1	2	2
Gjennomsnittlig antall måneder	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
Antall heltids studenter i husholdningen						
0	96	96	96	84	85	85
1+	4	4	4	16	15	15
Antall heltids pensjonister i husholdningen						
0	21	29	27	88	87	86
1+	79	71	73	13	13	14
Antall svar	359	305	298	4 790	4 094	4 198

Kilde: EU-SILC.

Langtidssyke

Tabell C9.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	458 897	474 000
Langtidssyke ²	111 641	147 791	139 717	130 940	130 091
Andel med lavinntekt	18,5	23,4	24,6	26,8	28,0
Antall med lavinntekt	21 000	35 000	34 000	35 000	36 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er langtidssyk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Langtidssyke	47,6	56,4	57,0	57,1	56,3
Med lavinntekt	82,2	86,3	86,4	87,4	86,0
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Langtidssyke	39,3	29,9	30,8	31,5	33,6
Med lavinntekt	14,7	9,8	11,0	10,8	12,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Langtidssyke	42,7	39,9	39,8	39,8	39,5
Med lavinntekt	53,1	48,4	48,5	48,8	49,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Langtidssyke	14,2	14,5	16,5	19,7	21,0
Med lavinntekt	21,9	23,8	27,4	34,0	38,8
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Langtidssyke	26,6	26,2	26,1	25,4	26,2
Med lavinntekt	52,1	47,8	47,6	47,3	48,4
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Langtidssyke	8,3	8,9	10,2	11,6	13,1
Med lavinntekt	16,4	17,0	19,6	23,5	27,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Langtidssyke	9,7	9,7	11,7	18,3	24,2
Med lavinntekt	11,3	10,4	11,1	14,3	16,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Langtidssyke	12,1	15,9	17,0	17,2	16,9
Med lavinntekt	16,5	18,2	17,2	16,8	15,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidssyk¹. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbet. 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Langtidssyke		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	12	31	28
Kapitalinntekter ³	4	7	6	1	5	4
Overføringer	59	22	23	87	65	68
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	58	41	44
Tjenestepensjoner	3	4	4	1	3	2
Barnetrygd	2	1	1	4	2	2
Bostøtte	2	0	0	3	1	1
Sosialhjelp	4	0	0	10	2	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	196 800	438 300	364 700
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	172 500	355 300	299 600
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ...	108 600	326 000	294 800	128 700	247 800	211 500
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,8	2,0	1,9
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	20 622	47 051	67 673

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Langtidssyke	2,8	3,0	2,8	2,9	3,0
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Langtidssyke	2,3	2,4	2,4	2,4	2,5
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Langtidssyke	0,206	0,220	0,199	0,206	0,213

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C9.8. Boligtype og -standard for langtidssyke 16-66 år. 2007-2009. Prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke	
	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009
Andel personer som												
bor i enebolig, våningshus	53	58	56	48	71	72	74	65	61	63	64	55
bor i småhus ellers	18	18	19	25	13	12	16	12	16	15	18	19
bor i husholdning som eier	73	64	61	59	92	84	88	77	81	71	73	67
bor i husholdning som er selveier	61	55	52	45	81	73	79	66	69	62	65	54
bor alene	19	31	27	33	18	16	15	25	19	25	21	30
bor trangt	14	13	13	25	2	6	3	1	9	10	8	14
bor svært romslig	18	17	12	7	45	38	40	37	30	25	67	20
Bor i bolig												
med råte eller fukt	10	11	14	21	6	8	8	9	8	10	11	16
som er utsatt for støy	15	22	20	26	10	8	11	18	13	17	16	22
som er utsatt for forurensning	8	18	13	16	7	7	13	13	8	13	13	15
Bor i område med kriminalitet, vold og hærverk	7	12	14	7	5	3	10	8	6	9	12	8
Boligareal per husholdning. Kvm	112	95	96	87	137	125	126	113	122	105	108	97
Boligareal per person. Kvm	43	42	42	39	66	57	56	58	51	47	48	46
Antall svar	2 652	148	110	110	1 987	92	100	88	4 639	240	210	198

Kilde: EU-SILC.

Tabell C9.9. Boligøkonomi for langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke	
	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier.												
Løpende kroner ¹	58 300	55 000	61 800	56 200	51 100	:	:	:	56 900	54 200	61 700	56 600
Andel husholdninger som ikke betaler husleie	4	7	0	0	13	:	:	:	6	9	0	2
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for husholdninger som eier. Løpende kroner	96 700	60 600	83 400	69 900	57 200	42 000	62 600	50 700	77 600	52 600	72 200	60 400
Boligrenter. Gjennomsnitt for husholdninger som eier. Løpende kroner	52 700	37 200	59 300	42 100	29 300	22 500	38 000	29 900	44 100	30 900	47 700	36 100
Andel eierhusholdninger uten renter og avdrag	13	16	15	20	32	41	26	28	22	27	21	24
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	37	52	59	49	16	22	26	30	28	41	46	41
Andel husholdninger med lav boutgiftsbelastning	17	17	14	16	43	41	28	34	28	25	20	24
Andel husholdninger som oppfatter boutgiftene som svært tyngende	8	15	24	15	5	10	8	15	7	13	17	15
noe tyngende	45	51	40	51	28	38	55	43	38	46	46	48
Antall svar fra leiere	658	55	42	43	152	14	11	18	810	69	53	61
Antall svar fra eiere	1 979	93	68	67	1 834	77	89	70	3 813	170	157	137
Antall svar	2 637	148	110	110	1 986	92	100	88	4 623	240	210	198

¹ Ikke medregnet eiere av andels- og aksjebolig

Kilde: EU-SILC.

Tabell C9.10. Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke	
	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009
Andel husholdninger med betalingsproblemer												
Husleie	7	16	18	20	1	6	6	4	5	13	13	14
Boliglån	3	2	7	9	1	2	5	5	2	2	6	7
El og kommunale avgifter	9	15	23	24	5	12	10	14	7	14	17	20
Andre lån	6	12	..	10	2	10	..	9	4	11	..	9
Andel med 2 eller flere betalingsproblemer	7	14	17	21	2	8	7	10	5	12	13	15
Andel som ikke har noen betalingsproblemer	85	72	67	64	93	81	81	83	88	75	73	72
Økonomisk romslighet for husholdninger												
Svært vanskelig	5	11	23	16	3	9	8	9	4	11	17	13
Vanskelig	6	18	15	17	3	4	11	12	5	13	13	15
Lett eller svært lett å få endene til å møtes	27	27	17	14	55	34	28	27	44	29	22	19
Husholdningen mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	6	7	3	14	1	0	2	5	4	5	3	10
Antall svar	2 652	148	110	110	1 987	92	100	88	4 639	240	210	198

Kilde: EU-SILC.

Tabell C9.11. Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke	
	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009
Materiell situasjon												
Andel husholdninger som disponerer												
TV	94	..	..	85	97	..	..	91	95	..	..	88
PC	97	86	94	95	87	80	85	90	93	84	90	93
Vaskemaskin	96	94	98	94	98	98	99	96	97	96	99	95
Privatbil	78	66	65	65	89	82	83	82	82	72	73	72
Disponerer ikke PC pga. økonomi	1	8	3	3	2	6	2	2	2	7	2	2
Disponerer ikke privatbil pga. økonomi	11	22	25	21	3	9	12	5	8	18	19	15
Andel husholdninger som ikke har råd til												
en ukes ferie	10	30	37	32	6	15	17	20	8	25	29	27
spise kjøtt eller fisk annen hver dag	4	17	23	14	3	5	5	5	3	13	15	10
holde boligen varm	1	4	6	6	1	0	2	3	1	3	5	5
Andel som ikke har råd til minst to av godene	3	13	21	13	2	5	3	7	3	11	13	11
Andel som har råd til alle godene	88	65	59	65	93	85	81	79	90	72	68	71
Antall svar	2652	148	110	110	1987	92	100	88	4 639	240	210	198

Kilde: EU-SILC.

Tabell C9.12 Helseforhold for langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke	
	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse	84	45	43	42	72	38	32	35	79	42	38	38
andel med dårlig eller svært dårlig helse	4	27	22	21	10	29	40	31	6	28	30	25
Andel med kronisk sykdom	29	70	68	76	40	69	72	75	33	69	70	75
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	3	32	26	15	6	31	30	28	4	31	28	21
andel med noe nedsatt funksjonsevne	8	27	29	39	13	32	23	35	10	29	26	37
Andel med udekket behov for medisinsk hjelp	3	14	10	10	2	11	1	1	2	13	6	6
Andel med udekket behov for tannlegehjelp	14	20	23	36	7	16	17	10	11	19	20	25
Andel med økonomiske grunner til udekket behov for tannlegehjelp	7	14	17	29	4	12	11	7	6	13	14	19
Antall svar	2 652	148	110	110	1 987	92	100	88	4 639	240	210	198

Kilde: EU-SILC.

Tabell C9.13. Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med langtidssyke etter den langtidssykes alder. 2007 - 2009.

	16-44 år				45-66 år				16-66 år			
	Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke		Alle		Langtidssyke	
	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009	2009	2007	2008	2009
Antall helårs yrkesaktive i husholdningen. Prosent												
0	18	55	53	55	19	34	33	37	18	48	45	47
1	46	34	30	36	44	47	46	43	45	39	37	39
2+	36	11	17	11	37	19	21	20	36	13	18	15
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent												
0	18	53	53	52	25	35	41	48	20	47	48	51
1-6	3	5	6	9	2	5	2	1	3	5	4	5
7-11	3	5	1	2	2	2	6	1	3	4	3	2
12+	76	37	41	37	72	58	51	51	74	44	45	42
Gjennomsnittlig antall måneder	13,4	6,3	6,1	5,8	12,2	8,1	8,0	7,8	12,9	6,9	6,7	8,2
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen. Prosent												
0	79	83	80	78	74	73	67	71	77	80	74	75
1-6	4	2	0	2	3	3	3	6	4	2	1	4
7-11	2	2	6	3	2	2	1	2	2	2	4	2
12+	15	13	15	17	21	22	29	22	18	16	21	19
Gjennomsnittlig antall måneder	2,2	1,8	2,4	2,4	3,0	3	4,2	3,2	2,5	2,2	2,9	2,7
Andel husholdninger med hovedinntekt fra næringsvirksomhet	5	4	3	3	7	7	4	8	6	5	4	5
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen. Prosent												
0	94	87	90	85	96	91	95	95	95	89	92	89
1-6	3	5	2	3	1	5	5	1	2	5	3	2
7-11	1	2	2	3	1	0	0	0	1	2	1	2
12+	2	5	7	9	2	4	0	4	2	5	4	7
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	0,9	1,1	1,6	0,3	0,9	0,2	0,5	0,4	0,9	0,7	1,1
Andel husholdninger med heltids studenter. Prosent	19	27	24	27	8	12	20	11	15	22	23	21
Andel husholdninger med heltids pensjonister. Prosent	4	10	9	12	26	30	22	33	13	17	15	21
Antall som svarte	2											
Antall som svarte	381	148	95	102	1 783	92	82	82	4 164	240	177	184

Kilde: EU-SILC.

Langtidsledige

Tabell C10.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 000
Langtidsledige ²	58 107	53 427	40 415	25 087	20 608
Andel med lavinntekt	34,8	39,5	43,1	46,6	48,2
Antall med lavinntekt	20 000	21 000	17 000	12 000	10 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er langtidsledig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Langtidsledige	24,7	28,5	35,5	38,4	40,0
Med lavinntekt	46,8	51,5	59,0	60,4	60,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,7
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Langtidsledige	37,5	37,9	39,3	38,4	39,9
Med lavinntekt	43,5	42,4	43,3	43,3	44,3

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Langtidsledige	13,8	15,6	19,2	23,3	25,0
Med lavinntekt	18,5	21,7	26,4	32,2	34,3
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Langtidsledige	31,0	33,4	37,0	37,0	38,4
Med lavinntekt	44,7	47,9	51,1	51,0	52,6
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Langtidsledige	9,6	11,7	14,5	17,0	19,1
Med lavinntekt	14,2	17,7	21,5	25,2	27,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsrentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Langtidsledige	11,9	11,1	12,6	18,1	21,5
Med lavinntekt	13,2	12,8	13,5	16,2	16,7
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Langtidsledige	16,3	17,7	18,6	19,2	18,1
Med lavinntekt	19,6	19,9	19,9	19,9	18,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt, 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Langtidsledige		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	37	72	70	21	38	33
Kapitalinntekter ³	4	7	6	2	6	5
Overføringer	59	22	23	78	56	62
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	12	17	15
Tjenestepensjoner	3	4	4	1	3	2
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	0	0	30	21	24
Barnetrygd	2	1	1	4	2	2
Bostøtte	2	0	0	3	1	1
Sosialhjelp	4	0	0	17	3	7
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	177 300	420 200	298 700
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	156 700	341 800	249 200
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ..	108 600	326 000	294 800	111 900	244 000	177 900
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,8	1,9	1,9
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	5 505	5 499	11 004

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C10.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Langtidsledige	3,5	4,2	3,8	4,0	4,2
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Langtidsledige	2,6	2,8	2,8	2,9	2,9
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Langtidsledige	0,240	0,273	0,253	0,257	0,261

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Mottakere av supplerende stønad

Tabell C11.1. Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Hele befolkningen uten studenter	4 452 244	4 485 659	4 531 134	4 591 921	4 652 105
Andel med lavinntekt	9,2	9,6	9,8	10,0	10,2
Antall med lavinntekt	409 000	429 000	442 000	459 000	474 400
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	:	2 296	2 468	2 592
Andel med lavinntekt	:	:	58,6	77,1	90,5
Antall med lavinntekt	:	:	1 000	2 000	2 000

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottar supplerende stønad.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede					
Hele befolkningen uten studenter	21,6	21,9	21,8	21,4	21,2
Med lavinntekt	66,3	66,7	66,4	65,4	63,6
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	97,9	98,5	98,8
Med lavinntekt	:	:	99,0	99,6	99,6
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt					
Hele befolkningen uten studenter	73,9	73,5	75,1	75,7	76,2
Med lavinntekt	35,5	35,2	37,4	39,6	42,0
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	0,5	0,2	0,5
Med lavinntekt	:	:	0,4	0,1	0,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.3. Indikator¹ for utdanning. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning					
Hele befolkningen uten studenter	23,0	22,4	22,0	21,5	20,73
Med lavinntekt	44,0	43,4	42,5	41,5	40,8
Personer som mottar supplerende stønad ²	:	:	25,0	25,3	30,2
Med lavinntekt	:	:	25,7	25,4	29,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Utdanningsopplysninger er ikke registrert for om lag halvparten av denne gruppen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte					
Hele befolkningen uten studenter	4,4	4,2	4,3	4,7	4,4
Med lavinntekt	16,1	17,6	18,2	20,7	20,2
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	78,3	78,4	72,7
Med lavinntekt	:	:	64,9	73,2	71,0
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	5,7	5,5	5,1	4,5	4,5
Med lavinntekt	19,6	20,4	19,6	18,5	18,4
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	75,2	26,1	22,6
Med lavinntekt	:	:	68,3	23,6	19,9
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp					
Hele befolkningen uten studenter	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Med lavinntekt	7,4	8,4	8,6	9,3	9,8
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	64,0	23,3	19,7
Med lavinntekt	:	:	50,6	20,6	17,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2004-2008. Prosent

	2004	2005	2006	2007	2008
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning					
Hele befolkningen uten studenter	6,7	5,9	7,5	14,4	24,4
Med lavinntekt	11,4	10,8	12,1	14,6	17,7
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	1,4	2,7	2,9
Med lavinntekt	:	:	1,9	3,0	2,7
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning					
Hele befolkningen uten studenter	9,4	10,9	12,8	13,5	13,5
Med lavinntekt	16,4	17,0	17,5	17,0	17,3
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	2,1	2,3	2,7
Med lavinntekt	:	:	2,9	2,6	2,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av supplerende stønad¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt, 2008. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Mottakere av supplerende stønad		
	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle	Med lavinntekt ²	Ikke lavinntekt	Alle
Yrkesinntekter	39	75	73	1	7	2
Kapitalinntekter ³	4	7	6	0	0	0
Overføringer	56	18	20	99	93	98
Herav:						
Pensjoner fra folketrygden	40	12	13	18	17	18
Tjenestepensjoner	3	4	4	67	48	65
Supplerende stønad	0	0	0	67	46	64
Bostøtte	2	0	0	10	15	11
Sosialhjelp	4	0	0	2	7	3
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	2	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	180 400	686 900	614 200	164 400	223 900	170 000
Inntekt etter skatt	154 300	512 000	460 700	164 000	220 700	169 400
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴ ..	108 600	326 000	294 800	137 400	184 500	141 800
Antall personer i husholdningen	1,6	2,3	2,2	1,4	1,4	1,4
Antall observasjoner (husholdninger)	305 515	1 821 850	2 127 365	1 671	175	1 846

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell C11.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹, 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
S80/S20²					
Hele befolkningen uten studenter	3,9	4,6	3,4	3,5	3,6
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	1,8	1,8	1,7
P90/P10³					
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,6	2,7	2,7
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	1,6	1,6	1,5
Gini-koeffisient⁴					
Hele befolkningen uten studenter	0,278	0,322	0,239	0,246	0,247
Personer som mottar supplerende stønad	:	:	0,117	0,110	0,104

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Vedlegg D: Inntektsmobilitet

Tabell D1. Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike grupper. Gjennomsnitt i 2008-kroner og andel av samlet inntekt. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Alderspensjonist i 2004					
Yrkesinntekt	14,2	12,8	11,5	10,6	10,3
Kapitalinntekter	9,1	13,6	7,8	10,9	10,7
Skattepliktige overføringer	75,7	72,7	79,7	77,7	78,2
folketrygd	58,3	56,7	62,4	60,9	61,8
Skattefrie overføringer	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	80,4	81,5	80,4	80,5	81,0
Samlet inntekt	350 000	379 000	357 000	384 000	399 000
Antall personer i husholdningen	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
Antall personer	426 710	426 710	426 710	426 710	426 710
Uførepensjonist i 2004					
Yrkesinntekt	41,7	39,1	38,6	36,9	35,8
Kapitalinntekter	5,3	8,0	4,5	6,2	5,8
Skattepliktige overføringer	49,3	49,8	53,9	54,2	55,9
folketrygd	41,1	41,6	45,0	45,0	46,5
Skattefrie overføringer	3,7	3,1	3,0	2,7	2,5
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	79,7	80,8	80,5	80,7	81,4
Samlet inntekt	471 000	488 000	464 000	492 000	493 000
Antall personer i husholdningen	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6
Antall personer	267 643	267 643	267 643	267 643	267 643
Enslige under 35 år i 2004, eks. studenter					
Yrkesinntekt	86,2	82,3	88,0	87,9	88,3
Kapitalinntekter	4,4	7,8	2,5	3,2	3,0
Skattepliktige overføringer	6,6	7,0	6,7	6,2	6,0
folketrygd	4,3	4,8	5,1	5,0	4,9
Skattefrie overføringer	2,8	2,8	2,8	2,7	2,6
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	74,3	75,6	74,2	74,3	74,7
Samlet inntekt	299 000	419 000	458 000	531 000	574 000
Antall personer i husholdningen	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4
Antall personer	164 565	164 565	164 565	164 565	164 565
Personer i enslig forsørgerhushold i 2004					
Yrkesinntekt	62,5	62,8	71,5	74,4	77,2
Kapitalinntekter	4,3	9,1	2,7	3,8	3,4
Skattepliktige overføringer	13,5	12,3	11,5	10,2	9,5
folketrygd	11,2	10,1	9,7	8,5	8,0
Skattefrie overføringer	19,6	15,8	14,3	11,6	9,9
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	82,8	82,5	80,1	79,2	78,8
Samlet inntekt	396 000	477 000	481 000	539 000	566 000
Antall personer i husholdningen	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4
Antall personer	269 103	269 103	269 103	269 103	269 103
Personer i enslig forsørgerhushold med overgangsstønad i 2004					
Yrkesinntekt	33,0	44,4	57,0	65,3	69,8
Kapitalinntekter	0,6	2,4	1,1	1,7	2,6
Skattepliktige overføringer	29,2	23,3	17,2	12,8	10,8
folketrygd	26,8	21,2	15,7	11,6	9,6
Skattefrie overføringer	37,2	29,9	24,7	20,2	16,8
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	92,8	89,6	86,3	84,2	82,8
Samlet inntekt	284 159	345 468	389 439	448 378	510 604
Antall personer i husholdningen	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0
Antall personer	61 386	61 386	61 386	61 386	61 386

	2004	2005	2006	2007	2008
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2004					
Yrkesinntekt	50,5	52,2	57,1	61,5	64,0
Kapitalinntekter	1,1	1,9	1,0	1,3	1,3
Skattepliktige overføringer	24,2	25,3	24,3	22,4	22,0
folketrygd	18,7	19,8	20,1	19,3	18,9
Skattfrie overføringer	24,2	20,6	17,6	14,7	12,7
sosialhjelp	11,5	8,6	6,7	5,2	4,4
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	83,7	83,6	82,8	82,2	81,9
Samlet inntekt	411 000	419 000	428 000	463 000	483 000
Antall personer i husholdningen	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0
Antall personer	241 640	241 640	241 640	241 640	241 640
Personer som var langtidssyke i 2004					
Yrkesinntekt	57,6	52,0	55,2	56,7	58,2
Kapitalinntekter	3,3	5,3	3,1	4,1	3,8
Skattepliktige overføringer	32,5	36,6	35,9	34,0	33,3
folketrygd	28,8	32,6	31,8	29,9	29,2
Skattfrie overføringer	6,6	6,1	5,9	5,2	4,7
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	77,1	78,7	78,5	78,7	79,1
Samlet inntekt	511 000	513 000	503 000	538 000	550 000
Antall personer i husholdningen	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8
Antall personer	93 964	93 964	93 964	93 964	93 964
Personer som var langtidsledige i 2004					
Yrkesinntekt	57,7	65,8	74,2	75,2	76,1
Kapitalinntekter	4,1	6,1	3,3	4,2	3,4
Skattepliktige overføringer	30,7	21,2	16,1	15,2	15,6
folketrygd	8,2	9,2	10,9	11,1	11,7
arbeidsledighetstrygd	20,6	9,9	3,0	1,7	1,5
Skattfrie overføringer	7,5	7,0	6,4	5,4	4,8
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	77,3	78,0	77,2	76,9	77,1
Samlet inntekt	483 000	499 000	502 000	556 000	579 000
Antall personer i husholdningen	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9
Antall personer	58 617	58 617	58 617	58 617	58 617
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre					
Yrkesinntekt	70,6	69,4	73,7	75,1	76,6
Kapitalinntekter	4,8	6,6	3,1	3,7	3,2
Skattepliktige overføringer	13,6	14,1	14,2	13,5	13,4
folketrygd	8,8	9,2	9,9	10,0	10,2
Skattfrie overføringer	11,0	9,8	9,0	7,7	6,8
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	77,2	78,0	77,1	76,9	77,1
Samlet inntekt	531 000	563 000	565 000	615 000	634 000
Antall personer i husholdningen	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4
Antall personer	323 084	323 084	323 084	323 084	323 084
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					
Yrkesinntekt	65,9	65,1	69,1	71,9	74,2
Kapitalinntekter	2,9	4,5	2,4	2,6	2,1
Skattepliktige overføringer	15,3	16,1	15,4	14,3	14,0
folketrygd	10,0	10,6	11,3	11,3	11,3
Skattfrie overføringer	15,9	14,4	13,0	11,2	9,8
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	80,0	80,5	79,8	79,5	79,6
Samlet inntekt	474 000	498 000	509 000	555 000	576 000
Antall personer i husholdningen	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6
Antall personer	186 716	186 716	186 716	186 716	186 716

	2004	2005	2006	2007	2008
Personer innvandret i 2004					
Yrkesinntekt	72,8	68,3	71,5	76,6	79,7
Kapitalinntekter	1,9	2,1	1,5	1,6	1,5
Skattepliktige overføringer	9,8	14,1	13,2	9,4	7,9
folketrygd	5,0	4,4	4,8	4,9	5,1
Skattefrie overføringer	15,6	15,5	13,9	12,4	10,8
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	79,1	80,2	79,1	78,6	78,5
Samlet inntekt	326 000	435 000	485 000	538 000	562 000
Antall personer i husholdningen	2,2	2,4	2,4	2,5	2,5
Antall personer	21 241	21 241	21 241	21 241	21 241
Personer innvandret i 2004 med bakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					
Yrkesinntekt	63,9	57,3	60,8	67,7	72,9
Kapitalinntekter	1,5	2,2	1,7	1,9	1,0
Skattepliktige overføringer	13,0	19,7	18,2	12,8	10,6
folketrygd	6,5	6,2	6,9	7,0	7,2
introduksjonsstønad	2,9	10,2	8,7	3,7	1,3
Skattefrie overføringer	21,5	20,8	19,3	17,6	15,4
Samlet inntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Inntekt etter skatt	81,5	82,9	82,0	81,5	81,1
Samlet inntekt	325 000	407 000	448 000	495 000	515 000
Antall personer i husholdningen	2,5	2,7	2,7	2,8	2,8
Antall personer	12 492	12 492	12 492	12 492	12 492

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Tabell D2. Andel personer som mottar ulike typer husholdningsinntekter. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Alderspensjonist i 2004					
Yrkesinntekt	30,8	27,9	25,4	23,6	21,8
Folketrygd	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Sosialhjelp	1,0	0,9	0,8	0,6	0,5
Bostøtte	5,7	5,8	6,1	6,5	6,2
Antall personer	323 084	323 084	323 084	323 084	323 084
Uførepensjonist i 2004					
Yrkesinntekt	66,7	63,7	61,4	60,2	58,4
Folketrygd	99,8	99,8	99,6	99,4	99,3
Sosialhjelp	7,9	6,8	6,1	5,3	4,9
Bostøtte	12,8	12,4	12,4	13,0	12,2
Antall personer	186 716	186 716	186 716	186 716	186 716
Enslige under 35 år i 2004, eks. studenter					
Yrkesinntekt	89,8	90,8	91,6	92,2	92,4
Folketrygd	10,4	14,7	16,7	17,5	18,0
Sosialhjelp	11,9	12,1	10,8	9,1	8,4
Bostøtte	4,2	5,5	5,8	6,4	6,5
Antall personer	164 565	164 565	164 565	164 565	164 565
Personer i enslig forsørgerhushold i 2004					
Yrkesinntekt	85,9	87,2	89,2	91,4	92,5
Folketrygd	42,1	40,8	37,2	33,4	30,7
Sosialhjelp	16,1	15,3	14,1	12,4	12,0
Bostøtte	18,5	17,0	15,4	16,1	12,8
Antall personer	269 103	269 103	269 103	269 103	269 103
Personer i enslig forsørgerhushold med overgangsstønad i 2004					
Yrkesinntekt	71,3	75,0	80,7	85,5	88,4
Folketrygd	99,9	81,7	63,0	47,1	36,7
Sosialhjelp	24,4	22,7	22,0	20,0	19,3
Bostøtte	40,1	37,2	32,9	34,5	26,9
Antall personer	61 386	61 386	61 386	61 386	61 386
Personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2004					
Yrkesinntekt	74,6	73,4	74,8	77,2	78,0
Folketrygd	53,6	53,6	53,8	53,3	52,5
Sosialhjelp	100,0	63,1	50,5	41,0	36,7
Bostøtte	30,7	30,7	29,6	29,9	27,1

	2004	2005	2006	2007	2008
Antall personer	241 640	241 640	241 640	241 640	241 640
Personer som var langtidssyke i 2004					
Yrkesinntekt	86,7	82,3	78,7	79,3	79,3
Folketrygd	90,3	91,3	83,9	80,4	78,3
Sosialhjelp	22,5	20,8	18,7	16,2	15,0
Bostøtte	9,7	9,9	10,5	12,1	12,1
Antall personer	93 964	93 964	93 964	93 964	93 964
Personer som var langtidsledige i 2004					
Yrkesinntekt	87,1	87,2	87,3	87,6	87,1
Folketrygd	29,1	31,3	34,4	35,8	37,2
Sosialhjelp	22,6	21,5	19,2	15,7	14,2
Bostøtte	6,2	6,6	7,3	8,5	8,5
Antall personer	58 617	58 617	58 617	58 617	58 617
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre					
Yrkesinntekt	84,3	84,6	85,4	86,4	86,5
Folketrygd	30,0	31,8	33,4	34,7	35,2
Sosialhjelp	21,4	20,2	18,4	15,5	14,0
Bostøtte	15,4	15,5	14,7	14,6	12,8
Antall personer	323 084	323 084	323 084	323 084	323 084
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					
Yrkesinntekt	82,4	82,8	84,3	86,1	86,8
Folketrygd	31,4	33,1	34,8	36,1	36,1
Sosialhjelp	28,5	26,9	25,0	21,5	19,3
Bostøtte	21,3	21,3	20,2	20,2	17,7
Antall personer	186 716	186 716	186 716	186 716	186 716
Personer innvandret i 2004					
Yrkesinntekt	73,2	80,2	85,6	88,8	90,0
Folketrygd	12,0	13,5	16,1	18,5	19,6
Sosialhjelp	26,5	31,0	27,3	25,6	22,3
Bostøtte	15,7	28,0	28,3	24,8	19,4
Antall personer	21 241	21 241	21 241	21 241	21 241
Personer innvandret i 2004 med bakgrunn fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					
Yrkesinntekt	67,2	74,1	81,0	85,5	87,5
Folketrygd	15,5	17,8	21,2	23,8	24,5
Sosialhjelp	37,1	40,8	36,6	35,0	30,3
Bostøtte	23,2	38,0	38,0	33,5	26,9
Antall personer	12 492	12 492	12 492	12 492	12 492

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC.

Vedlegg E: Levkårsmobilitet

Tabell E1. Personer etter tilhørighet i ulike barnefamilier i 2007. Andeler med ulike levkårsproblemer, prosent 2007 og 2009

		Enslig forsørger	Barnefamilier med lav inntekt		Par med barn	Alle
			1. desil	1. kvintil		
Bor i husholdning som eier boligen	2007	67	67	76	92	82
	2009	74	66	77	89	81
Bor trangt	2007	6	41	32	11	8
	2009	6	34	27	13	7
Bor svært romslig	2007	20	7	9	20	32
	2009	22	15	17	23	33
Bor i bolig som er utsatt for støy	2007	16	16	12	9	12
	2009	13	15	11	11	12
Høy boutgiftsbelastning	2007	31	33	28	15	20
	2009	16	32	26	18	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2007	18	8	6	3	4
	2009	17	8	6	5	5
Problemer med å betale husleie	2007	13	6	5	2	3
	2009	13	7	5	3	3
Problemer med å betale boliglån	2007	8	6	6	3	2
	2009	6	3	5	3	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2007	22	12	11	5	5
	2009	24	15	13	8	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2007	22	13	10	3	5
	2009	23	18	12	5	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2007	57	50	43	18	21
	2009	47	41	34	21	21
Ikke råd til å ha PC	2007	7	1	2	0	2
	2009	3	2	0	0	1
Ikke råd til å ha bil	2007	14	4	3	1	5
	2009	16	9	6	2	5
Ikke råd til en ukens ferie	2007	25	11	10	3	5
	2009	23	19	15	5	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2007	7	2	3	1	2
	2009	4	4	4	1	2
Svært god eller god helse	2007	72	83	83	86	77
	2009	70	77	77	84	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2007	13	7	7	5	8
	2009	12	7	6	4	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2007	18	21	20	13	19
	2009	24	15	16	10	17
Ikke råd til å gå til tannlege	2007	19	8	8	4	4
	2009	23	9	9	5	5
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2007	35	16	10	3	14
	2009	26	9	7	6	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	43	14	9	3	16
	2009	31	15	10	6	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	5	2	1	0	2
	2009	4	0	0	1	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	3	4	3	1	2
	2009	5	2	1	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	48	80	86	96	81
	2009	59	84	88	91	77
Antall personer		129	115	213	1 172	3 653

Kilde: Levkårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E2. Personer etter tilhørighet i ulike barnefamilier i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.

			Aleneboende		
			Unge (16-35 år)	Alle	Alle
Bor i husholdning som eier boligen	2007	38	64	82	
	2009	51	70	81	
Bor trangt	2007	22	7	8	
	2009	16	15	7	
Bor svært romslig	2007	12	34	32	
	2009	13	33	33	
Bor i bolig som er utsatt for støy	2007	21	15	12	
	2009	28	16	12	
Høy boutgiftsbelastning	2007	65	41	20	
	2009	48	33	20	
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2007	9	7	4	
	2009	9	5	5	
Problemer med å betale husleie	2007	13	6	3	
	2009	10	4	3	
Problemer med å betale boliglån	2007	1	1	2	
	2009	3	1	2	
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2007	9	6	5	
	2009	7	4	6	
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2007	16	11	5	
	2009	10	8	6	
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2007	45	30	21	
	2009	34	24	21	
Ikke råd til å ha PC	2007	5	4	2	
	2009	0	3	1	
Ikke råd til å ha bil	2007	27	13	5	
	2009	18	10	5	
Ikke råd til en ukes ferie	2007	10	8	5	
	2009	6	8	6	
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2007	10	5	2	
	2009	5	4	2	
Svært god eller god helse	2007	80	74	77	
	2009	76	68	76	
Svært dårlig eller dårlig helse	2007	8	11	8	
	2009	5	11	8	
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2007	15	24	19	
	2009	12	23	17	
Ikke råd til å gå til tannlege	2007	12	7	4	
	2009	11	7	5	
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2007	41	33	14	
	2009	29	30	16	
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	33	33	16	
	2009	28	31	18	
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	5	3	2	
	2009	4	3	2	
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	10	6	2	
	2009	5	3	2	
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	52	58	81	
	2009	63	62	77	
Antall personer		207	676	3 653	

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E3. Pensjonister etter tilhørighet i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.

		Minstepensjonister			Uføre- pensjonister	Alders- pensjonister	Alle
		Alene boende	Andre	Alle			
Bor i husholdning som eier boligen	2007	58	83	76	81	84	82
	2009	61	82	76	81	83	81
Bor trangt	2007	0	2	2	4	0	8
	2009	3	1	1	4	0	7
Bor svært romslig	2007	40	45	44	35	48	32
	2009	40	46	45	38	48	33
Bor i bolig som er utsatt for støy	2007	15	10	12	14	10	12
	2009	3	9	8	11	8	12
Høy boutgiftsbelastning	2007	28	0	8	15	8	20
	2009	21	6	10	17	9	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2007	17	4	8	7	3	4
	2009	6	4	4	9	2	5
Problemer med å betale husleie	2007	2	1	1	4	0	3
	2009	0	2	2	3	0	3
Problemer med å betale boliglån	2007	0	0	0	3	0	2
	2009	0	0	0	1	0	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2007	0	1	1	10	1	5
	2009	4	2	2	7	1	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2007	12	3	5	8	2	5
	2009	33	4	6	11	3	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2007	37	14	21	28	10	21
	2009	25	14	17	30	7	21
Ikke råd til å ha PC	2007	3	3	3	4	1	2
	2009	9	4	5	5	1	1
Ikke råd til å ha bil	2007	2	1	2	6	1	5
	2009	7	2	4	7	2	5
Ikke råd til en ukes ferie	2007	10	6	7	10	3	5
	2009	19	3	8	12	3	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2007	8	0	2	5	1	2
	2009	6	0	2	5	0	2
Svært god eller god helse	2007	55	43	46	34	64	77
	2009	58	45	49	33	65	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2007	22	23	23	32	10	8
	2009	18	30	27	34	13	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2007	54	48	50	70	30	19
	2009	51	42	45	55	30	17
Ikke råd til å gå til tannlege	2007	3	3	3	7	1	4
	2009	6	6	6	10	1	5
Antall personer		27	85	112	225	603	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E4. Langtidssyke etter tilhørighet i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.

		Langtidssyke			Alle
		Yngre (16-44 år)	Eldre (45-66 år)	Alle (16-66 år)	
Bor i husholdning som eier boligen	2007	64	82	71	82
	2009	65	80	71	81
Bor trangt	2007	13	3	9	8
	2009	15	1	10	7
Bor svært romslig	2007	17	40	25	32
	2009	20	48	30	33
Bor i bolig som er utsatt for støy	2007	25	9	19	12
	2009	24	11	19	12
Høy boutgiftsbelastning	2007	44	15	34	20
	2009	44	18	35	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2007	10	12	11	4
	2009	12	7	10	5
Problemer med å betale husleie	2007	20	6	15	3
	2009	17	1	11	3
Problemer med å betale boliglån	2007	2	0	2	2
	2009	4	0	3	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2007	13	12	12	5
	2009	20	3	14	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2007	26	12	21	5
	2009	19	7	14	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2007	48	28	41	21
	2009	51	28	43	21
Ikke råd til å ha PC	2007	5	6	5	2
	2009	5	3	4	1
Ikke råd til å ha bil	2007	18	7	14	5
	2009	17	4	12	5
Ikke råd til en ukes ferie	2007	27	14	23	5
	2009	23	10	18	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2007	15	4	11	2
	2009	13	0	8	2
Svært god eller god helse	2007	44	31	39	77
	2009	48	38	44	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2007	30	29	30	8
	2009	18	35	25	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2007	61	72	65	19
	2009	43	48	45	17
Ikke råd til å gå til tannlege	2007	20	17	19	4
	2009	23	9	18	5
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2007	38	28	34	14
	2009	31	32	31	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	49	37	45	16
	2009	37	39	37	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	1	0	1	2
	2009	4	0	2	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	3	0	2	2
	2009	0	2	1	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	47	63	52	81
	2009	60	59	60	77
Antall personer		86	53	139	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Tabell E5. Sosialhjelpsmottakere i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.

		Sosialhjelpsmottakere	Alle
Bor i husholdning som eier boligen	2007	42	82
	2009	41	81
Bor trangt	2007	19	8
	2009	17	7
Bor svært romslig	2007	18	32
	2009	20	33
Bor i bolig som er utsatt for støy	2007	22	12
	2009	33	12
Høy boutgiftsbelastning	2007	45	20
	2009	47	20
Opplever boutgiftene som svært tyngende	2007	23	4
	2009	28	5
Problemer med å betale husleie	2007	24	3
	2009	25	3
Problemer med å betale boliglån	2007	5	2
	2009	6	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	2007	28	5
	2009	25	6
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	2007	43	5
	2009	42	6
Kan ikke greie en uforutsett utgift på 10 000 kroner	2007	70	21
	2009	71	21
Ikke råd til å ha PC	2007	12	2
	2009	10	1
Ikke råd til å ha bil	2007	16	5
	2009	28	5
Ikke råd til en ukes ferie	2007	41	5
	2009	44	6
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	2007	19	2
	2009	15	2
Svært god eller god helse	2007	58	77
	2009	48	76
Svært dårlig eller dårlig helse	2007	24	8
	2009	19	8
Sterkt eller noe nedsatt funksjonsevne	2007	34	19
	2009	30	17
Ikke råd til å gå til tannlege	2007	30	4
	2009	33	5
Ingen helårs yrkesaktive i husholdningen	2007	62	14
	2009	52	16
0 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	58	16
	2009	52	18
1-6 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	10	2
	2009	7	2
7-12 måneder heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	4	2
	2009	2	2
12 måneder eller mer heltids yrkesaktivitet i husholdningen	2007	28	81
	2009	40	77
Antall personer		98	3 653

Kilde: Levekårsundersøkelsen, EU-SILC

Figurregister

3.1.	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner. 1986-2008	18
3.2.	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2000. Personer i studenthusholdninger er utelatt	19
3.3.	Utviklingen i lavinnteksgapet. ¹ 1994-2008. Personer i studenthusholdninger er utelatt.....	20
3.4.	Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten ¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet ² (EU-skala). 1986 - 2008	25
3.5.	Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). ¹ Indeks i faste 2008-kroner. 1986=100	27
5.1.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lavinntekt. 2008.....	55
5.2.	Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lavinntekt. 2008.....	55
5.3.	Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp 2008	56
5.4.	Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte 2008	57
5.5.	Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp 2008.....	58
5.6.	Andel husholdninger som synes det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes, og andel med betalingsproblemer. 2009, prosent	60
5.7.	Andel husholdninger som ikke har råd til å disponere PC eller bil. 2009, prosent	61
5.8.	Andel husholdninger uten helårs yrkesaktive, med heltids studenter og pensjonister, og 12 mnd eller mer med heltids yrkesaktivitet. 2009, prosent.....	63
5.9.	Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede 2008	64
5.10.	Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt 2008	65
5.11.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning 2008	67
5.12.	Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning 2008	69
5.13.	Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning 2008.....	69
5.14.	Andel personer i ulike grupper som eier boligen. 2009, prosent.....	73
5.15.	Andel personer i ulike grupper som bor trangt og bor i bolig med råte eller fukt. 2009, prosent	74
5.16.	Andel husholdninger som har høy boutgiftsbelastning og andel som oppfatter boutgifter som svært eller noe tyngende. 2009, prosent.....	76
5.17.	Andel personer med nedsatt funksjonsevne, dårlig helse og kronisk sykdom. 2009, prosent	80
6.1.	Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for alle alderspensjonister (tverrsnitt) og de som var alderspensjonister i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100.....	83
6.2.	Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for alle aleneboende under 35 år (tverrsnitt) og de som var aleneboende under 35 år i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100	83
6.3.	Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i enslige forsørgerhusholdninger (tverrsnitt) og de som var i enslig forsørgerhusholdninger i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100 ...	84
6.4.	Utviklingen i husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer som er langtidsledige (tverrsnitt) og de som var langtidsledige i 2004 (panel). Median. 2008-kroner. Indeks. 2004 = 100.....	84
6.5.	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike grupper. Gjennomsnitt i 2008-kroner. Personer bosatt alle årene 2004 – 2008. Status (for eksempel husholdningstype) refererer seg til 2004	87
6.6.	Gjennomsnittlig antall år i lavinntektsgruppen for de som var under lavinntektsgrensen minst ett år. 2004 - 2008. Prosent.....	91
8.1.	Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2008	115
8.2.	Kjøpekraftsjusterte lavinntektsgrenser for noen utvalgte europeiske land. 60 prosent av disponibel median ekvivalentinntekt (EU-skala). Norge=100. 2008. Prosent	116
8.3.	Andelen personer med vedvarende lavinntekt. Noen utvalgte europeiske land. Prosent. 2007	119

Tabellregister

2.1.	Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse.....	10
2.2.	Medianinntekt per forbruksenhet. OECD- og EU-skala. Inntekt etter skatt. 1996-2008	11
2.3.	Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt) basert på ulike avstander til medianinntekt. Inntekt etter skatt. Ulike husholdningstyper. 2008.....	12
3.1.	Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. EUs lavinnteksdefinisjon. Ulike grupper. 2008.....	22
3.2.	Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner. Ulike grupper. 1996, 1999, 2002, 2004, 2006 og 2008. Prosent.....	24
3.3.	Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt. To ulike lavinnteksdefinisjoner. Ulike grupper. 2004, 2006 og 2008	24
3.4.	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten. 1986 - 2008. Prosent. Personer i studenthusholdninger er utelatt	27
3.5.	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Fylker. 2008. Rangert etter Gini-koeffisienten	28
4.1.	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2008. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer. Standardavvik i parentes	31
4.2.	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene	32
4.3.	Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2006 - 2008, og befolkningen i alt. Husholdningstyper. To ulike lavinnteksdefinisjoner. Antall og prosent	32
4.4.	Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden.....	34
4.5.	Andelen personer 18-66 år med vedvarende lavinntekt, etter utdanningsnivå. Prosent.....	34
4.6.	Personer i husholdninger med ulike indikatorer for økonomisk utsatthet og høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt. Prosent.....	35
4.7.	Boligtype og boligstandard for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009	37
4.8.	Boligøkonomi for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009	40
4.9.	Indikatorer på betalingsvansker for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009. Prosent.....	42
4.10.	Indikatorer på materiell situasjon for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009. Prosent.....	42
4.11.	Helseforhold for personer med vedvarende lavinntekt. 2001-2003, 2003-2005, 2005-2007 og 2007-2009. Prosent.....	45
4.12.	Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med vedvarende lavinntekt etter hovedinntektstakers alder 2005-2007, 2006-2008 og 2007-2009. Prosent.....	48
4.13.	Andel personer med vedvarende lavinntekt, etter ulike kjennemerker	50
4.14.	Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt(EUs definisjon), etter botid. Treårsperioden 2005-2008. Prosent.....	51
4.15.	Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden	53
6.1.	Median husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Indeks i faste priser (2008-kr), 2004=100. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008	85
6.2.	Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008. Prosent	89
6.3.	Andelen personer med husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) under 50 prosent og 60 prosent av medianinntekten for alle. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008. Antall ganger under lavinntektsgrensen. Prosent	90
7.1.	Boforhold og boutgifter for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	94
7.2.	Økonomiske vansker for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	95
7.3.	Helseforhold for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	96
7.4.	Yrkesaktivitet for personer som tilhører ulike barnefamilier i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	97
7.5.	Boforhold og boutgifter for personer som er aleneboende i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	98

7.6.	Økonomiske vansker for personer er aleneboende i 2007 OG 2009. Prosent 2007 og 2009	99
7.7.	Helseforhold for personer er aleneboende i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	100
7.8.	Yrkesaktivitet for personer er aleneboende i 2007 og 2009, 16-66 år i 2007. Prosent 2007 og 2009	101
7.9.	Boforhold og boutgifter for personer som er pensjonister i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	102
7.10.	Økonomiske vansker for personer som er pensjonister i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	104
7.11.	Helseforhold for personer som er pensjonister i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	105
7.12.	Boforhold og boutgifter for personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	106
7.13.	Økonomiske vansker for personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	107
7.14.	Helseforhold for personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	108
7.15.	Yrkesaktivitet i husholdningene til personer som er langtidssyke i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	109
7.16.	Boforhold og boutgifter for personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	110
7.17.	Økonomiske vansker for personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	111
7.18.	Helseforhold for personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	111
7.19.	Yrkesaktivitet i husholdninger til personer som mottok sosialhjelp både i 2007 og 2009. Prosent 2007 og 2009	112
8.1.	Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2004-2008. Prosent	114
8.2.	Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20). 2004-2008	117
8.3.	Lavinntektsgapet i noen europeiske land. 2004-2008. Prosent	118
A1.	Overlapp mellom ulike grupper. Inntektsstatistikk for husholdninger. 2008. Prosent	122
A2.	Overlapp mellom ulike grupper i data fra EU-SILC 2009. Prosent	122
A3.	Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene. Inntektsstatistikk for husholdninger. 2004-2008	123
B1.	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-definisjon) 2004-2008	124
B2.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp 2004-2008	125
B3.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar bostøtte 2004-2007	126
B4.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar bostøtte og sosialhjelp 2004-2008	127
B5.	Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. 2006-2009, prosent..	128
B6.	Ikke råd til ulike goder etter ulike grupper av husholdninger. 2006-2009, prosent	130
B7.	Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. 2007-2009, prosent	132
B8.	Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede 2004-2008	134
B9.	Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt 2004-2008	135
B10.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning 2004-2008	136
B11.	Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning 2004-2008	137
B12.	Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning 2004-2008	138
B13.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), S80/S20. 2004-2008	139
B14.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), P90/P10. 2004-2008	140
B15.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), Gini-koeffisient. 2004-2008	141
B16.	Eierforhold og boligstandard for personer i ulike grupper. 2006-2009, prosent	142
B17.	Boligøkonomi for ulike grupper av husholdninger. 2006-2009, prosent	144
B18.	Helseforhold for personer i ulike grupper. 2006-2009, prosent	146
C1.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008	147
C1.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	147
C1.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	147
C1.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent	148
C1.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent	148

C1.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen, barn og barnefamilier. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	149
C.1.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	149
C1.8.	Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005 - 2009	150
C1.9.	Boligtype og boligstandard for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2003, 2005 - 2009	150
C1.10.	Boligøkonomi for enslige forsørgere. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005-2009	151
C1.11.	Boligøkonomi for ulike grupper barnefamilier. 2001, 2003, 2005 - 2009	151
C1.12.	Indikatorer på betalingsvansker for ulike grupper av barnefamilier. 2003 - 2009. Prosent	152
C1.13.	Indikatorer på materiell situasjon ulike grupper av barnefamilier. 2003-2009. Prosent	152
C1.14.	Tilknytning til arbeidslivet for ulike grupper av barnefamilier, hovedinntektsmottaker 16-66 år, 2007-2009	153
C2.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008	154
C2.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	154
C2.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	154
C2.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent	155
C2.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent	155
C2.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og aleneboende. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	156
C2.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	156
C2.8.	Boligtype og boligstandard for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 2001, 2003, 2005-2009	157
C2.9.	Boligøkonomi for aleneboende under 35 år. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005-2009	157
C2.10.	Indikatorer på betalingsvansker for aleneboende under 35 år. 2003-2009. Prosent	158
C2.11.	Indikatorer på materiell situasjon for aleneboende under 35 år. 2003 - 2009. Prosent	158
C2.12.	Andel med ulik tilknytning til arbeidslivet for aleneboende under 35 år. 2007-2009. Prosent	159
C3.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008	159
C3.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	160
C3.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	160
C3.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent	161
C3.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent	161
C 3.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	162
C3.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	162
C4.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008	163
C4.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	163
C4.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	163
C4.4.	Indikator for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent	164
C4.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent	164
C 4.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger med sosialhjelpsmottakere, herunder langtidsmottakere av sosialhjelp. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	165
C4.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	165
C 4.8.	Boligtype og boligstandard for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent	166
C4.9.	Boligøkonomi for personer 16 år og eldre. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent	166
C 4.10.	Indikatorer på betalingsvansker for personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent	167
C4.11.	Indikatorer på materiell situasjon personer 16 år og over. Sosialhjelpsmottakere. 2003 - 2009. Prosent	167
C4.12.	Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006 - 2009. Prosent	167
C4.13.	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007 - 2009. Prosent	168
C5.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008	168
C5.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	168
C5.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	169
C5.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent	169
C5.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent	169
C5.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er alderspensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	169
C5.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	170

C5.8.	Boligtype og -standard for alderspensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007 - 2009	170
C5.9.	Boligøkonomi for alderspensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001 2003, 2005, 2007 - 2009	170
C5.10.	Indikatorer på betalingsvansker for alderspensjonister. 2003, 2004, 2005, 2007-2009. Prosent.....	171
C5.11.	Indikatorer på materiell situasjon for alderspensjonister. 2003, 2004, 2005, 2007 - 2009. Prosent.....	171
C5.12.	Helseforhold for alderspensjonister. 2004, 2005, 2007 - 2009. Prosent.....	171
C6.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008.....	172
C6.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	172
C6.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	172
C6.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent.....	173
C6.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	173
C6.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	174
C6.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	174
C6.8.	Boligtype og -standard for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007 - 2009.....	175
C6.9.	Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2005, 2007-2009. Prosent	175
C6.10.	Indikatorer på betalingsvansker for minstepensjonister. 2003 - 2009. Prosent	175
C6.11.	Indikatorer på materiell situasjon for minstepensjonister. 2003 - 2009. Prosent ...	176
C6.12.	Helseforhold for minstepensjonister. 2004 - 2009. Prosent.....	176
C7.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008.....	176
C7.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	177
C7.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	177
C7.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent.....	177
C7.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	177
C7.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlappensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	178
C7.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	178
C8.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008.....	178
C8.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	179
C8.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	179
C8.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent.....	179
C8.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	180
C8.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon eller tidsbegrenset uførepensjon. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent	180
C8.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	180
C8.8.	Boligtype og -standard for uførepensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005, 2007 - 2009. Prosent.....	181
C8.9.	Boligøkonomi for uførepensjonister. 1991, 1995, 1997, 2001, 2003, 2005,2007 - 2009. Prosent.....	181
C8.10.	Indikatorer på betalingsvansker for uførepensjonister. 2003 - 2009. Prosent	181
C8.11.	Indikatorer på materiell situasjon for uførepensjonister. 2003 - 2009. Prosent.....	182
C8.12.	Helseforhold for uførepensjonister. 2004 - 2009. Prosent	182
C8.13.	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uførepensjonist. 2007 - 2009. Prosent	182
C9.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008.....	183
C9.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	183
C9.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	183
C9.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent.....	183
C9.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	184
C9.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidssyk. Andel av samlet inntekt og gjennomsnittsbet. 2008. Kroner og prosent.....	184
C9.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	184
C9.8.	Boligtype og -standard for langtidssyke 16-66 år. 2007-2009. Prosent.....	185
C9.9.	Boligøkonomi for langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent	185
C9.10.	Indikatorer på betalingsvansker for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent.....	186
C9.11.	Indikatorer på materiell situasjon for husholdninger med langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent.....	186
C9.12.	Helseforhold for langtidssyke 16-66 år. 2007 - 2009. Prosent.....	187
C9.13.	Husholdninger med ulik tilknytning til arbeidslivet. Alle husholdninger og husholdninger med langtidssyke etter den langtidssykes alder. 2007 - 2009.....	187
C10.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2008.....	188
C10.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	188
C10.3.	Indikator for utdanning. 2004-2008. Prosent	188
C10.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent.....	188

C10.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	189
C10.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent.....	189
C10.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	189
C11.1.	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2004-2007.....	190
C11.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2004-2008. Prosent	190
C11.3.	Indikatorer for utdanning. 2004-2008. Prosent	190
C11.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2004-2008. Prosent.....	190
C11.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2004-2008. Prosent.....	191
C11.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er mottaker av supplerende stønad. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2008. Kroner og prosent.....	191
C11.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2004-2008	191
D1.	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for ulike grupper. Gjennomsnitt i 2008-kroner og andel av samlet inntekt. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008	192
D2.	Andel personer som mottar ulike typer husholdningsinntekter. Personer bosatt alle årene 2004 - 2008	194
E1.	Personer etter tilhørighet i ulike barnefamilier i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009	196
E2.	Personer etter tilhørighet i ulike barnefamilier i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.	197
E3.	Pensjonister etter tilhørighet i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.	198
E4.	Langtidssyke etter tilhørighet i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.	199
E5.	Sosialhjelpsmottakere i 2007. Andeler med ulike levekårsproblemer, prosent 2007 og 2009.	200